

gautier

căpitanul fracasse

* * *

Ilustrația copertei: *Dumitru Ristea*

théophile gautier

căpitanul fracasse

ROMAN

★★★

TRADUCERE DE C. POPESCU-ULMU

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI • 1974
EDITURA MINERVA • BUCUREŞTI

XIII

DUBLU ATAC

Ducele de Vallombreuse nu era omul care să-şi neglijeze dragostea mai mult decît răzbunarea. Dacă îl ura de moarte pe Sigognac, nutrea în schimb faţă de Isabella una din acele pasiuni turbate, pe care le aţîţă la culme sentimentul imposibilului, în sufletele trufaşe şi violente, obişnuite să nu le reziste nimic. Gîndul ce pusese cu totul stăpînire pe mintea sa era s-o cucerească pe comediană: prea răsfăţat, din pricina victoriilor facile pe care le repurtase în cariera sa galantă, ducele de Vallombreuse nu putea să-şi explice această înfrîngere şi adeseori, în timpul discuţiilor, plimbărilor, exerciţiilor fizice, la teatru ca şi la biserică, în oraş ca şi la Curte, îşi spunea, cuprins de o uimire neaşteptată, în toiul profundelor sale visări: „Cum se face oare că nu mă iubeşte ?“

Într-adevăr, lucrul acesta era tare greu de înţeles pentru cineva care nu credea în virtutea femeilor, şi cu atît mai puţin în virtutea actri-

ţelor. Se întreba dacă răceala Isabellei nu era cumva un joc bine ticluit pentru a obţine cît mai mult de la el, întrucît nimic nu aprinde mai tare dorinţele decît sfiiciunile prefăcute şi aerele de mironosiţă. Cu toate acestea, modul dispreţuitor în care înapoiase caseta cu bijuterii, pusă în camera ei de către Leonarda, dovedea cu prisosinţă că Isabella nu făcea parte dintre femeile care se tocmesc pentru a se vinde mai scump. Chiar de-ar fi fost vorba de podoabe mult mai preţioase, tot n-ar fi dus la rezultate mai bune. Întrucît Isabella nici nu deschidea casetele, la ce-ar fi folosit oare dacă ele ar fi fost pline cu mărgăritare şi cu diamante, în stare să ispitească pînă şi o regină ? Nici scrisorile de dragoste n-ar fi mişcat-o, oricîtă eleganţă şi pasiune ar fi putut irosi secretarii tînărului duce pentru a zugrăvi patima mistuitoare a stăpînului lor. Ea nici nu le deschidea. Astfel, proză şi versuri, tirade şi sonete, n-ar fi însemnat decît trudă zadarnică. Dealtminteri, mijloacele acestea languroase, bune pentru îndrăgostiţii timizi, nu se potriveau deloc cu firea întreprinzătoare a tînărului duce. Vallombreuse dădu dispoziţii să fie chemată doamna Leonarda, cu care nu încetase să întreţină legături secrete, deoarece este totdeauna bine să ai un spion într-o cetate asediată, chiar dacă fortăreaţa este greu de cucerit. Cîteodată garnizoana se lasă pe tînjală şi cît ai clipi din ochi se deschide o poartă tainică, pe unde se strecoară inamicul.

Leonarda fu introdusă, printr-o scară dosnică, în camera particulară a ducelui, unde nu-şi primea decît prietenii cei mai intimi şi slujitorii cei mai credincioşi. Era o încăpere de formă lunguiaţă, iar pereţii erau îmbrăcaţi în tăblii de lemn, cu pilaştrii împodobiţi de ciubuce în stil ionic ; spaţiile dintre colonade erau ocupate de cadre ovale — trădînd un gust elegant şi bogat — sculptate adînc în lemn, şi care ai fi zis că sînt atîrnate de cornişă printr-o sculptură în relief, reprezentînd sumedenii de funde, panglici şi împletituri de şnururi aurite, alcătuind o ingenioasă harababură. În medalioanele acestea, sub aparenţa unor figuri mitologice, ca de pildă Flora, Venus, Graţiile, Diana, nimfe vînătoriţe şi zeităţi ale pădurilor, erau pictate amantele tînărului duce, înveşmîntate ca în antichitatea greacă, şi arătîndu-şi una sînii de alabastru, alta piciorul minunat făcut, cea de colo nişte umeri cu gropiţe încîntătoare, alta nişte farmece mai tainice, toate redate cu o artă atît de subtilă, încît ai fi putut spune că este vorba mai degrabă de tablouri datorate fanteziei pictorului, decît de portrete pictate după natură. Chiar şi iubitele cele mai prefăcut virtuoase pozaseră pentru aceste picturi, datorate lui Simon Vouet [1], celebrul maestru al epocii, crezînd că fac ducelui o favoare unică şi neimaginîndu-şi nicidecum că vor alcătui o galerie.

---

[1] Pictor francez (1590—1649).

În tavanul săpat în formă de scoică erau înfățișate găteala și toaleta Venerei. Zeița se privea cu coada ochiului, după ce fusese împodobită de nimfele sale, într-o oglindă ce i-o întindea un mare Cupidon aflat mai la o parte, căruia artistul îi împrumutase trăsăturile ducelui, dar se vedea bine că atenția zeiței era îndreptată mai mult către Amor, decît spre oglindă. Scrinuri încrustate în piatră dură de Florența, ticsite cu bilețele de dragoste, cu șuvițe de păr, cu brățări, inele și alte mărturii ale unor pasiuni uitate; o masă din același material, în care, pe un fundal de marmură, se desprindeau buchete de flori în culorile cele mai vii, în jurul cărora cochetau fluturi avînd aripile făcute din pietre scumpe; fotolii din lemn de abanos, cu picioarele răsucite, îmbrăcate în imitație de brocart roz împodobit cu frunze și flori de argint; un covor gros de Smirna, pe care se așezaseră poate sultanele, adus de la Constantinopol de către ambasadorul Franței, alcătuiau mobilierul pe cît de bogat pe atît de voluptuos al acestui ungher, pe care Vallombreuse îl prefera apartamentelor pompoase, și unde locuia de obicei.

Ducele făcu cu mîna un semn de condescendență către Leonarda și îi arătă un scaun pe care să se așeze. Leonarda reprezenta tipul ideal al *dueñei*, iar luxul strălucitor și tineresc ce-o înconjura făcea să iasă și mai bine în relief fața

ei de ceară galbenă învechită, ca și urîțenia respingătoare. Veșmintele sale negre, împodobite cu ceaprazuri tot negre, vălurile de cap ce-i acopereau fața îi dădeau, la prima vedere, un aer sever și respectabil ; dar surîsul echivoc care-i flutura printre smocurile de peri de la colțurile buzelor, privirea ipocrit desfrînată a ochilor încercuiți de riduri întunecate, expresia josnică, lacomă și slugarnică ce i se citea pe figură, te scoteau îndată din eroare și te lămureau că nu ai de-a face cu o coană Pernella, ci cu o coană Macette, dintre acelea care spală fetele tinere pentru sabat și care sîmbăta încalecă pe o mătură și călătoresc cît e noaptea de mare.

— Coană Leonarda, spuse ducele întrerupînd tăcerea, te-am chemat deoarece știu că ești o persoană foarte pricepută în ale iubirii, gustînd din ea în vremea tinereții și slujind-o la vîrsta matură, ca să mă sfătuiesc cu dumneata asupra mijloacelor de a o seduce pe sălbatica asta de Isabella. O *dueña* care a fost primă-amoreză cunoaște de bună seamă toate vicleșugurile.

— Domnul duce, răspunse bătrîna comediană cu un aer de adîncă gravitate, aduce o prea mare cinste slabelor mele cunoștințe și nu se poate îndoi de zelul meu în a-i fi cu totul pe plac.

— Nu mă îndoiesc deloc, rosti Vallombreuse neglijent ; dar, cu toate acestea, treburile mele nu au progresat cîtuși de puțin. Ce s-a mai întîmplat

cu frumusețea asta indărătnică ? E la fel de îndrăgostită de Sigognac al ei ?

— La fel, răspunse coana Leonarda, scoțînd un suspin adînc ; tinerețea dă dovadă cîteodată de niște încăpățînări ciudate, pe care nu le poți explica nicidecum. Dealtminteri Isabella nu pare să fie plămădită dintr-un aluat obișnuit. O lasă rece orice ispită și, de s-ar fi aflat în Paradisul terestru, femeia asta nici n-ar fi plecat urechea la spusele șarpelui.

— Atunci, cum de-a reușit blestematul ăsta de Sigognac să se facă ascultat de o ureche atît de zăvorîtă la vorbele altora ? strigă ducele, însoțindu-și vorbele de gesturi mînioase. Are el vreun filtru, vreo amuletă, e în posesia vreunui talisman?

— Nici vorbă de așa ceva. Era nenorocit și, pentru sufletele duioase, romanțioase și mîndre, a consola înseamnă cea mai mare fericire cu putință ; firile astea preferă să dăruiască decît să primească, și mila, cu ochii înotînd în lacrimi, deschide poarta către iubire. Așa a fost și cu Isabella.

— Îmi înșiri lucruri de pe altă lume ; să fii slab, fără o para, vrednic de plîns, într-un hal fără de hal, ridicol, toate astea sînt, după părerea dumitale, motive ca să fii iubit ! Cu ce poftă ar mai rîde doamnele de la Curte de o asemenea filozofie.

— Într-adevăr, teoria nu este prea răspîndită, din fericire, şi nu se întîlnesc multe femei care să împărtăşească asemenea ciudăţenii. Senioria voastră a întîlnit o excepţie.

— Să înnebuneşti de furie, nu altceva, numai la gîndul că boiernaşul ăsta de la ţară reuşeşte acolo unde eu sînt înfrînt şi îşi bate joc de necazurile mele cînd îşi strînge în braţe iubita.

— Senioria voastră poate să-şi cruţe supărarea asta. Sigognac nu se bucură de iubirea Isabellei aşa cum înţelege domnul duce. Virtutea Isabellei este neştirbită. Iubirea acestor amanţi perfecţi, deşi foarte înflăcărată, este absolut platonică şi se mulţumeşte cu cîteva sărutări pe mînă sau pe frunte. Din această pricină şi durează; odată satisfăcută, iubirea lor s-ar stinge de la sine.

— Coană Leonarda, eşti foarte sigură de ceea ce mi-ai spus? Este oare de crezut să trăiască ei aşa, cast, deşi împreună în marea familiaritate a culiselor şi a călătoriilor, culcîndu-se sub acelaşi acoperămînt, mîncînd la aceeaşi masă, apropiaţi fără încetare unul de altul de obligaţiile repetiţiilor şi ale jocului pe scenă? Ar trebui să fie nişte îngeri.

— Isabella este fără discuţie un înger, şi nu are nici orgoliul care l-a făcut pe Lucifer să se prăvălească din cer. În ceea ce-l priveşte pe Sigognac, o ascultă orbeşte pe iubita sa şi acceptă orice sacrificiu pe care i-l impune ea.

— Dacă aşa se prezintă lucrurile, spuse Vallombreuse, ce-ai putea să faci pentru mine ? Haide, caută în vreun sertar secret al cutiei dumitale cu şiretlicuri vreo veche stratagemă irezistibilă, vreo viclenie care să nu dea greş, vreo maşinaţie cu resorturi complicate, care să-mi aducă victoria ; ştii prea bine că aurul şi argintul nu mă costă nimic.

Şi Vallombreuse îşi vîrî mîna, mai albă decît a unei femei, şi tot atît de delicată, într-o cupă făurită de Benvenuto Cellini, aşezată pe o masă, lîngă el, plină ochi cu monede de aur. La vederea pieselor care zornăiau cu un clinchet tare convingător, ochii de cucuvea ai *dueñei* se porniră să scînteieze, străpungînd cu două găuri luminoase pielea negricioasă a feţei sale moarte. Ai fi zis că *dueña* căzuse în adînci cugetări şi rămase astfel cîteva clipe fără să scoată o vorbă.

Vallombreuse aştepta cu nerăbdare rezultatul acestei profunde reflecţii ; în sfîrşit, bătrîna rosti :

— În lipsa sufletului, poate că aş fi în stare să vă pun la dispoziţie trupul ei. Un tipar în ceară al broaştei de la uşă, o cheie falsă şi un narcotic bun ar rezolva cu bine problema.

— Fără aşa ceva ! o întrerupse ducele, care nu-şi putu stăpîni o mişcare de dezgust. Mi-e silă ! Să posezi o femeie adormită, un trup inert, o moartă, o statuie lipsită de cunoştinţă, fără voinţă, fără memorie, să ai o amantă care cînd se va trezi te va privi cu ochii uimiţi, ca deşteptată

dintr-un vis, şi de îndată o va cuprinde din nou aversiunea faţă de tine, nutrită de iubirea ei pentru altul ! Să fii un coşmar, un vis lubric pe care îl uiţi în zori ! Niciodată n-am să mă cobor atît de jos.

— Senioria voastră are deplină dreptate, spuse Leonarda, posesiunea nu înseamnă nimic dacă nu ai şi consimţămîntul, şi nu vă propuneam această cale puţin obişnuită decît din lipsa altor mijloace. Nu-mi plac nici mie procedeele acestea tenebroase, după cum nici acele băuturi care parcă-s preparate după reţetarul otrăvitoarelor. Dar pentru ce, dumneavoastră, care sînteţi frumos ca Adonis, favoritul lui Venus, minunat înveşmîntat, bogat, cu mare trecere la Curte, posedînd tot ceea ce place femeilor, pentru ce nu-i faceţi, pur şi simplu, curte Isabellei ?

— Eh ! la dracu', bătrîna are dreptate, strigă Vallombreuse, aruncînd o privire foarte binevoitoare spre o oglindă de Veneţia sprijinită de doi amoraşi sculptaţi, care se ţineau in echilibru pe o săgeată de aur, în aşa fel încît oglinda se apleca şi revenea la loc după voie, ca să te poţi privi în ea cît mai comod. În zadar Isabella este rece şi virtuoasă, ea nu este şi oarbă, şi natura n-a fost atît de vitregă cu mine încît prezenţa mea să-i inspire oroare. Am să-i fac de bună seamă impresia unei statui sau a unui tablou pe care îl admiri, chiar dacă nu-l iubeşti, dar care îţi reţine

privirile și le farmecă prin simetria și coloritul său agreabil. Și apoi, am să-i șoptesc vorbe cărora femeile nu pot să le reziste, însoțite de niște priviri care topesc gheața inimilor, și a căror vîlvătaie, s-o spunem fără infumurare, a incendiat frumusețile cele mai septentrionale și mai înghețate de la Curte; dealtminteri comediana asta este mîndră și asiduitățile unui duce nu pot decît să-i flateze orgoliul. Am s-o sprijin să ajungă la Comedia Franceză și am să aranjez niște cabale în favoarea ei. Și ar fi atunci un adevărat miracol dacă se va mai gîndi cît de cît la nimicul ăsta de Sigognac, de care am să mă descotorosesc eu, fără discuție.

— Domnul duce nu mai are altceva să-mi spună? întrebă doamna Leonarda, care se ridicase și rămăsese cu miinile încrucișate pe cingătoare, intr-o atitudine de așteptare respectuoasă.

— Nu, răspunse Vallombreuse, poți să te retragi; dar mai întîi ia aceasta, și îi întinse un pumn de ludovici de aur ; nu este vina dumitale dacă în trupa lui Irod se găsește o femeie pudică de nici nu-ți vine să crezi.

Bătrina ii mulțumi tînărului duce și se retrase pășind înapoi pînă la ușă, fără să-și încurce picioarele în fuste, cu obișnuința pe care i-o dăduseră anii petrecuți în teatru. Odată ajunsă la ușă, se intoarse brusc și dispăru numaidecît în adîncimile scării. Rămas singur, Vallombreuse își sună valetul, să vină să-l gătească.

— Ascultă, Picard, spuse ducele, trebuie să te întreci pe tine însuți și să-mi dai o înfățișare irezistibilă; vreau să fiu mai frumos decît Buckingham cînd se străduia să-i placă reginei Anna de Austria. Știi că sînt în urmărirea unei frumuseți și, de-o fi să mă întorc plouat, ai să capeți bice pe spinare, fiindcă nu am nici un defect sau cusur pe care să-l ascund prin vreo podoabă falsă.

— Nu există nimeni pe lume să aibă o grație mai minunată decît a senioriei-voastre, răspunse Picard, și la senioria-voastră artei nu-i rămîne decît să dea naturii toată strălucirea ei. Dacă domnul duce binevoiește să se așeze în fața oglinzii și să stea liniștit cîteva minute, am să-l ferchezuiesc și am să-l fac asemenea lui Adonis, astfel încît n-o să-i mai reziste nici o femeie, oricît de crudă ar fi ea.

Și zicînd aceste vorbe, Picard vîrî niște fiare de frizat într-o cupă de argint, unde sîmburi de măsline, acoperiți de cenușă, ardeau domol, ca focul din *brasero*-urile[1] spaniole, iar cînd fiarele fură încălzite tocmai bine, lucru de care-și dădu seama apropiindu-le de obraz, începu să frizeze, pornind de la vîrfuri, frumoasele bucle ca abanosul, a căror mlădiere nu cerea altceva decît să fie învîrtite cu multă grație în nenumărate spirale.

[1] Recipient metalic conținînd jăratec, pentru încălzitul camerelor.

După ce domnul duce de Vallombreuse fu în sfîrşit frizat, iar un cosmetic parfumat suav, mai înmiresmat decît balsamul, îi întări mustăţile fine, asemănătoare arcului lui Cupidon, valetul, satisfăcut de opera sa, se lăsă un pic pe spate pentru a-l contempla, asemenea unui pictor care, închizînd puţin ochii, priveşte ultima trăsătură de penel ce-a aşternut-o pe tablou.

— Ce costum doreşte domnul duce să îmbrace astăzi ? Dacă mi-aş permite să dau o părere unei persoane care nu are nicidecum nevoie de ea, aş recomanda seniorici-sale costumul de catifea neagră cu tăieturi şi cu garnituri de satin de aceeaşi culoare, cu ciorapi de mătase şi un guler simplu din dantelă de Ragusa. Brocarturile, satinurile ţesute cu fire scumpe, pînzele de aur şi de argint, pietrele preţioase, ar putea, prin strălucirea lor nepotrivită, să distragă privirile care trebuie să fie îndreptate numai şi numai spre figura domnului duce, ale cărui farmece nu au fost nicicînd mai irezistibile ; negrul va scoate mai bine în relief această paloare delicată ce i-a rămas de pe urma rănii şi care îl face atît de interesant.

„Caraghiosul ăsta are tare mult gust şi se pricepe să linguşească tot atît de bine ca un curtean, îşi şopti Vallombreuse în sinea lui ; da, negrul o să-mi vină foarte bine ! Isabella, dealtminteri, nu este femeia căreia să-i ia vederile podoabele de aur, brocarturile şi scînteierile diamantelor."

— Picard, continuă el cu voce tare, ajută-mă să-mi pun tunica şi pantalonii de catifea şi dă-mi spada de oţel lustruit. Şi acum, spune-i lui Ramée să înhame caii la caleaşcă, cei patru armăsari murgi, şi cît mai repede. Vreau să plec într-un sfert de ceas.

Picard dispăru imediat pentru a aduce la îndeplinire ordinele stăpînului său. În aşteptarea caleştii, Vallombreuse se plimba de-a lungul şi de-a latul camerei, iar de cîte ori trecea prin faţa oglinzii de Veneţia, îi arunca o privire întrebătoare, iar aceasta, contrar obiceiului oglinzilor, îi trimitea la fiecare întrebare un răspuns măgulitor.

„Ar trebui ca gîsculiţa asta să fie al dracului de trufaşă, de îndărătnică şi de dezgustată ca să nu se îndrăgostească nebuneşte de mine, şi asta numaidecît, cu toate nazurile şi prefăcătoriile ei de virtuoasă şi în ciuda tînjelilor ei platonice după Sigognac. Da, frumoasa mea, ai să apari foarte curînd într-unul din aceste cadre ovale, pictată după natură, în chip de Phoebé, silită, cu toată răceala ei, să-l sărute pe Endymion. Ai să iei loc printre aceste zeităţi care la început s-au arătat la fel ca tine: mironosiţe, sălbatice şi îndîrjite ca nişte hircaniene, şi care, fără nici o discuţie, sînt de un rang mai mare decît ai să ajungi tu vreodată. Înfrîngerea ta, care lipsea gloriei mele, va veni curînd: fiindcă, să ştii, mica mea comediană, nimic nu poate să se împotrivească voinţei

unui Vallombreuse. *Frango, nec frangor*[1], aceasta este deviza mea."

Un lacheu veni să-l înştiinţeze că trăsura era trasă la scară. Distanţa dintre strada Tournelles, unde locuia ducele de Vallombreuse, şi strada Dauphine fu repede străbătută în trapul bătut al celor patru viguroşi armăsari mecklemburghezi, mînaţi de un vizitiu de casă mare, care n-ar fi cedat întiietatea nici măcar unui prinţ de sînge, şi care, în chip insolent, o lua înaintea tuturor trăsurilor. Oricît de îndrăzneţ şi de sigur de sine ar fi fost ducele, în timpul drumului nu-şi putu domina o oarecare emoţie, destul de rar întîlnită la el. Incertitudinea provocată de faptul că nu ştia cum avea să fie primit de această dispreţuitoare Isabella făcea să-i bată inima ceva mai repede decît de obicei. Sentimentele pe care le încerca erau foarte contrarii. Oscilau între ură şi dragoste, după cum şi-o închipuia pe tînăra comediană rebelă sau ascultătoare faţă de dorinţele-i aprige.

Cînd splendida caleaşcă aurită, trasă de cai de preţ şi încărcată cu lachei îmbrăcaţi în livrele cu semnele lui Vallombreuse, pătrunse în curtea hanului din strada Dauphine, ale cărui porţi se deschiseră larg spre a-l primi, hangiul, cu boneta în mînă, mai degrabă se prăvăli decît coborî din înaltul peronului pentru a ieşi în întîmpinarea acestui magnific oaspete şi pentru a afla ce dorea.

---

[1] Frîng, nu sînt înfrînt (lat.).

Oricît de repede ar fi alergat hangiul, Vallombreuse, care sărise jos din caleaşcă fără a mai pune piciorul pe scara trăsurii, se şi îndrepta spre intrare cu un pas foarte grăbit. Fruntea hangiului, prosternată pînă spre pămînt, aproape că îi atinse genunchii. Tînărul duce îi spuse cu o voce stridentă şi sacadată, care punea stăpînire pe el cînd îl tulbura o pasiune :

— Domnişoara Isabella locuieşte în această casă. Aş vrea s-o văd. Este acasă acum ? Nu-i nevoie s-o înştiinţezi despre vizita mea. Dă-mi doar un lacheu care să mă conducă pînă la uşa ei.

Hangiul, care răspunsese la toate aceste întrebări doar prin înclinări respectuoase din cap, adăugă :

— Seniore, lăsaţi-mi gloria să vă conduc eu însumi ; o asemenea onoare nu este făcută pentru o secătură de valet. De-abia dacă-i vrednic stăpînul casei de asemenea cinste.

— Cum vrei, exclamă Vallombreuse cu o nepăsare trufaşă, dar hai, grăbeşte-te ; uite că au şi apărut capete la ferestre şi se pleacă să se holbeze la mine de parcă aş fi sultanul turcilor sau Amorabachin.

— Am s-o iau înainte ca să vă arăt drumul, spuse hangiul, ţinîndu-şi boneta cu amîndouă mîinile şi apăsînd-o pe inimă.

După ce urcară scara, ducele şi călăuza sa o apucară pe un coridor lung, în care dădeau sume-

denie de uşi, de parcă ar fi fost chiliile unei mînăstiri. Ajuns în faţa camerei Isabellei, hangiul se opri şi spuse :

— Pe cine am onoarea să anunţ ?

— Poţi să te retragi acum, răspunse Vallombreuse, punînd mîna pe clanţă ; mă voi anunţa singur.

Isabella, aşezată lîngă fereastră, pe un scaun înalt, într-o rochie de dimineaţă, cu picioarele întinse alene pe un taburet tapisat, tocmai îşi studia rolul pe care urma să-l joace în noua piesă. Cu ochii închişi, ca să nu vadă cuvintele scrise pe caiet, Isabella, asemenea unui şcolar ce-şi pregăteşte lecţia, repeta încetişor cele opt sau zece versuri pe care le citise de mai multe ori. Lumina ce se revărsa prin fereastră, reliefîndu-i conturul catifelat al profilului, îi presăra scîntei aurii în zulufii şi puful care se unduiau pe ceafă şi dădea strălucire sidefului transparent al dinţilor ce se zăreau în gura întredeschisă. O răsfrîngere de lumină tempera prin luciul ei argintiu tonul prea întunecat al umbrei, care scălda pielea şi veşmintele fetei, şi provoca acel efect magic atît de căutat de către pictori, pe care ei îl numesc, în limbajul lor, clar-obscur. Tînăra astfel aşezată alcătuia un tablou fermecător, care n-ar fi avut nevoie decît să fie copiat de un pictor îndemînatic pentru a deveni gloria şi nestemata unei galerii de pictură.

Crezînd că este vorba de vreo slujnică ce intrase în cameră pentru vreo treabă oarecare, Isabella nici nu-și ridicase pleoapele-i lungi, cu genele ce păreau fire de aur, așa cum erau străbătute de lumină. Tînăra, cufundată într-o somnolență visătoare, continua să-și debiteze în chip mașinal rimele, așa cum îți înșiri mătăniile, aproape fără să se gîndească la versuri. De altfel, ea nu avea nici un fel de teamă, în plină zi, în acest han ticsit de lume, atît de aproape de colegii ei, și neștiind că Vallombreuse se afla la Paris. Atacurile împotriva lui Sigognac nu se repetaseră, iar tînăra comediană, oricît ar fi fost de timidă, începuse să mai capete puțină încredere. Fără îndoială că răceala ei dezamăgise capriciul tînărului duce, la care ea, în această clipă, nu se gîndea mai mult decît la hanul tătarilor sau la împăratul Chinei.

Vallombreuse înaintase pînă în mijlocul camerei, pășind ușor, ținîndu-și răsuflarea, ca să nu tulbure acest grațios tablou, pe care îl contempla cu o admirație ușor de înțeles ; așteptînd ca Isabella să-și ridice ochii și să-l zărească, Vallombreuse își pusese un genunchi pe pămînt, ținînd într-o mînă pălăria largă a cărei pană mătura podeaua, pe cînd cealaltă mînă și-o sprijinea pe inimă, într-o atitudine pe care n-ai fi putut s-o pretinzi mai respectuoasă nici măcar pentru o regină.

Dacă tînăra comediană era frumoasă, trebuie să mărturisim că nici Vallombreuse nu era mai prejos : razele de lumină îi scăldau din plin chipul,

cu trăsături de o regularitate perfectă și care te făceau să-l asemeni cu un tînăr zeu grec care s-ar fi preschimbat în duce după prăbușirea Olimpului. În acea clipă, iubirea și admirația care i se zugrăviseră pe față izgoniseră acea expresie semeață și crudă pe care regretai uneori că i-o citești pe chip. Ochii aruncau flăcări, gura îi părea luminoasă ; în obrajii palizi i se urca din inimă un fel de seninătate trandafirie. Fulgere albăstrii îi treceau prin părul buclat și uns cu pomezi înmiresmate, ca niște jocuri de lumină pe un cărbune lustruit. Gîtul său, delicat și robust în același timp, era de o albeață marmoreană. Iluminat de pasiune, strălucea, parcă arunca scîntei și, într-adevăr, puteai să înțelegi de ce un duce astfel zămislit nu era în stare să conceapă ideea ca vreo zeiță, regină sau comediană să-i reziste.

Într-un sfîrșit Isabella întoarse capul și îl văzu pe ducele de Vallombreuse îngenuncheat la șase pași de ea. Perseu de i-ar fi vîrît sub ochi masca Meduzei, țintuită pe scutul său și schimonosindu-se în chinurile agoniei în mijlocul unei sumedenii de pui de șerpi încolăciți, și încă Isabella n-ar fi fost fulgerată de o asemenea încremenire. Isabella rămase înghețată, împietrită, cu ochii măriți de groază, cu gura întredeschisă și gîtlejul uscat, fără să fie în stare să facă vreo mișcare sau să scoată vreun strigăt. O paloare de moarte i se așternu pe chip, o sudoare rece îi broboni spatele ; crezu că are să leșine ; dar, printr-un miraculos

efort de voință, își recăpătă forțele spre a nu rămîne expusă la atacurile acestui îndrăzneț.

— Vă inspir așadar o oroare de nestăpînit, rosti Vallombreuse cu vocea cea mai dulce și fără să se ridice în picioare, dacă numai vederea mea vă pricinuiește un asemenea efect ? Un monstru din Africa, ce-ar ieși din caverna lui, cu botul roșu, cu colții ascuțiți și ghearele gata de atac, cu siguranță că v-ar fi înspăimîntat mai puțin. Sînt de acord că intrarea mea a fost puțin cam neașteptată și bruscă ; dar nu trebuie să purtați pică pasiunii din cauza impolitețelor pe care ea te îndeamnă să le comiți. Pentru a vă vedea, v-am înfruntat mînia, iar iubirea mea, cu riscul de a nu vă fi pe plac, se așterne la picioarele dumneavoastră, rugătoare și timidă.

— Vă rog, domnule duce, ridicați-vă, exclamă tînăra comediană, nu se cade să rămîneți în poziția aceasta. Eu nu sînt decît o biată actriță de provincie, iar slabele mele farmece nu merită o asemenea cucerire. Uitați un capriciu trecător și îndreptați-vă în alte părți dorințele pe care atîtea femei ar fi fericite să le împlinească. Nu faceți geloase reginele, ducesele și marchizele din pricina mea.

— Și ce-mi pasă mie de toate femeile astea, exclamă cu impetuozitate Vallombreuse, ridicîndu-se, dacă eu ador mîndria dumneavoastră, dacă severitatea dumneavoastră are mai mult farmec în ochii mei decît favorurile celorlalte, dacă cu-

minţenia dumneavoastră mă îmbată, dacă modestia dumneavoastră îmi aţîţă pasiunea pînă la delir, dacă trebuie să mă iubiţi sau să mor ! Nu vă temeţi de nimic, adăugă el văzînd că Isabella deschidea fereastra parcă pentru a se arunca în gol dacă ducele ar fi avut intenţia să treacă la acte de violenţă, nu vă cer altceva decît să-mi îngăduiţi să vă stau în preajmă, să-mi permiteţi să vă fac curte şi să vă înduioşez inima, aşa cum fac amanţii cei mai respectuoşi.

— Cruţaţi-mă de aceste stăruinţe inutile, răspunse Isabella, şi am să vă port, în locul iubirii, o recunoştinţă fără margini.

— Nu aveţi nici tată, nici soţ, nici amant, spuse Vallombreuse, care să se opună ca un tînăr curtenitor să vă dorească apropierea şi să încerce să vă placă. Omagiile mele nu sînt o insultă. Pentru ce să mă respingeţi ? Oh ! nu ştiţi ce viaţă splendidă v-aş crea dacă aţi consimţi să mă acceptaţi. Încîntarea şi farmecul din poveştile cu zîne ar păli faţă de tot ce-ar imagina dragostea mea pentru a vă place. Veţi păşi pe nori ca o zeiţă. Picioarele dumneavoastră nu vor călca decît pe azur şi pe raze de lumină. Toate cornurile abundenţei îşi vor revărsa comorile înaintea paşilor dumneavoastră. Dorinţele dumneavoastră nici nu vor avea timp să se zămislească, vi le-aş surprinde în ochi şi le-aş lua-o înainte. Lumea din depărtări s-ar şterge ca un vis, şi împreună, în acelaşi zbor, printre raze, ne-am urca spre Olimp, mai frumoşi,

mai fericiți, mai îmbătați decît Psyché și Amor. Haideți, Isabella, nu mai întoarceți astfel capul, nu mai păstrați liniștea asta de moarte, nu împingeți în prăpastia disperării o pasiune care este în stare de orice, în afară de renunțarea la ea însăși și la dumneavoastră.

— Această pasiune cu care s-ar mîndri oricare altă femeie, eu nu pot s-o împărtășesc, răspunse cu modestie Isabella. Chiar dacă nu s-ar împotrivi virtutea, și mă fălesc să spun că o prețuiesc mai mult decît viața, și tot aș refuza această onoare primejdioasă.

— Uitați-vă la mine cu niște ochi mai binevoitori, continuă Vallombreuse, și am să vă ofer un lucru ce-ar stîrni invidia femeilor celor mai alese și mai de rang. Unei alte femei i-aş fi spus: „Ia-ți ce-ți place din castelele mele, de pe domeniile mele, din palatele mele, golește-mi scrinurile pline cu diamante și cu mărgăritare, afundă-ți brațele pînă la umeri în fundul cuferelor mele, îmbracă-ți valeții și lacheii în haine prea bogate chiar pentru prinți, pune de potcovește-ți cu potcoave din argint fin caii de la calești, du o viață de regină : orbește și lasă înmărmurit Parisul, care, totuși, nu se mai uimește de nimic." Toate aceste farmece și momeli sînt prea grosolane pentru un suflet ales ca al dumneavoastră. Dar poate vă va impresiona gloria de a-l fi subjugat și învins pe Vallombreuse, de a-l duce captiv îndărătul carului dumneavoastră de triumf, de a-l numi

sluga și sclavul dumneavoastră pe acela care nu s-a supus niciodată și pe care nici un lanț nu l-a putut înfrîna.

— Acest prizonier ar fi prea ilustru pentru lanțurile mele, spuse tînăra actriță, și n-aș voi să constrîng o libertate atît de prețioasă !

Pînă aici ducele de Vallombreuse se stăpînise; își forța violența sa naturală să ia aspectul unei blîndeți prefăcute, dar din pricina rezistenței respectuoase și hotărîte a Isabellei, mînia sa începu să clocotească. Vallombreuse simțea că îndărătul acestei virtuți există o iubire, iar gelozia îi sporea și mai mult furia. Făcu cîțiva pași către tînără, care puse imediat mîna pe închizătoarea ferestrei. Trăsăturile lui se contractaseră, își mușca buzele, iar aerul răutăcios îi apăruse din nou pe față.

— Spuneți mai degrabă, continuă el cu o voce schimbată, că sînteți nebună după Sigognac ! Iată motivul acestei virtuți de care faceți caz ! Ce va fi avînd oare acest fericit muritor de v-a fermecat astfel ? Nu sînt oare mai frumos, mai nobil, mai bogat, nu sînt tot atît de tînăr, de spiritual, de îndrăgostit ca și el ?

— El are cel puțin o calitate care vă lipsește : aceea de a respecta ceea ce iubește, răspunse Isabella.

— Aceasta fiindcă nu iubește îndeajuns, exclamă Vallombreuse luînd-o în brațe pe Isabella, al cărei trup se și aplecase dincolo de fereastră, și care,

sub îmbrățișarea îndrăznețului, scoase un strigăt slab.

În aceeași clipă se deschise și ușa. Tiranul, numai temenele și plecăciuni exagerate, pătrunse în cameră și se îndreptă spre Isabella, căreia Vallombreuse îi dădu drumul de îndată, turbînd de furie că fusese astfel întrerupt în isprăvile sale amoroase.

— Scuză-mă, domnișoară, exclamă Tiranul, aruncîndu-i ducelui o privire piezișă, nu știam că ești într-o așa de bună companie ; dar ora repetiției a sunat la toate orologiile, și numai pe dumneata te așteptăm ca să putem începe.

Într-adevăr, prin ușa întredeschisă puteau fi văzuți, Pedantul, Scapin, Leandru și Zerbina, care alcătuiau un grup tare liniștitor pentru pudoarea amenințată a Isabellei. O clipă, ducelui îi trecu prin minte ideea de a se azvîrli, cu sabia în mînă, asupra adunăturii de golani și de a-i pune pe goană, dar s-ar fi iscat un scandal inutil ; omorînd sau rănind doi-trei din histrionii aceștia nu și-ar fi rezolvat problemele ; dealtminteri sîngele acesta era prea josnic pentru a-și mînji cu el nobilele sale mîini. El se stăpîni așadar și, salutînd-o cu o politețe glacială pe Isabella, care, tremurînd toată, se apropiase de prietenii ei, părăsi încăperea ; dar, ajuns în pragul ușii, se întoarse, făcu un semn cu mîna și rosti : „La revedere, domnișoară !“, niște vorbe foarte simple, fără îndoială, dar care, datorită tonului cu care fuseseră pro-

nunțate, căpătau înțelesuri amenințătoare și teribile. Capul lui Vallombreuse, atît de încintător cu puțin timp mai înainte, își reluase expresia de perversitate diabolică ; Isabella nu-și putu stăpîni un fior de teamă, cu toate că prezența comedienilor o punea la adăpost de orice tentativă. O încercă acel sentiment de spaimă adincă și de groază de moarte, pe care il are porumbița deasupra căreia se rotește, în văzduh, uliul, în cercuri din ce în ce mai mici și mai apropiate.

Vallombreuse se reîntoarse la trăsură urmat de hangiu, care nu mai contenea cu ploconeli de prisos, ce scoteau din răbdări, și numaidecît huruitul roților vesti că primejdiosul musafir plecase în sfîrșit.

Iată acum explicația ajutorului primit de Isabella la momentul cel mai potrivit. Sosirea ducelui de Vallombreuse în caleașca aurită la hanul din strada Dauphine stîrnise un murmur de uimire și de admirație în întregul han, vuiet ce ajunse numaidecît și la urechile Tiranului, ocupat, ca și Isabella, să-și învețe rolul, în camera sa. În absența lui Sigognac, reținut la teatru ca să probeze un costum nou, bravul Irod, cunoscînd intențiile rele ale lui Vallombreuse, își luase angajamentul să fie cu ochii în patru și, cu urechea lipită de gaura cheii, datorită unei indiscreții lăudabile, ascultă discuția atît de îndrăzneață, cu gîndul de a interveni dacă s-ar îngroșa prea mult gluma. Prudența lui salvase astfel virtutea Isabellei de

cutezanța acestui duce, om rău, pervers și gata mereu să insulte.

Era sortit ca ziua aceasta să fie furtunoasă. Ne amintim că Lampourde primise misiunea din partea lui Mérindol să-l lichideze pe căpitanul Fracasse: de aceea duelgiul, pîndind prilejul nimerit spre a-l ataca, se postase și aștepta pe esplanada unde se înalță regele turnat în bronz, întrucît Sigognac, pentru a se întoarce la han, trebuia neapărat să treacă peste Pont-Neuf. Jacquemin se afla acolo de mai bine de o oră, suflînd în degetele înghețate pentru a nu-i fi amorțite în clipa acțiunii și bătînd cu tălpile de caldarîm pentru a-și încălzi picioarele. Vremea era friguroasă și soarele apunea îndărătul Podului Roșu, dincolo de palatul Tuileriilor, în niște nori sîngerii. Crepusculul se lăsa repede, iar trecătorii se și răriseră.

În sfîrșit, Sigognac își făcu apariția, mergînd cu pași grăbiți; o vagă neliniște îl frămînta din pricina Isabellei, și se zorea să se întoarcă acasă. Stăpînit de această grabă, nici nu-l observă pe Lampourde, care, apucîndu-i mantia de un capăt, i-o trase de pe el cu o mișcare atît de rapidă și de bruscă, încît i se rupseră șnururile. Cît ai clipi din ochi, Sigognac se văzu numai în tunică. Fără a mai încerca să lupte pentru a-și lua capa înapoi de la atacator, pe care îl socoti la început drept un borfaș de rînd, își scoase spada din teacă cu iuțeala fulgerului și trecu imediat în gardă. Lampourde, pe de altă parte, își scoase și el la fel

de repede spada. Era mulțumit că adversarul său trecuse atît de repede în gardă și își zise : „O să ne amuzăm puțintel". Lamele se încrucișară. După cîteva tatonări de o parte și de alta, Lampourde încercă o lovitură fină, care îi fu dejucată numaidecît. „Foarte bună paradă, continuă el în sinea lui ; tînărul ăsta știe carte."

Sigognac își lipi spada de lama duelgiului și îl atacă cu o flanconadă pe care acesta o pară doar cu o retragere rapidă a corpului, dar admirînd în același timp lovitura adversarului său pentru perfecția și regularitatea ei academică.

— Și acum, asta pentru dumneavoastră ! strigă el, și spada sa descrise un cerc strălucitor, dar o întîlni pe cea a lui Sigognac, care era iarăși gata de apărare și de atac.

Pîndind un loc cît de mic pe unde să pătrundă, lamele, cu vîrfurile împreunate, se învîrteau una în jurul celeilalte, cînd cu mișcări lente, cînd cu mare iuțeală, cu șiretlicuri și prudențe care dovedeau forța celor doi combatanți.

— Să știți, domnule, exclamă Lampourde, care nu-și mai putea stăpîni mai departe admirația față de jocul atît de sigur, de riguros și de corect, să știți că aveți o metodă superbă !

— La dispoziția dumneavoastră, răspunse Sigognac, administrînd o lovitură de spadă perfectă duelgiului, care o înlătură, cu mînerul spadei, printr-o mișcare a încheieturii mîinii tot atît de rapidă ca și destinderea violentă a unui arc.

— Magnifică estocadă, exclamă duelgiul din ce în ce mai entuziasmat, ce lovitură minunată! În mod logic, ar fi trebuit să fiu cu siguranță ucis. Mă simt vinovat; parada mea este o paradă la noroc, neregulată, sălbatică, bună cel mult ca să nu fiu străpuns la strîmtoare. Aproape că roşesc din pricina faptului că am întrebuințat-o față de un spadasin atît de straşnic ca dumneavoastră.

Toate aceste crîmpeie de discuție erau amestecate cu încrucişări şi ciocniri ale spadelor, cu cuarte, terțe, semicercuri, cu degajări care nu făceau decît să sporească stima lui Lampourde față de Sigognac. Pentru acest gladiator nu avea preț pe lume decît scrima, iar importanța pe care trebuia s-o acorde oamenilor o decidea după priceperea lor în mînuirea armelor. Sigognac căpăta în ochii săi proporții considerabile.

— Ar fi oare o indiscreție, domnule, să vă întreb care este numele maestrului dumneavoastră? Girolamo, Paraguante şi Côte-d'Acier ar fi mîndri de un asemenea elev.

— Nu am avut drept profesor decît pe un bătrîn ostaş, cu numele de Pierre, răspunse Sigognac, pe care toată flecăreala asta ciudată îl amuza din plin; țineți, parați-o, e una din loviturile sale favorite. Şi baronul se fandă.

— Drace! strigă Lampourde retrăgîndu-se iute cu un pas; cît pe-aci să fiu atins; vîrful a alunecat pe sub braț. În plină zi m-ați fi străpuns, dar nu aveți încă obişnuința acestor dueluri cre-

pusculare și nocturne, care îți cer niște ochi de pisică. N-are nici o importanță ! A fost bine gîndită, bine executată, bine țintită. Acum fiți foarte atent, nu vreau să vă iau pe nepregătite, ca un trădător. Am să încerc asupra dumneavoastră lovitura mea secretă, fructul studiilor pe care le-am întreprins, așa-zisul *nec plus ultra*[1] al științei mele, elixirul vieții mele. Pînă în prezent, lovitura asta de spadă infailibilă și-a ucis întotdeauna clientul. Dacă o veți para, am să v-o arăt și dumneavoastră. Este singura mea moștenire, și am să v-o las după moarte ; altminteri ar însemna să duc cu mine în mormînt această lovitură sublimă, întrucît n-am întîlnit încă pe nimeni în stare s-o execute, poate numai pe dumneavoastră, tinere minunat ! Dar nu vreți oare să vă odihniți și să mai răsuflați puțin ?

Și rostind aceste cuvinte, Jacquemin Lampourde își plecă vîrful spadei. Sigognac făcu și el la fel, iar la capătul cîtorva minute duelul reîncepu.

După cîteva atacuri, Sigognac, care cunoștea toate șiretlicurile și tainele scrimei, simți, după modul special în care acționa Lampourde, a cărui spadă se eschiva cu o repeziciune uluitoare, că faimoasa lovitură avea să se dezlănțuie asupra pieptului său. Într-adevăr, duelgiul se turti și se plecă în față ca și cum ar fi căzut în nas, iar baronul nu mai văzu în fața sa nici urmă de adversar ; dar un fulger, șfichiuit cu un șuierat

[1] Nimic mai mult (lat.).

ascuţit, se prăvăli atît de repede peste trupul său încît nu mai avu răgazul decît să-l despice printr-o lovitură semi-circulară a spadei, care rupse dintr-o dată lama lui Lampourde.

— Dacă restul spadei mele nu se află în burta dumneavoastră, se adresă Lampourde lui Sigognac, ridicîndu-se de jos şi agitînd ciotul de spadă ce-i rămăsese în mînă, atunci sînteţi un om extraordinar, un erou, un zeu !

— Nu, răspunse Sigognac, nu sînt atins, şi dacă aş vrea aş putea chiar să vă ţintuiesc de un zid, ca pe o bufniţă ; dar lucrul acesta repugnă generozităţii mele naturale şi, dealtminteri, m-aţi amuzat cu ciudăţenia dumneavoastră.

— Domnule baron, permiteţi-mi ca de aici înainte să fiu admiratorul dumneavoastră, sclavul, cîinele dumneavoastră. Am fost plătit ca să vă ucid. Am primit chiar bani înainte, pe care i-am tocat. Mi-e indiferent. Am să fur ca să dau înapoi aceşti bani.

Acestea fiind zise, ridică de jos mantia lui Sigognac, i-o aşeză pe umeri ca un valet respectuos, îi făcu o plecăciune adîncă şi se îndepărtă.

Cele două atacuri ale ducelui de Vallombreuse dăduseră, amîndouă, greş.

XIV

SCRUPULELE LUI LAMPOURDE

Ne putem închipui cu ușurință furia lui Vallombreuse după înfrîngerea pe care o îndurase din partea virtuții Isabellei, ajutată, în clipa cea mai potrivită, de intervenția comedienilor. Cînd se înapoie în palatul lui, la înfățișarea pe care o luase chipul său, teribil de palid din pricina turbării reci pe care o încerca, slugile începură să clănțăne din dinți și să le treacă sudorile agoniei, deoarece cruzimea sa firească, în aceste momente de exasperare, îl împingea la furii neroniene, pe care și le revărsa asupra primului nenorocit care-i cădea sub mînă. Nu era deloc un senior indulgent ducele de Vallombreuse, chiar cînd era în bună dispoziție : însă cînd era supărat, ar fi fost preferabil să te întîlnești nas în nas, pe o punte aruncată peste un șuvoi de apă, cu un tigru înfometat. Vallombreuse trînti în urma sa cu atîta violență toate ușile ce i se deschideau în cale, încît erau gata-gata să sară din țîțîni, iar foițele de aur de pe ornamente se desprindeau ca niște solzi.

Ajuns în camera sa, își azvîrli de pămînt pălăria cu atîta violență, încît forma i se turti de-a binelea, iar pana zbîrlită se rupse cu totul. Ca să-și mai ostoiască puțin furia și să respire mai în voie, se desfăcu la piept, fără a mai lua seama la nasturii de diamant de la tunică, ce săreau, în dreapta și în stînga, pe parchet, ca niște boabe de mazăre pe o tobă. Dantelele de la cămașă, datorită crispării degetelor sale nervoase, nu mai fură curînd decît o zdreanță destrămată și, cu o lovitură, răsturnă, cu picioarele în sus, un fotoliu pe care îl întîlnise mergînd mînios de-a lungul și de-a latul camerei, întrucît îi cășuna chiar și pe lucrurile neînsuflețite.

— Nerușinată creatură ! strigă el, pe cînd se plimba prin cameră, stăpînit de aceeași agitație extremă, mă bate gîndul să pun arcașii poliției s-o înhațe și s-o zvîrle într-un fund de temniță, de unde să nu mai iasă decît rasă în cap și biciuită, ca să fie dusă la spital sau la vreo mînăstire pentru tîrfe pocăite. Nu mi-ar fi greu să obțin ordinul ; dar nu, statornicia sa ar deveni și mai puternică din pricina acestei persecuții, iar iubirea ei față de Sigognac ar spori cu toată ura ce mi-aș atrage-o din parte-i. Planul ăsta nu face două parale ; atunci ce să fac ?

Și Vallombreuse își continua plimbarea furioasă de la un capăt la altul al încăperii, ca o fiară sălbatică în cușcă, fără a izbuti să-și obosească turbarea neputincioasă.

În timp ce se zvîrcolea astfel, fără să ia seama la goana orelor care se scurg întotdeauna într-un ritm egal, fie că sîntem mulțumiți, fie că sîntem furioși, noaptea se lăsase, iar Picard, cu toate că nu fusese chemat, intră cu de la sine putere să aprindă luminările, nevrînd să-și lase stăpînul să fie măcinat de melancolie în întuneric, mama gîndurilor negre.

Într-adevăr, ca și cum luminile candelabrelor i-ar fi limpezit mintea, Vallombreuse, pe care îl absorbea dragostea sa față de Isabella, își reaminti de ura ce i-o nutrea lui Sigognac.

— Dar cum se face că boiernașul ăsta nenorocit n-a fost încă trimis pe lumea cealaltă? exclamă el, oprindu-se dintr-o dată; i-am dat totuși lui Mérindol ordinul formal să-l lichideze el însuși, sau cu ajutorul vreunui gladiator mai dibaci și mai viteaz decît el, dacă el singur nu era îndeajuns pentru treaba asta! „De-i moartă fiara, a murit și veninul", orice-ar spune Vidaline. Sigognacul odată suprimat, Isabella rămîne la bunul meu plac, tremurînd de groază și dezlegată de o fidelitate de acum înainte fără obiect. Desigur că ea se poartă frumos cu golanul ăsta în speranța că are s-o ia de nevastă, și de aici toate prefăcătoriile astea de pudoare îndîrjită și de virtute inexpugnabilă, respingînd iubirea celor mai chipeși duci, ca și cum ar fi vorba de niște zdrențăroși. Odată rămasă singură, îi vin eu curînd de

hac și, oricum, mă voi fi răzbunat pe un obraznic care m-a jignit destul, care m-a rănit la braț și pe care îl întîlnesc mereu ca pe o piedică între mine și obiectul dorinței mele. Și acum, să mi-l aduceți pe Mérindol și să aflăm cum stau lucrurile.

Mérindol, chemat de către Picard, se înfățișă înaintea ducelui, mai palid decît un tîlhar care este dus la spînzurătoare, cu tîmplele îmbrobonate de sudoare, cu gîtlejul uscat și limba încleiată; i-ar fi prins bine, în aceste clipe de groază teribilă, să aibă o pietricică în gură, asemenea lui Demostene, oratorul atenian ce cuvînta în fața mării, ca să-i mai vină puțină salivă în gură, să-și ușureze șirul vorbelor și să-și dezlege limbuția, cu atît mai mult cu cît fața tînărului senior era mai furtunoasă decît aceea a oricărei mări sau a adunării poporului în Agora. Nenorocitul, făcînd mari eforturi pentru a se ține drept pe picioarele ce-i tremurau de parcă ar fi fost beat, cu toate că nu băuse de dimineață nici măcar atît cît să înece o muscă, Mérindol își răsucea într-una pălăria pe piept, într-o încurcătură stupidă; nici nu îndrăznea să-și ridice ochii către stăpînul său, a cărui privire o simțea cum cade asupra lui ca un duș, cînd de foc, cînd de gheață.

— Ei bine, animalule, exclamă brusc Vallombreuse, ai să mai rămîi multă vreme proțăpit așa, cu înfățișarea asta de osîndit la spînzurătoare, ca și cum ai și avea la gît cravata de cînepă pe care

o meriţi chiar mai mult pentru laşitatea şi stîngăcia ta decît pentru fărădelegile tale ?

— Aşteptam ordinele senioriei-voastre, rosti Mérindol, încercînd să surîdă. Domnul duce ştie că îi sînt devotat pînă la funia ştreangului inclusiv : îmi permit această glumă din pricina graţioasei aluzii pe care tocmai a făcut-o...

— Bine, bine ! îl întrerupse ducele ; nu ţi-am dat oare sarcina să-mi cureţi drumul de acest Sigognac blestemat care mă stinghereşte şi mi se aşază în cale ? N-ai făcut ce ţi-am poruncit, întrucît, am văzut prea bine, după bucuria şi seninătatea Isabellei, că acest ticălos respiră încă, şi că n-am fost ascultat. Într-adevăr, nu merită osteneala să ai duelgii în soldă, ca să fii slujit astfel ! N-ar trebui oare ca voi, fără să mai fie nevoie să deschid gura, să-mi ghiciţi sentimentele după străfulgerarea ochilor, după tremurarea genelor, şi să ucideţi pe tăcute pe oricine nu-l pot suferi ? Dar voi nu sînteţi buni decît să daţi năvală în bucătărie şi să vă ghiftuiţi, şi n-aveţi curaj decît să tăiaţi gîturile unor pui de găină. Dacă o să mai mergeţi pe drumul ăsta, am să vă dau pe toţi pe mîna călăului care vă aşteaptă, canalii abjecte ce sînteţi, scelerați timizi, asasini stîngaci, lepădături şi ruşine a ocnei !

— Domnul duce, o văd cu întristare, obiectă Mérindol pe un ton umil şi spăşit, nu apreciază aşa cum se cuvine zelul, şi aş îndrăzni să spun, talentul credincioaselor sale slugi. Dar Sigognac

nu este un vînat ca oricare, pe care îl hăituieşti şi pe care îl doborî după cîteva minute de goană. La prima întîlnire, puţin a lipsit să nu-mi crape ţeasta pînă la bărbie, cu toate că nu avea decît o spadă de teatru, tocită şi ştirbă, ceea ce mi-a prins tare bine. Cea de-a doua cursă l-a găsit foarte atent şi vigilent, şi aşa de bine pregătit să treacă la acţiune, încît am fost silit să mă eclipsez, la fel ca şi prietenii mei, pentru a evita o luptă inutilă, în care i s-ar fi sărit în ajutor şi care ar fi stîrnit un scandal supărător. Acum Sigognac îmi cunoaşte înfăţişarea şi, de m-aş apropia de el, numaidecît ar pune mîna pe spadă. Am fost aşadar obligat să mă duc să caut un spadasin, care mi-e prieten, cea mai bună spadă din oraş, care îl pîndeşte şi îl va lichida, sub pretext că-i şterpeleşte mantia, la cea dintîi ocazie ce se va ivi la apusul soarelui sau noaptea, fără ca numele domnului duce să poată fi pronunţat în toate acestea, lucru ce nu s-ar fi putut evita dacă lovitura ar fi fost dată de noi, care aparţinem senioriei-sale.

— Planul nu este rău, răspunse neglijent Vallombreuse, îmblînzit, şi poate că este mai bine ca lucrurile să se desfăşoare în acest chip. Dar eşti oare atît de sigur de curajul şi de braţul acestui gladiator ? Este nevoie de un viteaz ca să-l răpui pe Sigognac, care, trebuie s-o mărturisesc, cu toate că îl urăsc, nu este deloc laş, pentru că a îndrăznit să-şi măsoare forţele chiar cu mine.

— Oh ! replică Mérindol plin de importanță și sigur de sine, Jacquemin Lampourde este un erou... care a călcat greșit. Îi întrece în vitejie pe Ahilii din legende și pe Alexandrii cei mari din istorie. Nu este fără repros, în schimb este fără frică.

Picard, ce se tot învîrtea de cîteva minute prin cameră, văzînd că îi mai trecuseră toanele lui Vallombreuse, care arăta acum mai înseninat, nu se codi să-i spună că un bărbat cu o înfățișare destul de ciudată se afla afară și cerea stăruitor să-i vorbească într-o chestiune importantă.

— Adu-l încoace pe netrebnicul ăla, răspunse ducele ; dar vai de el dacă mă deranjează pentru cine știe ce bazaconii, am să pun să-l scarmene atît de vîrtos, încît o să-și lase și pielea.

Valetul ieși pentru a-l introduce pe noul oaspete și Mérindol era pe punctul să se retragă discret, cînd apariția unui ciudat personaj îi țintui picioarele pe loc. Avea într-adevăr toate motivele ca să rămînă prostit de uimire, întrucît bărbatul condus de Picard în fața lui Vallombreuse nu era altul decît prietenul Jacquemin Lampourde, în carne și oase. Prezența sa neașteptată într-un asemenea loc presupunea de bună seamă vreun eveniment ciudat și absolut neprevăzut. De aceea, pe bună dreptate, Mérindol era foarte neliniștit văzîndu-l că-și face apariția astfel, fără intermediar, în fața stăpînului său, pe acest agent de a doua mînă,

această unealtă subalternă a cărei acțiune trebuia să se îndeplinească în umbră.

Dealtminteri, Jacquemin Lampourde nu părea cituși de puțin descumpănit; încă de la ușă, îi făcuse chiar cu ochiul, prietenește, lui Mérindol și se oprise la cîțiva pași de duce, primind din plin, în față, lumina candelabrelor, care îi scotea în relief amănuntele fizionomiei sale caracteristice. Fruntea, peste care apăsarea obișnuită a pălăriei brăzdase o dungă roșiatică transversală, asemenea cicatricii unei răni, trăda, prin broboane de sudoare, care încă nu se uscaseră, că spadasinul mersese tare repede sau că tocmai făcuse eforturi fizice violente; ochii săi, de un cenușiu albăstrui amestecat cu reflexe metalice, se fixau asupra ochilor tînărului duce cu o nerușinare liniștită, din care pricină pe Mérindol îl treceau toți fiorii. În ceea ce privea nasul său, a cărui umbră îi acoperea un întreg obraz, așa cum umbra Etnei acoperă o mare parte din Sicilia, acest promontoriu din carne îi despica în chip grotesc profilul ciudat și monstruos, aurit pe creastă de o rază de lumină care îl făcea să lucească. Mustățile, năclăite cu o pomadă ordinară, semănau cu o frigare ce i-ar fi traversat buza de sus, iar cioculețul se ridica întocmai ca o virgulă așezată de-a-ndoaselea. Toate acestea reușeau să-i compună fizionomia cea mai heteroclită de pe lume, una dintre acelea pe care îi place lui

Jacques Callot[1] să le schițeze cu penița sa originală și plină de viață.

Costumul său consta dintr-o tunică de piele, din pantaloni cenușii și dintr-o mantie stacojie, ale cărei galoane de aur păreau să fi fost de curînd descusute, așa cum trădau dungile de culoare mai vie, vizibile pe fondul puțin cam decolorat al stofei. O spadă cu garda grea atîrna de un centiron lat, împletit cu fire de aramă, care încingea talia uscățivă, dar robustă, a ticălosului. Un detaliu inexplicabil îl preocupa în mod cu totul deosebit pe Mérindol, anume că brațul lui Lampourde, ieșind de sub mantie ca un candelabru pentru luminări ce se desprinde dintr-un perete lambrisat, ținea în mînă o pungă al cărei pîntec rotunjor trăda o sumă destul de respectabilă. Gestul acesta de a oferi bani în loc de a lua era așa de contrar obiceiurilor fizice și morale ale lui Jacquemin, încît duelgiul îl îndeplinea cu o stîngăcie emfatică, solemnă și țeapănă, cu desăvîrșire ridicolă. Apoi ideea că Jacquemin Lampourde venea la ducele de Vallombreuse, ca și cum ar fi vrut să-l plătească pentru un serviciu oarecare, era atît de colosal de neverosimilă, încît Mérindol holbă teribil ochii și căscă o gură mare și rotundă, ceea ce, după spusele pictorilor și ale fizionomiștilor, reprezintă expresia caracteristică a culmii surprizei.

---

[1] Pictor și gravor francez (1592—1635).

— Ei bine, bădărane, exclamă ducele după ce-l privi cu luare-aminte pe caraghiosul personaj, vrei cumva din întîmplare să-mi dai de pomană, de-mi tot vînturi pe sub nas punga aia cu bani, cu braţul ăla lung de l-ai putea lua drept un braţ pentru agăţat firmele ?

— Mai întîi, domnule duce, rosti duelgiul, după ce îşi întipări în ridurile lungi care îi brăzdau obrajii şi în colţurile gurii un fel de tremur nervos, fără să supăr pe mărimea-voastră, eu nu sînt un bădăran. Eu mă numesc Jacquemin Lampourde, spadasin. Situaţia mea este onorabilă ; nici o muncă manuală, nici un fel de comerţ sau de meserie nu m-au înjosit vreodată. Nici în cele mai grozave vremuri de restrişte nu mi-am părăsit îndeletnicirea de duelgiu, care nu-ţi răpeşte calitatea de gentilom, întrucît primejdia te pîndeşte şi mojicii nu înfruntă cu plăcere moartea. Eu ucid ca să trăiesc, pe riscul pielii şi al grumazului meu. Întrucît lucrez totdeauna singur şi dau de ştire celui pe care îl atac, fiindu-mi scîrbă de trădare şi de laşitate. Vreţi ceva mai nobil ? Retrageţi-vă, aşadar, epitetul acesta de bădăran, pe care nu l-aş putea accepta decît cu titlu de glumă prietenească ; el jigneşte prea grav scrupulele simţitoare ale amorului meu propriu.

— Fie, jupîn Jacquemin Lampourde, dacă ţii, răspunse ducele de Vallombreuse, pe care ciudăţeniile formaliste ale lunganului, aşa de bine prop-

tit in șoduri, îl amuzau fără să vrea : acum explică-mi, rogu-te, cu ce gînd ai venit la mine, cu o pungă în mînă și scuturîndu-ți scuzii întocmai cum își agită un nebun marota sau un lepros morișca.

Jacquemin, satisfăcut de concesia oferită susceptibilității sale, înclină din cap, rămînînd mai departe cu trupul țeapăn, și execută apoi cu pălăria-i largă de pîslă mai multe învîrtituri prin aer, care constituiau, după mintea sa, un salut ce împerechea libertatea bărbătească a ostașului cu suplețea omului de la Curte.

— Să vă spun chestiunea, domnule duce. Am primit de la Mérindol niște bani înainte de a-l trimite pe lumea cealaltă pe un anumit Sigognac, zis căpitanul Fracasse. Datorită unor împrejurări independente de voința mea, nu am putut să aduc la îndeplinire această comandă și, cum sînt cinstit în meseria mea, am venit să înapoiez cui i se cuvin gologanii pe care nu i-am cîștigat.

Rostind aceste cuvinte, Lampourde, cu un gest care nu era lipsit de demnitate, puse punga cu bani pe un colț al splendidei mese încrustate cu piatră dură de Florența.

— Iată-i așadar, spuse Vallombreuse, pe fanfaronii buni să joace în comedii, pe alde ăștia care asudă de zece ori ca să miște o pietricică, pe ostașii lui Irod, a căror vitejie și-o arată față de copiii de țîță, și care o iau la sănătoasa cînd victima lor își arată dinții, măgari îmbrăcați în piele

de leu al căror răget este un zbieret. Haide, fii sincer şi mărturiseşte, Sigognac te-a băgat în sperieţi.

— Lui Jacquemin Lampourde nu i-a fost niciodată frică, continuă spadasinul pe un ton care, cu toată înfăţişarea grotescă a personajului, nu era lipsit de nobleţe, adică fără de fanfaronada şi lăudăroşenia ce aminteau de moda spaniolă sau gasconă ; în nici o luptă adversarul nu mi-a văzut forma umerilor ; din spate sînt necunoscut, şi aş putea să fiu, incognito, cocoşat ca şi Esop. Acei care m-au văzut şi m-au apreciat la lucru ştiu că treburile uşoare mă dezgustă. Primejdia îmi place, şi înot în ea ca peştele în apă. L-am atacat pe Sigognac după toate regulile artei, *secundum artem*, înarmat cu una din cele mai bune spade de Toledo pe care le posed, o lamă Alonzo de Sahagun cel bătrîn.

— Ce s-a întîmplat în lupta dintre voi doi, în care nu pari să fi ieşit învingător, întrucît ai venit să-mi restitui banii ? întrebă ducele.

— Atît în dueluri cît şi în ciocniri şi asalturi, împotriva unuia sau mai multora, am culcat la pămînt treizeci şi şapte de oameni care nu s-au mai ridicat de jos ; nu mai pun la socoteală pe schiloditii sau răniţii mai mult sau mai puţin grav. Dar Sigognac se închide în garda sa ca într-un turn de aramă. Am întrebuinţat împotriva lui toate resursele scrimei : atacuri simulate, surprize, degajări, retrageri, lovituri neobişnuite ; el are paradă

și ripostă pentru fiecare atac; și cîtă siguranță, combinată cu ce viteză! Ce îndrăzneală temperată de prudență! Ce strașnic sînge rece! Ce imperturbabilă stăpînire de sine! Nu este un om, este un zeu cu spada în mînă. Cu riscul de a fi străpuns, mă delectam să privesc la acest joc atît de fin, atît de corect, atît de superior. Aveam în față un partener demn de mine; totuși, cum trebuia să termin odată cu el, după ce am prelungit lupta pe cît a fost cu putință pentru a-mi da răgazul să admir această magnifică metodă, am ales momentul cel mai prielnic și am riscat lovitura mea secretă, a Napolitanului, pe care o cunosc doar eu în întreaga lume, deoarece Girolamo a murit și mi-a lăsat-o mie moștenire. Dealtminteri, nimeni altul decît mine nu este capabil s-o execute în deplina ei perfecțiune, de care depinde tot succesul. Am dat lovitura atît de bine și atît de precis, încît însuși Girolamo n-ar fi fost în stare s-o execute mai corect. Ei bine! acest diavol de căpitan Fracasse, așa cum i se spune, a parat cu o viteză amețitoare și cu o lovitură de rever atît de fermă, încît nu mi-a lăsat în mînă decît un ciot de spadă, cu care mă agitam ca o babă ce ia la goană, cu o lingură de ciorbă, pe un ștrengar. Priviți, iată ce a făcut din Sahagunul meu!

Zicînd acestea, Jacquemin Lampourde trase jalnic din teacă o bucată de spadă, purtînd drept marcă un S încoronat, și arătă ducelui frîntura netă și strălucitoare a lamei.

— Nu-i oare asta o lovitură prestigioasă, continuă spadasinul, pe care a-i putea s-o atribui Durandal-ului lui Roland, Tisonei Cidului, sau Hauteclaire-i lui Amadis de Gaule ? Să-l ucid pe căpitanul Fracasse este o faptă peste puterile mele, o mărturisesc cu toată modestia. Lovitura pe care i-am administrat-o nu a avut pînă in prezent decît o singură paradă, cea mai păcătoasă dintre toate, aceea care este făcută cu trupul. Oricine a încasat-o s-a ales cu o butonieră în plus la tunică, pe unde sufletul şi-a luat zborul pentru totdeauna. Şi în afară de asta, ca toţi viteijii, căpitanul s-a dovedit şi generos : mă ţinea la discreţia lui, la capătul spadei, destul de uimit şi de stupefiat de păţania mea : şi putea să mă tragă in frigare, ca pe o potirniche, numai de-ar fi întins braţul ; n-a făcut acest lucru, ceea ce este foarte delicat din partea unui gentilom atacat pe înserate în plin Pont-Neuf. Îi datorez viaţa şi, chiar de nu-i mare scofală de capul ei, dată fiind preţuirea pe care i-o arăt, mă simt recunoscător faţă de el : nu voi mai întreprinde nimic împotriva sa, pentru mine e sfînt de acum încolo. Dealtminteri, chiar de-aş avea mijloacele necesare, m-ar mustra cugetul să vatăm sau să ucid un spadasin atît de minunat, cu atît mai mult cu cît adevăraţii spadasini sînt aşa de rari în vremurile astea în care mişună duelgii de rînd şi cînd spada este ţinută ca o coadă de mătură.

De aceea am venit să-l anunț pe domnul duce să nu se mai bizuie pe mine. Poate că aş fi putut să opresc banii ca despăgubire pentru riscurile şi primejdiile prin care am trecut, dar conştiinței mele îi repugnă aşa ceva.

— Pe toți dracii, ia-ți înapoi banii şi asta cît mai repede, exclamă Vallombreuse pe un ton care nu admitea nici o replică, sau pun să te arunce, cu banii tăi cu tot, pe fereastră, fără s-o mai deschidă. N-am mai văzut în viața mea un ticălos cu atîtea scrupule. Tu, Mérindol, în nici un caz n-ai fi capabil de acest gest frumos, demn să figureze printre pildele destinate tineretului.

Întrucît duelgiul ezita, Vallombreuse adăugă :

— Îți dăruiesc pistolii ăştia ca să bei în sănătatea mea.

— Lucrul acesta, domnule duce, va fi adus la îndeplinire cu sfințenie, răspunse Lampourde ; cu toate acestea, socotesc că senioria-sa nu va fi supărată dacă am să joc cîțiva dintre pistolii ăştia.

Isprăvind de rostit aceste cuvinte, Lampourde făcu un pas către masă, îşi întinse brațul osos, apucă punga cu o dexteritate de scamator şi o făcu să dispară ca prin farmec în profunzimile buzunarului său, unde se ciocni, scoțînd un sunet metalic, cu un cornet cu zaruri şi cu o pereche de cărți de joc. Era lesne de văzut că acest gest îi era mult mai firesc decît celălalt, aşa de multă naturalețe se simțea în mişcările sale.

– Eu mă retrag din treburi în ceea ce îl privește pe Sigognac, spuse Lampourde, dar ele pot fi continuate, dacă senioria-voastră încuviințează, de către *alter-ego*-ul meu, cavalerul Malartic, căruia i se pot încredința misiunile cele mai primejdioase, într-atît este de dibaci. Are un cap strașnic ce zămislește idei și mînă spre a le executa. Este dealtminteri spiritul cel mai descătușat de prejudecăți și de superstiții care a existat vreodată. În vederea răpirii comedienei, căreia îi faceți onoarea de a vă interesa de ea, am schițat un soi de plan, pe care Malartic îl va duce la bun sfîrșit cu desăvîrșirea și cu perfecțiunea amănuntelor ce-i caracterizează modul său de lucru. Oh ! mulți autori de comedii aplaudați la teatru pentru înjghebarea pieselor reprezentate ar trebui să-l consulte pe Malartic în ceea ce privește subtilitatea intrigilor, născocirea stratagemelor, jocul imaginației sale. Mérindol, care-l cunoaște, poate sta chezaș pentru deosebitele sale calități. Fără nici o îndoială, domnul duce n-ar putea să facă o alegere mai bună, și este un adevărat dar pe care i-l fac. Dar nu vreau să abuzez prea mult timp de răbdarea senioriei-sale. Cînd se va fi decis, senioria-sa nu are decît să poruncească unui om de-al domniei-sale să facă o cruce cu creta pe stîlpul stîng de la „Ridichea încoronată". Malartic are să priceapă și, deghizat cum se cuvine, va veni la palatul Vallombreuse pentru a

primi ultimele ordine şi a stabili toate amănuntele.

Odată terminat acest discurs triumfător, jupîn Jacquemin Lampourde se porni să execute cu pălăria de pîslă aceleaşi evoluţii pe care le mai efectuase o dată, cînd îl salutase pe duce la începutul convorbirii, şi-o înfundă pe cap, îşi lăsă borul pe ochi şi ieşi din cameră cu paşi măsuraţi şi maiestuoşi, satisfăcut de elocinţa şi de frumoasa lui ţinută în faţa unui atît de mare senior.

Această apariţie bizară, mai puţin ciudată totuşi în acest secol de rafinaţi şi de dueigii decît în orice altă epocă, îl amuzase şi îl interesase pe tînărul duce de Vallombreuse. Caracterul original al lui Jacquemin Lampourde, cinstit în felul său, nu-i displăcea deloc : îl ierta chiar pentru faptul că nu izbutise să-l ucidă pe Sigognac. Dacă baronul rezistase acestui gladiator de profesie, se datora faptului că era realmente invincibil, iar ruşinea de a fi fost rănit de Sigognac îi ustura mai puţin amorul său propriu. Apoi, oricît de turbat ar fi fost Vallombreuse, fapta aceasta, de a pune să-l asasineze pe Sigognac i se părea că întrece măsura, nu din pricina delicateţii sufleteşti sau a susceptibilităţii conştiinţei, ci datorită faptului că duşmanul său era gentilom : căci nu şi-ar fi făcut nici un scrupul de conştiinţă să ucidă şi să facă fărîme o jumătate de duzină de burghezi care l-ar fi deranjat, deoarece sîngele unor asemenea oameni de nimic nu avea mai multă va-

loare în ochii săi decît apa din fîntîni. Ar fi preferat să-şi trimită el însuşi rivalul pe lumea cealaltă, de n-ar fi fost superioritatea lui Sigognac în materie de scrimă, superioritate a cărei amintire o păstrase din plin braţul său, cu rana de-abia cicatrizată, şi care nu-i îngăduia să rişte, cu şanse favorabile, un nou duel sau un atac cu arma. Gîndurile sale se reîntoarseră aşadar spre răpirea Isabellei, idee care îi surîdea mai mult prin perspectivele amoroase cărora le dădea frîu liber imaginaţia sa. Vallombreuse nu se îndoia de faptul că tînăra comediană, odată separată de Sigognac şi de tovarăşii ei, avea să se îmblînzească şi să devină simţitoare la farmecele unui duce cu un fizic atît de atrăgător, şi după care se înnebuneau cele mai nobile doamne de la Curte. Înfumurarea lui Vallombreuse era incorijibilă, căci niciodată o înfumurare n-a fost mai întemeiată. Ea îi justifica toate pretenţiile, iar lăudăroşeniile sale cele mai impertinente nu însemnau decît adevăruri. De aceea, cu toată înfrîngerea suferită recent în faţa Isabellei, tînărului duce i se părea ilogic, absurd, jignitor şi de necrezut să nu fie iubit.

„S-o ţin doar cîteva zile într-o ascunzătoare de unde să nu-mi poată scăpa, şi am să reuşesc fără discuţie s-o supun, îşi zicea ducele în sinea lui. Voi fi atît de curtenitor, de pasionat, de stăruitor, încît ea însăşi are să se mire foarte curînd că a fost aşa de mult timp neînduplecată cu mine.

Am s-o văd cum se tulbură, cum devine palidă, cum își pleacă lungile-i pleoape la vederea mea și, cînd o voi ține în brațe, cum își va lăsa capul pe umărul meu pentru a-și ascunde sfiala și tulburarea. Cu un sărut are să-mi spună că m-a iubit totdeauna, și că nu fugea de mine decît pentru a mă înflăcăra și mai tare, sau că nu era vorba decît de teama și timiditatea unei muritoare urmărită de un zeu, sau alte asemenea fermecătoare drăgălășenii, pe care femeile, chiar și cele mai caste, se pricep să le găsească în asemenea împrejurări. Dar cînd voi fi stăpîn pe inima și pe trupul ei, ah! de-abia atunci am să mă răzbun pentru vechile ei refuzuri jignitoare."

XV

MALARTIC LA LUCRU

Dacă mînia ducelui, cînd s-a reîntors acasă la el, a fost aprigă, nici mînia baronului n-a fost mai mică aflînd fapta nesocotită a lui Vallombreuse împotriva Isabellei. A fost nevoie ca Tiranul și cu Blazius să-i țină îndelungate argumentări pentru a-l împiedica să alerge la palatul acestui senior cu scopul de a-l provoca la o luptă pe care ducele, fără nici o îndoială, ar fi refuzat-o : întrucît Sigognac nefiind nici fratele, nici soțul, nici curtezanul declarat al comedienei, nu avea nici un drept să ceară socoteală pentru un act care, dealtminteri, era scuzabil de la sine. În Franța a existat întotdeauna libertatea să faci curte femeilor frumoase. Agresiunea spadasinului de pe Pont-Neuf era, negreșit, mai puțin legitimă ; dar cu toate că era probabil că lovitura fusese pusă la cale de către duce, cum puteau fi oare urmărite tenebroasele ramificații care îl legau pe acest ticălos vrednic de spînzurătoare de magni-

ficul senior? Şi, presupunînd chiar că aceste legături ar fi fost descoperite, cum să le dovedeşti, şi cui să ceri să ţi se facă dreptate pentru aceste atacuri laşe? Sigognac, ascunzîndu-şi calitatea, apărea în ochii lumii ca un josnic histrion, ca un farsor de o treaptă inferioară, pe care un gentilom ca Vallombreuse putea, după bunul său plac, să dea poruncă să fie ciomăgit, întemniţat sau ucis fără ca cineva să fi îndrăznit să protesteze dacă il supăra sau îl deranja cu ceva. Cît despre Isabella, pentru rezistenţa ei cinstită, ar fi apărut drept o năzuroasă şi o mironosiţă, întrucît virtutea femeilor de teatru era pusă la îndoială de mulţi Toma-necredincioşi şi Pyroni[1] sceptici. Nu exista aşadar nici o cale pentru a-l face răspunzător pe duce în mod deschis, din care pricină Sigognac turba nu altceva, recunoscînd, fără voia lui, temeinicia argumentelor susţinute de către Irod şi Pedant, de a tăcea chitic, dar avînd ochii bine deschişi şi urechea la pîndă: întrucît acest blestemat de senior, frumos ca un înger şi rău ca un diavol, nu avea să-şi lase baltă planurile, cu toate că pînă acum tot ceea ce încercase ii dăduse greş. O privire blîndă a Isabellei, care luă între mîinile ei albe mîinile fremătînde ale lui Sigognac, îndemnîndu-l să-şi înfrîneze curajul din dragoste pentru ea, îl împăcă

---

[1] *Pyron* (n. 360 î.e.n.), primul dintre marii sceptici greci.

da-a binelea pe baron şi lucrurile îşi reluară cursul lor obişnuit.

Debutul trupei înregistrase un deosebit succes. Graţia modestă a Isabellei, verva scînteietoare a Subretei, cochetăria elegantă a Sérafinei, extravaganţa superbă a căpitanului Fracasse, emfaza maiestuoasă a Tiranului, dinţii albi şi ginglile trandafirii ale lui Leandru, bonomia grotescă a Pedantului, spiritul şiret şi hîtru al lui Scapin, perfecţia comică a *dueñei* stîrneau acelaşi efect la Paris ca şi în provincie ; după ce obţinuseră laudele capitalei, nu le mai lipsea decît aprecierea Curţii, unde se găsesc cei mai mulţi oameni de gust şi cunoscătorii cei mai fini ; era vorba să fie chemaţi chiar la Saint-Germain, întrucît, datorită vîlvei ce se stîrnise în jurul lor, regele îşi exprimase dorinţa de a-i vedea jucînd ; fapt care îl bucura nespus de mult pe Irod, conducătorul şi casierul companiei. Adeseori, persoane de vază îi cereau să dea spectacole în palatele lor, cu ocazia vreunei sărbători sau a vreunui ospăţ, în faţa doamnelor curioase să-i vadă pe aceşti actori care puteau fi comparaţi cu cei de la palatul Bourgogne şi cu trupa de la Marais.

De aceea, obişnuit fiind cu asemenea cereri, Irod nu se arătă surprins cînd, într-o bună dimineaţă, la hanul din strada Dauphine se prezentă un fel de intendent sau de majordom, cu acea înfăţişare venerabilă pe care o au servitorii cărora le-a albit părul slujind în casele mari, şi care

cerca să-i vorbească din partea stăpînului său, contele de Pommereuil, în chestiuni de teatru.

Majordomul, îmbrăcat în catifea neagră din cap pînă în picioare, avea la gît un lanț alcătuit din ducați de aur. Purta ciorapi de mătase, iar în picioare avea niște pantofi cu cocarde late, pătrați la vîrf și puțin cam largi, așa cum e potrivit să poarte un bătrîn care are uneori crize de gută. Un guler larg ce-i cădea pe piept își revărsa albeața peste negrul tunicii, și scotea mai bine în relief fața pîrlită de soare și de aerul tare al cîmpurilor, pe care sprîncenele, mustățile și ciocul apăreau ca niște trăsături de zăpadă pe o sculptură antică. Pletele sale lungi și cu desăvîrșire albe îi cădeau pînă la umeri și îi dădeau înfățișarea cea mai patriarhală și mai cinstită. De bună seamă că era unul din acei intendenți al căror neam s-a stins, care îngrijesc de averea stăpînului lor cu mai multă străşnicie chiar decît de a lor, care îi mustră pentru cheltuielile nebunești și, în timpurile de restriște, își dăruiesc micile lor economii pentru a ajuta familia care i-a hrănit în vremurile de belșug.

Irod nu se mai sătura să admire frumoasa înfățișare și cinstea ce se citea pe chipul intendentului care, după ce-l salutase în vorbe curtenitoare, îi spuse următoarele :

— Dumneavoastră sînteți într-adevăr acel Irod care conduce, cu o mînă tot atît de sigură ca și aceea a lui Apolo trupa muzelor, această ad-

mirabilă companie de teatru căreia i s-a dus vestea în tot Parisul și a trecut și dincolo de zidurile și meterezele orașului, deoarece a ajuns pînă în colțurile îndepărtate ale domeniilor locuite de stăpînul meu?

— Eu am această onoare, răspunse Irod, făcînd salutul cel mai grațios pe care i-l putea îngădui înfățișarea sa rebarbativă și tragică.

— Contele de Pommereuil, continuă bătrînul, ar dori foarte mult, în cinstea unor oaspeți de marcă, să le ofere, în castelul său, spre a-i distra, spectacolul unei comedii. El s-a gîndit că nici o trupă n-ar putea aduce mai bine la îndeplinire această misiune decît trupa dumneavoastră, și mă trimite să vă întreb dacă v-ar fi cu putință să veniți să dați o reprezentație pe domeniile sale, care se află doar la o distanță de cîteva leghe de aici. Domnul conte, stăpînul meu, este un senior magnific, ce nu se uită la cheltuieli, și care n-ar precupeți nimic pentru a se bucura de prezența ilustrei dumneavoastră trupe.

— Voi face tot ce-mi va fi posibil spre a mulțumi o persoană atît de curtenitoare și de darnică, răspunse Tiranul, deși ne vine tare greu să părăsim Parisul, fie chiar și pentru cîteva zile, cînd ne aflăm în culmea succesului.

— Trei zile vor fi de ajuns, rosti majordomul; una pentru călătorie, alta pentru reprezentație, și ultima pentru întoarcere. Există la castel o sală de teatru dotată cu cele necesare și nu vă

mai rămîne decît să vă aranjați decorurile ; mai mult, iată aici o sută de pistoli pe care domnul conte de Pommereuil mi-a dat dispoziția să vi-i remit pentru cheltuielile mărunte de drum ; aveți să primiți tot pe atîta după spectacol, iar actrițelor, fără îndoială că li se vor face unele cadouri : inele, broșe sau brățări, față de care cochetăria feminină este întotdeauna sensibilă.

Și întovărășind vorbele cu fapta, intendentul contelui de Pommereuil scoase din buzunar o pungă lungă și grea, doldora de monezi, o aplecă și scurse din ea pe masă o sută de scuzi noi și frumoși, strălucind cît se poate de atrăgător.

Tiranul privea monedele culcate unele peste altele cu un aer de satisfacție, mîngîindu-și stufoasa barbă neagră. După ce le contemplă destul, le ridică de pe masă, le așeză fișic, apoi le aruncă în buzunarul de la centură cu un gest de aprobare.

— Așadar, acceptați, spuse intendentul, și pot să-i spun stăpînului meu că îi veți satisface cererea ?

— Sînt la dispoziția seniorei-sale cu toți tovarășii mei, răspunse Irod ; acum să-mi spuneți ziua în care trebuie să aibă loc reprezentația și piesa pe care o dorește domnul conte, ca să ne luăm costumele și accesoriile necesare.

— Ar fi bine, răspunse intendentul, să fixăm ziua de joi, deoarece nerăbdarea stăpînului meu este mare ; în ceea ce privește piesa, stăpînul meu

lăsă alegerea ei pe seama gustului şi comodităţii dumneavoastră.

— *Iluzia comică*, spuse Irod, scrisă de un tînăr autor normand, care promite mult, este tot ceea ce poate fi mai nou şi mai de preferat în momentul de faţă.

— Fie atunci *Iluzia comică*; versurile nu sînt rele, şi există un rol de Matamore superb.

— Acum, ca să nu ne rătăcim, nu mai rămîne altceva decît să ne indicaţi cît mai precis poziţia castelului şi drumul pe care trebuie să-l urmăm spre a ajunge la el.

Intendentul contelui de Pommereuil dădu informaţii atît de exacte şi de amănunţite, încît ar fi fost suficiente chiar şi pentru un orb ce-ar fi dibuit pămîntul cu bastonul; dar, temîndu-se, fără îndoială, ca nu cumva comedianul odată pornit la drum să nu-şi mai amintească cu precizie de toate aceste: mergeţi drept înainte, apoi: luaţi-o la dreapta, şi apoi: apucaţi-o la stînga, intendentul adăugă:

— Nu vă mai încărcaţi memoria, plină pînă la refuz cu cele mai frumoase versuri ale celor mai iluştri poeţi ai noştri, cu nişte noţiuni atît de vulgare şi de prozaice; am să trimit un lacheu care o să vă servească de călăuză.

Treaba astfel încheiată, bătrînul se retrase cu numeroase plecăciuni, cărora Irod le răspundea la rîndul său; după fiecare temenea a comedianu-

lui, bătrînul o lua iar de la cap cu salutul, înclinîndu-se și mai abitir. Aveau aerul a două paranteze apucate de dansul sfîntului Guy[1] și care se bîțîiau una în fața celeilalte. Nevrînd să se lase învins în această luptă de amabilități și de politețe, Tiranul coborî scara, traversă curtea și nu se opri decît în prag, de unde trimise preacinstitului bătrîn un salut suprem: cu spatele convex, cu pieptul concav atît pe cît îi îngăduia bardahanul, cu brațele bălăbănindu-se și cu capul atingînd aproape pămîntul.

Dacă Irod l-ar fi urmărit cu privirea pe intendentul contelui de Pommereuil pînă la capătul străzii, poate că ar fi remarcat un fapt contrar legilor perspectivei, anume că talia i se mărea în raport invers cu depărtarea. Spinarea sa gîrbovită se îndreptase, tremuratul senil al mîinilor îi dispăruse, și după vioiciunea mișcărilor nu părea să sufere deloc de podagră; dar Irod apucase să intre în casă și nu văzu nimic din toate acestea.

Miercuri dimineața, pe cînd rîndașii de la han încărcau decorurile și bagajele într-o căruță trasă de doi cai voinici, ce fusese închiriată de Tiran pentru transportul trupei, un vlăjgan de lacheu cu o înfățișare cam de pușlama, îmbrăcat într-o livrea foarte curată, și călărind pe un căluț per-

[1] Dansul Sf. Guy sau coree. Boală nervoasă, caracterizată mai ales prin contracții involuntare ale mușchilor.

șeron, își făcu apariția plesnind din bici la poarta hanului, pentru a-i zori pe comedieni să pornească la drum și spre a le servi de călăuză. Femeile — cărora totdeauna le place să lenevească în pat și să se gătească foarte pe îndelete, chiar și comedienele ce sînt obișnuite să se îmbrace și să se dezbrace cît ai clipi din ochi, pentru schimbările de costume pe care le cere teatrul — coborîră în sfîrșit și se așezară cît mai comod posibil pe scîndurile bine căptușite cu paie, pe care le rezemaseră de loitrele căruței. Omulețul de pe ceasul de la „Samaritaine" bătea de orele opt pe clopotul său, cînd greoaia căruță se urni din loc și porni la drum. În mai puțin de o jumătate de oră lăsară în urmă poarta Saint-Antoine și Bastilia, ce își oglindea mănunchiurile de turnuri în apele negre ale șanțurilor sale de apărare. Străbătură apoi cartierele mărginașe și ogoarele deșarte, presărate cu căsuțe, și o apucară peste cîmpuri către Vincennes, al cărui donjon se vedea în depărtări, înapoia unui ușor văl de ceață albăstrie, rămășiță a umezelii de peste noapte, ce se destrăma la razele soarelui, ca norașii de fum azvîrliți de artilerie și pe care îi risipește vîntul.

Caii fiind odihniți și mergînd întins, ajunseră numaidecît la vechea fortăreață, ale cărei ziduri gotice arătau încă destul de bine, cu toate că n-ar mai fi fost în stare să reziste tunurilor și bombardelor. Semilunele aurite așezate în vîrful minaretelor capelei clădite de Pierre de Montereau

străluceau voioase deasupra meterezelor, ca şi cum ar fi fost mîndre că se află alături de cruce, semnul mîntuirii. Apoi, după ce admirară cîteva minute acest monument ce purta pecetea vechii splendori a regilor noştri, intrară în pădure, unde, printre tufişuri şi arbuşti, se înălţau maiestuos cîţiva stejari străvechi, contemporani fără îndoială cu acela sub care împărţea dreptatea sfîntul Ludovic, îndeletnicire foarte nimerită pentru un monarh.

Întrucît drumul nu era deloc umblat, iepurii ce se hîrjoneau şi îşi treceau lăbuţele peste mustăţi se arătau surprinşi de trecerea căruţei, pe care nici n-o auziseră, deoarece nu făcea zgomot pe pămîntul reavăn şi adeseori acoperit cu un covor de iarbă. O rupeau la fugă ca şi cum ar fi avut nişte ogari pe urmele lor, lucru care îi amuza straşnic pe comedianţi. Mai departe, un pui de căprioară traversa speriat drumul, iar fuga sa, printre arborii dezgoliţi de frunze, mai putu fi urmărită încă o bucată de timp. Pe Sigognac mai cu seamă îl interesau aceste lucruri, ca unul care crescuse şi vieţuise la ţară. Îl bucura să vadă cîmpuri, tufişuri, păduri, animale în libertate, privelişti de care era lipsit de cînd vieţuia la oraş, unde nu vezi decît case, străzi pline de noroi, hornuri fumegînde, fapta oamenilor şi nu fapta lui Dumnezeu. S-ar fi simţit nespus de plictisit de n-ar fi fost tovărăşia blîndei femei, în ai cărei ochi se scălda destul azur pentru a ţine loc de cer.

La ieşirea din pădure li se înfăţişă un mic povîrniş pe care trebuiau să-l urce. Sigognac îi spuse Isabellei :

— Scumpa mea, în timp ce căruţa o să urce încetişor panta, n-ai vrea oare să cobori şi să-ţi rezemi braţul de al meu, ca să facem cîţiva paşi împreună ? Îţi vei încălzi astfel picioarele şi ai să-ţi dezmorţeşti încheieturile. Drumul este neted, şi e o vreme de iarnă tare frumoasă, senină, rece şi înţepătoare, dar nu prea friguroasă.

Tînăra comediană acceptă propunerea lui Sigognac şi, sprijinindu-şi vîrful degetelor pe mîna ce i se întindea, sări sprintenă jos. Era un prilej de a acorda iubitului ei o nevinovată convorbire între patru ochi, pe care pudoarea ei i-ar fi refuzat-o în singurătatea unei încăperi închise. Mergeau cînd aproape ridicaţi spre înalturi de dragostea lor, şi atingînd uşor pămîntul ca nişte păsări, cînd oprindu-se la fiecare pas ca să se contemple şi să se bucure că sînt împreună, unul lîngă altul, braţ la braţ şi pierzîndu-şi privirile unul în ochii celuilalt. Sigognac îi mărturisea Isabellei cît de mult o iubea : aceste cuvinte, pe care el le rostise de mai bine de douăzeci de ori, i se păreau tinerei cu desăvîrşire noi, cum de bună seamă că va fi fost şi prima vorbă rostită de Adam, încercînd să glăsuiască, a doua zi după creaţiune. Întrucît în privinţa sentimentelor era persoana cea mai delicată şi cea mai dezinteresată de pe lume, ea încerca prin uşoare supărări

și dezaprobări blînde să zăgăzuiască în hotarele prieteniei o dragoste pe care nu voia s-o împlinească, socotind-o păgubitoare pentru viitorul baronului.

Dar aceste discuții și certuri nostime nu făceau decît să ațițe dragostea lui Sigognac, care, în acel moment, nici nu se mai gîndea la disprețuitoarea Yolanda de Foix, ca și cum nici n-ar fi existat vreodată.

— Orice-ai face, scumpa mea, îi spunea el iubitei sale, n-ai să reușești să-mi obosești statornicia. De va fi nevoie, voi aștepta ca scrupulele tale să se risipească de la sine, pînă ce frumoasele tale cosițe de aur se vor preschimba în păr de argint.

— Oh ! exclamă Isabella, atunci am să fiu adevărat leac de dragoste și urîtă încît să înspăimînt și cel mai semeț curaj ; îmi va fi teamă că, răsplătindu-l, am să-ți pedepsesc fidelitatea.

— Chiar și la șaizeci de ani îți vei păstra farmecele, ca frumoasa bătrînă a lui Maynard [1], răspunse în chip galant Sigognac, întrucît frumusețea ta izvorăște din suflet, care este nemuritor.

— Oricum, spuse tînăra, ai fi tare păcălit dacă te-aș lua în serios și ți-aș promite mîna mea pentru ziua în care voi număra doar zece lustre. Dar, continuă ea, reluîndu-și tonul serios, să terminăm cu glumele acestea ; cunoști hotărîrea

---

[1] *François Maynard* (1582—1646), poet francez.

mea, mulţumeşte-te să fii iubit mai mult decît a fost iubit vreodată un muritor, de cînd palpită inimi pe pămînt.

— O mărturisire atît de fermecătoare ar trebui să mă mulţumească, recunosc acest lucru ; dar, cum dragostea mea este nemărginită, ea n-ar putea să rabde nici o stavilă. Dumnezeu poate să-i spună mării : „N-ai să înaintezi mai departe“, şi să fie ascultat. Dar o pornire ca a mea nu cunoaşte ţărmuri şi ea creşte mereu, chiar dacă cu glasul tău ceresc i-ai spune : „Opreşte-te aici“.

— Sigognac, mă superi cu vorbele acestea, rosti Isabella făcînd baronului o mică strîmbătură, mai graţioasă decît cel mai încîntător surîs ; deoarece, fără voia ei, inima îi era copleşită de bucurie la auzul acestor încredinţări şi mărturisiri de iubire, pe care nici o indiferenţă n-o descuraja.

Făcură cîţiva paşi fără să rostească un cuvînt ; Sigognac se temea că, stăruind mai mult, avea s-o supere pe aceea pe care-o iubea mai mult decît viaţa. Deodată Isabella îşi desprinse brusc mîna şi alergă spre marginea drumului, cu o sprinteneală de căprioară, dînd un chiot ca de copil. La o margine de şanţ, la poalele unui stejar, printre frunzele uscate, îngrămădite de iarnă, Isabella zărise un toporaş, cea dintîi floare a anului, desigur, întrucît nu se aflau decît în februarie ; îngenunchie, îndepărtă uşor frunzele moarte şi firele de iarbă, tăie cu unghia tulpina plăpîndă şi se înapoie cu floricica, mai mulţumită decît

dacă ar fi găsit o agrafă cu pietre prețioase, uitată în mușchi de o prințesă.

— Privește cît este de micuță, exclamă ea arătîndu-i-o lui Sigognac, cu petalele abia desfăcute la cea dintîi rază de soare.

— Nu soarele, răspunse Sigognac, ci privirea ta a făcut-o să se deschidă. Floarea are aceeași nuanță ca și ochii tăi.

— Mireasma ei nu se împrăștie, deoarece îi este frig, continuă Isabella punînd friguroasa floricică în gulerașul ce-l purta.

După cîteva minute o scoase de acolo, îi respiră îndelung parfumul și o întinse lui Sigognac, după ce o sărutase pe furiș.

— Ce frumos miroase acum ! Căldura pieptului meu a făcut-o să-și dea sufletul ei micuț de floare timidă și modestă.

— Tu ai înmiresmat-o, răspunse Sigognac, ducînd la buze toporașul spre a sorbi sărutarea Isabellei ; acest gingaș și suav parfum nu are nimic pămîntesc.

— Ah ! răul ! exclamă Isabella ; eu îi dau, fără de nici un gînd ascuns, să miroasă o floare, și iată-l cum s-a pornit pe *concetti* în stilul lui Marini [1], ca și cum, în loc să se găsească pe un drum bătut, ar cocheta în salonul vreunei ilustre prețioase. Nu mai este de suferit ; la orice vorbă,

---

[1] *Giambatista Marino Marini* (1569—1625), poet italian cunoscut prin stilul său prețios.

chiar şi cea mai simplă de pe lume, răspunde cu un madrigal!

Cu toate acestea, în ciuda îmbufnării ei aparente, tînăra comediană nu-i purta, fără îndoială, multă pică lui Sigognac, deoarece îl luă iarăşi de braţ şi poate, chiar, se sprijini ceva mai mult decît ar fi cerut-o mersul ei, de obicei atît de uşor, şi drumul, prin acele locuri netede, ca o alee dintr-o grădină. Ceea ce dovedeşte că şi virtutea cea mai curată nu este nesimţitoare la laude şi că însăşi modestia ştie să răsplătească o măgulire.

Căruţa se urca încet pe o pantă destul de repede, la poalele căreia se ghemuiseră cîteva colibe, parcă pentru a-şi cruţa oboseala de a o urca. Ţăranii ce locuiau în ele erau plecaţi la cîmp pentru felurite munci, şi nu se vedea la marginea drumului decît un orb întovărăşit de un băieţandru, rămas acolo, fără îndoială, spre a implora mila drumeţilor.

Orbul, care părea încărcat de ani, psalmodia cu un glas fornăit un soi de cîntec tînguios, în care îşi jelea orbirea şi implora mila trecătorilor, făgăduindu-le că se va ruga pentru ei şi chezăşuindu-le raiul în schimbul pomenilor. Vocea-i jalnică ajunsese de mult la urechile Isabellei şi ale lui Sigognac, ca un zbîrnîit neplăcut şi supărător printre dulcile lor vorbe de iubire, iar baronul chiar îşi ieşise din răbdări : deoarece, cînd privi-

ghetoarea cîntă lîngă tine, este plictisitor să auzi în depărtare cum croncăne corbul.

Cînd ajunseră aproape de bătrînul sărman, acesta, înștiințat de călăuza sa, se porni și mai tare pe gemete și pe implorări. Pentru a le îndemna mila către dărnicie, el scutura într-una, cu o mișcare sacadată, un taler de lemn în care zornăiau cîțiva gologani, bănuți și alt mărunțiș. O zdreanță găurită îi înfășura capul, și pe spatele-i curbat ca o arcadă de pod era azvîrlită o pătură groasă din lînă cafenie, foarte aspră și tare grea, potrivită mai curînd pentru o vită de povară decît pentru un biet creștin, și pe care de bună seamă că o moștenise de la vreun catîr răposat de răpciugă sau de rîie. În ochii dați peste cap se vedea doar albul lor și, pe fața negricioasă și plină de zbîrcituri, provocau un efect hidos; partea de jos a figurii era ascunsă într-o barbă lungă și căruntă, vrednică de un călugăr capucin sau de un sihastru, care îi ajungea pînă la buric, ca un antipod al părului de pe cap. Din tot trupul nu i se vedeau decît mîinile ce ieșeau tremurînde prin despicătura mantalei pentru a agita blidul pomenilor. În semn de pietate și de supunere în fața hotărîrilor Providenței, orbul îngenunchiase pe cîteva fire de iarbă mai strivite și mai putrezite decît antica gunoiște a lui Iov. În fața acestei zdrențe omenești, compătimirea trebuia să se înfioare de dezgust, iar pomana îi arunca dania întorcîndu-și capul.

În picioare, lîngă orb, copilul avea o privire rătăcită și sălbatică. Fața îi era acoperită pe jumătate de șuvițe lungi de păr negru, care îi cădeau de-a lungul obrajilor. O pălărie veche, spartă, mult prea mare pentru el, culeasă de pe la vreo răspîntie de drumuri, îi scălda în umbră partea de sus a feței, lăsîndu-i în lumină doar bărbia și gura, în care dinții străluceau cu o albeață sinistră. Un fel de cojoc din pînză groasă peticită însemna tot veșmîntul său și contura un trup slab și nervos, nu lipsit de eleganță, cu toată sărăcia cumplită. Picioarele delicate și goale, fără ciorapi și încălțări, se înroșiseră călcînd pe pămîntul rece.

Isabella se simți mișcată la priveliștea acestui grup vrednic de milă, în care se contopeau nenorocirile bătrîneții cu cele ale copilăriei, se opri în fața orbului, care își sporovăia rugăciunile cu o volubilitate tot mai mare, întovărășit de vocea ascuțită a călăuzei sale, și căută în săculețul ei o monedă măruntă spre a o da cerșetorului. Dar nu-și găsi punga și, întorcîndu-se către Sigognac, îl rugă s-o împrumute cu unul sau doi bănuți, lucru pe care baronul îl acceptă bucuros, cu toate că orbul, cu ieremiadele lui, nu-i plăcea deloc. Ca un om curtenitor, pentru a o feri pe Isabella de a se apropia de o asemenea pleavă, făcu el însuși cîțiva pași și puse moneda în taler.

Atunci, în loc să-i mulțumească lui Sigognac pentru pomana pe care i-o făcuse, cerșetorul atît

de cocîrjat mai adineauri se îndreptă, spre marea spaimă a Isabellei și, desfăcînd brațele asemenea unui vultur care, pentru a-și lua avînt, bate din aripi, desfășură mantia aceea mare cafenie, sub care părea împovărat, o strînse pe un umăr și o aruncă apoi cu o mișcare asemănătoare cu aceea a pescarilor care azvîrl năvodul într-un eleșteu sau într-un rîu. Stofa grea se desfășură ca un nor peste capul lui Sigognac, îl acoperi și recăzu greoaie de-a lungul trupului, întrucît marginile erau plumbuite ca acelea ale unei plase, răpindu-i în același timp vederea, respirația, folosirea mîinilor și a picioarelor.

Tînăra actriță, împietrită de groază, voi să strige, să alerge, să cheme în ajutor; dar, mai înainte ca ea să fi putut scoate vreun sunet din gîtlej, se simți ridicată de la pămînt cu o iuțeală grozavă. Bătrînul orb, devenit, într-un minut, tînăr și cu vederea ageră, printr-o minune mai degrabă infernală de cît cerească, o prinsese de subțiori în timp ce băiețandrul îi ținea picioarele. Nici unul din ei nu scotea vreo vorbă și o duceau în direcția opusă drumului. Se opriră înapoia unei cocioabe, unde aștepta un bărbat mascat, călare pe un cal viguros.

Alți doi bărbați, de asemenea călări, mascați, înarmați pînă în dinți, stăteau îndărătul unui zid care împiedica să fie văzuți de pe drum, gata să vină în ajutor celui dintîi de va fi fost nevoie.

Isabella, pe trei sferturi moartă de spaimă, fu așezată pe oblîncul șeii, care fusese acoperită cu o manta împăturită de mai multe ori, în așa chip încît să alcătuiască un fel de pernă. Călărețul o încinse pe după mijloc cu o curea de piele destul de lungă pentru ca să și-o treacă și peste el, în dreptul șalelor și, odată lucrurile astfel aranjate, cu o mare dexteritate, ce dovedea experiența în acest soi de răpiri îndrăznețe, dădu pinteni calului, care, strîns zdravăn între pulpele călărețului, porni într-o goană ce dovedea că îndoita povară nu-l apăsa deloc : este adevărat că tînăra comediană nu atîrna cine știe ce.

Toate acestea se petrecură într-un interval de timp mai puțin lung decît acela trebuincios pentru a le scrie. Sigognac se zvîrcolea sub greaua mantie a falsului orb asemenea unui gladiator retiar înfășurat în plasa adversarului său. Turba de furie, gîndindu-se la vreo trădare a lui Vallombreuse cu privire la Isabella, și se istovea în sforțări grozave. Din fericire îi veni ideea să-și tragă pumnalul și să spintece stofa groasă ce-l împovăra asemenea acelor glugi de plumb pe care le poartă damnații lui Dante.

Din două sau trei lovituri de pumnal își deschise temnița și, asemenea unui șoim căruia i s-a luat gluga de pe cap, cercetînd întinderea cu o privire repede și pătrunzătoare, îi văzu pe răpitorii Isabellei care o luaseră drept peste cîmpuri și păreau că se străduiesc să ajungă la o pădurice

care nu se afla departe. Cît despre orb și copil, dispăruseră ; se tupilaseră de bună seamă prin vreun șanț sau pe sub vreun mărăciniș. Dar nu pe acest vînat de puțin preț voia Sigognac să pună gheara. Azvîrlindu-și mantia, care l-ar fi stînjenit, se porni în urmărirea ticăloșilor cu o furie deznădăjduită. Baronul era sprinten, bine croit, făcut pentru fugă, și în copilăria sa adescori se întrecuse la alergări cu cei mai iuți copii din sat. Răpitorii, întorcîndu-se în șa, vedeau cum se micșorează distanța ce-i separa de baron, iar unul dintre ei slobozi chiar un foc de pistol, spre a-l opri din urmărirea sa. Dar nu-l nimeri, întrucît Sigognac, în timp ce alerga, sărea cînd la dreapta, cînd la stînga, spre a nu putea fi ochit cu precizie. Călărețul care-o ducea pe Isabella încerca s-o ia înainte, lăsînd pe seama ariergărzii sale grija de a se descurca cu Sigognac ; dar tînăra, așezată pe oblîncul șeii, nu-i îngăduia să-și ducă cum voia calul, întrucît se zbătea și se agita, încercînd să alunece la pămînt.

Sigognac se apropia din ce în ce mai mult, terenul nemaifiind favorabil cailor. Fără să-și încetinească cursa, își scosese spada din teacă și o ridicase cu vîrful în sus ; dar el era pe jos, singur, împotriva a trei bărbați călări pe cai viguroși, iar răsuflarea începuse să-l lase ; făcu o sforțare grozavă, și din două sau trei salturi ajunse călăreții care protejau fuga răpitorului. Pentru a nu-și pierde timpul luptîndu-se cu ei, Sigognac înțepă,

în două sau trei rînduri, cu vîrful spadei, crupa animalelor, gîndind că, astfel îmboldiți, aveau să-și ia vînt. Într-adevăr, caii, înnebuniți de durere, se cabrară, aruncară din copite și, nemaivrînd să știe de nimic, cu toate sforțările călăreților de a-i potoli, scăpară din frîu și începură să galopeze de parcă diavolul i-ar fi dus cu el, fără să le mai pese de șanțuri sau de obstacole, astfel încît într-o clipă dispărură din fața ochilor.

Gîfîind, cu fața scăldată în sudoare, cu gura uscată, crezînd, în orice moment, că inima avea să-i plesnească în piept, Sigognac ajunse în fine din urmă bărbatul mascat care o ținea pe Isabella de-a curmezișul pe greabănul calului. Tînăra striga :

— Ajutor, Sigognac, ajutor !

— Iată-mă ! răspunse răgușit baronul cu o voce întretăiată și șuierătoare, și cu mîna stîngă se atîrnă de cureaua care o lega pe Isabella de tîlhar. Sigognac se sforță să-l tragă jos, alergînd alături de cal, asemenea acelor scutieri pe care latinii îi numeau *desultores*. Dar călărețul strîngea vîrtos genunchii și ar fi fost mai lesne să desprinzi torsul unui centaur decît să-l smulgi pe călăreț din șa ; în același timp îmboldea cu călcîiele pîntecul animalului pentru a-l iuți și încerca să-l scuture pe Sigognac, pe care nu putea să-l atace, întrucît mîinile îi erau ocupate să țină hățurile și s-o strunească pe Isabella. Calul, hărțuit și împiedicat astfel, își micșoră fuga, ceea ce îngădui

lui Sigognac să-şi mai vină oleacă în fire ; profită chiar de acest scurt răgaz pentru a căuta să-şi străpungă adversarul ; însă teama de a nu o răni pe Isabella în vîrtejul acestor mişcări dezordonate îl făcu să nu-şi ochească bine lovitura. Călăreţul, lăsînd pentru o clipă frîul din mînă, scoase din vestă un cuţit cu care tăie cureaua de care Sigognac se agăţase cu disperare ; apoi îşi înfipse, de ţişni sîngele, rotiţele înstelate ale pintenilor în flancurile bietului animal, care se azvîrli înainte cu o impetuozitate irezistibilă. Cureaua de piele rămase în pumnul lui Sigognac, care, nemaiavînd nici un sprijin şi neaşteptîndu-se la această viclenie, căzu straşnic de rău pe spate ; oricît de iute se ridică el de jos şi îşi apucă spada rostogolită la cîţiva paşi de el, acest scurt interval de timp îi fusese suficient călăreţului pentru a lua un avans pe care baronul nu mai putea spera să-l anuleze, obosit cum era de lupta inegală şi de goana turbată. Cu toate acestea, la ţipetele din ce în ce mai slabe ale Isabellei, el porni din nou în urmărirea răpitorului ; strădanie zadarnică a unei inimi generoase, care vede cum i se răpeşte ceea ce iubeşte ! Însă pierdea teren văzînd cu ochii, iar călăreţul îşi intrase în pădure, al cărei desiş, cu toate că era dezgolit de frunze, era îndestulător, prin încîlceala trunchiurilor şi a crengilor, să mascheze direcţia pe care o luase tîlharul.

Cu toate că spumega de furie și era doborît de durere, pînă în cele din urmă Sigognac a trebuit să se oprească, lăsînd-o pe scumpa lui Isabella în ghearele acestui demon, întrucît el nu putea s-o salveze chiar cu ajutorul lui Irod și al lui Scapin care, la zgomotul împușcăturilor, săriseră jos din căruță, deși pușlamaua de lacheu încerca să-i oprească, bănuind cine știe ce încăierări, neplăceri sau capcane.

În cîteva cuvinte scurte și sacadate, Sigognac îi puse la curent cu răpirea Isabellei și cu toate lucrurile întîmplate.

— Aici este amestecat Vallombreuse, rosti Irod ; să fi aflat el oare de călătoria noastră la castelul Pommereuil și să ne fi întins această cursă ? sau poate că această comedie pentru care am primit bani nu era decît o stratagemă menită să ne atragă în afara orașului unde asemenea lovituri sînt dificile și periculos de dat ? În acest caz, blestematul care a jucat rolul majordomului venerabil este cel mai mare actor pe care l-am văzut vreodată. Aș fi jurat că această secătură era un naiv de intendent de casă mare, plămădit doar din virtuți și din calități. Dar acum că iacătă-ne trei, să răscolim în toate direcțiile crîngul ca să găsim cel puțin vreo urmă a bunei noastre Isabella, pe care o îndrăgesc, cit sînt eu de tiran, mai mult decît măruntaiele și mațele din mine. Vai ! mi-e tare teamă că albina aceasta neprihănită

să nu fi fost prinsă în pînza vreunui păianjen monstruos, care o va ucide mai înainte ca noi s-o putem scăpa din țesătura lui așa de bine urzită.

— Am să-l zdrobesc, exclamă Sigognac, lovind cu călcîiul în pămînt de parcă ar fi ținut păianjenul sub cizmă, am să zdrobesc bestia asta veninoasă !

Expresia teribilă a fizionomiei sale, de obicei atît de calmă și de blîndă, arăta că nu era vorba de o fanfaronadă deșartă, și că avea să procedeze întocmai cum spunea.

— Și acum, zise Irod, fără să ne mai pierdem vremea cu vorbe goale, să pătrundem în pădure și s-o răscolim. Vînatul nu poate să fie prea departe.

Într-adevăr, de cealaltă parte a pădurii, pe care Sigognac și comedienii o străbătură, în ciuda mărăcinilor care le împiedicau mersul și a ramurilor care le biciuiau fețele, o trăsură cu perdelele trase gonea cu toată iuțeala pe care putea s-o dea celor patru cai de poștă o ploaie de lovituri de bici. Cei doi călăreți, ai căror cai fuseseră înțepați cu spada de către Sigognac, și pe care reușiseră să-i liniștească, galopau lîngă portiere, iar unul dintre ei ținea de căpăstru calul bărbatului mascat, deoarece cumătrul luase loc în trăsură, pentru a o împiedica de bună seamă pe Isabella să ridice coșul trăsurii, spre a striga după ajutor,

sau chiar de a încerca să sară jos, primejduindu-şi viaţa.

Afară doar dacă n-ai fi avut cizmele de şapte poşte pe care Prîslea din poveste le răpise cu atîta dibăcie Căpcăunului, altminteri ar fi fost nesăbuit să alergi pe jos după o trăsură ce gonea cu o asemenea iuţeală şi care era atît de bine însoţită. Tot ceea ce putură să facă Sigognac şi tovarăşii lui era să observe încotro se îndrepta cortegiul, indiciu tare slab pentru a o regăsi pe Isabella. Baronul încercă să se ia după urmele roţilor, dar vremea era uscată, iar şinele acestora nu lăsaseră decît semne uşoare pe pămîntul tare ; mai mult decît atît, semnele se amestecau în curînd cu urmele altor trăsuri şi căruţe care se abătuseră pe drum în zilele precedente. Ajuns la o răspîntie în care drumul se despărţea în mai multe drumeaguri, baronul pierdu cu totul urma şi rămase mai nedumerit decît Hercule între Voluptate şi Virtute. Se văzu silit să se întoarcă înapoi, întrucît o presupunere greşită putea să-l îndepărteze şi mai mult de ţinta sa. Mica trupă se întoarse aşadar într-un chip tare jalnic spre car, unde ceilalţi comedieni aşteptau cu destulă nelinişte şi îngrijorare limpezirea întregului mister.

Încă de la începutul dandanalei, lacheul ce servea de călăuză zorise mersul carului spre a-i răpi lui Sigognac ajutorul comedienilor, cu toate că îi strigaseră să oprească ; iar cînd Tiranul şi Scapin, la zgomotul focului de pistol, coborîseră fără

voia lui, lacheul dădu vîrtos pinteni calului şi, sărind şanţul, se aşternu pe goană spre a-şi ajunge din urmă complicii, prea puţin păsîndu-i de acum înainte dacă trupa de comedianţi avea să nimerească sau nu la castelul Pommereuil, dacă acest castel exista totuşi ; problemă cel puţin îndoielnică, după cele ce se întîmplaseră.

Irod întrebă pe o bătrînă care trecea pe acolo cu o legătură de uscături pe spatele-i gheboşat, dacă se aflau încă departe de Pommereuil : la care bătrîna răspunse că ea nu cunoştea nici o moşie, nici un tîrg sau castel cu acest nume, la mai multe leghe de jur-împrejur, cu toate că ea, acum în vîrstă de şaptezeci de ani, bătuse din copilărie toate locurile de primprejur, căci îşi ducea viaţa nenorocită umblînd şi cerşind pe drumuri şi drumeaguri.

Devenise foarte limpede că povestea cu reprezentaţia comediei era o lovitură plănuită de ticăloşi dibaci şi perfizi, în folosul vreunei persoane suspuse, care nu putea fi decît Vallombreuse, îndrăgostit de Isabella ; deoarece fusese nevoie de mulţi oameni şi de o groază de bani spre a face să funcţioneze această maşinărie complicată.

Carul se reîntoarse spre Paris ; dar Sigognac, Irod şi Scapin rămaseră acolo, avînd de gînd să închirieze, în vreun sat vecin, nişte cai care să le îngăduie să pornească, cu mai mult spor, în căutarea şi urmărirea răpitorilor.

Isabella, după căzătura baronului, fusese dusă într-o poieniță din pădure, coborîtă de pe cal și urcată în trăsură, în răstimp de mai puțin de trei sau patru minute, cu toate că se zbătuse pe cît putuse mai mult, apoi trăsura se îndepărtase într-un tunet de roți, asemenea carului lui Capaneu[1] pe podul de aramă. În fața ei se așezase respectuos bărbatul mascat care o dusese pe șa.

La o mișcare pe care o făcu Isabela spre a-și scoate capul pe portieră, bărbatul întinse brațul și o opri. Nu-i era cu putință să lupte împotriva acestui braț de fier. Isabella se așeză din nou și începu să strige, nădăjduind că va fi auzită de vreun trecător.

— Domnișoară, liniștiți-vă, vă rog, spuse misteriosul răpitor cu toate formele celei mai alese politeți. Nu mă siliți să întrebuințez constrîngerea fizică împotriva unei persoane atît de încîntătoare și de adorabile. Nu vi se vrea răul, ba, poate chiar vi se vrea mult bine. Nu vă încăpățînați în răzvrătiri inutile ; dacă veți fi cuminte, voi avea față de dumneavoastră atitudinea cea mai cuviincioasă, și nici chiar o regină în captivitate nu ar fi mai bine tratată ; însă dacă faceți tărăboi, dacă vă agitați și strigați după un ajutor care nu vă va veni nicidecum, atunci am cu ce să vă constrîng. Asta o să vă facă mută, iar astălaltă o să vă facă să stați liniștită.

---

[1] Una dintre cele șapte căpetenii care au asediat Teba.

Şi omul scoase din buzunar un căluş lucrat cu multă artă şi o frînghie lungă de mătase, încolăcită de mai multe ori.

— Ar fi o barbarie, continuă el, să aplici soiul ăsta de botniţă sau de iabaşă pe o gură atît de fragedă, de trandafirie şi de dulce ca mierea; ochiurile din frînghie, recunoaşteţi şi dumneavoastră, s-ar potrivi şi ele, de asemenea, foarte rău la nişte încheieturi micuţe şi delicate, făcute pentru a purta brăţări de aur constelate cu diamante.

Tînăra comediană, oricît ar fi fost de mîniată şi de întristată, se supuse în faţa acestor argumente, care, într-adevăr, erau temeinice. Rezistenţa fizică nu putea sluji la nimic. Isabella se refugie aşadar în colţul trăsurii şi rămase tăcută. Dar suspine îi umflau pieptul şi din frumoşii ei ochi se rostogoleau lacrimi peste obrajii palizi, asemenea unor picături de ploaie pe un trandafir alb. Gîndul o purta la primejdiile ce-i pîndeau virtutea şi la disperarea lui Sigognac.

„După criza nervoasă, gîndi bărbatul mascat, urmează criza umedă; lucrurile îşi continuă cursul lor regulat. Cu atît mai bine, mi-ar fi displăcut să mă port cu brutalitate cu fata asta drăguţă".

Pitită în colţul ei, Isabella arunca din cînd în cînd cîte o privire temătoare înspre paznicul ei, care observă acest lucru şi îi spuse cu o voce pe care se străduia s-o facă blajină, cu toate că era de felul ei aspră:

— Domnişoară, nu aveţi de ce să vă temeţi de mine, eu sînt un bărbat curtenitor şi nu voi făptui nimic care să nu vă fie pe plac. Dacă soarta m-ar fi răsfăţat mai mult cu darurile sale, fără nici o îndoială, aşa cinstită, frumoasă şi înzestrată cum sînteţi, nu v-aş fi răpit în folosul altuia ; dar asprimile soartei silesc uneori scrupulele să săvîrşească nişte acte puţin cam bizare.

— Recunoaşteţi, aşadar, spuse Isabella, că aţi fost plătit spre a mă răpi, faptă infamă, nedreaptă şi crudă.

— După cele ce-am făcut, răspunse bărbatul mascat cu tonul cel mai liniştit, ar fi cu totul de prisos s-o mai neg. Sîntem astfel pe caldarîmul Parisului un anumit număr de filozofi, fără de pasiuni, care, pentru bani, ne interesăm de pasiunile altora şi aranjăm lucrurile astfel încît să şi le poată satisface, împrumutîndu-le spiritul şi curajul nostru, creierul şi braţul nostru. Dar, ca să schimbăm discuţia, cît de fermecătoare eraţi în ultima comedie ! Aţi declamat scena mărturisirii cu o graţie fără de asemănare. V-am aplaudat grozav de zgomotos. Perechea aceea de mîini care răsunau ca lopeţile de bătut rufe, ale spălătoreselor, eu eram !

— Am să vă spun la rîndul meu : să isprăvim cu vorbele şi complimentele acestea deplasate. Încotro mă duceţi astfel, în ciuda voinţei mele, şi în dispreţul oricărei legi şi bune-cuviinţe ?

— N-aş putea să vă spun, şi de altminteri acest lucru v-ar fi cu desăvîrşire inutil ; sîntem obligaţi să păstrăm secretul asemenea duhovnicilor şi doctorilor ; discreţia cea mai desăvîrşită este absolut necesară în soiul acesta de treburi oculte, periculoase şi bizare, care sînt conduse de umbre anonime şi mascate. Adeseori, pentru mai multă siguranţă, noi nu-l cunoaştem pe cel care ne pune la lucru şi nici el nu ne cunoaşte.

— Aşadar, nu ştii mîna care te împinge la fapta aceasta insultătoare şi vinovată de a răpi o tînără ce călătoreşte pe şosea, din mijlocul tovarăşilor ei ?

— Chiar dacă ştiu, chiar dacă nu ştiu, înseamnă acelaşi lucru, deoarece conştiinţa îndatoririlor mele îmi ferecă pliscul. Căutaţi printre îndrăgostiţii dumneavoastră pe cel mai înflăcărat şi faţă de care vă purtaţi mai cu asprime. De bună seamă că acesta este, fără nici un pic de îndoială.

Văzînd că nu va mai scoate nimic de la el, Isabella nu mai adresă nici o vorbă paznicului ei. Dealtminteri, ea nu se îndoia cîtuşi de puţin că Vallombreuse era autorul loviturii : modul ameninţător în care îi aruncase, din pragul uşii, cuvintele : „La revedere, domnişoară !“ cu prilejul vizitei din strada Dauphine, i se întipărise în memorie, şi cu un bărbat de acest soi, atît de furios în dorinţele sale, atît de violent în capriciile sale, această simplă frază nu prevestea nimic bun. Convingerea aceasta îi îndoia spaimele bietei co-

mediene, care pălea gîndindu-se la asalturile pe care avea să le îndure neprihănirea sa sufletească din partea acestui senior trufaş, mai rănit în orgoliu decît în iubire. Ea nădăjduia că are să-i vină în ajutor curajul lui Sigognac. Dar acest prieten credincios şi viteaz reuşi-va el să o descopere la timp, în ascunzişul greu de dibuit unde o duceau răpitorii ei ? „Oricum, îşi spuse ea, dacă acest duce rău va voi să mă înfrunte, am la piept cuţitul Chiquitei şi îmi voi sacrifica viaţa onoarei". Luarea acestei hotărîri îi aduse un pic de linişte.

Caleaşca gonea în acelaşi ritm de două ore, fără altă oprire decît pentru cîteva minute spre a schimba caii la un popas hotărît dinainte. Deoarece perdelele lăsate împiedicau vederea, Isabella nu putea ghici în ce direcţie era dusă. Cu toate că nu cunoştea regiunea, dacă ar fi avut posibilitatea să privească afară, ea s-ar fi orientat cît de puţin după soare ; dar era dusă cu sila, neştiută de nimeni, spre necunoscut.

Răsunînd pe bîrnele ferecate ale unei podişti de castel, roţile caleştii o înştiinţară pe Isabella că ajunseseră la capătul drumului. Într-adevăr, trăsura se opri, portiera se deschise, şi bărbatul mascat întinse mîna tinerei comediene spre a coborî.

Isabella aruncă o privire în jurul ei şi văzu o curte mare, mărginită de patru clădiri din cărămidă, a căror culoare roşiatică timpul o schimbase într-o nuanţă mohorîtă, destul de lugubră. Ferestre strîmte şi lungi străpungeau faţadele in-

terioare, şi îndărătul geamurilor verzui se zăreau obloane închise, ceea ce însemna că încăperile pe care le luminau erau nelocuite de multă vreme. Fiecare dală din curte era încadrată într-o ramă de muşchi, iar la picioarele zidurilor groase crescuseră cîteva buruieni. În partea de jos a peronului, doi sfincşi în stil egiptean îşi întindeau, pe un soclu, ghearele năpădite de muşchi, iar pete din acea lepră, galbenă şi cenuşie, ce se prinde de pietrele vechi, le tărcau crupele rotunde. Deşi pătruns de acea tristeţe pe care absenţa stăpînului o imprimă locuinţelor, castelul necunoscut avea încă o înfăţişare foarte bună şi trăda marea nobleţe. Era pustiu, dar nu părăsit şi nu se observa nici un semn de ruină. Trupul era intact, numai sufletul lipsea.

Bărbatul mascat o dete pe Isabella în grija unui soi de lacheu îmbrăcat într-o livrea cenuşie. Lacheul o conduse pe o scară spaţioasă, cu balustrada bogat ornamentată, ce se răsucea în sumedenii de încolăciri şi arabescuri lucrate în fier, la modă sub trecuta domnie, spre un apartament care, odinioară, de bună seamă că fusese considerat *nec plus ultra* al luxului, şi a cărui bogăţie ofilită preţuia nici vorbă cît eleganţa modernă. Pereţii primei camere erau căptuşiţi cu lemn de stejar vechi, reprezentînd arhitecturi cu pilaştri, cornişe şi rame din frunze sculptate, care încadrau tapiţerii de Flandra ce înfăţişau felurite peisaje. În

cea de-a doua încăpere, îmbrăcată de asemenea în lemn de stejar, dar cu o ornamentație mai meșteșugită și mai bine scoasă în relief de poleielile cu aur, picturile luaseră locul tapițeriilor și reprezentau alegorii al căror sens ar fi fost destul de greu de descoperit sub fumul așternut de vreme și sub straturile de lac galben ; părțile întunecate se lățiseră și numai regiunile luminoase se mai deosebeau. Aceste figuri de divinități, de nimfe și de eroi se desprindeau pe jumătate din obscuritate și, neputînd fi deslușite decît prin părțile lor luminoase, produceau un efect ciudat, care, seara, la lumina îndoielnică a unei lămpi, putea deveni înfricoșător. Patul ocupa un iatac spațios și era acoperit cu o cuvertură din tapițerie lucrată cu acul, vărgată cu benzi de catifea ; totul era neînchipuit de măreț, dar în tonuri potolite. Cîteva fire de aur și de argint străluceau printre mătăsurile și veșmintele de lînă decolorate, iar rosături vineții răsfrîngeau nuanța altădată roșie a stofei. Pe o măsuță de toaletă, admirabil sculptată, se apleca o oglindă de Veneția care îi arătă Isabellei paloarea și trăsăturile de nerecunoscut ale chipului. Un foc zdravăn, care dovedea că tînăra comediană era așteptată, ardea în cămin, un monument spațios susținut de hermeși fixați în socluri, și totul încărcat de volute, console, ghirlande și ornamente de o bogăție puțin cam greoaie, în mijlocul cărora era înrămat portretul unui

bărbat, a cărui expresie o izbi tare mult pe Isabella. Această figură nu-i era necunoscută : i se părea că şi-o reaminteşte aşa cum la deşteptare îţi reaminteşti una din acele imagini zărite în vis şi care, nerisipindu-se odată cu visul, te urmăreşte vreme îndelungată în viaţă. Era un cap palid, cu ochi negri, cu buze rumene, cu părul castaniu, ce mărturiseau vîrsta de patruzeci de ani şi o mîndrie plină de nobleţe. O cuirasă din oţel lustruit, vărgată de panglici de aur încrustate cu email negru, şi peste care era petrecută o eşarfă albă, îi acoperea pieptul. Cu toate gîndurile năpădite de griji şi de groază, foarte îndreptăţite, pe care i le insufla situaţia sa, Isabella nu se putea opri să nu privească la acest portret şi să nu-şi aţintească ochii asupra lui ca fascinată. Era în această figură o oarecare asemănare cu chipul lui Vallombreuse ; dar expresia era atît de diferită, încît această legătură se risipea numaidecît.

Isabella se găsea în această stare de reverie cînd lacheul în livrea cenuşie, care se depărtase pentru cîteva momente, se întoarse cu doi valeţi ce purtau o măsuţă cu un singur tacîm, şi îi spuse captivei : „Domnişoara este servită“. Unul dintre valeţi apropie, în linişte, un fotoliu, altul dete la o parte capacul unei supiere de argint vechi, masiv, din care se înălţă un vîrtej de abur ce răspîndea un miros agreabil, vestind o supă tare gustoasă.

În ciuda supărării pe care i-o provocase această aventură, Isabella simțea că-i e foame, fapt pentru care se dojenea, ca și cum natura ar uita vreodată de drepturile sale ; dar gîndul că aceste bucate ar putea să conțină vreun narcotic ce-ar lăsa-o pradă, fără de apărare, în fața atacurilor, o opri și îndepărtă farfuria în care apucase să vîre lingura.

Lacheul în livrea cenușie păru să-i ghicească teama și, în fața Isabellei, gustă din vin, din apă și din toate bucatele ce erau așezate pe masă. Prizoniera, un pic mai liniștită, luă o înghițitură de supă, mîncă o îmbucătură de pîine, supse o aripă de pui și odată terminată această masă ușoară, cum emoțiile de peste zi îi pricinuiseră friguri, își apropie fotoliul de foc și rămase astfel o bucată de vreme, cu cotul rezemat de brațul jilțului, cu bărbia în mînă și cu gîndurile pierdute într-o vagă și dureroasă visare.

Isabella se ridică apoi și se apropie de fereastră, spre a vedea ce perspectivă i se deschide în fața ochilor. Nu existau nici zăbrele, nici bare, nici ceva care să-i reamintească de-o închisoare. Dar, aplecîndu-se, văzu, la poalele zidului, apa stătută și înverzită a unui șanț adînc ce înconjura castelul. Podișca peste care trecuse trăsura era ridicată și, afară numai dacă n-ai fi trecut șanțul înot, orice mijloc de comunicare cu exteriorul era cu neputință. Chiar și atunci, ar fi fost tare greu de

urcat drept în sus, pieptiș, căptușeala din piatră a șanțului. Un soi de alee, alcătuită din arbori seculari plantați în jurul reședinței, o împiedica cu totul să privească în zare. De la ferestre nu se zăreau decît crengile încolăcite ale copacilor, care, chiar dezbrăcate de frunze, astupau perspectiva. Trebuia să renunțe la orice speranță de fugă sau de eliberare, și să aștepte întîmplările cu acea neliniște nervoasă, poate mai rea decît catastrofa cea mai teribilă.

Pe bună dreptate biata Isabella tresărea la cel mai ușor zgomot. Murmurul apei, un suspin al vîntului, o trosnitură a lemnăriei, pîrîitul focului, îi iscau pe spate broboane reci. În fiecare moment aștepta să se deschidă o ușă, să se deplaseze vreun panou, trădînd un coridor secret, iar din acest cadru sumbru să iasă *cineva*, om sau fantomă. Poate că spectrul ar fi înspăimîntat-o chiar mai puțin. Odată cu crepusculul ce se lăsa tot mai mult, spaimele îi sporeau ; pe ușă intră un lacheu viguros, aducînd un sfeșnic încărcat cu lumînări ; Isabella fu cît pe-aci să leșine.

În timp ce Isabella tremura de groază în apartamentul ei singuratic, răpitorii benchetuiau într-o sală scundă : întrucît ei trebuiau să rămînă în castel ca un fel de garnizoană, în cazul unui atac din partea lui Sigognac. Beau cu toții ca niște bureți, însă unul dintre ei, mai cu seamă, dădea

dovadă de o putere neobişnuită de a turna pe gît. Era omul care o dusese pe Isabella de-a curmezişul calului şi, întrucît îşi scosese masca, oricui îi era îngăduit să-i contemple faţa albă ca brînza în care pîlpîia un nas înfierbîntat pînă la roşu. După nasul acesta de culoarea cireşii, l-am recunoscut pe Malartic, prietenul lui Lampourde.

XVI

VALLOMBREUSE

Rămasă singură în această încăpere necunoscută, în care primejdia putea să se ivească dintr-un moment într-altul sub o formă misterioasă, Isabella își simțea inima apăsată de-o spaimă de nedescris, cu toate că viața ei rătăcitoare o făcuse mai curajoasă decît sînt femeile de obicei. Cu toate acestea, locul nu avea nimic sinistru, cu luxul lui vechi, dar bine conservat. Flăcările dansau voioase peste butucii enormi din cămin ; luminările aruncau o lumină vie, care pătrundea pînă în cele mai mici unghere, izgonind odată cu întunericul himerele fricii. O căldură dulce domnea în încăpere și totul îmbia la moliciunile traiului tihnit. Picturile din cadre primeau prea multă lumină pentru a căpăta aspecte fantastice, iar, în rama sa bogat împodobită, de deasupra căminului, portretul de bărbat care îi atrăsese atenția Isabellei nu avea acea privire fixă și care totuși pare că te urmărește, atît de înfricoșătoare la unele portrete.

Părea mai degrabă să surîdă cu o bunătate liniştită şi protectoare, asemenea unei icoane de sfînt pe care îl poţi invoca în clipele de primejdie. Toate aceste lucruri calme, liniştitoare, ospitaliere, nu-i destindeau deloc nervii Isabellei, ce vibrau asemenea corzilor întinse ale unei chitare pe care tocmai le-ai făcut să tremure ; ochii îi rătăceau de jur-împrejur, căutînd neliniştiţi şi pe furiş, voind să vadă şi temîndu-se să vadă, iar simţurile sale aţiţate peste măsură desluşeau cu groază, în mijlocul adîncii linişti a nopţii, acele zgomote imperceptibile care înseamnă vocea tăcerii. Doar Dumnezeu ştia ce sensuri teribile le dădea ea ! În curînd neliniştea îi deveni atît de puternică, încît se hotărî să părăsească această încăpere atît de luminată, de caldă şi de tihnită, spre a se aventura prin coridoarele castelului, cu pericolul de a se întîlni cu niscaiva fantome, în căutarea vreunei ieşiri uitate sau a unui loc de refugiu. După ce s-a asigurat că uşile camerei sale nu erau încuiate cu cheia întoarsă de două ori, luă de pe măsuţă lampa pe care lacheul o lăsase pentru noapte şi, apărînd-o cu mîna, porni la drum.

Mai întîi întîlni scara cu rampa cu ornamente complicate din fier, pe care o urcase sub escorta slugii ; o coborî, gîndindu-se, pe bună dreptate, că nici o ieşire favorabilă evadării sale nu se putea afla la primul etaj. În josul scării, sub vestibul, zări o uşă mare cu două canaturi ; răsucind clanţa,

uşa se deschise în faţa ei cu o trosnitură de lemn şi cu un scîrţîit din ţîţîni, al căror zgomot i se păru aidoma tunetului, cu toate că ar fi fost cu neputinţă să-l auzi la trei paşi. Lumina slabă a lămpii ce pîrîia în aerul jilav al unui apartament mult timp închis îi înfăţişă sau mai degrabă o făcu pe tînăra comediană să zărească o încăpere vastă, nu dărăpănată, dar avînd acel aspect mort al camerelor ce nu mai sînt locuite ; bănci mari de stejar se rezemau de pereţii îmbrăcaţi în tapete înfăţişînd felurite personaje, de care atîrnau trofee de arme, mănuşi de oţel, spade şi scuturi, ce-şi trădau existenţa prin străfulgerări bruşte. O masă grea, cu picioare masive, de care tînăra fu cît pe-aci să se lovească, trona în mijlocul încăperii ; o ocoli, dar care nu-i fu groaza cînd, apropiindu-se de uşa ce se afla faţă în faţă cu aceea pe unde intrase, şi care dădea în sala următoare, zări două forme omeneşti înarmate din cap pînă-n picioare, ce stăteau nemişcate în chip de sentinele de fiecare parte a pervazului uşii, cu mănuşile de oţel încrucişate pe garda spadelor nemaipomenit de mari, ce-şi înfigeau vîrfurile în pămînt ; deschizăturile căştilor le făceau să semene cu nişte chipuri de păsări hidoase, găurile imitînd luminile ochilor, iar partea din vizieră ce apăra nasul aducînd cu un cioc ; pe coamele coifului se zbîrleau, ca nişte aripi agitate şi palpitînde, foiţe de fier cizelate în formă de pene ; pîntecele plastronului, peste care fusese aplicată o pojghiţă strălucitoare,

se bomba într-un chip ciudat, de parcă ar fi fost umflat de o respirație adîncă ; din genunchiere și din apărătoarele coatelor țișnea cîte un vîrf de oțel curbat ca o gheară de vultur, iar vîrful apărătoarelor picioarelor se alungea în chip de pinten. La lumina șovăitoare a lămpii ce tremura în mîna Isabellei, aceste două fantome de fier căpătau o înfățișare cu adevărat înfricoșătoare și tare nimerită pentru a înspăimînta pînă și firile cele mai curajoase. De aceea, pe bună dreptate, palpita atît de puternic inima bietei Isabella, încît îi auzea bătăile și îi simțea zvîcniturile pînă în grumaz. Să fiți convinși că în acele momente Isabella regreta că își părăsise camera pentru această plimbare nocturnă plină de riscuri. Totuși, întrucît războinicii nu se mișcau cîtuși de puțin, deși ar fi trebuit să-i remarce prezența, și cum nu aveau aerul că vor să-și agite spadele spre a-i bara trecerea, Isabella se apropie de unul dintre ei și îi puse lampa sub nas. Omul înarmat nu se emoționă cîtuși de puțin și își păstră ținuta cu o desăvîrșită nepăsare. Isabella, prinzînd curaj și bănuind adevărul, îi săltă viziera care, deschisă, lăsa să se vadă doar un gol cufundat în întuneric, asemenea căștilor cu care sînt împodobite blazoanele. Cele două sentinele nu erau altceva decît panoplii, armuri germane curioase, puse acolo pe scheletul unui manechin. Însă iluzia îi era pe deplin îngăduită unei biete prizoniere ce rătăcea la vreme de noapte printr-un castel singuratic, într-atît

acele carapace metalice, turnate pe un trup omenesc ca niște statui ale războiului, aminteau de forma omului chiar fiind goale, și o făceau chiar mai înspăimîntătoare prin severitatea unghiurilor și a nodurilor de la articulații. Isabella, cu toată tristețea ce-o stăpînea, nu se putu opri să nu surîdă recunoscîndu-și greșeala, și, asemenea eroilor din romanele cavalerești, care, cu ajutorul unui talisman, au sfărîmat vraja ce apăra un castel fermecat, ea păși vitejește în cea de-a doua sală, fără să-i mai pese de aici înainte de cei doi paznici neputincioși.

Era o sufragerie spațioasă, așa cum stăteau mărturie bufetele înalte din lemn de stejar sculptat, în care licăreau nedeslușit grămezi de argintărie : ibrice, solnițe, cutii pentru mirodenii, cupe mari cu picior, vase pîntecoase, farfurii mari de argint sau de argint aurit, asemănătoare unor scuturi sau roți de car, sticlării de Boemia și de Veneția, cu forme subțiratice și capricioase, care, surprinse de lumină, aruncau focuri verzi, roșii și albăstrii. Scaune cu spătarul pătrat orînduite în jurul mesei păreau să aștepte niște invitați ce nu aveau să vie, iar peste noapte, puteau să slujească unui festin de umbre. O piele veche de Cordoba, gofrată cu aur și acoperită cu flori, așternută deasupra unei căptușeli din lemn de stejar ce se ridica pînă la jumătatea peretelui, era luminată pe alocuri de reflexe roșietice și dădea

obscurității o bogăție caldă și sumbră. Isabella întrevăzu dintr-o privire aceste vechi măreții și se grăbi să pășească pragul celei de-a treia porți.

Această sală, care părea să fie salonul de onoare, era mai mare decît celelalte, și ele dealtminteri foarte spațioase. Lumina săracă a lămpii nu lumina ungherele îndepărtate, iar slaba ei lucire se stingea, la cîțiva pași de Isabella, în firicele gălbui asemenea razelor unei stele prin ceață. Oricît de palidă ar fi fost, lumina aceasta era îndestulătoare pentru a se putea vedea prin întuneric și pentru a da tenebrelor întruchipări înfricoșătoare și diforme, schițe vagi, pe care teama le desăvîrșea. Fantome se drapau cu faldurile perdelelor ; brațele fotoliilor păreau să învăluiască spectre, iar stafii monstruoase se înghemuiau prin ungherele întunecate, încolăcite în chip hidos sau agățate cu unghii de liliac.

Înfrînîndu-și spaimele himerice, Isabella își continuă drumul și văzu în fundul sălii un baldachin seniorial acoperit cu pene, împodobit cu armorii, al căror blazon ar fi fost tare greu de descifrat, care se înălța deasupra unui jilț în formă de tron, așezat pe o estradă, acoperită cu un covor, la care se ajungea prin trei trepte. Toate acestea, stinse, confuze, scăldate în întuneric și trădate numai de cîte un reflex de lumină, căpătau, datorită misterului, o măreție sălbatică și uriașă. Ai fi spus că e un scaun demn de a prezida un sanhedrin de spirite, și n-ar fi fost nevoie de un

mare efort de imaginație spre a vedea acolo un înger sumbru, așezat între lungile-i aripi negre.

Isabella iuți pasul și, oricît de ușor i-ar fi fost mersul, scîrțîitul încălțămintei sale căpăta, în mijlocul acestei tăceri, rezonanțe îngrozitoare. Cea de-a patra sală era o cameră de culcare, ocupată în parte de un pat enorm, ale cărui perdele, din damasc de India, de un roșu închis, cădeau greoaie în jurul așternutului. În spațiul dintre pat și perete lucea un crucifix de argint, așezat deasupra unui scaun de rugăciune din abanos.

Un pat cu perdelele trase, chiar și ziua, are ceva neliniștitor. Te întrebi ce se află înapoia acestor draperii lăsate ; dar noaptea, într-o încăpere părăsită, un pat închis complet este înfricoșător. El poate să ascundă un somnoros, la fel de bine ca și un cadavru sau chiar un om viu ce stă la pîndă. Isabellei i se păru că aude îndărătul perdelelor ritmul intermitent și profund al unei respirații de om adormit ; să fi fost oare o iluzie sau o realitate ? Ea nu îndrăzni să se convingă de acest fapt îndepărtînd faldurile stofei roșii și lăsînd să se abată pe pat razele de lumină ale lămpii ce-o avea.

Biblioteca urma camerei de culcare , în dulapuri, deasupra cărora erau așezate busturi de poeți, de filozofi și de istorici, care o priveau pe Isabella cu ochii lor mari, albi, sumedenie de volume, aflate cam în neorînduială, își arătau cotoarele etichetate, cu cifre și titluri, al căror aur se re-

însufleţea la trecerea luminii. În acel loc clădirea făcea un colţ în unghi drept şi dădeai într-o galerie lungă, ce ocupa o altă faţadă a curţii. Era galeria în care se succedau, în ordine cronologică, portretele de familie. Un şir de ferestre corespundea peretelui pe care erau agăţate portretele prinse în rame de aur vechi şi înroşit. Obloane străbătute în partea de sus de cîte o deschizătură ovală închideau ferestrele, iar această rînduială crea în acel moment un efect ciudat. Luna răsărise, şi prin spaţiul acestor deschizături trimitea o rază care reflecta imaginea pe peretele opus; se întîmpla uneori ca pata de lumină vineţie să cadă pe chipul unui tablou şi să se potrivească acolo asemenea unei măşti palide. În lucirea aceasta magică, pictura căpăta o viaţă ce-ţi stîrnea nelinişte, cu atît mai mult cu cît trupul, rămînînd în întuneric, capetele acestea cu palori argintate, ce se reliefau brusc, păreau să ţîşnească din ramele lor asemenea unor sculpturi, parcă pentru a o vedea pe Isabella cum trece. Altele, pe care le atingea numai lumina palidă a lămpii, îşi păstrau sub lacul îngălbenit atitudinea lor moartă, plină de solemnitate, dar se părea că prin pupilele lor negre sufletul strămoşilor venea să privească lumea ca prin nişte deschizături făcute anume; şi acestea nu erau efigiile cele mai puţin sinistre din colecţie.

Traversarea acestei galerii mărginite de figuri fantastice însemna pentru curajul Isabellei o faptă

la fel de bravă ca aceea a unui soldat de a merge la pas prin fața focului unui pluton. O sudoare rece stîrnită de spaimă îi înmuia cămășuța între umeri și își imagina că, înapoia ei, aceste fantome cu cuirase și cu tunici împodobite cu ordine cavalerești, bătrînele nobile cu gulere înalte încrețite și cu turnele peste măsură de mari, coborau din ramele lor și porneau s-o urmărească într-o procesiune funebră. Isabella credea chiar că le aude pașii de umbre cum ating, pe nesimțite, parchetul, pe urmele ei.

În sfîrșit, ajunse la extremitatea acestui larg coridor, unde întîlni o ușă de sticlă ce dădea în curte ; Isabella o deschise, nu fără a-și învineți degetele cu vechea cheie ruginită, pe care o răsuci cu greu în broască, și, după ce avu grijă să pună la adăpost lampa, pentru a o regăsi cînd avea să se reîntoarcă, ieși din galerie, locaș de spaime și de iluzii nocturne.

La vederea cerului liber, pe care cîteva stele, nemistuite cu totul de slaba lumină albă a lunii, străluceau cu o sclipire argintie, Isabella se simți năpădită de o bucurie nespus de plăcută și de profundă, ca și cum s-ar fi reintors de la moarte la viață ; i se părea că Dumnezeu o vedea acum de pe bolta sa cerească, în timp ce-ar fi putut prea bine să o uite, pe cînd era pierdută în acele tenebre adînci, sub tavanele opace, prin acel dedal de camere și de coridoare. Cu toate că situația ei nu se îmbunătățise cu nimic, o povară imensă i

se ridicase de pe piept. Isabella își continuă explorările, dar curtea era închisă straşnic de pretutindeni, asemenea incintei unei fortăreţe, cu excepţia unei poterne sau arcade din cărămizi, ce dădea, probabil, spre şanţ: deoarece, aplecîndu-se cu băgare de seamă, simţi răceala umedă a apei adînci ce-i atingea faţa ca o adiere de vînt, şi auzi murmurul slab al unui mic val ce se sparse de piciorul şanţului. Probabil că prin acest loc se aprovizionau bucătăriile castelului; dar pentru a ajunge sau a te îndepărta de aici, era nevoie de o mică barcă, aflată, fără îndoială, la baza meterezului, în vreun ungher cu apă, la care Isabellei nu-i stătea în putinţă să ajungă.

Evadarea era deci imposibilă şi pe aici, la fel ca şi prin celelalte părţi. Ceea ce explica libertatea relativă îngăduită prizonierei. Avea colivia deschisă, asemenea acelor păsări exotice ce sînt aduse pe corăbii şi despre care se ştie că sînt nevoite să se întoarcă şi să se agaţe de catarg după vreo scurtă excursie, deoarece pămîntul cel mai apropiat se află încă atît de departe, că aripile li s-ar frînge mai înainte de-a ajunge la liman. Şanţul ce da roată castelului îndeplinea rolul oceanului din jurul corăbiei.

Într-un colţ al curţii, o licăreală roşiatică se furişa prin obloanele unei săli scunde şi, în liniştea nopţii, o gălăgie nedesluşită venea dinspre acest ungher scăldat în întuneric. Tînăra se îndreptă spre locul de unde porneau razele de

lumină și frînturile de zgomot, împinsă de o curiozitate lesne de conceput; își lipi ochii de crăpătura unui oblon închis mai puțin bine decit celelalte, și putu să descopere cu ușurință ce se petrecea înlăuntrul sălii.

În jurul unei mese pe care o lumina o lampă cu trei feștile, atîrnată de tavan cu un lanț de aramă, chefuiau niște vlăjgani sălbatici și grosolani la înfățișare, în care Isabella, cu toate că nu-i văzuse decît mascați, recunoscu fără greutate pe bărbații care luaseră parte la răpirea ei. Erau Piedgris, Tordguelle, la Râpée și Bringuenarilles [1], al căror fizic răspundea acestor nume încîntătoare. Razele de lumină ce cădeau de sus făceau să le lucească frunțile, le cufundau ochii în întuneric, le scoteau la iveală muchia nasurilor și se agățau de mustățile lor bizare, astfel încît exagerau și mai mult sălbăticia acestor căpățîni, ce nu aveau cîtuși de puțin nevoie de așa ceva pentru a ți se părea înfricoșătoare. Un pic mai departe, la capătul mesei, ca un brigand de provincie ce nu putea sta pe aceeași treaptă cu niște spadasini din Paris, ședea Agostin, care se descotorosise de peruca și de barba falsă ce-i slujiseră să facă pe orbul. La locul de onoare se afla Malartic, ales în unanimitate regele festinului. Fața îi era mai palidă și nasul mai roșu ca de obicei, fenomen care putea fi explicat prin numărul de sticle

[1] Pictor cenușiu, Frînge-mutră, Coate-goale și Prăjină.

goale rînduite pe bufet ca niște trupuri secerate într-o bătălie, precum și prin numărul de sticle pline pe care pivnicerul i le așeza dinainte cu o iuțeală ce nu obosea.

Din vorbăria confuză a băutorilor, Isabella nu desluși decît cîteva cuvinte, al căror sens îi scăpa cele mai adeseori : deoarece erau vorbe de tripou, de cîrciumă și de sală de arme, cîteodată chiar expresii hidoase de argou, împrumutate din dicționarul Curții Miracolelor, unde se vorbesc limbile Egiptului și ale Boemiei ; nu găsi nimic printre aceste vorbe care s-o lămurească asupra soartei ce îi fusese hotărîtă și, pătrunsă un pic de frig, se pregătea să plece, cînd, Malartic, spre a face tăcere, dădu o lovitură îngrozitoare cu pumnul în masă, încît sticlele prinseră să se clatine de parcă ar fi fost bete, iar paharele zornăiră ciocnindu-se unele de altele, stîrnind un clinchet cristalin, ce corespundea cu muzica notelor ut, mi, sol, si. Bețivanii, oricît ar fi fost de îndobitociți, săriră în sus de un cot de pe băncile lor, și toate mutrele se întoarseră, cît ai clipi din ochi, către Malartic.

Profitînd de acest moment de liniște în vacarmul chefului, Malartic se ridică, înălțîndu-și paharul așa ca vinul să scînteieze în lumină ca nestemata unui inel, și luă cuvîntul :

— Prieteni, să ascultați cîntecul ăsta pe care eu l-am făcut, fiindcă mă slujesc de liră la fel de bine ca și de spadă, e un cîntec bahic, așa cum

îi șade bine unui bețiv pe cinste. Peștii, care beau apă, sînt muți ; dacă ar bea vin, cu siguranță că ar cînta. Așadar, să dovedim că sîntem din spița omenească, printr-un chef cu muzică.

— Cîntecul ! cîntecul ! strigară Bringuenarilles, la Râpée, Tordgueule, și Piedgris, incapabil să urmărească această dialectică subțire.

Malartic își drese glasul prin cîteva zdravene hum ! hum ! și, cu toate fasoanele unui cîntăreț, chemat în salonul regelui, cu o voce care, deși puțin cam răgușită, nu era lipsită de calități, cîntă cupletele următoare :

„Lui Bachus, cel bețiv, ce-ntreaga lume-l știe,
Noroc ! noi să-i urăm, cîntînd cu mic cu mare :
Slăvit al viței sînge de-a pururea să fie,
Ce iese din ciorchinii, cu sîrg storșiți în vie !
Trăiască, vivat, ura, rubinul în licoare !

Sîntem preoții viței an de an,
Mereu purta-vom ale vinului culori.
Avem în sticle suliman,
Ce la obraz ne face rumeiori
Iară pe nas ne-așterne flori.

Rușine celui ce din apa chioară a gustat,
În loc cu vinul proaspăt să se îndulcească !
În fața cănilor să stea îngenuncheat,
Sau în broscoi să fie preschimbat,
Și prin băltoace să se bălăcească !“

Cîntecul fu primit cu strigăte de bucurie, şi Tordgueule, care avea pretenţia că se pricepe în materie de poezie, nu se sfii să-l proclame pe Malartic emulul poetului Saint-Amand, părere ce dovedea cît de mult falsifica beţia putinţa de judecată a cumătrului. Se hotărî să se bea cîte un pahar de vin plin ochi în onoarea cîntăreţului, iar cînd cupele fură golite, fiecare şi-o deşertă pe gît pînă la ultima picătură, spre a dovedi că şi-au băut în chip cinstit porţia. Duşca asta îi dete gata pe cei mai slabi din bandă : la Râpée alunecă sub masă, unde sluji de saltea lui Bringuenarilles ; Piedgris şi Tordgueule, mai voinici, îşi lăsară doar să le cadă capetele înainte şi adormiră, avînd drept pernă braţele încrucişate. În ceea ce-l privea pe Malartic, se ţinea drept în scaun, cu cana în mînă, cu ochii holbaţi şi cu nasul stacojiu, dar de un roşu atît de viu, că părea să arunce scîntei asemenea unui fier scos din cuptor ; repeta mecanic, cu stupiditatea solemnă a beţiei înfrînate, fără ca nimeni să cînte în cor cu el :

„Lui Bachus, cel beţiv, ce-ntreaga lume-l ştie.
Noroc ! noi să-i urăm, cîntînd cu mic cu mare...“

Dezgustată de acest spectacol, Isabella nu mai privi prin deschizătura oblonului şi îşi continuă investigaţiile, care o aduseră curînd sub bolta unde atîrnau, cu contra-greutăţile lor, lanţurile punţii trasă către castel. Nu exista nici o speranţă să pună în mişcare maşinăria aceasta greoaie, şi

cum trebuia să coboare puntea spre a pleca, locul neavînd altă ieşire, captiva se văzu nevoită să renunţe la orice proiect de evadare. Isabella merse să-şi reia lampa din locul unde o lăsase, în galeria portretelor, pe care o străbătu de data aceasta cu mai puţină groază, deoarece cunoştea acum obiectul spaimei sale, iar frica este stîrnită de necunoscut. Traversă repede biblioteca, sala de onoare şi toate încăperile pe care le explorase cu precauţii pline de spaimă. Armurile de care se speriase atît de mult i se părură aproape vrednice de rîs şi, cu paşi hotărîţi, urcă scara pe care o coborîse cu puţin timp înainte, ţinîndu-şi răsuflarea şi păşind în vîrful picioarelor, de teamă să nu trezească cel mai uşor ecou aţipit în încăperea sonoră de sub scară.

Dar care nu-i fu spaima cînd zări, din pragul încăperii sale, o figură ciudată, aşezată la gura căminului ! Nu era, cu siguranţă, o fantomă, deoarece lumina lumînărilor şi reflexele focului din cămin o luminau într-un chip prea desluşit pentru ca să te poţi înşela ; era un trup slăbuţ şi delicat, este adevărat, dar foarte însufleţit, aşa cum o dovedeau doi ochi mari, negri, aruncînd o văpaie sălbatică, ce nu aveau cîtuşi de puţin privirea fără vlagă a spectrelor, şi care se aţinteau cu o linişte fascinantă asupra Isabellei, încadrată de pervazul uşii. Pletele lungi, negre, aruncate pe spate, îţi îngăduiau să vezi în toate amănuntele sale un chip cu pielea măslinie, cu trăsături fin sculptate, de

o slăbiciune tinerească şi vivace, a cărei gură întredeschisă descoperea nişte dinţi de o albeaţă strălucitoare. Mîinile pîrlite de traiul în aerul liber, dar micuţe, le ţinea încrucişate la piept, de se vedeau unghiile mai palide decît degetele. Picioarele goale nu atingeau podeaua, fiind prea scurte pentru a ajunge de la fotoliu pînă la podea. Prin crăpătura cămăşii grosolane de pînză străluceau în chip vag cîteva boabe dintr-un şirag de mărgăritare.

După acest amănunt al colierului, am recunoscut-o fără îndoială pe Chiquita. Era ea, într-adevăr, dar nu în straie de fată, ci travestită încă odată în băiat, deghizare pe care o folosise spre a face pe călăuza falsului orb. Costumul acesta, alcătuit dintr-o cămaşă şi din nişte pantaloni largi, nu-i şedea deloc rău : deoarece se afla la acea vîrstă cînd este greu să deosebeşti o fetiţă de un băieţandru.

De îndată ce recunoscu bizara făptură, Isabella îşi reveni din emoţia pe care i-o provocase neaşteptata apariţie. Chiquita, prin ea însăşi, nu era tare de temut şi, dealtminteri, ea părea să aibă, faţă de tînăra comediană, un fel de recunoştinţă cam dezordonată şi ciudată, pe care o dovedise, în felul ei, într-o primă întîlnire.

În timp ce-o privea pe Isabella, Chiquita murmura, cu jumătate de glas, acel soi de cîntec în proză, pe care îl fredonase cu un accent de nebu-

nie, pe cînd își vîra trupul prin lucarnă, cu prilejul primei încercări de răpire de la „Stema Franței“ : „Chiquita dansează pe vîrfurile grilajelor, Chiquita trece prin găurile încuietorilor...“

— Mai ai cuțitul, o întrebă ciudata ființă pe Isabella, cînd aceasta se apropiase de cămin, cuțitul acela cu trei dungi roșii ?

— Da, Chiquita, răspunse tînăra, îl port aici, între cămașă și bluză. Dar pentru ce această întrebare ? Îmi este oare viața în pericol ?

— Un cuțit, exclamă micuța, în ai cărei ochi scăpăra o strălucire sălbatică, un cuțit este un prieten credincios ; el nu-și trădează stăpînul, dacă stăpînul său îi dă să bea : deoarece cuțitului îi este sete.

— Tu mă sperii, copil rău, urmă Isabella, pe care o tulburau aceste cuvinte sinistru de bizare, dar care, în situația în care se găsea, puteau să ascundă un avertisment ce-i putea fi de folos.

— Ascute-i vîrful de marmura căminului, continuă Chiquita, iar lama ascute-o pe pielea încălțămintei.

— Pentru ce-mi spui toate acestea ? întrebă comediana tare palidă.

— Într-o doară ; cine vrea să se apere, își pregătește armele, asta-i totul.

Aceste fraze ciudate și sălbatice o îngrijorau pe Isabella, și totuși, pe de altă parte, prezența Chiquitei în camera ei o liniștea. Micuța părea să

nutrească pentru ea un fel de afecțiune, care cu toate că se baza pe un motiv fără de importanță, nu era mai puțin adevărată.

„N-am să-ți tai niciodată gîtul", spusese Chiquita, și, în mintea ei sălbatică, aceasta însemna o promisiune solemnă, un pact de alianță pe care nu trebuia să-l calce.

Isabella, în afară de Agostin, era singura ființă omenească ce îi arătase simpatie. Primise de la ea cel dintîi giuvaer cu care își împodobise cochetăria ei copilăroasă și, prea tînără încă pentru a fi geloasă, admira într-un chip naiv frumusețea tinerei comediene. Fața ei dulce o cucerea, deoarece nu mai văzuse pînă atunci decît chipuri rătăcite și sălbatice, pe care puteai desluși gînduri de pradă, de revoltă și de ucidere.

— Cum se face că ești aici ? o întrebă Isabella după un moment de liniște. Ai fost pusă cumva să mă păzești ?

— Nu, răspunse Chiquita ; am venit singură, unde m-au călăuzit lumina și focul. Mă plictiseam să rămîn într-un ungher în timp ce bărbații dădeau pe gît sticlă după sticlă. Sînt atît de mică, de tînără și de slăbuță încît nu sînt luată în seamă mai mult decît o pisică ce doarme sub masă. Cînd gălăgia era în toi, am șters-o afară pe nesimțite. Mirosul vinului și al hălcilor de carne îmi face scîrbă, obișnuită cum sînt cu parfumul buruienilor și cu mireasma de rășină a pinilor.

— Şi nu ţi-a fost frică să rătăceşti fără luminare, de-a lungul acestor coridoare lungi şi întunecoase, prin încăperile mari cufundate în beznă ?

— Chiquita nu cunoaşte frica ; ochii ei văd în întuneric, picioarele ei păşesc fără să se poticnească. De întîlneşte cumva o buhă, buha închide ochii ; liliacul îşi strînge aripile cînd se apropie Chiquita. Strigoiul se dă la o parte pentru a o lăsa să treacă sau se întoarce înapoi. Noaptea este prietena sa şi nu-i ascunde nici o taină. Chiquita ştie unde se află cuibul bufniţei, tainiţa hoţului, groapa celui ucis, locul pe unde umblă stafiile ; dar niciodată ea nu le-a destăinuit zilei.

Pe cînd rostea aceste cuvinte ciudate, în ochii Chiquitei scăpăra o strălucire supranaturală. Puteai ghici că mintea ei, tulburată din pricina singurătăţii, se credea înzestrată cu un fel de putere magică. Scenele de tîlhărie şi de omor care se învălmăşeau cu copilăria ei, de bună seamă că îi influenţaseră puternic imaginaţia aprinsă, primitivă şi febrilă. Convingerea ei avea înrîurire şi asupra Isabellei, care se uita la ea cu o teamă superstiţioasă.

— Vreau mai degrabă, continuă micuţa, să rămîn aici, lîngă foc, alături de tine. Eşti frumoasă şi îmi place să te privesc ; semeni cu Prea Curata Fecioară, pe care am văzut-o cum străluceşte la altar, dar numai de departe : fiindcă mă izgoneau din biserică cu cîinii, pentru motivul că eram ne-

pieptănată și că fusta mea galbenă ca penele canarului i-ar fi făcut să pufnească în rîs pe credincioși. Cît de albă îți este mîna ! A mea, de-o pun deasupra, seamănă cu o labă de maimuță. Pletele tale sînt fine ca mătasea ; părul meu ciufulit se zbîrlește ca niște mărăcinișuri. Oh ! eu sînt tare urîtă, nu-i așa ?

— Nu, scumpa mea micuță, răspunse Isabella, înduioșată fără să vrea de această admirație naivă ; și tu, de asemenea, ești frumoasă ; nu-ți lipsește decît să te gătești puținte!, ca să fii deopotrivă cu cele mai drăguțe fete.

— Crezi ? Ca să mă dichisesc, am să fur niște haine frumoase, și atunci Agostin are să se îndrăgostească de mine.

Gîndul acesta lumină cu o lucire trandafirie chipul arămiu al copilei, și, timp de cîteva minute, ea rămase ca pierdută într-o visare încîntătoare și adîncă.

— Știi cumva unde ne aflăm ? întrebă Isabella cînd Chiquita își înălță pleoapele adumbrite de lungi gene negre, pe care și le ținuse o clipă plecate.

— Într-un castel ce aparține seniorului care are o groază de bani, și care pusese să te răpească încă la Poitiers. Nu aveam decît să trag zăvorul și totul ar fi fost gata. Însă tu îmi dăruiseși șiragul de mărgăritare, și eu nu voiam să-ți pricinuiesc vreo suferință.

— Totuși, de data aceasta, ai ajutat să mă răpească, rosti Isabella ; așadar nu mă mai iubești, dacă mă dai pe mîna dușmanilor ?

— Poruncise Agostin : trebuia să ascult. Dealtminteri, ar fi făcut un altul pe călăuza orbului iar eu n-aș mai fi intrat în castel împreună cu tine. Aici poate că îți voi sluji la ceva. Sînt curajoasă, sprintenă și puternică, deși sînt mică, și nu vreau să ți se facă nici un rău.

— Castelul acesta, în care sînt ținută prizonieră, e tare departe de Paris ? întrebă tînăra, apropiind-o pe Chiquita de genunchii ei ; n-ai auzit cumva pe vreunul dintre oamenii aceștia pronunțîndu-i numele ?

— Ba da, Tordgueule a spus că ținutul se numește... cum oare a spus ? exclamă micuța scărpinîndu-se în cap cu un aer zăpăcit.

— Încearcă să-ți reamintești, copilul meu, rosti Isabella, atingînd ușor cu mîna obrajii oacheși ai Chiquitei, care se înroși de plăcere la această mîngîiere, deoarece pînă atunci nimeni nu-i arătase o asemenea bunăvoință.

— Cred că e Vallombreuse, răspunse Chiquita silabă cu silabă, ca și cum ar fi ascultat un ecou interior. Da, Vallombreuse, sînt sigură acum ; același nume ca și al seniorului pe care l-a rănit în duel prietenul tău, căpitanul Fracasse. Ar fi fost mai bine de l-ar fi ucis. Ducele ăsta este foarte rău, deși aruncă aurul cu grămada, cum aruncă

un semănător boabele de grîu. Îl urăşti, nu-i aşa ? şi ai fi tare mulţumită dacă ai reuşi să-i scapi ?

— O, da ! Însă acest lucru e cu neputinţă, exclamă tînăra comediană. Un şanţ adînc înconjoară castelul ; puntea este ridicată. Orice evadare este imposibilă.

— Chiquita rîde de gratii, de încuietori, de ziduri şi de şanţuri adînci. Chiquita poate să iasă cînd pofteşte din închisoarea cea mai bine ferecată şi să zboare în lună pe sub ochii temnicerului înmărmurit. Dacă vrea Chiquita, mai înainte de răsăritul soarelui, căpitanul are să ştie unde este ascunsă aceea pe care el o caută.

Auzind aceste fraze incoerente, Isabella se temu ca nebunia să nu fi tulburat cumva şubredul creier al Chiquitei ; însă fizionomia copilei era atît de liniştită, ochii aveau o privire aşa de lucidă, iar vocea îi vibra cu un accent aşa de convingător, încît această presupunere nu putea fi împărtăşită ; cu siguranţă că ciudata creatură poseda o parte din puterea aproape magică pe care şi-o atribuia

Parcă pentru a o convinge pe Isabella că nu se lăuda, Chiquita îi spuse :

— Am să ies de aici numaidecît, lasă-mă să mă gîndesc o clipă ca să găsesc calea ; nu vorbi, opreşte-ţi respiraţia : cel mai mic zgomot face să-mi fugă gîndurile ; trebuie să ascult spiritul.

Chiquita îşi lăsă capul în jos, îşi puse o mînă pe ochi spre a se izola de tot ce o înconjura, rămase cîteva minute într-o imobilitate fără de

viață, apoi își ridică fruntea, deschise fereastra, se urcă pe pervaz și pironi în întuneric o privire de o tărie neasemuită. La picioarele zidului clipocea apa mohorîtă din șanț, stîrnită de vîntul nopții.

„Are să-și ia zborul, într-adevăr, ca un liliac?" se întrebă tînăra actriță, care urmărea cu ochii plini de atenție toate mișcările Chiquitei.

În fața ferestrei, de cealaltă parte a șanțului, se ridica un copac mare, de mai multe ori centenar, ale cărui ramuri principale se întindeau aproape la orizontală, jumătate deasupra pămîntului, jumătate peste apa din șanț ; dar mai lipseau opt sau zece picioare pentru ca vîrful celei mai lungi crăci să ajungă pînă la zid. Pe acest copac își înjghebase Chiquita planul de evadare. Se înapoie în cameră, scoase dintr-unul din buzunare o frînghiuță foarte fină din păr de cal, tare strîns împletită, măsurînd șapte-opt lungimi cît ai ține brațele întinse, o desfășură metodic pe parchet, scoase din celălalt buzunar un fel de cîrlig de fier pe care îl prinse de frînghie ; apoi se apropie de fereastră și azvîrli cîrligul spre ramurile copacului. Prima oară gheara nu se înfipse și căzu împreună cu frînghia, lovindu-se cu zgomot de pietrele zidului. La cea de-a doua încercare, cangea cîrligului pătrunse scoarța și Chiquita trase frînghia, rugînd-o pe Isabella să se atîrne de ea cu toată greutatea sa. Ramura agățată se aplecă atît pe cît îi îngăduia flexibilitatea trunchiului, și se apropie de fereastră cu cinci sau șase picioare.

Atunci Chiquita fixă frînghia de zăbrelele de fier ale balconului cu un nod ce nu se putea desface, şi, săltîndu-şi trupul plăpînd cu o agilitate ciudată, se atîrnă cu mîinile de frînghie şi mutînd cînd o mînă cînd alta, ajunse numaidecît la cracă, pe care încălecă imediat ce o simţi că-i trainică.

— Desfă acum nodul frînghiei ca s-o pot trage la mine, spuse ea prizonierei cu o voce şoptită dar desluşită ; afară numai dacă nu ai poftă să mă urmezi, dar frica ţi-ar tăia răsuflarea iar ameţeala te-ar trage de picioare ca să cazi în apă. Adio ! pornesc la Paris şi am să fiu curînd înapoi. La lumina lunii mergi iute, nu glumă.

Isabella se supuse, iar arborele nemaifiind ţinut, îşi recăpătă poziţia obişnuită, trecînd-o pe Chiquita pe celălalt mal al şanţului. În mai puţin de un minut, ajutîndu-se cu genunchii şi cu mîinile, ea ajunse la poalele trunchiului, pe pămînt solid, şi numaidecît prizoniera o văzu îndepărtîndu-se cu paşi repezi şi pierzîndu-se în întunecimile albăstrii ale nopţii.

Tot ceea ce se întîmplase cu cîteva clipe mai înainte i se părea Isabellei un vis. Pradă unui fel de năucire, Isabella nu închisese încă fereastra şi privea arborele nemişcat care îşi contura în faţa ei liniile negre ale scheletului său pe cenuşiul lăptos al unui nor străbătut de o lumină difuză trimisă de discul astrului, pe care îl ascundea pe jumătate. Isabella se înfioră văzînd cît de subţire era la capăt creanga în care curajoasei şi sprin-

tenei Chiquita nu-i fusese teamă să se încreadă. Era mișcată la gîndul dragostei pe care i-o dovedea această biată făptură nenorocită și sălbatică, ai cărei ochi erau atît de frumoși, de luminoși și de pătimași, ochi de femeie pe un chip de copil, și care arăta atita recunoștință pentru un dar sărăcăcios. Cum însă răcoarea o pătrundea și micii ei dinți, ca niște mărgăritare, se porniră să clănțăne înfrigurat, Isabella închise fereastra, lăsă perdelele și se ghemui într-un fotoliu, lingă foc, rezemîndu-și picioarele pe globurile de aramă ale grătarului căminului.

De-abia se așezase în fotoliu, că își făcu apariția majordomul, urmat de aceeași doi valeți de mai înainte, care duceau o măsuță acoperită cu o față de masă scumpă, brodată, lucrată cu multă grijă, pe care era servită o cină nu mai puțin aleasă și delicată decît dejunul. De s-ar fi petrecut cu citeva minute mai înainte, intrarea lacheilor ar fi zădărnicit evadarea Chiquitei. Isabella, încă nespus de tulburată de emoționanta scenă, nu se atinse deloc de bucatele ce fuseseră așezate înainte-i, și făcu semn să fie luate. Dar majordomul așeză lîngă pat o tavă cu creme și pricomigdale; mai întinse de asemenea pe un fotoliu o rochie, bonete și un halat de noapte, toate împodobite cu dantele și lucrate de o mînă tare pricepută. Niște buturugi enorme fură aruncate peste jăratecul ce stătea să se acopere de spuză, iar lumînările fură schimbate cu altele noi. Acestea odată

împlinite, majordomul îi spuse Isabellei că, dacă-i trebuia o cameristă care s-o ajute, avea să-i fie trimisă de îndată.

Întrucît tînăra comediană făcu un gest de refuz, majordomul se retrase, salutînd în chipul cel mai respectuos de pe lume.

După plecarea majordomului și a lacheilor, Isabella, aruncîndu-și halatul de noapte peste umeri, se culcă îmbrăcată, fără să intre în așternuturi, pentru a fi iute gata, în picioare, în caz de alarmă. Își scoase de la sîn cuțitul Chiquitei, îl deschise, îi roti veriga și îl așeză lîngă ea, la îndemînă. Odată luate aceste măsuri de prevedere, își plecă pleoapele-i lungi, voind să adoarmă, dar somnul se lăsă poftit. Întîmplările de peste zi îi tulburaseră nervii, iar temerile nopții nu aveau cîtuși de puțin darul de a-i liniști. Dealtminteri, aceste vechi castele ce nu mai sînt locuite iau, în ceasurile de întuneric, niște înfățișări ciudate ; ai impresia că deranjezi pe cineva, și că o gazdă invizibilă se retrage la apropierea ta printr-un culoar secret ascuns în ziduri. Tot soiul de zgomote ușoare, inexplicabile, se stîrnesc pe neașteptate. O mobilă trosnește, auzi orologiul morții, cu loviturile lui seci în căptușeala de lemn a pereților, un șobolan umblă pe după tapet, o buturugă roasă de viermi sare în țăndări, în foc, asemenea unei plesnitoare cu artificii și te trezești cuprins de spasme chiar în clipa în care era cît pe-aci să

ațipești. Ceea ce se întîmpla și cu tînăra prizonieră ; se ridica în capul oaselor, deschidea niște ochi speriați, își plimba privirile în jurul camerei și, nevăzînd nimic ieșit din comun, își lăsa din nou capul pe pernă.

Într-un sfîrșit, totuși, somnul reuși s-o biruie, astfel încît s-o despartă de lumea reală, al cărei vuiet nu mai răzbea pînă la ea. Dacă ar fi fost acolo, Vallombreuse s-ar fi găsit în condițiile cele mai favorabile pentru a-și pune în aplicare planurile temerare și galante, deoarece oboseala învinsese pudoarea. Din fericire pentru Isabella, tînărul duce nu sosise încă la castel. Să nu-l mai fi interesat oare prada sa, acum, cînd o ținea în vizuina lui, ori putința de a-și satisface capriciul îl făcuse să se stingă ? Nicidecum ; acest duce frumos și rău avea o voință mai tenace, mai cu seamă voința de a face rău : deoarece el resimțea, în afara voluptății, o anumită plăcere perversă să-și bată joc de orice lege divină și omenească ; dar, pentru a îndepărta bănuielile, chiar în ziua răpirii, se arătase la Saint-Germain, își prezentase omagiile regelui, luase parte la vînătoare și vorbise, într-un chip firesc, cu mai multe persoane. Seara, jucase și pierduse, spre a fi văzut de toți, sume ce ar fi fost importante pentru unul mai puțin bogat. Se arătase a fi într-o dispoziție excelentă, mai ales din clipa în care un om de încredere al său, ce călărise într-o goană nebună, se înclinase în fața sa, înmînîndu-i un

plic. Această necesitate de a stabili, în caz de cercetări, un alibi de netăgăduit, îi apărase în acea noapte pudoarea Isabellei.

După un somn bîntuit de vise ciudate, în care, cînd o vedea pe Chiquita alergînd şi agitîndu-şi braţele ca nişte aripi în faţa căpitanului Fracasse, aflat călare, cînd îl vedea pe ducele de Vallombreuse, cu ochii aprinşi, plini de ură şi de dragoste, Isabella se trezi şi se miră de timpul cît putuse să doarmă. Luminările arseseră pînă la apărătoarea sfeşnicelor, buturugile se prefăcuseră în scrum, iar o rază veselă de soare, ce pătrunsese prin spaţiul dintre perdele, îşi luase libertatea de a se juca pe patul ei, cu toate că nu-i fusese prezentată.

Faptul că se luminase de zi însemna pentru tînăra femeie o mare uşurare. Situaţia ei, fără îndoială, nu se îmbunătăţise cîtuşi de puţin, dar primejdia nu mai era sporită de acele spaime fantastice pe care noaptea şi necunoscutul le strecoară pînă şi în firile cele mai hotărîte. Cu toate acestea bucuria ei nu fu de lungă durată, întrucît se desluşi un zornăit de lanţuri ; puntea se lăsă ; uruitul unei caleşti mînată în goana mare răsună pe blănile podului, bubui sub boltă asemenea unui tunet surd şi se stinse în curtea interioară.

Cine ar fi putut să intre în acest chip semeţ şi impunător dacă nu seniorul locului, ducele de Vallombreuse însuşi. După aceeaşi senzaţie care o

vestește pe porumbiță de prezența vulturului, cu toate că nu-l vede încă, Isabella simți că el era dușmanul, și nu altcineva. Frumoșii ei obraji deveniră palizi ca și ceara netopită, iar biata ei inimioară se porni să bată a predare în fortăreața pieptului ei, cu toate că nu dorea deloc să capituleze. Numaidecît însă, învingîndu-și slăbiciunea, curajoasa fată își veni în fire și se pregăti de apărare. „Numai de-ar ajunge Chiquita la timp să-mi aducă ajutor !“ își spunea ea, iar ochii i se întorceau fără să vrea către medalionul așezat deasupra căminului : „O, tu, care ai înfățișare atît de nobilă și de bună, proteguiește-mă împotriva obrăzniciei și perversității neamului tău. Nu îngădui ca aceste încăperi, peste care strălucește chipul tău, să fie martorele dezonoarei mele !“

După ce trecu o oră, vreme pe care tînărul duce o folosi spre a îndrepta neorînduiala adusă întotdeauna veșmintelor de o călătorie făcută în grabă, majordomul intră în chip ceremonios în camera Isabellei și o întrebă dacă îl putea primi pe domnul duce de Vallombreuse.

— Eu sînt prizonieră, răspunse tînăra femeie cu multă demnitate ; răspunsul meu nu este mai liber decît este persoana mea, iar această cerere, care ar fi politicoasă într-o situație obișnuită, nu stîrnește decît hazul în starea în care mă aflu. Eu nu am nici un mijloc să-l împiedic pe domnul duce să intre în această încăpere din care nu pot ieși. Vizita sa, eu nu o accept ; o îndur. Este un caz

de forță majoră. Să vină dacă îi place să vină, la acest ceas sau la altul; îmi este totuna. Duceți-vă de-i repetați cuvintele mele.

Majordomul se înclină, se retrase de-andaratelea către ușă, întrucît i se recomandase să aibă cea mai desăvîrșită considerație față de Isabella, și dispăru pentru a merge să-i comunice stăpînului său că „domnișoara" consimțea să-l primească.

După cîteva momente majordomul reapăru, anunțîndu-l pe ducele de Vallombreuse.

Isabella se ridicase pe jumătate din fotoliu, in care, datorită emoției, căzu iarăși, cu fața năpădită de o paloare ca de mort. Vallombreuse înaintă spre ea, cu pălăria în mînă, într-o atitudine de respect desăvirșit. Întrucît o văzu că tresare la apropierea lui, se opri în mijlocul camerei, o salută pe tînăra comediană și îi spuse cu acea voce pe care se pricepea s-o facă atît de dulce spre a seduce:

— Dacă prezența mea îi este prea odioasă acum fermecătoarei Isabella, și dacă ea are nevoie de cîtăva vreme pentru a se obișnui cu gîndul de a mă vedea, am să mă retrag. Ea este prizoniera mea, însă eu nu sînt mai puțin robul ei.

— Această curtenie sosește cu întîrziere, răspunse Isabella, după violența pe care ați folosit-o împotriva mea.

— Iată ce înseamnă, continuă ducele, să scoți oamenii din fire printr-o virtute prea crudă: nemaiavînd nici un pic de speranță, ei recurg la

cele mai cumplite violențe, știind că nu pot nicidecum să-și înrăutățească situația. Dacă mi-ai fi îngăduit să-ți fac curte și ai fi arătat puțină bunăvoință față de patima mea dogoritoare, aș fi rămas printre adoratorii dumitale, străduindu-mă prin atenții curtenitoare și delicate, prin generozități izvorite din dragoste, prin acte de devotament cavaleresc, prin pasiune înflăcărată și stăpînită, să înduioșez încetul cu încetul această inimă rebelă. Ți-aș fi inspirat dacă nu dragoste, cel puțin acea milă duioasă care cîteodată o precede și o aduce cu ea. Cu trecerea timpului poate că răceala dumitale s-ar fi dovedit nedreaptă, căci n-aș fi precupețit nimic spre a-i arăta greșeala făptuită.

— Dacă ați fi folosit mijloacele acestea atît de cinstite, spuse Isabella, aș fi compătimit o dragoste pe care n-aș fi putut să o împărtășesc, deoarece inima mea nu se va dărui niciodată, și, cel puțin, n-aș fi fost nevoită să vă urăsc, sentiment care nu se împacă cu sufletul meu, și pe care îl încearcă îndurerat.

— Așadar mă urăști îngrozitor ? rosti ducele de Vallombreuse cu un tremur de ciudă în voce. Și cu toate acestea, n-o merit. Greșelile mele față de dumneata, dacă pot fi socotite astfel, izvorăsc chiar din pasiunea mea ; și care femeie, oricît de castă și de virtuoasă ar fi, urăște de-a binelea pe un om curtenitor din pricina urmărilor pe care le-au avut farmecele sale, asupra lui, chiar de nu i-a fost aceasta vrerea ?

— Desigur, nu există nici un motiv de ură cînd îndrăgostitul rămîne între marginile respectului și suspină cu o timiditate discretă. Chiar și virtuoasa cea mai prefăcută îl poate răbda; cînd însă nerăbdarea sa obraznică trece dintru început la cele mai neauzite excese și purcede la întinderea de curse, la răpire și la sechestrare, așa cum dumneavoastră nu v-a fost teamă s-o faceți, nici un alt sentiment nu este cu putință, decît o scîrbă de neînvins. Orice suflet, de este un pic dîrz și mîndru, se revoltă cînd vrei să-l constrîngi. Dragostea, care este un har divin, nici nu se impune, nici nu se obține cu de-a sila. Dragostea bate încotro vrea ea.

— Așadar, o scîrbă de neînvins, iată tot cea ce pot aștepta de la dumneata, răspunse Vallombreuse, ai cărui obraji deveniseră palizi, și care își mușcase de mai multe ori buzele, în timp ce Isabella îi vorbea cu acea hotărîre dulce la auz, care însemna tonul firesc al acestei tinere femei, pe cît de înțeleaptă pe atît de amabilă.

— Ați avea o cale spre a-mi recuceri stima și pentru a-mi cîștiga prietenia. Redați-mi în chip nobil libertatea pe care mi-ați luat-o. Dați ordin să mă ducă iarăși la tovarășii mei neliniștiți, care nu știu ce s-a întîmplat cu mine și mă caută cu disperare, îngroziți de moarte. Lăsați-mă să-mi reiau umila mea viață de comediană, mai înainte ca zvonul acestei aventuri, de pe urma căreia cinstea mea ar putea avea de suferit, să se răspîn-

dească în rîndurile publicului, mirat de absența mea.

— Ce nenorocire, strigă ducele, să-mi ceri singurul lucru pe care nu ți l-aș putea acorda fără a mă trăda pe mine însumi ! De ce nu dorești o împărăție, un tron, că ți le-aș dărui ; o stea, aș porni s-o caut luînd cu asalt cerul. Vrei însă ca eu să-ți deschid poarta acestei colivii în care, odată ieșită, n-ai mai intra niciodată. Este cu neputință ! Știu că mă iubești atît de puțin încît nu am altă cale spre a te vedea, decît să te țin ferecată. Oricît de mult ar suferi orgoliul meu din această pricină, mă folosesc de această cale : deoarece nu mă mai pot lipsi de prezența dumitale, la fel ca o plantă de lumină. Gîndurile mele se întorc către dumneata ca spre soarele lor și este noapte pentru mine acolo unde nu ești de față. Dacă ceea ce am îndrăznit înseamnă o crimă, trebuie cel puțin să am un folos de pe urma ei, întrucît nu-mi vei ierta-o, cu toate că mi-o spui. Aici, cel puțin, te am în mînă, îți stau în preajmă, îți învălui ura cu dragostea mea, îmi abat răsuflarea caldă a pasiunii mele peste sloiurile de gheață ale răcelii tale. Luminile ochilor tăi sînt silite să-mi răsfrîngă chipul, urechile să-mi asculte sunetul vocii. Ceva din mine se insinuează, fără să vrei, în sufletul tău ; am o înrîurire asupra ta, de n-ar fi decît prin spaima pe care ți-o provoc, iar zgomotul pașilor mei ce răsună în anticameră te face să tresari. Și apoi, această captivitate te

separă de acela pe care îl regreți și pe care îl urăsc cumplit, deoarece a ademenit o inimă care ar fi fost a-mea. Gelozia mea satisfăcută se reduce la această firavă fericire și nu vrea să o pună în primejdie înapoindu-ți libertatea, pe care a-i folosi-o împotriva mea.

— Și pînă cînd, întrebă tînăra, vreți să mă țineți sechestrată, nu ca un senior creștin, ci ca un pirat african necredincios ?

— Pînă în clipa în care mă vei iubi sau îmi vei spune-o, ceea ce înseamnă același lucru, răspunse tînărul duce cu o seriozitate absolută și cu aerul cel mai convins din lume. Apoi făcu Isabellei cel mai grațios salut și se retrase într-un chip foarte degajat, ca un adevărat curtean pe care nici o situație nu-l pune în încurcătură.

O jumătate de oră după aceea, un lacheu aducea un buchet, împreunare a celor mai rare flori, ce-și amestecau culorile și parfumurile ; dealtminteri, toate erau rare la această epocă a anului, și fusese nevoie de tot talentul grădinarilor și de vara contrafăcută a serelor spre a hotărî pe acele fermecătoare fiice ale Florei să îmbobocească atît de timpuriu. Coada buchetului era strînsă într-o brățară minunată, demnă de o regină. Printre flori atrăgea privirile o hîrtie albă, împăturită. Isabella o luă : deoarece, în situația în care se afla, aceste detalii mărunte de curtenie nu mai aveau semnificația pe care ar fi avut-o dacă ar fi fost liberă.

Hîrtia era o scrisoare a lui Vallombreuse, con-

cepută în termenii ce vor urma, aşternută cu un scris îndrăzneţ, ce se potrivea cu caracterul personajului. Prizoniera recunoscu în scrisoare mîna care scrisese *Pentru Isabella*, pe caseta cu bijuterii lăsată în camera ei de la Poitiers :

„Scumpă Isabella,

Îţi trimit aceste flori, cu toate că sînt sigur că nu vor fi bine primite. Venind din partea mea, frăgezimea şi noutatea lor nu vor fi pe placul asprimii dumitale fără de seamăn. Dar, oricare le-ar fi soarta, chiar de te-ai interesa de ele numai pentru a le arunca pe fereastră în semn de mare dispreţ, prin însăşi mînia dumitale, ele îţi vor sili gîndurile să se oprească o clipă, fie doar spre a-l blestema, asupra aceluia care se declară, în ciuda oricăror fapte, adoratorul dumitale îndărătnic.

Vallombreuse"

Această scrisoare, de o curtenie preţioasă, dar care trăda tenacitatea extraordinară a celui care o scrisese, tenacitate pe care nimic n-ar fi putut s-o descurajeze, produse în parte efectul sperat de duce. Isabella o ţinea în mînă cu un aer posomorît, iar chipul lui Vallombreuse îi apărea în faţa ochilor minţii sub o înfăţişare diabolică. Florile, cele mai multe aduse din ţări străine, fuseseră aşezate de lacheu lîngă ea, pe o măsuţă, şi parfumurile lor se înteţeau la căldura din încăpere, iar aromele exotice se revărsau puternice şi ameţitoare. Isabella le luă şi le aruncă în anticameră,

fără să scoată brățara de diamante ce înconjura cozile florilor, fiindu-i teamă să nu fi fost impregnate cu vreun filtru subtil, narcotic sau afrodisiac, în stare să tulbure mințile. Nicicînd flori mai frumoase n-au fost mai vitregite, și cu toate acestea Isabella le iubea nespus de mult ; dar îi era teamă că, de le-ar fi păstrat, înfumurarea neroadă a ducelui ar fi sporit și mai mult ; și, dealtminteri, aceste flori cu forme bizare, cu culori ciudate, cu parfumuri necunoscute, nu aveau farmecul modest al florilor obișnuite ; frumusețea lor orgolioasă amintea de aceea a lui Vallombreuse și prea îi semăna mult.

De-abia apucă să pună buchetul proscris pe o mescioară din camera învecinată, și să se așeze într-un fotoliu, că se înfățișă o cameristă spre a o ajuta să se aranjeze. Fata, destul de drăguță, foarte palidă, cu o înfățișare tristă și blîndă, avea în zelul ei ceva inert, și părea distrusă de o teroare tainică sau de o autoritate îngrozitoare. Își oferi serviciile Isabellei aproape fără s-o privească, și cu o voce fără vlagă, ca și cum i-ar fi fost teamă să nu fie auzită de urechile zidurilor. La un semn de încuviințare al tinerei femei, îi pieptănă cosițele bălaie, aflate în mare neorînduială în urma scenelor violente din ajun și a neliniștilor nervoase de peste noapte, îi legă buclele mătăsoase cu panglici de catifea și își îndeplini lucrul ca o coafeză ce se pricepe în meserie. Scoase apoi dintr-un dulap instalat în perete mai multe

rochii de o rară bogăţie şi eleganţă, care păreau croite pe talia Isabellei, dar tînăra actriţă nu se apropie de ele, cu toate că rochia îi era decolorată şi mototolită ; altfel ar fi părut că poartă livreaua ducelui, iar intenţia ei, foarte hotărîtă, era să nu primească nimic ce venea de la el, chiar de i s-ar fi prelungit captivitatea mai mult decît gîndea.

Camerista nu insistă şi îi respectă capriciul, aşa cum celor ce sînt condamnaţi li se lasă posibilitatea să facă ce vor înlăuntrul temniţei lor. S-ar fi zis, de asemenea, că ocolea să lege prietenie cu stăpîna sa vremelnică, de teamă să nu-i stîrnească o simpatie inutilă. Se mărginea, atît pe cît îi stătea în putinţă, la o stare de automat. Isabella, care avea de gînd să obţină de la ea unele desluşiri, înţelese că era de prisos s-o întrebe ceva, şi se lăsă în voia îngrijirilor ei mute, nu fără a fi cuprinsă de un fel de groază.

Cînd camerista se retrase, fu adusă masa de prînz şi, cu toată situaţia tristă în care se afla, Isabella mîncă vîrtos : natura îşi reclamă în chip imperios drepturile, chiar şi în cazul celor mai delicate persoane. Prînzul îi redădu puterile de care avea mare nevoie, forţele sale fiindu-i sleite de feluritele emoţii şi zdruncinări sufleteşti. Cu mintea ceva mai liniştită, prizoniera prinse să gîndească la curajul lui Sigognac, care se purtase atît de vitejeşte şi care ar fi smuls-o din mîinile răpitorilor, cu toate că era singur, dacă n-ar fi

ui câteva minute spre a se descotorosi de tia aruncată de orbul trădător. De bună seamă acum era înştiinţat şi fără nici o îndoială că a să alerge spre a o apăra pe aceea pe care o ea mai mult decît propria-i viaţă. La gîndul icolelor la care avea să se expună el în această iune primejdioasă, întrucît ducele nu era omul e să lase să-i scape prada fără rezistenţă, din ptul Isabellei se revărsă un suspin, iar o lamă porni dinspre inimă în ochi ; îi părea rău este pricina acestor conflicte şi aproape că-şi stema frumuseţea, izvorul tuturor necazurilor. toate acestea Isabella era modestă şi nu căutase loc să aţiţe pasiunile în jurul ei prin cochetărie, cum fac multe comediene, şi chiar doamne din mea mare, sau unele burgheze.

Pe aici se afla în reveria ei cînd, dinspre feastră, se auzi o lovitură uşoară şi scurtă, iar n ochi de geam se crăpă în chip de stea, ca şi um ar fi fost lovit de un bob de grindină. Isabella se apropie de fereastră şi o văzu în arborele din faţă pe Chiquita care îi făcea semn, în chip misterios, să-i deschidă fereastra şi legăna frînghia prevăzută la capăt, cu o gheară de fier. Comediana prizonieră înţelese gîndul copilei, ascultă de semnul ei, iar cramponul, azvîrlit cu o mînă sigură, se prinse de balustrada balconului. Chiquita înnodă celălalt capăt al frînghiei de cracă şi se atîrnă de ea la fel ca şi în ajun ; dar nu ajunsese la jumătatea drumului că nodul se des-

făcu, spre marea groază a Isabellei, și frînghia se desprinse de copac. În loc să cadă în apa verde din șanț, cum era de temut, Chiquita, căreia acest accident, dacă era cu adevărat un accident, nu-i tulburase prezența de spirit, se lovi, împreună cu frînghia prinsă de balcon cu cramponul de fier, de zidul castelului, sub fereastră, la care ajunse numaidecît, ajutîndu-se cu mîinile și cu picioarele, pe care le sprijinea de zid. Apoi sări peste balcon și se avîntă cu ușurință în cameră ; văzînd-o pe Isabella grozav de palidă și aproape leșinată, îi spuse surîzînd :

— Ți-a fost frică și ai crezut că Chiquita o să se întîlnească cu broaștele din șanț. Nu legasem creanga decît cu un ochi, spre a putea trage frînghia spre mine. La capătul undiței ăsteia negre, de bună seamă că, așa slabă și negricioasă cum sînt, aveam înfățișarea unui păianjen care se urcă pe firul țesut de el.

— Scumpa mea micuță, exclamă Isabella, sărutînd-o pe Chiquita pe frunte, ești un copil viteaz și curajos.

— Ți-am văzut prietenii, te căutaseră într-una ; dar fără de Chiquita n-ar fi descoperit niciodată ascunzișul tău. Căpitanul umbla încoace și încolo ca un leu ; capul parcă îi fumega, din ochi arunca fulgere, nu altceva. M-a urcat pe oblîncul șeii și s-a ascuns cu camarazii lui într-o pădurice, aflată nu departe de castel. Nu trebuie să fie văzuți. Diseară, de cum o cădea întunerecul, au să încerce

să te scape; o să se lase cu lovituri de spadă și cu focuri de pistol. Are să fie grozav. Nimic nu este mai frumos decît să vezi bărbați care se luptă; dar să nu te sperii și să te pornești pe țipete. Țipetele femeilor tulbură curajul. Dacă vrei, am să stau lîngă tine ca să prinzi curaj.

— Fii liniștită, Chiquita, n-am să-i stingheresc prin spaime prostești, pe bravii mei prieteni care își pun în primejdie viața spre a mă salva.

— Atunci e bine, continuă micuța, apără-te pînă diseară cu cuțitul pe care ți l-am dat. Lovitura trebuie s-o dai de jos în sus, să nu uiți asta. Cît despre mine, deoarece nu trebuie să fim văzute împreună, am să caut vreun colțișor unde să pot să dorm și eu. Mai cu seamă, să nu te uiți deloc pe fereastră, lucrul acesta ar stîrni bănuieli și ar arăta poate că aștepți ajutor dintr-acolo. Atunci s-ar porni să cerceteze cu de-amănuntul în jurul castelului și prietenii tăi ar fi descoperiți. Lovitura ar da greș, și ai rămîne în ghearele acestui Vallombreuse pe care îl urăști.

— Nu mă voi apropia de fereastră, răspunse Isabella, îți promit, oricît m-ar împinge curiozitatea.

Liniștită dinspre partea acestui punct însemnat, Chiquita dispăru și se duse în sala scundă să-i reîntîlnească pe spadasini, care, înecați în băutură, doborîți de un somn animalic, nici nu-i observaseră măcar lipsa. Se rezemă de perete, își împreună

mîinile pe piept, ceea ce însemna poziția sa preferată, închise ochii și nu zăbovi să adoarmă: căci micile ei picioare de căprioară făcuseră, în noaptea ce se scursese, mai mult de opt leghe, între Vallombreuse și Paris. Întoarcerea pe cal, mers cu care nu era obișnuită, o obosise, poate, și mai mult. Cu toate că trupul ei slăbuț avea vigoarea oțelului, era frîntă de oboseală, iar somnul îi era atît de adînc, încît părea că-i moartă.

— Cît mai dorm și copiii ăștia ! exclamă Malartic, care se trezise, în sfîrșit ; cu tot zaiafetul nostru a dus-o numai într-un somn ! Ei ! voi ! animale frumușele, încercați să vă săltați pe labele dinapoi și duceți-vă în curte să vă turnați cîte o găleată de apă rece peste căpățînă. Circe [1] a beției a făcut din voi niște purcei ; deveniți iarăși oameni prin acest botez, și apoi o să mergem în inspecție ca să vedem de nu se urzește ceva în sprijinul frumuseții, a cărei pază și apărare ne-au fost încredințate de seniorul Vallombreuse.

Duelgiii se ridicară cu greutate și părăsiră încăperea, nu fără a contura mai întîi niște schimbări bruște de direcție de la masă spre ușă, spre a da ascultare ordinelor atît de înțelepte ale căpeteniei lor. Cînd se treziră aproape de-a binelea, Malartic îi luă cu el pe Tordgueule, Piedgris și pe la Râpée, se îndreptă spre posternă, descuie lacătul care închidea lanțul bărcii trasă la ușa bucătăriei

[1] Vezi nota din vol. II, p (56).

se da spre apă, şi luntrea, împinsă cu o prăjină, ufîşiind acoperămîntul verde-vineţiu al lintiţei, ajunse numaidecît la o scară strîmtă, tăiată în căptuşeala şanţului.

— Tu, se adresă Malartic lui la Râpée, cîn oamenii săi se urcară pe marginea din afară a talazului, tu ai să rămîi aici şi ai să păzeşti luntrea, în cazul în care inamicul ar voi să pună mîna pe ea spre a pătrunde în cetate. În afară de asta, mi se pare că nu prea te ţii vîrtos pe reazemul picioarelor. Noi ăştilalţi o să patrulăm şi o să răscolim un pic tufişurile ca să-şi ia zborul păsărelele.

Malartic, urmat de cei doi acoliţi ai lui, se plimbă prin jurul castelului preţ de mai bine de un ceas, fără să întîlnească nimic suspect; iar cînd se reîntoarse la locul de unde pornise, îl găsi pe la Râpée dormind de-a-npicioarelea, rezemat de un copac.

— Dacă am fi fost o trupă regulată, îi spuse el trezindu-l cu o lovitură de pumn, aş pune să fii executat pentru că ai dormit în timp ce erai de gardă, fapt contrar oricărei bune discipline marţiale; dar, pentru că nu pot să-ţi trag cîteva focuri de archebuză, te iert, şi te condamn numai să bei o cană cu apă.

— Prefer mai curînd două gloanţe în cap decît o cană cu apă în stomac, răspunse beţivul.

— Răspunsul ăsta este straşnic, rosti Malartic, şi demn de un erou al lui Plutarh[1]. Greşeala îţi este iertată fără de vreo pedeapsă, dar să nu mai cazi în păcat.

Patrula se înapoie, iar barca fu legată din nou cu grijă şi încuiată cu lacătul, luîndu-se precauţiile ce se obişnuiesc într-o cetate. Mulţumit de inspecţia sa, Malartic îşi spuse în sinea lui : „Dacă fermecătoarea Isabella iese de aici, sau dacă viteazul căpitan Fracasse pătrunde încoace, fiindcă trebuie să prevezi cele două cazuri, atunci alb să mi se facă nasul sau obrazul să mi se înroşească."

Rămasă singură, Isabella deschise un volum din *Astréea*, scris de domnul Honoré d'Urfé, ce se găsea uitat pe un raft. Încercă să-şi îndrepte gîndurile spre lectură. Însă numai ochii urmăreau în chip mecanic rîndurile. Mintea îi zbura departe de pagini, şi nu se întovărăşea o clipă cu acele scene pastorale ce erau, chiar şi la acea epocă, învechite. De plictiseală, aruncă volumul şi îşi încrucişă braţele în aşteptarea evenimentelor. Se săturase de atîtea presupuneri cîte făcuse şi, fără să mai încerce să ghicească cum avea s-o elibereze Sigognac, se bizuia pe devotamentul nemărginit al acestui om curtenitor.

Se lăsase seara. Lacheii aprinseră luminările şi peste puţin timp îşi făcu apariţia majordomul,

---

[1] Scriitor şi istoric grec, autorul *Vieţilor paralele* (50—125 e.n.).

e anunţă vizita ducelui de Vallombreuse. El intră după valet şi îşi salută captiva cu cea mai desăvîrşită politeţe. Era, într-adevăr, de-o frumuseţe şi de-o eleganţă inegalabile. Chipul său încîntător trebuia să inspire dragoste oricărei inimi neprevenite. Vesta de satin de culoarea mărgăritarului, pantalonii pînă la genunchi din catifea de un roşu pal, cizmele în formă de pîlnie, din piele albă, garnisite cu dantele, eşarfa din brocart de argint de care atîrna o spadă cu miner bătut în pietre preţioase, îi scoteau în chip minunat în evidenţă darurile cu care îl înzestrase natura, şi era nevoie de întreaga virtute şi constanţă a Isabellei spre a nu fi emoţionată.

— Am venit să văd, adorabilă Isabella, rosti el aşezîndu-se într-un fotoliu lîngă tînăra femeie, dacă voi fi mai bine primit decît buchetul meu ; nu am înfumurarea s-o cred, dar vreau să te obişnuieşti cu mine. Mîine, un nou buchet şi o nouă vizită.

— Buchetele şi vizitele vor fi inutile, răspunse Isabella ; politeţei mele îi vine greu s-o spună, dar sinceritatea mea nu trebuie să vă lase nici o speranţă.

— Ei bine, exclamă ducele cu un gest de nepăsare semeaţă, am să mă lipsesc de speranţă şi mă voi mulţumi cu realitatea. Aşadar, nu ştii, biată copilă, cine este Vallombreuse, tu, care încerci să-i rezişti. Niciodată vreo dorinţă nepotolită nu şi-a avut lăcaşul în sufletul său ; merge către ceea

ce vrea, şi nimic nu-l poate îndupleca sau abate din drum : nici lacrimi, nici rugăminţi fierbinţi, nici strigăte, nici cadavre aruncate de-a curmezişul, nici ruine fumegînde ; prăbuşirea universului nu l-ar uimi, şi pe dărîmăturile lumii şi-ar satisface capriciul. Nu-i înţeţi pasiunea prin farmecul imposibilului, imprudento, care duci mielul pe la nările tigrului şi apoi i-l iei înapoi.

Isabella fu înspăimîntată de schimbarea fizionomiei săvîrşite pe chipul lui Vallombreuse în timp ce rostea aceste cuvinte. Expresia graţioasă dispăruse. Nu se mai citea pe chip decît o răutate rece şi o hotărîre implacabilă. Printr-o mişcare instinctivă, Isabella işi trase înapoi fotoliul şi duse mîna la corsaj pentru a simţi dacă este acolo cuţitul Chiquitei. Vallombreuse îşi apropie scaunul fără afectare. Stăpînindu-şi mînia, îşi şi luase din nou pe faţă acel aer încîntător, voios şi tandru, care pînă atunci fusese irezistibil.

— Domină-ţi voinţa ; nu te mai întoarce către o viaţă care trebuie să-ţi fie de aici înainte ca un vis uitat. Renunţă la încăpăţînările astea de fidelitate himerică faţă de o dragoste ce lîncezeşte, nedemnă de tine, şi gîndeşte-te că în ochii lumii îmi aparţii încă de pe acum. Gîndeşte-te mai cu seamă că te ador cu o furie, cu o frenezie, cu un delir, pe care nici o femeie nu mi le-au însufleţit vreodată. Nu încerca să scapi de această văpaie care te învăluie, de această voinţă căreia nu i te poţi împotrivi şi pe care nimic nu poate s-o abată

din calea ei. Asemenea unui metal rece azvîrlit într-un creuzet unde fierbe metalul topit, indiferența ta aruncată peste pasiunea mea se va topi acolo unindu-se cu ea. Orice vei face, ai să mă iubeşti cu voie ori fără de voie, pentru că vreau acest lucru, pentru că ești tînără şi frumoasă şi pentru că sînt tînăr şi frumos. În zadar ții piept şi te zbați, n-ai să desfaci brațele ce s-au strîns peste tine. Aşadar, orice rezistență ar fi împotriva rațiunii, pentru că este inutilă. Resemnează-te surîzînd ; la urma urmei, să însemne oare o atît de mare nenorocire să fii iubită nebuneşte de ducele de Vallombreuse ? Această nenorocire ar face fericirea multor femei.

În timp ce vorbea cu acest entuziasm înflăcărat ce îmbată mintea femeilor şi le învinge pudoarea, dar care, de data aceasta, nu avea nici o înrîurire, Isabellei, atentă la cel mai neînsemnat zgomot din afară, de unde trebuia să-i vină scăparea, i se păru că aude un vuiet uşor, aproape imperceptibil, ce venea dinspre celălalt mal al şanțului. Era un zgomot surd şi ritmic, asemenea hîrîitului provocat de o activitate regulată, făcută cu precauție, împotriva unui obstacol. Temîndu-se ca nu cumva Vallombreuse să-l ia în seamă, tînăra femeie răspunse în aşa chip, încît să rănească înfumurarea orgolioasă a tînărului duce. Îi plăcea mai mult ca ducele să fie aprins de mînie decît îndrăgostit, şi îi prefera izbucnirile,

dovezilor de iubire. Ea spera, dealtminteri, că, certîndu-se cu el, îl va împiedica să audă ceva.

— Această fericire ar fi o rușine de care aș scăpa prin moarte, dacă n-aș avea altă cale. N-ai să ai vreodată de la mine decît cadavrul meu. Îmi erai indiferent ; acum te urăsc pentru purtarea insultătoare, infamă și violentă. Da, îl iubesc pe Sigognac, pe care ai încercat în mai multe rînduri să-l asasinezi.

Ușorul zgomot se auzea mereu, iar Isabella, nemaipăstrînd nici o măsură, ridica vocea spre a-l acoperi.

La aceste cuvinte îndrăznețe, Vallombreuse păli de furie, iar ochii săi aruncară niște priviri de viperă ; o spumă ușoară îi musti la colțul buzelor ; își duse în chip spasmodic mîna la garda spadei. Gîndul de a o ucide pe Isabella îi străbătuse creierul ca un fulger ; dar, printr-un uimitor efort de voință, se stăpîni și se porni pe un rîs strident și nervos, în timp ce înainta spre tînăra comediană.

— Pe toți diavolii, strigă el, să știi că îmi placi așa ; cînd îmi arunci ocări, ochii tăi prind să lumineze neobișnuit, iar chipul tău capătă o strălucire supranaturală ; ești și mai frumoasă. Ai făcut bine că ai vorbit sincer. Aceste rețineri mă plictiseau. Aha ! îl iubești pe Sigognac ! cu atît mai bine ! Are să-mi facă și mai multă plăcere să te am. Ce desfătare să sărut aceste buze care îți spun : „Te urăsc“ ! Are mai mult farmec decît

eternul și fadul: „Te iubesc", cu care femeile îți fac greață.

Înfricoșată de hotărîrea lui Vallombreuse, Isabella se ridicase și își scosese de la piept cuțitul Chiquitei.

— Bun! exclamă ducele văzînd-o înarmată pe tînăra femeie, ai și fluturat pumnalul în vînt! Dacă n-ai fi uitat istoria romană, ai fi știut, frumoasa mea, că doamna Lucreția nu s-a slujit de cuțitul ei decît după atentatul lui Sextus[1], feciorul lui Tarquinius Superbus. Exemplul acesta din Antichitate este bun de urmat.

Și, fără să se sinchisească mai mult de cuțit decît de acul unei albine, înaintă spre Isabella, pe care o prinse în brațe mai înainte ca ea să fi avut timpul să-și ridice pumnalul.

În aceeași clipă se auzi o trosnitură, urmată imediat de un zgomot năprasnic; fereastra, ca și cum ar fi primit, din afară, lovitura de genunchi a unui uriaș, se prăvăli, cu o zarvă nemaipomenită de geamuri sparte, în cameră, unde pătrunseră mormane de crăci care alcătuiau un fel de catapultă rămuroasă și de pod mișcător.

Era creștetul copacului care înlesnise ieșirea și reîntoarcerea Chiquitei. Trunchiul, tăiat cu ferăstrăul de Sigognac și de tovarășii lui, se supu-

[1] *Sextus Tarquinius*, fiul lui Lucius Tarquinius Superbus, cel de-al VII-lea și ultimul rege al Romei, a violat-o pe Lucreția, care apoi s-a sinucis.

nea legilor gravitației. Căderea sa fusese astfel îndreptată încît să arunce un soi de trăsură de unire, pe deasupra apei, între malul șanțului și fereastra Isabellei.

Surprins de năvala fără de veste a acestui arbore ce se amesteca într-o scenă de dragoste, Vallombreuse dete drumul tinerei actrițe și își scoase spada, gata să întîmpine pe cel dintîi ce avea să pornească la asalt.

Chiquita, care intrase în vîrful picioarelor, ușoară ca o nălucă, o trase pe Isabella de mînecă, și îi spuse :

— Adăpostește-te înapoia acestei mobile, are să înceapă dansul.

Micuța spunea adevărul, două sau trei lovituri de foc răsunară în liniștea nopții. Garnizoana descoperise atacul.

XVII

INELUL CU AMETIST

Urcînd treptele cîte patru deodată, Malartic, Bringuenarilles, Piedgris și Tordgueule alergară în camera Isabellei spre a înfrunta atacul și spre a da ajutor lui Vallombreuse, în timp ce la Râpée, Mérindol și duelgiii de casă ai ducelui, pe care îi adusese cu el, traversau șanțul în barcă spre a efectua o învăluire și spre a lua inamicul pe la spate. Strategie savantă și demnă de un priceput comandant de oști !

Creștetul copacului astupa fereastra, dealtminteri destul de strîmtă, iar crăcile sale se întindeau aproape pînă în mijlocul camerei ; așadar nu se putea expune atacurilor un front destul de larg de luptă. Malartic se trase împreună cu Piedgris de o parte a peretelui, și îi așeză, de cealaltă parte, pe Tordgueule și Bringuenarilles, ca să nu aibă de înfruntat prima furie a atacului și spre a fi mai la adăpost. Mai înainte de a pătrunde în cetate, trebuia să treci prin acest gard alcătuit din niște bărbați vînjoși și sălbatici, care erau gata

de luptă, cu spada într-o mînă și cu pistolul în cealaltă. Își puseseră cu toții din nou măștile : deoarece nici unul dintre acești oameni cinstiți nu ținea să fie recunoscut în cazul în care lucrurile ar fi luat o întorsătură proastă, iar cei patru bărbați cu fețele negre, nemișcați și tăcuți asemenea unor stafii, alcătuiau o priveliște destul de înfricoșătoare.

— Retrageți-vă sau puneți-vă masca, îi spuse Malartic în șoaptă lui Vallombreuse, este inutil să fiți văzut în această încăierare.

— Ce-mi pasă ! răspunse tînărul duce, nu mă tem de nimeni în lume și cei care vor fi apucat să mă vadă, n-au să mai aibă prilejul s-o spună, adăugă el agitîndu-și spada în chip amenințător.

— Duceți-o cel puțin într-o altă încăpere pe Isabella, Elena acestui alt război al Troii, pe care vreun plumb de pistol rătăcit ar putea s-o ucidă din întîmplare, și asta ar fi păcat.

Ducele, găsind că sfatul este chibzuit, înaintă spre Isabella, care se adăpostise împreună cu Chiquita îndărătul unui dulap de stejar și o luă în brațe, cu toate că ea se agăță cu degetele crispate de reliefurile sculpturilor și se împotrivi eforturilor lui Vallombreuse în chipul cel mai energic ; această fată virtuoasă, învingînd timiditatea gintei feminine, prefera să rămînă pe cîmpul de bătălie, expusă gloanțelor și vîrfurilor de spadă care i-ar fi ucis doar viața, decît să rămînă sin-

gură cu Vallombreuse, ferită de primejdiile luptei, dar expusă unor atacuri ce i-ar fi ucis onoarea.

— Nu, nu, lasă-mă! striga ea, zbătîndu-se şi prinzîndu-se cu o sforţare disperată de pervazul uşii, deoarece simţea că Sigognac nu putea să fie departe. În sfîrşit, ducele reuşi să întredeschidă canatul uşii şi era pe cale s-o ducă pe Isabella cu el în cealaltă cameră, cînd tînăra femeie se desprinse din mîinile lui şi alergă către fereastră; dar Vallombreuse o prinse iarăşi, o săltă de la pămînt şi o duse spre fundul apartamentului.

— Salvează-mă, strigă ea cu o voce slabă, deoarece se simţea la capătul puterilor, salvează-mă, Sigognac!

Se auzi un zgomot de crăci strivite, iar o voce puternică, ce părea că vine din cer, tună în cameră aceste cuvinte: „Iată-mă!“ şi, cu iuţeala fulgerului, o umbră neagră trecu printre cei patru duelgii, împinsă de un aşa elan, încît se şi afla în mijlocul încăperii, cînd patru detunături de pistol trăsniră aproape în acelaşi timp. Nori de fum se răspîndiră în fulgi deşi care ascunseră pentru cîteva clipe rezultatul acestui împătrit foc; cînd norii se mai risipiră puţin, duelgiii îl văzură pe Sigognac, sau mai bine-zis pe căpitanul Fracasse, întrucît ei nu-l cunoşteau decît sub acest nume, în picioare, cu spada în mînă şi fără altă rană decît că pana de la pălărie îi fusese retezată, rotiţele şi cremenele pistoalelor neputînd funcţiona

așa de repede încît să-l atingă gloanțele, pe cînd trecuse, pe cît de neașteptat pe atît de iute. Dar Isabella și Vallombreuse nu se mai găseau acolo. Ducele profitase de zarvă spre a-și duce prada pe jumătate leșinată. O ușă solidă, un zăvor tras, se ridicau între biata comediană și generosul ei apărător, ce era tare încurcat cu banda ce-i rămăsese în spinare. Din fericire, Chiquita, sprintenă și suplă ca o șopîrlă, în speranța de a-i fi de folos Isabellei, se strecurase prin ușa întredeschisă, pe urmele ducelui, care, în dezordinea provocată de acțiunile violente, în mijlocul zgomotelor armelor de foc, nu o luase în seamă, cu atît mai mult cu cît ea se ascunsese numaidecît într-un ungher întunecos al vastei săli, luminată destul de slab de o lampă așezată pe o mescioară.

— Mizerabililor, unde este Isabella? strigă Sigognac, văzînd că tînăra comediană nu se afla acolo ; chiar adineauri i-am auzit vocea.

— Nu ne-ai dat-o s-o păzim, răspunse Malartic cu cel mai perfect sînge rece de pe lume, și dealtminteri noi sîntem niște *dueñe* destul de nepricepute.

Și, rostind aceste cuvinte, țîșni cu sabia întinsă asupra baronului, care-l întîmpină într-un mod corespunzător. Nu era un adversar de disprețuit acest Malartic ; el trecea, după Lampourde, drept cel mai dibaci gladiator din Paris ; dar nu era capabil să-i țină mult timp piept lui Sigognac.

— Stați de pază la fereastră, în timp ce eu mă ocup de cumătrul ăsta, le spuse el, pe cînd își încrucișa spada, lui Piedrigris, Tordgueule și Bringuenarilles, care își reîncărcau pistoalele în mare grabă.

În aceeaşi clipă un nou asediator răsări în cameră, printr-un periculos salt acrobatic. Era Scapin, căruia fostele lui meserii de scamator şi de ostaş îi dădeau o uşurință deosebită pentru asemenea ascensiuni folosite în asedii. Dintr-o aruncătură rapidă de ochi văzu că mîinile duelgiilor erau ocupate să verse în arme praf de puşcă şi gloanțe, şi că îşi puseseră spadele alături de ei ; iute ca fulgerul, profită de o clipă de nesiguranță a inamicului uimit de bizara sa intrare, adună spadele şi le aruncă pe fereastră ; apoi alergă spre Bringuenarilles, îl apucă de brîu şi îşi făcu un scut din inamicul său, împingîndu-l în față și învîrtindu-l astfel încît să-l înfățișeze țevilor pistoalelor îndreptate asupra sa.

— Pe toți diavolii, nu trageți, urla Bringuenarilles pe jumătate sufocat de brațele vînjoase ale lui Scapin, nu trageți : o să-mi zdrobiți şalele sau capul, și ar fi nespus de jalnic să fiu rănit de camarazii mei.

Spre a nu le înlesni lui Tordgueule şi lui Piedgris posibilitatea de a-l ochi pe la spate, Scapin, în mod prudent, se rezemase de perete, aşezîndu-le în față pe Bringuenarilles în chip de meterez ; şi, în scopul de a schimba ținta, îl clătina

cînd încoace, cînd încolo pe duelgiu care, cu toate că atingea uneori pămîntul cu picioarele, nu recăpăta forțe noi asemenea lui Anteu.

Jocul acesta era tare chibzuit: deoarece Piedgris, care nu ținea cine știe ce la Bringuenarilles și căruia îi păsa de viața unui om tot atît cît și de un pai, chiar dacă acest om ar fi fost tovarășul său, ochi capul lui Scapin, a cărui talie depășea cu puțin talia spadasinului; lovitura porni, dar comedianul se aplecase, ridicîndu-l pe Bringuenarilles spre a se pune la adăpost, iar glonțul merse de găuri lemnăria, luînd cu el urechea nenorocitului, care se porni să urle: „Sînt mort! sînt mort!“ cu o vigoare ce dovedea că era viu de-a binelea.

Scapin, care nu era dispus să aștepte un al doilea foc de pistol, știind prea bine că, spre a-l nimeri, glonțul ar trece prin trupul lui Bringuenarilles, sacrificat de niște amici puțin delicați, fiind astfel cu putință să fie rănit grav, se sluji de rănit ca de un proiectil și îl azvîrli cu atîta violență în Tordgueule, care înainta ținînd aplecată țeava armei, încît pistolul îi scăpă din mînă și duelgiul se rostogoli claie peste grămadă, pe dușumea, laolaltă cu camaradul său, care îl stropea cu sînge pe față, orbindu-l. Căzătura fusese atît de violentă, încît rămase cîteva momente lat la pămînt și amețit, ceea ce dădu timp lui Scapin să împingă pistolul, cu piciorul, sub o mobilă și să-și scoată pumnalul spre a-l întîmpina pe Piedgris,

care îl ataca spumegînd de furie, cu pumnalul în mînă, turbat că nu-și nimerise ținta.

Scapin se aplecă, și cu mîna stîngă apucă încheietura brațului în care ținea Piedgris pumnalul și îl forță să rămînă cu el în aer, în vreme ce cu cealaltă mînă, înarmată cu un pumnal lung, îi dete dușmanului său o lovitură care cu siguranță că l-ar fi ucis, de n-ar fi fost grosimea pieptarului său din piele de bivol. Lama traversă totuși pielea, își croi drum prin carne, dar alunecă de-a lungul unei coaste. Cu toate că nu era mortală, nici măcar tare periculoasă, rana îl descumpăni pe Piedgris și îl făcu să se clatine, astfel încît comedianul, imprimînd brațului pe care nu-l slăbise o smucitură violentă, reuși lesne să-și răstoarne inamicul, care se și prăvălise pe un genunchi. Ca un plus de precauție, îi mai ciocăni puțin căpățîna cu călciiul ca să rămînă liniștit de-a binelea.

În timp ce se petreceau aceste fapte, Sigognac se duela cu Malartic, cu furia rece a unui om care poate pune o știință desăvîrșită în slujba unui mare curaj. Para toate loviturile spadasinului și îi și zdrelise brațul, așa cum o dovedea o roșeață subită apărută pe mîneca lui Malartic. Acesta, simțind că era pierdut dacă se prelungea lupta, se hotărî să facă un efort suprem și se fandă la maximum spre a-i plasa lui Sigognac o lovitură directă. Cele două lame se ciocniră cu o mișcare atît de rapidă și de bruscă, încît izbitura făcu să

sară scîntei ; dar spada baronului, înşurubată într-un pumn de bronz, înlătură spada descumpănită a duelgiului. Vîrful trecu pe sub subţioara căpitanului Fracasse, zgîriindu-i stofa tunicii, fără a-i rupe ţesătura. Malartic se ridică ; dar, mai înainte de a-şi fi reluat poziţia de defensivă, Sigognac făcu să-i zboare spada din mînă, puse piciorul pe ea şi, ducînd lama la gîtul adversarului, îi strigă :

— Predă-te, sau eşti mort !

În acest moment critic, un trup puternic, zdrobind ramurile mărunte, îşi făcu intrarea în mijlocul bătăliei, iar noul venit, constatînd situaţia perplexă a lui Malartic, îi spuse cu un ton plin de autoritate :

— Poţi să te supui viteazului acesta fără ca să fii dezonorat ; viaţa ta se află în vîrful spadei sale ! Ţi-ai făcut datoria în chip leal ; consideră-te prizonier de război. Apoi, întorcîndu-se spre Sigognac : Încredeţi-vă în cuvîntul lui, spuse el, este un om corect în felul său, şi nu va mai săvîrşi de acum înainte nimic împotriva dumneavoastră.

Malartic făcu un semn de învoire, şi baronul îndepărtă vîrful teribilei sale spade. Cît despre duelgiu, îşi adună arma de pe jos cu un aer destul de jalnic, o vîrî în teacă şi se aşeză, în tăcere, într-un fotoliu, după care îşi strînse cu batista braţul pe care se lăţea pata roşie.

— În privinţa păcătoşilor ăştia, mai mult sau mai puţin răniţi ori morţi, spuse Lampourde (fi-

încă el era), este bine să ne luăm măsurile de siguranță și, dacă nu aveți nimic împotrivă, o să le legăm labele ca unor orătănii pe care le duci la tîrg, cu capul în jos. Ar putea să se ridice de jos și să muște, fie chiar și de călcii. Sînt niște canalii în toată legea, capabili să se prefacă grozav că nu se mai pot bate, spre a-și cruța pielea, care, cu toate acestea, nu valorează mare lucru.

Aplecîndu-se peste trupurile ce zăceau pe podea, scoase din buzunarul pantalonilor niște bucăți de frînghie subțire, cu care legă, cu o dexteritate uimitoare, picioarele și mîinile lui Tordgueule, care simulă că se împotrivește, ale lui Bringuenarilles, care se porni să scoată niște strigăte ca de gaiță jumulită de vie, și chiar ale lui Piedgris, cu toate că nu mișca mai mult decît un cadavru, avînd și aceeași paloare lividă.

Dacă ne stîrnește uimire faptul că îl vedem pe Lampourde printre asediatori, vom răspunde că duelgiul căpătase o admirație fanatică pentru Sigognac, a cărui metodă extraordinară îl încîntase așa de mult, în întîlnirea avută cu el pe Pont-Neuf, încît își pusese serviciile la dispoziția căpitanului, servicii care nu erau de disprețuit în aceste grele și periculoase împrejurări. Dealtminteri, se întîmpla adeseori ca, în asemenea aventuri primejdioase, camarazi plătiți de interese diferite să se întîlnească, cu sabia în vînt sau cu pumnalul scos, dar din această pricină nu-și făceau nici un fel de mustrare de cuget.

Nu am uitat faptul că la Râpée, Agostin, Mérindol, Azolan şi Labriche traversaseră, cu barca, şanţul cu apă, încă de la începutul atacului şi ieşiseră din castel pentru a crea o diversiune, căzînd în spatele inamicului. Ocoliseră şanţul într-o linişte desăvîrşită şi ajunseseră la locul unde arborele cel mare, desprins de trunchi, căzuse de-a curmezişul apei şi slujea în acelaşi timp de pod mişcător şi de scară liberatorilor tinerei comediene. Bravul Irod, aşa cum ne închipuiam, nu uitase să-şi ofere braţul şi vitejia lui Sigognac, pe care îl preţuia nespus de mult şi pe care l-ar fi urmat pînă în fundul iadului, chiar dacă n-ar fi fost vorba de scumpa Isabella, iubită de întreaga trupă şi de el în chip cu totul deosebit. Dacă nu l-am văzut încă făcîndu-şi apariţia în toiul bătăliei, acest fapt nu are nici o legătură cu laşitatea, întrucît, deşi histrion, era la fel de curajos ca un căpitan. O pornise călare pe copac, la fel cu ceilalţi, săltîndu-se cu mîinile şi înaintînd prin smucituri, spre paguba pantalonilor, al căror fund se destrăma de zor din pricina scoarţei pline de zgrunţuri. În faţa lui călărea, de bine de rău, portarul teatrului, un om zdravăn şi energic, obişnuit să împartă pumni şi să se apere împotriva asalturilor mulţimii. Portarul, ajuns în locul unde se bifurcau crăcile, apucă o ramură groasă şi îşi continuă ascensiunea ; dar, cînd sosi la capătul trunchiului, Irod, dăruit cu o corpolenţă de Goliat, foarte potrivită pentru rolurile de tiran,

însă deloc nimerită pentru escaladări, simţi cum se îndoaie ramurile sub el şi le auzi troznind într-un chip îngrijorător. Privi în jos şi întrezări în întuneric, la vreo treizeci de picioare adîncime, apa mohorită a şanţului. Această perspectivă îl făcu să reflecteze şi să se aşeze pe o porţiune de cracă mai solidă, în stare să-i susţină trupul.

— „Hmm ! işi zise el în forul său interior, un elefant ce-ar dansa pe un fir de păianjen ar fi la fel de înţelept ca şi mine de m-aş aventura pe rămurelele astea pe care le-ar apleca şi o vrabie. Asta e nimerită pentru îndrăgostiţi, pentru alde Scapin şi alţi fîrtaţi sprinteni, nevoiţi să fie slabi din pricina rolului pe care îl joacă. Eu, rege şi tiran de comedie, care preferă mesele întinse alergatului după femei, nu sînt deprins cu sprintenelile astea acrobatice şi cu mersul pe frînghie. De fac un pas mai mult spre a porni în ajutorul căpitanului, care de bună seamă că se află la nevoie, fiindcă înţeleg după detunăturile pistoalelor şi după zăngănitul spadelor că lupta trebuie să fie aprigă, mă rostogolesc în apa asta stygiană, groasă şi neagră ca cerneala, înverzită de plante vîscoase, ce mişună de brotaci şi de broaşte rîioase, şi mă scufund în nămol pînă peste cap, moarte lipsită de glorie, mormînt fetid, sfîrşit cu totul nefericit şi fără de nici un profit, fiindcă n-am băgat în spital nici un inamic. Nu-i nici o ruşine să fac cale întoarsă. Curajul aici nu are nici o putere. Chiar de-aş fi Ahile, Roland sau Cidul, şi tot nu

m-aş putea împiedica să cîntăresc două sute patruzeci de livre şi cîteva uncii pe o cracă groasă cît degetul cel mic. Aceasta nu mai este chestiune de eroism, ci de statică. Aşadar, să facem stînga-mprejur; am să găsesc eu desigur vreun mijloc ca să pătrund pe furiş în fortăreaţă şi să-i fiu de folos bravului baron, care, în momentul de faţă, de bună seamă că se îndoieşte de prietenia mea, de are cumva vreme să se gîndească la cineva sau la ceva."

Odată terminat acest monolog, cu iuţeala cuvîntului lăuntric, de o sută de ori mai prompt decît celălalt, căruia, cu toate acestea, bunul Homer îi dă epitetul de înaripat, Irôd făcu o pivotare bruscă pe calul său de lemn, adică pe trunchiul arborelui, şi îşi începu, în chip prudent, coborîrea. Deodată se opri. Un zgomot uşor, semănînd cu acela stîrnit de un genunchi ce se freacă de scoarţă, precum şi o răsuflare de om care se sforţează să urce, îi ajunseră la urechi şi, cu toate că noaptea era întunecoasă, iar bezna era sporită şi mai mult de umbra castelului, i se păru că desluşeşte o formă vagă ce alcătuia un gheb pe linia dreaptă a arborelui. Spre a nu fi zărit, se aplecă, se turti pe cît îi permitea pîntecul său maiestuos, şi îl lăsă să înainteze, rămînînd ca o stană de piatră şi oprindu-şi răsuflarea. După vreo două minute se săltă un pic şi, văzînd că adversarul se află lîngă el, se ridică brusc, înfăţişîndu-şi capul mare

cît o baniță dușmanului perfid care socotea să-l surprindă și să-l lovească pe la spate. Pentru a nu-și stingheri mîinile ocupate cu escaladarea, Mérindol, șeful atacului, își ținea cuțitul între dinți, ceea ce, în întuneric, îți lăsa impresia că are niște mustăți nemaipomenit de mari. Cu mîna sa puternică Irod îl apucă de gît și așa îl strînse de beregată încît Mérindol, strangulat de parcă ar fi avut capul trecut prin nodul ștreangului, deschise ciocul ca să mai respire și dete drumul cuțitului care căzu în șanț. Cum apăsarea beregatei nu contenea, genunchii i se înmuiară, brațele ce îi atîrnau făcură cîteva mișcări convulsive, și numaidecît zgomotul unei căderi grele răsună în întuneric, iar apa din șanț țîșni în stropi pînă la picioarele lui Irod.

„Unu pînă acum ! își spuse Tiranul ; dacă nu s-a sufocat, are să se înece. Această alternativă îmi place tare mult. Dar să ne continuăm coborîrea noastră periculoasă."

Mai înaintă cîțiva pași. O mică licărire albăstruie tremură la o mică depărtare de el, trădînd feștila unui pistol ; mecanismul rotiței se declanșă cu un zgomot sec, o lumină străbătu bezna, se auzi o detunătură iar un glonte trecu la două sau trei degete deasupra lui Irod, care se aplecase de îndată ce văzuse punctul strălucitor și își băgase capul între umeri, asemenea unei broaște țestoase

ce-şi vîră capul în carapacea sa ; ceea ce îi prinse tare bine.

— Triplu corn de încornorat ! mormăi o voce răguşită, care nu era alta decît a lui la Râpée, nu mi-am atins ţinta.

— Cu puţin, puişorule, răspunse Irod, şi eu mi-s cu toate astea destul de bărdăhănos ; se vede că eşti nemaipomenit de stîngaci ; cît despre tine, fereşte-te de asta !

Şi tiranul ridică un retevei pe care-l ţinea legat de încheietura mîinii cu o curea de piele, armă puţin nobilă, dar pe care o mînuia cu o admirabilă dexteritate, întrucît, în turneele sale, venise mult timp în contact cu ciomăgarii din Rouen. Reteveiul întîlni spada pe care spadasinul o scosese din teacă, după ce îşi vîrîse în cingătoare pistolul devenit inutil, şi o făcu să zboare în ţăndări, ca sticla, astfel încît în mîna lui la Râpée nu mai rămăsese decît un ciot. Capătul ciomagului îi atinse chiar umărul şi îi făcu o vînătaie, destul de uşoară, este adevărat, întrucît forţa loviturii fusese atenuată.

Cei doi inamici, aflaţi faţă în faţă, întrucît unul cobora mereu iar celălalt se străduia să se urce, se înhăţară de brîu şi încercară să se arunce unul pe altul în prăpastia şanţului negru, căscată sub ei. Cu toate că la Râpée era un ticălos plin de vigoare şi îndemînatec, o greutate ca a Tiranului nu era uşor de clătinat. Mai degrabă ai fi încercat

să scoţi un turn din temelii. Irod îşi încolăcise picioarele pe după trunchiul copacului, şi se ţinea de el de parcă ar fi fost prins cu nişte scoabe zdravăn înfipte. Strîns între braţele sale nu mai puţin musculoase decît cele ale lui Hercule, pe la Râpée îl treceau sudorile şi gifîia din greu. Aproape turtit pe bustul larg al Tiranului, îşi sprijinea mîinile pe umerii lui, pentru a încerca să scape de grozava strînsoare. Printr-o prefăcătorie abilă, Irod slăbi un pic menghina, iar spadasinul se înălţă, trăgînd adînc în piept o duşcă zdravănă de aer ; apoi Irod, dîndu-i brusc drumul, îl apucă mai de jos, neputînd să-l prindă de şale, şi, ridicîndu-l în aer, îl desprinse din punctul său de sprijin. Tiranului îi era acum de-ajuns să-şi desfacă mîinile spre a-l expedia pe la Râpée să facă o gaură în lintiţa din şanţ. Deschise larg mîinile şi duelgiul se prăvăli ; dar era un vlăjgan sprinten şi robust, aşa după cum am mai spus-o, şi cu degetele crispate se apucă de copac, bălăbănindu-şi trupul atîrnat deasupra prăpastiei, spre a încerca să prindă trunchiul cu coapsele sau cu pulpele. Nu izbuti şi rămase alungit ca un I majuscul, cu braţul teribil de încleştat din pricina greutăţii restului. Degetele, ce nu voiau să-şi dea drumul, se înfundau în scoarţa copacului ca nişte gheare de fier, iar vinele se întindeau pe mînă cît pe-aci să se rupă, asemenea corzilor de vioară cînd întorci prea mult şurubul. Dacă ar fi fost

lumină și nu beznă, s-ar fi putut vedea cum țîșnește sîngele din unghiile învinețite.

Poziția nu era plăcută. Agățat cu un singur braț pe care îl întindea îngrozitor greutatea trupului său, la Râpée, în afară de suferința fizică, încerca groaza amețitoare a prăbușirii, amestecată cu atracția pe care ți-o inspiră suspendarea deasupra unei prăpăstii. Ochii lui holbați priveau fix la adîncul întunecat ; urechile îi zbîrnîiau ; prin tîmple îi treceau șuierături ca niște săgeți ; îl năpădea dorința să se azvîrle, căreia însă îi punea mereu frîu instinctul neadormit al conservării : nu știa să înoate, și, pentru el, acest șanț însemna mormîntul.

În ciuda înfățișării sale sălbatice și a sprîncenelor smolite, judecînd bine, Irod avea un suflet destul de bun. I se făcu milă de nenorocitul care atîrna în vid de cîteva minute, lungi ca veșnicia, și a cărui agonie se prelungea cu niște spaime atroce. Aplecîndu-se pe trunchiul copacului, îi spuse lui la Râpée :

— Blestematule, dacă-mi promiți pe viața ta din lumea cealaltă, pentru că aia de aici e la discreția mea, că n-ai să te mai amesteci în luptă, am să te despironesc de pe lemnul de care atîrni ca tîlharul răstignit alături de Isus.

— Ți-o jur, horcăi cu o voce înăbușită la Râpée, aflat la capătul puterilor ; dar mai repede, fie-ți milă, cad !

Cu mîna sa herculeană, Irod prinse brațul ticălosului și, datorită puterii sale uimitoare, ridică trupul pînă la copac, unde îl puse călare, în fața sa, mînuindu-l la fel de ușor ca pe o păpușă de cîrpă.

Cu toate că la Râpée nu era o femeiușcă sclifosită, gata să leșine la tot pasul, era aproape leșinat cînd bravul comedian îl trăsese de deasupra prăpastiei, unde, dacă n-ar fi fost mîna viguroasă care să-l susțină, s-ar fi prăvălit ca o masă inertă.

— N-am nici săruri, să-ți dau să le respiri, nici pene să ți le ard pe sub nas, îi spuse Tiranul scotocindu-se prin buzunare ; dar iată un leac întăritor care îți va face bine, e rachiu curat de Hendayes, caimac de soare.

Și puse gîtul sticlei pe buzele duelgiului pe jumătate mort.

— Haide, suge din zerul ăsta ; încă două sau trei înghițituri și ai să fii la fel de viu ca și un șoim căruia i s-a scos gluga de peste ochi.

Băutura puternică își făcu de îndată efectul asupra spadasinului, care îi mulțumi lui Irod și își mișcă brațul amorțit spre a-și recăpăta suplețea.

— Acum, spuse Irod, fără să ne mai pierdem vremea cu fleacuri, să coborîm de pe stinghia asta de coteț, unde nu mă prea simt la largul meu, pe prea sfîntul pămînt gol, care se potrivește mai bine cu trupul meu zdravăn. Mergi în față, adăugă el, întorcîndu-l pe la Râpée și punîndu-l călare în cealaltă direcție.

La Râpée se lăsă să alunece şi Tiranul îl urmă. Ajuns la picioarele arborelui, cu Irod înapoia lui, spadasinul desluşi pe marginea şanţului un grup ce sta la pîndă, alcătuit din Agostin, Azolan şi Basque.

— Prieteni, le strigă el cu glas tare, şi, întorcîndu-şi capul îi spuse comedianului pe şoptite · Nu scoate o vorbuliţă şi mergi după mine.

Cînd ajunseră jos, la Râpée se apropie de Azolan şi ii şopti la ureche parola. Apoi adăugă

— Eu şi camaradul acesta sîntem răniţi şi o să ne retragem puţin de o parte, ca să ne spălăm rănile şi să le legăm.

Azolan făcu un semn de aprobare. Nimic nu era mai firesc decît această poveste. La Râpée şi Tiranul se îndepărtară. Cind intrară sub adăpostul arborilor, care, deşi erau dezgoliţi de frunze, puteau, cu ajutorul nopţii, să-i ascundă, spadasinul îi spuse lui Irod :

—Mi-ai cruţat în chip mărinimos viaţa. Eu te-am salvat acum de la moarte, fiindcă hăidăii ăştia trei te-ar fi ucis. Mi-am plătit datoria, dar nu mă socotesc descărcat : dacă vei avea vreodată nevoie de mine, ai să mă găseşti. Acum pleacă şi vezi-ţi de treburi. Eu o iau pe aici, apuc-o pe acolo.

Irod, rămas singur, continuă să meargă pe alee, privind, printre arbori, la castelul blestemat în care nu putuse pătrunde, spre marele său regret.

Nici o lumină nu strălucea la ferestre, cu excepția părții unde se dăduse atacul ; restul castelului era cufundat în beznă și în tăcere. Totuși, luna care răsărea începea să-și răspîndească pe colțul fațadei lucirile-i blînde și poleia cu argint ardeziile viorii ale acoperişului. În lumina ce mijea se putea vedea un om de strajă, plimbîndu-și umbra pe o mică esplanadă aflată la marginea şanțului. Era Labriche, care păzea luntrea, cu ajutorul căreia Mérindol, la Râpée, Azolan și Agostin traversaseră şanțul.

Această privelişte îl făcu pe Irod să reflecteze : „Ce dracu poate să facă omul ăsta singur cuc în locul acesta pustiu, în timp ce tovarăşii lui mînuiesc de zor cuțitele ? Fără îndoială, de teama vreunei surprize sau pentru a asigura retragerea, păzeşte vreo trecere secretă, vreo posternă ascunsă, pe unde, poate, dacă l-aş ameți cu o lovitură de retevei în cap, aş reuși să pătrund în castelul ăsta afurisit și să-l dovedesc lui Sigognac că nu l-am uitat.

Tot chibzuind astfel, Irod, de-abia călcînd şi nefăcînd mai mult zgomot decît dacă tălpile i-ar fi fost căptușite cu pîslă, se apropia de sentinelă cu acea încetineală molatecă şi felină, cu care sînt înzestrați oamenii ce atîrnă greu. Cînd fu aproape, îi trase în țeastă o lovitură tocmai bună ca să-l scoată din luptă, dar nu să-l și ucidă pe cel ce o încasase. După cum am putut vedea,

Irod nu era dealtminteri crud, și nu dorea moartea păcătosului.

Tot așa de surprins ca și cum trăznetul l-ar fi lovit în cap pe o vreme senină, Labriche se rostogoli cu picioarele în sus şi nu se mai clinti, întrucît puterea loviturii îl zăpăcise şi-l făcuse să leşine. Irod înaintă pînă la parapetul şanţului şi zări că în dreptul unei tăieturi înguste a parmalîcului dădea o scară diagonală, tăiată în căptuşeala şanţului şi care ducea la baza lui sau cel puţin pînă la nivelul apei ce clipocea pe ultimele ei trepte. Tiranul coborî treptele cu precauţie şi, simţind că i se udă picioarele, se opri, încercînd să străpungă bezna cu privirea. Desluşi imediat forma bărcii, plasată în umbra zidului, şi o trase de lanţul cu care era legată la baza scării. Să rupă lanţul nu a însemnat decît o joacă pentru zdravănul nostru tragedian ; apoi păşi în luntre, care, sub greutatea sa, fu cît pe-aci să se răstoarne. Cînd clătinăturile se potoliră iar echilibrul se restabili, Irod prinse să mînuiască încetişor singura vîslă ce se afla în partea dindărăt a bărcii, ce slujea în acelaşi timp de vîslă şi de cîrmă. Barca, datorită impulsului, ieşi curînd din bezna, pentru a pătrunde în zona luminoasă, unde, pe apa uleioasă, fluturaşii de argint ai lunii tremurau ca nişte solzi de albişoară. La lumina palidă a astrului, Irod văzu, la temelia castelului, o scară mică ce se deschidea sub o arcadă de cărămidă. Trase

la mal aici și, ținînd-o pe sub boltă, ajunse fără de vreo piedică în curtea interioară, cu totul pustie în acel moment.

„Iată-mă așadar în inima cetății, își spuse Irod frecîndu-și mîinile ; curajul meu are un reazim mai solid pe lespezile largi și bine tencuite între ele decît pe acel băț bun pentru papagali, de pe care am coborît. Acum, să ne orientăm și apoi la drum, să-i regăsim pe tovarășii noștri."

Zări peronul păzit de cei doi sfincși de piatră și gîndi foarte sănătos că intrarea aceasta arhitecturală ducea la sălile cele mai bogate ale palatului, unde, fără îndoială, Vallombreuse o dusese pe tînăra comediană și unde, de bună seamă, clocotea bătălia în onoarea acestei Elene fără de Menelaos și virtuoasă mai cu seamă față de Paris. Sfincșii nu aveau aerul că vor să ridice gheara spre a-l opri din drum.

Victoria părea că a rămas de partea atacatorilor. Bringuenarilles, Tordgueule și Piedgris zăceau pe podea ca niște viței pe paie. Malartic, capul bandei, fusese dezarmat. Însă, în realitate, învingătorii erau captivi. Ușa încăperii, închisă pe dinafară, se interpunea între ei și obiectul căutării lor, iar această ușă, din stejar gros, împodobită cu ferecături elegante din oțel lustruit, putea să devină un obstacol de netrecut pentru niște oameni care nu aveau nici topoare, nici răngi pentru a o sparge. Sigognac, Lampourde și Scapin,

proptindu-şi umerii de canaturi, se străduiau s-o deschidă, însă uşa rezista zdravăn, iar forţele lor reunite se înmuiau din ce în ce mai mult.

— Dacă i-am da foc? rosti Sigognac, cuprins de disperare; în vatră sînt nişte buşteni aprinşi.

— Ar ţine prea mult timp, răspunse Lampourde: inima stejarului arde anevoie; să luăm mai degrabă scrinul de colo şi să facem din el un fel de catapultă sau de berbece, bun ca să sfărîme obstacolul ăsta atît de supărător.

Zis şi făcut, iar curioasa mobilă, lucrată în sculpturi delicate, înşfăcată cu brutalitate şi aruncată cu putere, se izbi de uşa solidă, fără alt succes decît zgîrierea luciului şi decapitarea unui cap drăguţ de înger sau de amor, sculptat cu gingăşie, care alcătuia unul din colţurile sale. Baronul turba, deoarece ştia că Vallombreuse părăsise camera luînd-o cu el pe Isabella, cu toată împotrivirea disperată a tinerei fete.

Deodată se auzi un zgomot asurzitor. Crăcile care astupau fereastra dispăruseră, iar arborele se prăvălea în apa şanţului cu un pîrîit năprasnic în care se amestecau strigăte omeneşti, acelea ale portarului teatrului, care se oprise în suişul său, craca fiind prea slabă pentru a-l susţine. Azolan, Agostin şi Basque avuseseră ideea triumfătoare de a împinge arborele în apă, spre a tăia retragerea asediatorilor.

— Dacă nu dăm la pămînt uşa asta, spuse Lampourde, sîntem prinşi ca nişte şobolani în cursă. La dracu cu meşterii de odinioară ce lucrau într-un chip atît de trainic! Am să încerc să tai lemnul în jurul broaştei cu pumnalul, ca s-o sfărîm, fiindcă rezistă atît de vîrtos. Trebuie să ieşim de aici cu orice preţ; nu mai avem posibilitatea să ne agăţăm de copacul nostru, aşa cum se slujesc urşii de trunchiurile arborilor în gropile Bernei din Elveţia.

Lampourde era pe cale să se apuce de lucru, cînd un scîrţîit uşor, asemănător cu acela al unei chei ce se învîrteşte, răsună în broască, iar uşa atacată în zadar se deschise de la sine.

— Cine este îngerul cel bun, care ne vine astfel în ajutor? strigă Sigognac, şi prin ce miracol uşa asta cedează de bunăvoie, după ce s-a împotrivit atîta?

— Nu există nici înger, nici miracol, răspunse Chiquita ieşind de după uşă şi aţintindu-şi asupra baronului privirea misterioasă şi liniştită.

— Unde este Isabella? strigă Sigognac, răscolind cu ochii încăperea slab luminată de lucirile tremurătoare ale unei mici lămpi.

Mai întîi n-o zări. Ducele de Vallombreuse, surprins de brusca deschidere a canaturilor, se vîrîse într-un colţ, aşezînd-o în spatele lui pe tînăra comediană, pe jumătate leşinată de groază şi de oboseală; ea se lăsase în genunchi, cu capul re-

zemat de perete, cu părul despletit și fluturînd cu veșmintele în dezordine, cu capsele și bumbii corsajului sfărîmate, într-atît se răsucise cu disperare între brațele răpitorului, care, simțind că-i scapă prada, încercase zadarnic să-i fure cîteva sărutări lascive, asemenea unui faun urmărit ce tîrăște o tînără fecioară în desișul pădurilor.

— Se află aici, spuse Chiquita, în colțul ăsta, înapoia seniorului Vallombreuse ; dar ca să ai femeia, trebuie să ucizi bărbatul.

— Să nu-ți pese de asta, am să-l omor, exclamă Sigognac, îndreptîndu-și spada către tînărul duce care își și luase poziția de apărare.

— Vom vedea acest lucru, domnule căpitan Fracasse, cavaler al țigăncilor, răspunse tînărul duce cu un aer de total dispreț.

Lamele se încrucișau și se urmăreau, rotindu-se una în jurul celeilalte, cu acea încetineală prudentă de care se slujesc virtuoșii scrimei în luptele ce se dau pe viață și pe moarte. Vallombreuse nu era de forța lui Sigognac ; însă el, așa cum se cădea pentru un om de rangul său, frecventase multă vreme academiile, udase de nădușală multe cămăși în sălile de arme și lucrase cu cei mai buni maeștri. Așadar nu ținea spada ca pe o mătură, dacă am folosi expresia disprețuitoare a lui Lampourde la adresa dueliștilor stîngaci, care, după el, dezonorează meseria. Știind cit de temut era adversarul său, tînărul duce se mărginea la de-

fensivă, para atacurile şi nu dădea lovituri. Spera să-l extenueze pe Sigognac, care era obosit de atacul asupra castelului şi de duelul său cu Malartic, întrucît auzise prin uşă zăngănitul spadelor. În acest timp, pe cînd înlătura lama baronului, cu mîna stîngă căuta la piept un fluier mic de argint, atîrnat de un lănţişor. Cînd dete de el, îl duse la buze şi scoase un sunet ascuţit şi prelung. Această mişcare era cît pe-aci să-l coste scump; mult n-a lipsit ca spada baronului să-i ţintuiască mîna pe gură; însă vîrful, înălţat de o ripostă puţin cam tardivă, îi zgîrie doar degetul cel gros. Vallombreuse îşi reluă poziţia de apărare. Ochii săi aruncau priviri sălbatice, asemenea celor ale vrăjitorilor şi ale basilicilor, care au darul de a ucide; un surîs de o răutate diabolică îi crispa colţurile gurii, radia de ferocitate satisfăcută, şi fără să se lase descoperit, înainta spre Sigognac, atacîndu-l cu lovituri mereu parate.

Malartic, Lampourde şi Scapin priveau cu admiraţie lupta aceasta aşa de interesantă, de care atîrna soarta bătăliei, capii celor două tabere duşmane aflîndu-se faţă în faţă şi luptînd corp la corp. Scapin chiar adusese candelabrele din cealaltă cameră pentru ca rivalii să se poată vedea mai bine. Mişcătoare atenţie!

— Nu combate rău micul duce, spuse Lampourde, apreciind în mod imparţial meritele, nu l-aş fi crezut în stare de o asemenea apărare; dar dacă întinde braţul este pierdut. Căpitanul Fracasse

are brațul mai lung decît el. Ah ! drace, parada asta de semicerc este prea largă. Ce vă spuneam ? iată spada adversarului care trece prin deschizătură. Vallombreuse este atins ; nu, a făcut o retragere tocmai la timp.

În același moment se auzi un zgomot vijelios de pași care se apropiau. O tăblie a ușii se desprinse cu un trosnet năprasnic, și cinci sau șase lachei înarmați se repeziră cu furie în sală.

— Duceți de aici pe femeia aceasta, le strigă Vallombreuse, și luați la goană secăturile. Cît despre căpitan, mă ocup eu de el, și alergă spre el cu spada întinsă.

Năvala ticăloșilor îl surprinse pe Sigognac. Strînse ceva mai puțin garda spadei, deoarece o urmărea din ochi pe Isabella, care leșinase de-a binelea, și pe care o duceau spre scară doi lachei, protejați de duce, iar spada lui Vallombreuse îl atinse ușor la încheietura mîinii. Această zgîrietură făcîndu-l iarăși atent asupra situației în care se afla, îi expedie ducelui o lovitură violentă care îl atinse deasupra claviculei și îl făcu să se clatine.

În acest moment Lampourde și Scapin îi luau în primire pe lachei așa cum se cuvenea ; Lampourde îi împunsa cu spada lui cea lungă, ca pe niște șobolani, iar Scapin le ciocănea capetele cu patul unui pistol pe care îl culesese de pe jos. Văzîndu-și stăpînul rănit, care se rezema de perete și se sprijinea de garda spadei sale, cu figura

acoperită de o paloare neobişnuită, aceste canalii nemernice, laşi la suflet şi fără curaj, părăsiră lupta şi o luară la picior. Este adevărat că Vallombreuse nu era iubit de slujitorii săi, pentru că se purta mai degrabă ca un tiran decît ca un stăpîn şi îi brutaliza cu o ferocitate de necrezut.

— Ajutor, ticăloşilor! Ajutor! suspină el cu o voce slabă. Îl lăsaţi voi astfel pe ducele vostru fără de sprijin şi fără de ajutor?

În vreme ce se petreceau aceste întîmplări, aşa cum am mai spus, Irod, cu un pas atît de uşor pe cît îi îngăduia corpolenţa sa, urca scara cea mare, luminată, de la sosirea lui Vallombreuse la castel, cu un felinar mare, împodobit cu multe ornamente şi atîrnat de un cordon de mătase. Ajunse pe palierul primului etaj chiar în momentul în care Isabella, despletită, palidă, înţepenită, era dusă ca o moartă de lachei. Crezu că datorită împotrivirii ei virtuoase, tînărul duce o omorîse sau poruncise să fie ucisă, iar furia sa înteţindu-se la acest gînd, tăbărî cu nişte lovituri grozave de spadă peste ticăloşi, care, surprinşi de această agresiune neaşteptată împotriva căreia nu se puteau apăra, avînd mîinile ocupate, deteră drumul prăzii şi o rupseră la fugă de parcă ar fi fost urmăriţi de Scaraoţchi în persoană. Irod, aplecîndu-se, o ridică pe Isabella, îi rezemă capul de genunchiul său, îi puse mîna pe inimă şi se convinse că bătea încă. Fata părea să nu aibă nici o

rană și începu să suspine slab, asemenea cuiva care își recapătă încetul cu încetul cunoștința. În această situație, peste puțin timp, dete de el Sigognac, care se descotorosise de Vallombreuse, administrîndu-i acea furioasă lovitură cu vîrful, tare admirată de Lampourde. Baronul îngenunche lîngă prietena sa, îi luă mîinile într-ale sale, și cu o voce pe care Isabella o auzea nedeslușit, de parcă venea din străfundurile unui vis, îi spuse :

— Revino-ți în fire, sufletul meu, și nu-ți mai fie teamă. Te afli în brațele prietenilor tăi, și nimeni nu va mai putea să-ți facă acum vreun rău.

Cu toate că nu deschisese încă ochii, un surîs plin de dor se schiță pe buzele fără de culoare ale Isabellei, iar degetele ei palide, umede de sudorile reci ale leșinului, strînseră aproape pe nesimțite mîna lui Sigognac. Lampourde privea cu un aer înduioșat acest grup emoționant : deoarece aventurile amoroase îl interesau, iar el pretindea că se pricepe mai bine decît oricare altul în treburile inimii.

Deodată, un semnal poruncitor din corn răbufni în liniștea care urmase după agitația furtunoasă a bătăliei. După cîteva minute, semnalul se repetă cu o furie stridentă și prelungă. Era un ordin al stăpînului căruia trebuia să te supui. Se auziră zornăituri de lanțuri. Un zgomot surd arătă că puntea fusese lăsată ; un vîrtej de roți bubui pe sub boltă, și la ferestrele scării scînteiară deodată

lucirile roşii ale torţelor împrăştiate prin curte. Uşa vestibulului se trînti cu zgomot, iar paşi grăbiţi răsunară în cămăruţa sonoră de sub scară.

Numaidecît apărură patru lachei în livrea de zile mari, purtînd lumînări de ceară aprinse, cu acel aer impasibil şi cu acel zel mut pe care îl au valeţii de casă mare. Îndărătul lor se urca un bărbat cu înfăţişare aristocratică, îmbrăcat din cap pînă-n picioare în catifea neagră, împodobită cu ceaprazuri din jeuri. Un ordin din acelea pe care şi le rezervă regii şi principii sau pe care ei nu le acordă decît celor mai ilustre personaje, strălucea la pieptul său pe fondul închis al stofei. Odată ajunşi pe palier, lacheii se rînduiră la perete, ca nişte statui ce ţin în mînă torţe, fără ca vreo mişcare a pleoapelor, fără ca vreo tresărire a muşchilor să trădeze în vreun chip faptul că priveau la spectacolul destul de ciudat totuşi ce se desfăşura sub ochii lor. Întrucît stăpînul nu pronunţase încă nici un cuvînt, ei nu trebuiau să aibă vreo opinie.

Seniorul îmbrăcat în negru se opri pe palier. Cu toate că vîrsta îi întipărise încreţituri pe frunte şi pe obraji, cu toate că îi îngălbenise pielea feţei şi îi albise părul, puteai încă să recunoşti în el originalul portretului care atrăsese privirile Isabellei în clipele sale de restrişte, şi căruia i se rugase fierbinte ca unui chip de prieten. Era prinţul, tatăl lui Vallombreuse. Fiul purta numele unui

ducat, aşteptînd ca ordinea naturală a succesiunilor să-l facă, la rîndul său, cap de familie.

La vederea Isabellei, susţinută de Irod şi de Sigognac, şi căreia paloarea sa, fără un pic de sînge, îi dădea înfăţişarea unei moarte, prinţul ridică braţele către cer, suspinînd.

— Am ajuns prea tîrziu, spuse el, cu toată strădania pe care mi-am dat-o, şi se plecă spre tînăra comediană, luîndu-i mîna inertă.

Pe mîna ei, albă ca şi cum ar fi fost sculptată în alabastru, strălucea la degetul inelar un inel, în care era prins un ametist destul de mare. Bătrînul senior păru peste măsură de tulburat la vederea inelului. Îl scoase din degetul Isabellei cu un tremur convulsiv, făcu semn unuia din lacheii ce purtau torţe să se apropie, şi la lumina ei mai vie descifră blazonul gravat în piatră, apropiind inelul foarte mult de lumină şi apoi îndepărtîndu-l, pentru a observa mai bine amănuntele, cu vederea sa de om bătrîn.

Sigognac, Lampourde şi Irod urmăreau cu nelinişte gesturile fără noimă ale prinţului şi schimbările fizionomiei sale la vederea acestei bijuterii pe care părea s-o cunoască tare bine, şi pe care o sucea şi o răsucea în mîini, ca şi cum nu s-ar fi putut hotărî să împărtăşească un gînd dureros.

— Unde este Vallombreuse, strigă el, în sfîrşit, cu o voce tunătoare, unde este acest monstru nedemn de neamul meu ?

El recunoscuse, nemaiputînd fi nici o îndoială, în acest giuvaer, inelul împodobit cu un blazon imaginar cu care își sigila odinioară scrisorile pe care i le trimitea Corneliei, mama Isabellei. Cum de se găsea acest inel la degetul tinerei actrițe răpite de Vallombreuse și de la cine îl avea ea oare? „Să fie ea fata Corneliei și a mea? își spunea prințul. Meseria ei de comediană, vîrsta, chipul ei unde se regăsesc cîteva trăsături îndulcite ale mamei sale, totul se potrivește și mă face să cred acest lucru. Atunci, acest blestemat de libertin se ținea după sora lui; dragostea asta este un incest; oh! cumplit mai sînt pedepsit pentru o greșeală veche!"

Isabella deschise în sfîrșit ochii, iar prima ei privire îl întîlni pe prinț, ce ținea în mînă inelul pe care i-l scosese din deget. I se păru că mai văzuse acest chip, dar tînăr încă, fără păr alb și fără barbă căruntă. Ai fi spus că este copia îmbătrînită a portretului așezat deasupra căminului. La vederea lui inima Isabellei fu copleșită de un sentiment de adîncă venerație. Mai văzu lîngă ea și pe viteazul Sigognac și pe bunul Irod, amîndoi sănătoși și teferi, iar spaimelor luptei le urmă liniștea mîntuirii. Nu mai avea de ce să se teamă, nici pentru prietenii ei, nici pentru ea. Ridicîndu-se pe jumătate, își înclină capul în fața prințului, care o contempla cu o atenție pătimașă și

părea să caute în trăsăturile tinerei fete o asemănare cu un model odinioară mult iubit.

—Domnişoară, cine v-a dat acest inel care îmi redeşteaptă anumite amintiri? este al dumneavoastră de multă vreme? întrebă bătrînul senior cu emoţie în glas.

— Îl am din copilăria mea, şi este unica moştenire pe care am primit-o de la mama, răspunse Isabella.

— Şi cine era mama dumneavoastră, ce făcea ea? întrebă prinţul cu un interes sporit.

— Se numea Cornelia, adăugă cu modestie Isabella, şi era o biată comediană de provincie care juca în roluri de regine şi de prinţese tragice, în trupa din care fac încă parte.

— Cornelia! nu mai poate fi nici o îndoială, rosti prinţul tulburat, da, ea este; dar, stăpînindu-şi emoţia, îşi reluă un aer măreţ şi calm, şi îi spuse Isabellei: Îngăduie-mi să păstrez acest inel. Am să ţi-l înapoiez atunci cînd va trebui.

— Se află la adăpost în mîinile senioriei-voastre, răspunse tînăra comediană, în mintea căreia, printre amintirile învăluite în ceaţă ale copilăriei, se profila amintirea unui chip pe care, în vremea cînd era micuţă, îl văzuse aplecîndu-se peste leagănul ei.

— Domnilor, rosti prinţul, aţintindu-şi privirea hotărîtă şi deschisă asupra lui Sigognac şi a tovarăşilor săi, în orice altă împrejurare aş putea să găsesc stranie prezenţa dumneavoastră înar-

mată în castelul meu ; însă cunosc motivul care v-a făcut să năvăliţi în acest lăcaş, pînă astăzi respectat cu sfinţenie. Violenţa atrage după sine violenţă, şi o justifică. Voi închide ochii asupra celor ce s-au petrecut. Dar unde este ducele de Vallombreuse, acest fiu degenerat care îmi dezonorează bătrîneţele ?

Ca şi cum ar fi răspuns la chemarea tatălui său, Vallombreuse apăru chiar în aceeaşi clipă în pragul sălii, susţinut de Malartic ; era groaznic de palid, iar mîna sa crispată apăsa o batistă la piept. Mergea cu toate acestea, dar aşa cum merg fantomele, fără să ridice picioarele. O voinţă teribilă, cu preţul unui efort ce dădea trăsăturilor sale imobilitatea unei măşti săpate în marmoră, doar ea îl ţinea pe picioare. Auzise glasul tatălui său, de care, oricît de ticăloşit ar fi fost, se temea încă, şi spera să-i ascundă rana căpătată. Îşi muşca buzele ca să nu strige, şi îşi înghiţea spuma însîngerată ce îi înflorea la colţurile gurii ; îşi scoase chiar şi pălăria, cu toată durerea atroce pe care i-o provoca ridicarea braţului, şi rămase astfel descoperit şi tăcut.

— Domnule, rosti prinţul, faptele dumitale nesocotite depăşesc toate limitele, şi duci o asemenea viaţă destrăbălată încît voi fi silit să implor regelui, pentru dumneata, favoarea unei temniţe sau a unui exil perpetuu. Răpirea, sechestrarea, violul, acestea nu mai înseamnă aventuri amoroase şi, dacă pot să trec cu vederea din rătăcirile unei

tinereţi destrăbălate, nu voi scuza niciodată crima plănuită la rece. Ştii oare, monstrule, continuă el apropiindu-se de Vallombreuse şi vorbindu-i la ureche aşa încît să nu fie auzit de altcineva, ştii cine este această fată, Isabella aceasta pe care ai răpit-o cu toată împotrivirea ei virtuoasă?... este sora ta!

— Fie ca ea să-l înlocuiască pe fiul ce-l vei pierde! răspunse Vallombreuse, cuprins de o sfîrşeală ce făcu să-i apară pe faţa lividă sudorile agoniei; însă nu sînt vinovat aşa cum socoteşti. Isabella este neprihănită, iau mărturie pe Dumnezeu în faţa căruia mă voi înfăţişa. Moartea nu are obiceiul să mintă, şi poate fi crezut cuvîntul unui gentilom care îşi dă sfîrşitul!

Această frază fusese rostită destul de tare spre a fi auzită de toţi. Isabella îşi întoarse frumoşii ei ochi scăldaţi în lacrimi către Sigognac, şi citi pe chipul acestui îndrăgostit desăvîrşit că, spre a crede în virtutea aceleia pe care o iubea, nu aşteptase mărturisirea *in extremis* a lui Vallombreuse.

— Dar ce ai? întrebă prinţul, întinzînd mîna către tînărul duce, care se clătina, cu tot sprijinul lui Malartic.

— Nimic, tată, răspunse Vallombreuse de-abia mai rostind cuvintele... nimic... mor! şi se prăvăli deodată pe dalele palierului, fără ca Malartic să-l poată reţine.

— N-a căzut în nas, spuse în chip sentențios Jacquemin Lampourde, nu este decît un leșin ; poate să mai scape. Noi ăștia, care mînuim spada, ne pricepem mai bine în treburile astea decît oamenii cu lanțetele și decît spițerii.

— Un doctor ! un doctor ! strigă prințul, uitînd la această priveliște de toate sentimentele de ură și de ostilitate ; poate că mai există vreo speranță. Dăruiesc o avere celui care îmi va salva copilul, ultimul vlăstar al unei nobile seminții ! Duceți-vă odată ! ce faceți acolo ? alergați, porniți în goană !

Doi dintre lacheii impasibili care luminaseră cu torțele lor această scenă, fără să clipească măcar din ochi, se desprinseră de lîngă perete și se grăbiră să execute ordinele stăpînului lor. Alte slugi ridicară trupul lui Vallombreuse cu toate precauțiile ce se pot închipui și, la ordinul tatălui său, îl transportară în apartamentul lui, unde îl întinseră pe pat.

Bătrînul senior urmări jalnicul cortegiu cu o privire în care durerea și gonise mînia. Vedea cum i se sfîrșise neamul odată cu acest fiu iubit și urît în același timp, dar ale cărui vicii le uita în acest moment pentru a nu-și reaminti decît de calitățile lui strălucite. O melancolie adîncă îl năpădea și rămase cîteva minute cufundat într-o tăcere pe care o respectară toți cei de față.

Isabella, care își revenise cu totul după leșin, stătea în picioare, cu ochii aplecați, lîngă Sigognac

și Irod, îndreptîndu-și cu o mînă rușinoasă dezordinea veșmintelor. Lampourde și Scapin, ceva mai îndărăt, se retrăgeau în lături ca niște personaje de al doilea plan, iar în cadrul ușii se vedeau capetele curioase ale duelgiilor, care luaseră parte la luptă și care nu erau prea liniștiți în privința soartei lor, întrucît se temeau să nu fie trimiși la galere sau la spînzurătoare, ca unii care il ajutaseră pe Vallombreuse în acțiunile sale pline de răutate.

În sfîrșit, prințul întrerupse această tăcere supărătoare și spuse :

— Părăsiți castelul în această clipă, voi toți care v-ați pus spadele în slujba patimilor urîte ale fiului meu. Sînt prea gentilom pentru a face treaba arcașilor și a călăului ; fugiți cît mai repede, dispăreți din ochii mei, vîrîți-vă în vizuinile voastre de hoți. Justiția se va pricepe să vă regăsească acolo.

Complimentul nu era prea amabil ; însă n-ar fi fost momentul potrivit să arate o susceptibilitate prea deosebită. Duelgiii, pe care Lampourde îi dezlegase încă de la începutul acestei scene, o luară la sănătoasa, cu Malartic în frunte.

După ce dispărură, tatăl lui Vallombreuse o luă pe Isabella de mînă și, desprinzînd-o de grupul în care se găsea, o așeză lîngă el și ii spuse :

— Rămîi acolo, domnișoară ; locul dumitale este de acum înainte alături de mine. E tot ceea ce se poate acum, să-mi redai o fiică, deoarece mi-ai

luat un fiu. Şi îşi şterse o lacrimă care, fără voia lui, i se revărsase peste pleoapă. Apoi, întorcîndu-se către Sigognac cu un gest de o nobleţe incomparabilă, rosti : Domnule, puteţi pleca cu tovarăşii dumneavoastră. Isabella nu are nimic de ce să se teamă lîngă tatăl ei, iar acest castel va fi de aici înainte căminul ei. Acum, cînd familia ei este cunoscută, nu se cuvine ca fiica mea să se reîntoarcă la Paris. O plătesc destul de scump pentru a o păstra. Cu toate că mă costă nădejdea perpetuării unui neam, vă mulţumesc că i-aţi cruţat fiului meu săvîrşirea unei fapte ruşinoase, dar ce spun ? a unei crime abominabile ! Prefer pe blazonul meu o pată de sînge unei pete de noroi. Deoarece Vallombreuse era un infam, bine aţi făcut că l-aţi ucis ; v-aţi purtat ca un adevărat gentilom, şi am fost încredinţat că sînteţi într-adevăr, proteguind lipsa de apărare, inocenţa şi virtutea. Era dreptul dumneavoastră. Onoarea salvată a fiicei mele răscumpără moartea fratelui ei. Iată ceea ce îmi spune raţiunea ; dar inima mea de părinte murmură, şi ar putea să mă năpădească gînduri nedrepte de răzbunare, pe care să nu fiu în stare să le stăpînesc. Plecaţi, n-am să purced la nici o urmărire şi voi încerca să uit că o necesitate neîndurătoare a îndreptat spada dumneavoastră asupra pieptului fiului meu !

— Seniore, răspunse Sigognac cu tonul celui mai profund respect, ţin într-atît de mult seama

de durerea unui tată, încît aş fi acceptat ofensele cele mai jignitoare şi mai amare, fără să scot o vorbă, cu toate că în acest conflict nenorocit loialitatea mea nu-şi poate face nici un reproş. N-aş voi să rostesc nimic, spre a mă justifica în ochii dumneavoastră, care să acuze pe nefericitul duce de Vallombreuse ; dar să fiţi convins că nu l-am urmărit, că el s-a aruncat singur în calea mea şi că am făcut totul, şi asta în mai multe întîlniri, pentru a-l cruţa. Aici chiar, furia sa oarbă e cea care l-a azvîrlit în spada mea. O las în mîinile dumneavoastră pe Isabella, care îmi este mai scumpă decît viaţa, şi mă retrag, mîhnit pînă la capătul zilelor din pricina acestei triste victorii, pentru mine o adevărată înfrîngere, deoarece îmi năruieşte fericirea. Ah ! era mai bine să fi fost ucis şi victimă decît ucigaş !

După aceasta, Sigognac îl salută pe prinţ şi, aruncînd Isabellei o lungă privire plină de iubire şi de regret, coborî treptele scării, urmat de Scapin şi de Lampourde, nu fără a întoarce de mai multe ori capul, ceea ce îi îngădui s-o vadă pe tînăra fată rezemată de balustradă, de teamă să nu leşine, ducîndu-şi batista la ochii înecaţi în lacrimi. Să fi plîns ea moartea fratelui ei ori plecarea lui Sigognac ? Noi credem că plîngea din pricina plecării lui Sigognac, întrucît aversiunea pe care i-o inspira Vallombreuse nu avusese încă timpul să se preschimbe la ea în tandreţe, la neaş-

teptata revelație a rudeniei. Cel puțin baronul, oricît de modest ar fi fost, judecă astfel și, ciudat lucru e și inima omului, se îndepărtă consolat prin lacrimile vărsate de cea pe care o iubea.

Sigognac și trupa sa ieșiră din castel trecînd peste punte și, pe cînd mergeau de-a lungul șanțului spre a se duce să-și ia caii din păduricea unde îi lăsaseră, auziră un glas ce se văicărea, înălțîndu-se din șanț chiar din locul astupat de copacul prăvălit. Era portarul teatrului, care nu izbutise să se descurce din încîlceala ramurilor, și care striga după ajutor de îți se rupea inima, nemaiavînd decît capul în afara apei, și fiind în pericol să înghită acest neplăcut lichid, pe care îl ura mai mult decît o doctorie amară ca fierea, ori de cîte ori deschidea pliscul spre a chema în ajutor. Scapin, care era foarte agil și mlădios la trup, se săltă pe copac și îl pescui îndată pe portar, de pe care curgeau șiroaie de apă și de ierburi acvatice.

Caii nu se mișcaseră de sub umbrarul lor și, în curînd, încălecați de călăreții noștri, apucară din nou drumul Parisului, într-un ritm vioi.

— Ce părere aveți, domnule baron, despre toate aceste întîmplări ? îl întrebă Irod pe Sigognac, care călărea lîngă el. Se însăilează ca un final de tragicomedie. Cine s-ar fi așteptat, în mijlocul încăierării, la intrarea senorială a acestui tată, precedat de torțe, venind să pună frîu nebuniilor tinerești, care cam depășiseră măsura, ale dom-

nului, fiul său ? Şi această recunoaştere a Isabellei cu ajutorul unui inel în care era încrustată o pecete blazonată, n-am mai văzut-o oare noi la teatru ? La urma urmei, pentru că teatrul este imaginea vieţii, viaţa trebuia să-i semene, la fel cum un original seamănă cu portretul său. Auzisem mereu spunîndu-se în trupă că Isabella era de obîrşie nobilă. Blazius şi Leonarda îşi aminteau chiar că l-au văzut pe prinţ, care nu era încă decît duce, pe vremea cînd îi făcea curte Corneliei. Nu o singură dată a îndemnat-o Leonarda pe tînăra fată să-şi caute tatăl ; dar ea, blîndă şi nepretenţioasă, n-a întreprins nimic, nevoind să intre cu de-a sila într-o familie care poate că ar fi respins-o, şi s-a mulţumit cu soarta ei modestă.

— Da, cunoşteam faptele acestea, răspunse Sigognac ; fără a acorda dealtminteri importanţă acestei ilustre obîrşii, Isabella mi-a povestit viaţa mamei sale şi mi-a vorbit despre inel. Se vedea de altfel bine, după gingăşia sentimentelor amabilei fete, că în vinele ei curge un sînge nobil. Aş fi ghicit acest lucru, chiar de nu mi-ar fi spus. Frumuseţea sa castă, fină şi pură îi trăda obîrşia. De aceea dragostea ce i-o purtam a fost întotdeauna însoţită de timiditate şi de respect, deşi curtenia îşi ia vînt uşor cu comedienele. Dar ce fatalitate ca acest blestemat de Vallombreuse să fie tocmai fratele ei ! Între noi doi există acum un cadavru ; un rîu de sînge ne separă şi, cu toate

acestea, nu puteam să-i salvez onoarea decît prin această moarte. Nenorocit ce sînt! Eu însumi am înălțat obstacolul de care trebuie să se zdrobească dragostea mea, și mi-am ucis nădejdea cu spada ce-mi apăra comoara. Pentru a păstra femeia pe care-o iubesc, mi-am îndepărtat-o pe vecie. Cu ce obraz mă voi înfățișa, avînd mîinile înroșite de sînge, înaintea Isabellei îndoliate? Vai! acest sînge l-am vărsat pentru propria ei apărare, dar era sînge de frate! Chiar dacă ea m-ar ierta și m-ar vedea fără ură, prințul, care are acum asupra ei drepturi de tată, l-ar izgoni, blestemîndu-l, pe ucigașul fiului său. Oh! m-am născut într-o zodie păcătoasă.

— Toate astea sînt, fără îndoială, vrednice de plîns, răspunse Irod, dar buclucurile Cidului și ale Himenei erau dealtminteri și mai încurcate, așa cum se vede în piesa domnului Pierre de Corneille, și cu toate acestea, după multe lupte între dragoste și datorie, ele au luat sfîrșit printr-o înțelegere ca între prieteni, nu fără cîteva antiteze și *agudezas*-uri, puțin cam trase de păr, după gustul spaniol, dar de un efect grozav în teatru. Vallombreuse nu e fratele Isabellei decît dinspre unul din părinți. N-au supt laptele de la același sîn, și nu s-au cunoscut ca rude decît cîteva minute, ceea ce micșorează mult ura. Și dealtminteri tînăra noastră nici nu voia să-l vadă în ochi pe acest gentilom pătimaș, care o urmărea cu galanteria sa violentă și scandaloasă.

Prințul însuși nu era deloc mulțumit de fiul său, care era feroce ca Nero, desfrînat ca Heliogabal, pervers ca Satana, și care ar fi fost de douăzeci de ori spînzurat pînă acum, de n-ar fi avut calitatea de duce. Nu-ți pierde așadar toate speranțele. Poate că lucrurile au să ia o întorsătură mai favorabilă decît gîndești.

— De-ar da Dumnezeu, bunul meu Irod, răspunse Sigognac. dar mi-a fost dat să n-am parte de fericire. Ghinionul și ursitoarele cocoșate și rele la suflet m-au întîmpinat la naștere. Într-adevăr, ar fi fost mai bine pentru mine să fiu ucis, deoarece, prin sosirea tatălui ei, virtutea Isabellei ar fi fost salvată fără de moartea lui Vallombreuse, și apoi, trebuie să-ți mărturisesc totul, nu știu ce groază misterioasă mi-a pătruns cu un fior de gheață pînă în măduva oaselor, cînd l-am văzut pe acel tînăr frumos, atît de plin de viață, de foc și de pasiune, cum se prăbușește deodată, țeapăn, rece și palid, la picioarele mele. Irod, moartea unui om este un lucru grav și, cu toate că nu mă încearcă remușcările, întrucît n-am făptuit o crimă, îl văd acolo pe Vallombreuse întins, cu părul răspîndit pe marmora scării și cu o pată roșie la piept.

— Toate acestea sînt năluciri, rosti Irod, l-ați ucis după toate regulile. Conștiința dumneavoastră poate să fie liniștită. Un galop bun vă va risipi aceste scrupule provocate de friguri și de răcoarea nopții. La ce trebuie să vă gîndiți numaidecît, e să

părăsiți Parisul și să porniți spre un loc de refugiu unde să fiți dat uitării. Moartea lui Vallombreuse va face vîlvă la Curte și în oraș, oricîtă grijă s-ar depune spre a fi ascunsă. Și cu toate că nu este deloc iubit, s-ar putea să vi se caute ceartă. Și acum, fără să mai pierdem vremea vorbind, să dăm pinteni cailor și să înghițim panglica de șosea ce se întinde în fața noastră, plictisitoare și cenușie, între două rînduri de cozi de mătură, sub licărirea înghețată a lunii.

Caii, îndemnați cu călcîiul, se așternură mai repede la drum ; dar, în timp ce ei călătoresc, să ne reîntoarcem la castel, tot atît de potolit acum pe cît era de zgomotos ceva mai înainte, și să intrăm în camera în care slugile l-au așezat pe Vallombreuse. Un sfeșnic cu mai multe brațe, pus pe o măsuță, răspîndea în încăpere o lumină ale cărei raze cădeau pe patul tînărului duce, nemișcat ca un cadavru, și care părea și mai palid pe fondul cărămiziu al perdelelor și la apele roșii ale mătăsii. Căptușeala din lemn de abanos a pereților, încrustată cu împletituri din aramă, se ridica pînă la înălțimea unui om și slujea de bază unei tapițerii mari ce înfățișa povestea Medeii și a lui Iason, plină toată de omoruri și de vrăjitorii sinistre. Aici o vedeai pe Medeea tăindu-l în bucăți pe Peleas, sub pretextul că îl reîntinerește ca pe Iason. Dincolo, soție geloasă și mamă denaturată, își strîngea de gît copiii. Pe un alt cadru, o puteai vedea fugind, beată de răzbunare, în

carul ei tras de balauri ce scuipau foc. Fără îndoială, tapiţeria era frumoasă şi de preţ, şi lucrată de o mînă de meşter ; dar aceste subiecte de mitologie feroce aveau un nu ştiu ce lugubru şi crud, care trăda firea sălbatică a celui care le alesese. În fundul patului, perdelele ridicate îţi îngăduiau să-l vezi pe Iason luptînd cu monstruoşii tauri de aramă, apărătorii Lînii de aur, şi ai fi putut spune că Vallombreuse, zăcînd neînsufleţit sub ei, era una din victimele lor.

Veşminte de o eleganţă cu totul strălucită, încercate şi apoi dispreţuite, erau aruncate ici şi colo pe scaune, iar într-un cornet mare de Japonia, împodobit cu desene albastre şi roşii, aşezat pe o masă din lemn de abanos, aşa cum erau toate mobilele din cameră, era aşezat un buchet magnific, alcătuit din cele mai rare flori, menit să-l înlocuiască pe acela care fusese refuzat de Isabella, dar care nu ajunsese la destinaţie din pricina atacului neprevăzut al castelului. Florile, larg deschise şi superbe, mărturie încă proaspătă a unei preocupări galante, alcătuiau un ciudat contrast cu trupul întins fără de mişcare, iar un moralist ar fi găsit acolo material berechet ca să filozofeze.

Aşezat într-un fotoliu, lîngă pat, prinţul privea cu ochi întunecaţi la figura tot atît de albă ca şi dantelele pernei ce se revărsau în jurul ei. Paloarea însăşi îi făcea trăsăturile mai delicate şi mai pure. Toate aspectele vulgare pe care viaţa

le poate intipări pe o figură omenească dispăreau aici într-o seninătate marmoreană, şi nicicînd Vallombreuse nu fusese mai frumos. Nici un suflu nu părea să iasă din buzele sale întredeschise, iar rodiile lor făcuseră loc violetelor morții. Contemplînd acest trup fermecător, care curînd avea să se risipească în neființă, prințul uita că din el se desprinsese un suflet de demon, şi se gîndea cu tristețe la acest nume mare pe care secolele trecute şi-l lăsaseră moştenire cu smerenie şi care nu avea să mai ajungă în veacurile viitoare. Ceea ce deplîngea era mai mult decît moartea fiului său, era moartea casei sale : o durere necunoscută de burghezi şi de țărani. Ținea mîna înghețată a lui Vallombreuse între mîinile sale şi, simțind un pic de căldură, nu se gîndea că venea de la el şi se lăsa în voia unei speranțe himerice.

Isabella stătea dreaptă la picioarele patului, cu mîinile împreunate, rugîndu-se lui Dumnezeu cu toată căldura sufletului ei, pentru acest frate a cărui moarte o provocase în chip nevinovat, şi care plătea cu viața crima de a fi iubit prea mult, crimă pe care femeile o iartă bucuros, mai cu seamă atunci cînd ele sînt pricina.

— Şi acest doctor care nu mai soseşte ! exclamă prințul cu nerăbdare, poate că mai există vreun remediu.

Pe cînd rostea aceste vorbe, se deschise uşa şi apăru chirurgul, însoțit de un învățăcel care îi ducea geanta cu instrumente. După un salut uşor,

fără să scoată o vorbă, merse drept la patul unde zăcea tînărul duce, îi pipăi pulsul, îi puse mîna pe inimă şi făcu un semn de descurajare. Totuşi, pentru a da deciziei sale o certitudine ştiinţifică, scoase din buzunar o oglindă mică din oţel lustruit şi o apropie de buzele lui Vallombreuse, iar apoi o examină cu atenţie ; un nor uşor se formase pe suprafaţa metalului şi îl întuneca. Doctorul, mirat, repetă experienţa. O nouă ceaţă acoperi oţelul. Isabella şi prinţul urmăreau cu mare îngrijorare gesturile chirurgului, a cărui faţă se mai descreţise un pic.

— Viaţa nu s-a stins cu totul, rosti el în sfîrşit, întorcîndu-se către prinţ şi ştergîndu-şi oglinda ; rănitul respiră încă, şi, atîta timp cît moartea nu şi-a pus gheara pe un bolnav, există speranţe. Dar, cu toate acestea, nu vă lăsaţi cuprinşi de o bucurie prea timpurie, care v-ar face apoi durerea şi mai amară : am spus că domnul duce de Vallombreuse nu şi-a dat suflarea de pe urmă ; asta-i totul. De aici pînă la a-i reda sănătatea e cale, nu glumă. Acum îi voi examina rana, care s-ar putea să nu fie mortală, deoarece nu l-a ucis imediat.

— Să nu rămîi aici, Isabella, rosti tatăl lui Vallombreuse, asemenea privelişti sînt prea tragice şi prea sfîşietoare pentru o fată tînără. Ai să fii înştiinţată despre decizia doctorului după ce îşi va fi terminat examenul.

Tînăra se retrase, condusă de un lacheu, care o duse într-un alt apartament, întrucît acela pe care

îl ocupa era încă în neorînduială şi devastat din pricina luptei ce se dăduse acolo.

Ajutat de învăţăcelul său, chirurgul desfăcu tunica lui Vallombreuse, sfîşie cămaşa şi descoperi pieptul, tot atît de alb ca şi ivoriul, pe care ieşea la iveală o rană îngustă şi triunghiulară, împodobită de cîteva picături de sînge. Rana sîngerase puţin. Sîngele cursese înăuntru ; discipolul lui Esculap răsfrînse buzele ranei şi o cercetă. O tresărire uşoară contractă faţa rănitului, ai cărui ochi rămîneau tot închişi, şi care nu se mişca mai mult decît o statuie de pe un mormînt, dintr-o capelă de familie.

— Îmi place lucrul ăsta, exclamă chirurgul, observînd contracţia dureroasă : suferă, deci trăieşte. Sensibilitatea aceasta e de bun augur.

— Nu-i aşa că va trăi ? rosti prinţul ; dacă îl vei salva, am să te fac bogat, am să-ţi îndeplinesc toate dorinţele ; ce-mi vei cere, vei dobîndi.

— Oh ! Să nu ne grăbim aşa, spuse doctorul, eu nu răspund încă de nimic : spada a străbătut partea de sus a plămînului drept. Cazul este grav, foarte grav. Cu toate acestea, cum bolnavul este tînăr, viguros clădit — de n-ar fi fost această blestemată rană — să trăiască o sută de ani, s-ar putea să scape, afară numai de nu s-or ivi complicaţii neprevăzute : există, pentru cazuri asemănătoare, exemple de vindecare. Natura are atîtea resurse la oamenii tineri ! Seva vieţii ce se află încă în ascensiune repară atît de repede pierderile şi îndreaptă

atît de bine stricăciunile! Cu ajutorul ventuzelor şi al scarificărilor am să încerc să liberez pieptul de sîngele care s-a răspîndit înlăuntrul său şi care ar fi sfîrşit prin a-l sufoca pe domnul duce, dacă n-ar fi căzut, din fericire, pe mîinile unui om de ştiinţă, caz rar în aceste sate şi castele îndepărtate de Paris. Hai, secătură, urmă el adresîndu-se învăţăcelului său, în loc să te zgîieşti la mine ca la panoramă, cu ochii rotunzi şi holbaţi, mai bine înfăşoară feşele şi împătureşte compresele ca să pun primul bandaj.

Operaţia odată terminată, chirurgul îi spuse prinţului :

— Porunciţi, vă rog, seniore, să ni se pună un pat de campanie într-un colţ al camerei şi să ni se servească ceva de mîncare, întrucît eu şi cu elevul meu vom veghea cu schimbul la căpătîiul domnului duce de Vallombreuse. Este important să fiu aici, să observ cu atenţie fiecare simptom, să-l combat dacă este neprielnic, să-l ajut dacă este favorabil. Aveţi încredere în mine, seniore, şi să fiţi convins că tot ceea ce ştiinţa omenească poate întreprinde spre a salva o viaţă, va fi făcut cu îndrăzneală şi cu prudenţă. Înapoiaţi-vă în apartamentele dumneavoastră, răspund de viaţa domnului, fiul dumneavoastră... pînă mîine.

Ceva mai calmat datorită acestei asigurări, tatăl lui Vallombreuse se retrase la el, unde, din oră în oră, un lacheu venea să-i aducă veşti despre starea tînărului duce.

În noua locuință ce-i fusese destinată, Isabella o găsi pe aceeași cameristă, posomorîtă și sălbatică, ce-o aștepta spre a-i ajuta să se dezbrace ; numai că expresia figurii sale era cu totul schimbată. În ochii ei strălucea o vîlvătaie ciudată și bucuria vie a urii satisfăcute îi lumina chipul palid. Răzbunarea, ajunsă în sfîrșit la soroc, a unei insulte necunoscute și mistuită în tăcere, în turbarea rece a neputinței, o transformase dintr-un spectru mut într-o femeie vie. Îi aranja frumoasele cosițe ale Isabellei cu o veselie ascunsă fără de îndemînare. Își trecea cu multă bunăvoință brațele prin mînecile cămășii de noapte, îngenunchia spre a o descălța și părea tot atît de blîndă pe cît se arătase de ursuză mai înainte. Buzele ei, atît de bine pecetluite nu de mult, clocoteau de întrebări. Însă Isabella, preocupată de întîmplările furtunoase petrecute în acea seară, nu luă în seamă nimic din toate acestea și nici nu remarcă încruntarea sprîncenelor și chipul mînios al fetei, cînd un slujitor veni să spună că nu era pierdută orice speranță în privința domnului duce. La auzul acestei vești, bucuria dispăru de pe chipul ei întunecat, luminat pentru o clipă, și își reluă înfățișarea posomorîtă pînă în momentul în care stăpîna sa îi îngădui să plece, cu un gest binevoitor.

Culcată într-un pat moale, tocmai bine făcut spre a-i servi de altar lui Morfeu, și pe care, cu toate acestea, somnul nu se grăbea să-l viziteze,

Isabella căuta să-și dea seama de sentimentele pe care i le provoca această întorsătură bruscă a destinului. Ieri încă, ea nu era decît o biată comediană, fără alt nume decît porecla cu care era trecută pe afișele de la colțurile răspîntiilor. Astăzi, o persoană cu mare vază o recunoştea drept fiica sa ; ea, floare umilă, se altoia pe una din ramurile acestui puternic arbore genealogic ale cărui rădăcini se afundau atît de departe în trecut, și care, pe fiecare cracă purta cîte un personaj ilustru, un erou ! Acest prinț atît de venerabil, și care nu avea drept superiori decît capetele încoronate, era tatăl ei. Teribilul duce de Vallombreuse, atît de frumos în ciuda perversității sale, se schimba din îndrăgostit în frate şi, dacă avea să supraviețuiască, pasiunea sa fără îndoială se va stinge într-o prietenie curată și calmă. Acest castel, altădată închisoarea ei, îi devenise cămin ; se afla aici la ea acasă, iar slujitorii o ascultau cu un respect care nu mai avea nimic forțat sau simulat. Toate visele pe care le-ar fi putut făuri ambiția cea mai nesăbuită, soarta își luase asupra ei să le îndeplinească, în folosul ei şi fără ca ea să ia parte în vreun fel. Din ceea ce părea că va fi pierzania ei, norocul răzbătuse surîzător, de necrezut, mai presus de orice așteptări.

Cu toate că era atît de copleșită de fericire, Isabella se mira că n-o încearcă sentimentul unei bucurii mai mari ; sufletul ei trebuia să se obișnuiască cu lumea aceasta de gînduri, atît de nouă.

Poate că, fără să-și dea bine seama, regreta chiar viața de teatru ; însă ceea ce domina totul, era gîndul la Sigognac. Această schimbare în situația ei o îndepărta sau o apropia oare de îndrăgostitul atît de desăvîrșit, de devotat, de curajos ? Săracă fiind, ea nu-l acceptase de soț de teamă să nu-i fie o piedică în calea norocului său ; bogată, însemna pentru ea o datorie deosebit de scumpă să-i ofere mîna. Fiica recunoscută a unui prinț, putea să devină foarte bine baroana de Sigognac. Dar baronul era ucigașul lui Vallombreuse. Mîinile lor nu s-ar fi putut uni deasupra unui mormînt. Dacă tînărul duce nu avea să-și dea sfîrșitul, poate că avea să păstreze de pe urma rănii și mai cu seamă de pe urma înfrîngerii, întrucît la el orgoliul era mai sensibil decît carnea, o îndelungă dușmănie. Dinspre partea sa, prințul, oricît de bun și de generos ar fi fost, era în stare să nu vadă cu ochi buni pe acela care era cît pe-aci să-i răpească fiul ; putea, de asemenea, să dorească pentru Isabella o altă alianță ; dar, în forul ei interior, tînăra fată își promise să fie credincioasă iubirii sale de comediană și să ia mai degrabă drumul călugăriei decît să accepte drept soț un duce, un marchiz, un conte, chiar dacă pretendentul ar fi fost nespus de frumos, și înzestrat ca un prinț din basme.

Mulțumită de această hotărîre, era pe cale să adoarmă cînd un zgomot ușor o făcu să redeschidă ochii ; și o zări pe Chiquita la picioarele patului, privind-o în tăcere, cu un aer gînditor.

— Ce vrei, sumpa mea copilă? o întrebă Isabella, cu vocea cea mai blîndă, așadar n-ai plecat cu ceilalți? Dacă dorești să rămîi lîngă mine, te voi ține, întrucît mi-ai făcut multe servicii.

— Te iubesc mult, răspunse Chiquita; dar nu pot să rămîn cu tine atîta timp cît va trăi Agostin. Pe fierul armelor din Albaceta stă scris: „*Soy de un dueño*", ceea ce înseamnă: „Eu nu am decît un stăpîn", cuvinte frumoase, demne de oțelul credincios. Am o dorință totuși. Dacă găsești că am plătit colierul de mărgăritare, sărută-mă. N-am fost sărutată vreodată. Trebuie să fie atît de bine!

— Oh! din toată inima! rosti Isabella, luînd capul copilei și sărutînd-o pe obrajii oacheși, care se împurpurară, într-atît de puternică îi era emoția.

— Acum, adio! exclamă Chiquita, care își recăpătase calmul obișnuit.

Era pe cale să se retragă așa cum venise, cînd zări pe masă cuțitul pe care i-l dăduse tinerei comediene și pe care o învățase cum să-l mînuiască spre a se apăra de atacurile lui Vallombreuse; îi spuse Isabellei:

— Iau cuțitul, nu mai ai nevoie de el.

Și dispăru.

XVIII
ÎN FAMILIE

Chirurgul garantase pînă a doua zi de viața lui Vallombreuse. Promisiunea fusese îndeplinită. Pătrunzînd în camera aflată în neorînduială, în care zăceau pe mese cîrpe însîngerate, lumina zilei îl găsise pe tînărul bolnav respirînd încă. Chiar și pleoapele i se întredeschideau, îngăduindu-i să arunce priviri fără de vlagă și sticloase, împovărate de spaimele nedeslușite ale prăvălirii în neant. Prin ceața leșinurilor îi apăruse chipul descărnat al morții, iar în unele clipe, ochii săi, ațintiți asupra unui punct fix, păreau să deosebească un lucru înfricoșător, invizibil pentru alții. Pentru a scăpa de această halucinație, își pleca genele lungi, ale căror franjuri negre accentuau și mai mult paloarea obrajilor năpădiți de felurite nuanțe ca de ceară, și le ținea cu îndărătnicie coborîte ; apoi vedenia pierea. Chipul său recăpăta atunci o expresie mai puțin înspăimîntată, iar privirea se pornea din nou să plutească în jur. Încet, încet, sufletul i se întorcea de pe tărîmurile nean-

tului, iar inima, în tăcere, sub urechea medicului. aplecată peste pieptul bolnavului, reîncepea să bată: zvîcnituri slabe, mărturii nedeslușite ale vieții, pe care numai știința putea să le audă. Buzele întredeschise îngăduiau să se vadă albeața dinților ce păreau să schițeze un surîs lipsit de viață, mai trist decît zgîrcirile feței pe care le naște suferința, întrucît era surîsul pe care îl zugrăvește pe gurile omenești apropierea odihnei veșnice; cu toate acestea, cîteva ușoare nuanțe rumenii se îmbinau cu tonurile violete și arătau că sîngele pornea încetul cu încetul să circule iarăși.

În picioare, la căpătîiul rănitului, maestrul Laurent, chirurgul, observa aceste simptome atît de anevoios de apreciat, cu o atenție ageră și profundă. Era un om instruit acest maestru Laurent, și căruia, pentru a fi cunoscut așa cum merita să fie, nu-i lipsiseră pînă atunci decît ocaziile ilustre. Talentul său nu fusese folosit pînă atunci decît *in anima vili* [1], și tămăduise, neștiut de nimeni, țărani, mici tîrgoveți, soldați, grefieri, procurori și magistrați mărunți ai justiției... El acorda, așadar, vindecării tînărului duce o importanță extraordinară. Amorul lui propriu și ambiția erau, de asemenea, în joc în acest duel pe care îl susținea împotriva Morții. Pentru a-și păstra pentru sine întreaga glorie a triumfului, spusese prințului,

[1] Dictonul complet este: *faciamus experimentum in anima* (sau *corpore*) *vili*: să facem proba pe corpul unui om de condiție inferioară (lat.).

care voise să aducă din Paris pe cei mai vestiți doctori, că era de ajuns numai el pentru treaba asta, și că nimic n-ar fi fost mai grav în tratarea unei asemenea răni decît o schimbare de metodă.

„Nu, n-are să moară, își spunea el pe cînd îl examina pe tînărul duce ; nu are fața hipocratică, membrele își păstrează suplețea, și a suportat cu bine spaima dimineții, care agravează bolile și provoacă crizele funeste. Dealtminteri, trebuie să trăiască, salvarea lui înseamnă norocul meu ; am să-l smulg pe acest tînăr frumos, moștenitor al unei familii nobile, din labele osoase ale cîrnei ! Sculptorii or să mai aștepte încă multă vreme pînă i-or ciopli monumentul funerar. El are să mă scoată din satul ăsta unde vegetez. Să încercăm mai întîi, cu riscul de a provoca febra, să-i dăm un pic de forță cu ajutorul unui întăritor puternic."

Deschizîndu-și singur cutia cu medicamente, deoarece elevul său, care veghiase o parte din noapte, dormea pe patul de campanie improvizat, scoase din ea mai multe flaconașe care conțineau esențe felurit colorate, unele roșii ca rubinul, altele verzi ca smaraldul, altele de un galben-auriu, sau de o transparență ca a diamantului. Etichete latinești prescurtate și asemănătoare, pentru ignoranți, cu niște formule cabalistice, erau lipite pe cristalul flacoanelor. Maestrul Laurent, cu toate că era sigur de el, citi în mai multe rînduri numele fiolelor pe care le pusese de o parte, privi

conținutul lor în lumină, profitînd de o rază a soarelui ce răsărise și care răzbătea prin perdele, cîntări cantitățile pe care le scotea din fiecare sticlă într-o eprubetă de argint a cărei greutate o cunoștea, și combină din toate o poțiune după o rețetă pe care o ținea în mare secret.

Amestecul odată preparat, își trezi învățăcelul și îi porunci să salte puțin capul lui Vallombreuse, apoi descleștă, cu ajutorul unei lopățele subțiri, dinții rănitului și izbuti să vîre între cele două rînduri de perle, gîtul subțire al flaconului. Cîteva picături din lichid pătrunseră în gîtlejul tînărului duce, iar gustul lor amar și puternic îi contractă ușor trăsăturile împietrite. O înghițitură îi coborî în piept, urmată numaidecît de o alta, iar doza întreagă, spre marea mulțumire a doctorului, fu absorbită fără prea multă greutate. Pe măsură ce Vallombreuse bea, o roșeață imperceptibilă i se urca în obraji ; o licăreală caldă îi strălucea în ochi, iar mîna sa inertă. întinsă pe cearșaf, căuta să se miște. Scoase un suspin și, ca unul care se trezește dintr-un vis, își plimbă în jurul său o privire în care i se reîntorceau gîndurile sale clare.

— „Am riscat tare mult, își zise maestrul Laurent în sinea sa, medicamentul ăsta este un filtru. Poate să ucidă sau să învie. Acum a înviat. Esculap, Hygio și Hippocrate, fiți binecuvîntați !"

În această clipă, o mînă dădu la o parte, cu precauție, tapițeria portierei, iar sub cuta ridicată

apăru venerabilul cap al prințului, obosit și mai îmbătrînit de spaima nopții teribile decît de scurgerea a zece ani.

— Ei bine ! Maestre Laurent ? murmură el cu o voce tare îngrijorată.

Chirurgul își duse un deget la buze și cu cealaltă mînă i-l arătă pe Vallombreuse ușor ridicat pe pernă, și nemaiavînd aspectul cadaveric, întrucît poțiunea îl dogorea și îl reînsuflețea prin focul ei.

Maestrul Laurent, cu acel pas ușor, obișnuit la persoanele care îngrijesc bolnavii, îl întîmpină pe prinț în pragul ușii și, trăgîndu-l un pic de-o parte, îi spuse :

— Vedeți, seniore, starea domnului, fiul dumneavoastră, departe de a se fi înrăutățit, se îmbunătățește vădit. Fără îndoială, nu este încă salvat ; dar, afară numai dacă nu se ivește o complicație neașteptată, pe care mă lupt din răsputeri s-o previn, după părerea mea, va scăpa teafăr și va putea să-și urmeze gloriosu-i destin ca și cum n-ar fi fost rănit.

Un viu sentiment de bucurie părintească lumină chipul prințului ; și, întrucît el înainta în încăpere spre a-și îmbrățișa fiul, maestrul Laurent îi puse în chip respectuos mîna pe mînecă și îl opri :

— Îngăduiți-mi, prințe, să mă opun la îndeplinirea acestei dorințe atît de firești ; doctorii sînt adeseori supărători, iar severitățile medicinei nu le mai întîlnești nicăieri. Vă rog, nu intrați la duce.

Prezența voastră iubită și temută ar putea, în starea de slăbiciune în care se găsește, să-i provoace o criză periculoasă. Orice emoție i-ar fi fatală și capabilă să rupă firul tare plăpînd cu care l-am legat iarăși de viață. În cîteva zile, întrucît rana sa va fi pe cale de cicatrizare, iar forțele îi vor reveni încetul cu încetul, veți avea plăcerea să-l vedeți după voia dumneavoastră și fără de nici o primejdie.

Prințul, liniștit astfel, se supuse argumentelor juste ale chirurgului și se retrase în apartamentul său, unde se îndeletnici cu citirea unor cărți cucernice, pînă bătu de amiază, oră la care majordomul veni să-l anunțe că „prînzul senioriei-sale este servit".

— Să fie înștiințată contesa Isabella de Lineuil, fiica mea, — acesta este titlul pe care-l va purta de aici înainte — să binevoiască a coborî să ia masa, spuse prințul majordomului, care se grăbi să aducă la îndeplinire ordinul.

Isabella traversă anticamera cu armuri, cauza spaimelor ei nocturne, și n-o mai găsi deloc lugubră în limpezimea senină a zilei. O lumină pură se revărsa din ferestrele înalte pe care nu le mai orbeau obloanele închise. Aerul fusese împrospătat. Legături de ienupăr și lemne aromate, arse în căminuri, cu flacără mare, izgoniseră mirosul de stătut și de mucegai. Grație prezenței stăpînului, viața revenise în această locuință moartă.

Sufrageria nu mai semăna cu cea dinainte, iar masa, care în ajun părea pusă pentru un festin de spectre, acoperită cu o față de masă scumpă, pe care îndoiturile cutelor desenau pătrate simetrice, căpătase o înfățișare frumoasă, cu vechea sa veselă din argint încărcată de cizelări și blazonată de armorii, cu carafele din cristal de Boemia, poleite cu aur, cu paharele de Veneția cu picior în spirală, cu vasele pentru mirodenii și cu felurile de mîncare din care se ridicau aburi plăcuți la miros. Din niște butuci uriași azvîrliți pe grătarul căminului, alcătuit din ghiulele mari de metal lustruit, așezate unele peste altele, se revărsau în sus, de-a lungul unei plăci cu blazonul prințului, vîrtejuri bogate de flăcări amestecate cu scăpărări voioase de scîntei, ce răspîndeau o căldură plăcută în vasta încăpere. Argintăriile de pe bufete, poleiala de aur și de argint a tapetului din piele de Cordoba, căpătau, din pricina flăcărilor din cămin, reflexe și sclipiri purpurii, cu toată lumina zilei.

Cînd intră Isabella, prințul luase loc pe scaun, al cărui spătar înalt reprezenta un fel de baldachin. Înapoia lui stăteau doi lachei în livrea de ceremonie. Tînăra fată făcu tatălui ei o reverență modestă, în care nu se simțea influența teatrului și pe care ar fi încuviințat-o orice doamnă din lumea mare. Un slujitor îi apropie un scaun și, fără prea multă emoție, se așeză în fața prințului, în locul pe care acesta i-l indicase cu mîna.

După ce s-a servit supa, mai marele sufragiilor despică, pe o mescioară, bucăţile de carne pe care i le aducea de la masă un ajutor de sufragiu şi pe care valeţii le puneau din nou pe masă, tăiate.

Un lacheu îi umplea paharul Isabellei, care nu bea decît vin amestecat cu multă apă, ca o persoană măsurată şi sobră ce era. Tare emoţionată din pricina evenimentelor din ziua şi noaptea trecută, înmărmurită şi tulburată de brusca schimbare a ursitei sale, neliniştită în privinţa fratelui ei atît de grav rănit, nedumerită asupra soartei iubitului ei Sigognac, abia dacă gustă din mîncărurile aşezate în faţa ei.

— Nici nu mănînci, nici nu bei, contesă, îi spuse prinţul ; ia cel puţin aripa asta de potîrniche.

La auzul acestui titlu de contesă, pronunţat cu o voce amicală şi totuşi serioasă, Isabella îşi întoarse către prinţ frumoşii ei ochi albaştri miraţi, cu o privire timidă şi întrebătoare.

— Da, contesă de Lineuil ; este titlul unui domeniu pe care ţi-l dăruiesc : întrucît numele de Isabella, oricît de încîntător ar fi, nu i s-ar mai potrivi fiicei mele fără să fie oricît de puţin însoţit.

Isabella, supunîndu-se unui puternic avînt al inimii, se ridică, trecu de cealaltă parte a mesei şi, îngenunchind lîngă prinţ, îi luă mîna şi i-o sărută în semn de recunoştinţă pentru această mărinimie.

— Ridică-te, fiica mea, continuă prinţul cu un aer înduioşat, şi reia-ţi locul. Ceea ce făptuiesc este

drept. Numai destinul m-a împiedicat s-o fac mai degrabă, iar această teribilă întîlnire, care ne-a strîns pe toți laolaltă, are un tîlc, în care văd mîna lui Dumnezeu. Virtutea ta a împiedicat să se săvîrșească o crimă îngrozitoare, și te iubesc pentru cinstea ta, chiar de-ar fi ca ea să mă coste viața fiului meu. Dar Dumnezeu îl va salva, pentru a se căi de a fi ofensat nevinovăția cea mai curată. Maestrul Laurent mi-a dat multe speranțe și, din pragul ușii de unde îl priveam zăcînd în pat, Vallombreuse nu mi-a părut deloc să aibă întipărită pe frunte acea pecete a morții pe care noi, cei hîrșiți în lupte, ne pricepem bine s-o recunoaștem.

Li se aduse apă pentru a se spăla, într-un vas splendid din argint aurit, iar prințul, după ce-și aruncă șervetul, se îndreptă spre salon, unde, în urma unui semn, îl urmă și Isabella. Bătrînul senior se așeză lîngă cămin, un monument sculptural ce se înălța pînă în tavan, iar fiica sa luă loc alături de el, pe un scaun fără spătar. După ce lacheii se retraseră, prințul luă cu duioșie mîna Isabellei între ale sale, și cîtva timp își contemplă în tăcere fiica regăsită într-un chip atît de ciudat. Ochii săi exprimau o bucurie întrepătrunsă de tristețe : deoarece, cu toate asigurările doctorului, viața lui Vallombreuse atîrna încă de un fir. Fericit pe de o parte, era nenorocit dinspre alta ; dar chipul fermecător al Isabellei risipi îndată

această impresie dureroasă și prințul îi vorbi astfel noii contese :

— Scumpa mea fiică, cu prilejul acestei intîmplări care ne adună laolaltă într-un chip straniu, romanțios și supranatural, de bună seamă că ți-a trecut prin minte gîndul că în tot răstimpul scurs între copilăria ta și ziua de astăzi, nu te-am căutat deloc, și că numai intîmplarea a înapoiat copilul pierdut tatălui ce și-a uitat îndatoririle. Ar însemna să nu-mi cunoști bine sentimentele, iar tu ai un suflet atît de mărinimos, încît, de bună seamă că ai alungat numaidecît un asemenea gînd. Mama ta, Cornelia, cunoști acest lucru, avea o fire semeață și mîndră ; ea judeca totul stăpînită de porniri impetuoase neobişnuite, iar cînd înalte interese, aş spune aproape rațiuni de stat, m-au forțat să mă despart de ea, peste voința mea, în vederea unei căsătorii poruncite de una din acele dorinți supreme care înseamnă ordine, cărora nimeni nu li se poate opune, cuprinsă de ciudă şi de mînie, ea a refuzat cu încăpățînare tot ceea ce ar fi putut să-i îndulcească traiul şi să ți-l asigure pe al tău în viitor. Domenii, castele, contracte de rentă, bani, bijuterii, ea mi-a trimis totul înapoi cu un dispreț insultător. La această dezinteresare, pe care o admiram, am răspuns cu aceeași încăpățînare și am lăsat unei persoane de încredere sumele și titlurile înapoiate pentru a le putea lua îndărăt... în cazul cînd i-ar fi trecut toanele. Dar ea a stăruit în refuzurile

nule, schimbîndu-şi numele, a trecut în rîndurile altei trupe cu care a început să cutreiere ţara, evitînd Parisul şi locurile în care mă găseam. I-am pierdut curînd urma, cu atît mai mult cu cît regele, stăpînul meu, mi-a încredinţat ambasade şi misiuni delicate, care m-au ţinut vreme îndelungată pe meleaguri străine. Cînd m-am reîntors, datorită unor oameni de încredere, pe cît de siguri pe atît de isteţi, care întrebaseră şi descususeră comedianţii de la felurite teatre, am aflat de moartea Corneliei, care se stinsese cu cîteva luni în urmă. Cît despre copil, nu s-a mai auzit nimic şi nu se ştia, ce se întîmplase cu el. Călătoriile fără de sfîrşit ale trupelor comice, poreclele pe care şi le iau actorii care le alcătuiesc, şi pe care le schimbă adeseori din nevoie sau din capriciu, îngreuiază tare mult cercetările aceluia care nu poate să le facă el însuşi. Slabul indiciu care putea călăuzi pe cel interesat nu este îndestulător pentru omul plătit, care este animat doar de impulsul lăcomiei. Mi s-a atras atenţia asupra mai multor fetiţe din aceste trupe ; dar amănuntele privitoare la naşterea lor nu se potriveau deloc cu naşterea ta. Cîteodată mi-a fost chiar dat să aud minciuni sfruntate din partea unor mame cărora puţin le păsa dacă îşi păstrau odrasla şi a trebuit să mă feresc împotriva acestor şiretlicuri. Nu se atinsese nimeni de banii depuşi. Fără nici o îndoială, Cornelia, fire pizmaşă, voise să mi-o răpească pe fiica ei şi să se răzbune în

acest chip. A trebuit să cred că ai murit; și cu toate acestea, un instinct tainic îmi șoptea că trăiești. Îmi aminteam cît erai de drăgălașă și de micuță în leagăn, și cum cu degetele tale trandafirii mă trăgeai de mustăți, negre pe vremea aceea, cînd mă aplecam să te sărut. Nașterea fiului meu reînviase această amintire în loc s-o stingă. Văzîndu-l cum crește în răsfățul luxului, îmbrăcat în panglici și dantele ca un copil de rege, avînd drept jucării giuvaeruri care ar fi însemnat fericirea unor familii cinstite, mă gîndeam că, poate, în acele clipe, abia acoperită cu vreo vechitură mototolită de teatru, sufereai de frig și de foame într-o căruță sau într-o șură bătută de vînturi din toate părțile. Dacă trăiește, îmi spuneam, cine știe ce director de trupă se poartă aspru cu ea și o bate. Atîrnată de un fir de alamă, pe jumătate moartă de frică, întruchipează roluri de amorași și de spirite în zborurile din piesele cu mașinării. Lacrimile pe care de-abia și le stăpînește șiroiesc și îi brăzdează fardul grosolan cu care i-au fost mînjiți obrajii palizi, sau, tremurînd de emoție, bolborosește în fumăraia luminărilor un rolișor copilăresc pentru care a încasat sumedenie de palme. Și mă învinovățeam că n-am răpit copilul de la sînul mamei încă din ziua în care se născuse; dar pe atunci credeam eternă această iubire. Mai tîrziu, m-au încercat alte chinuri. În această viață rătăcitoare și des-

frînată, frumoasă așa cum făgăduia că va fi, cîte atacuri n-avea să sufere puritatea sa sufletească din partea libertinilor care roiesc în jurul comedienelor ca fluturii în jurul luminărilor ; iar roșeața mi se suia în obraji la gîndul că sîngele meu, care curge în vinele sale, suferea astfel de jigniri. De multe ori, manifestînd mai multă înclinare față de comedie decît nutream într-adevăr, mă duceam la teatre, căutînd să descopăr printre ingenue vreo tînără de vîrsta pe care ar fi trebuit s-o ai, și frumoasă cum îmi închipuiam că ești. Dar n-am văzut decît mutre afectate și fardate, și doar nerușinare de curtezană sub grimase de inocență. Nici una din acele neisprăvite nu puteai să fii tu.

Așadar am renunțat, plin de tristețe, la speranța de a-mi regăsi fiica, a cărei prezență mi-ar fi înseninat bătrînețele ; prințesa, soția mea, moartă după trei ani de căsătorie, nu-mi dăruise alt copil decît pe Vallombreuse, care, datorită caracterului său neînfrînat, îmi pricinuia multă mîhnire. Acum cîteva zile, aflîndu-mă la Saint-Germain, în preajma regelui, pentru îndatoriri cerute de funcția mea, am auzit niște persoane de la Curte vorbind frumos despre trupa lui Irod, și cuvintele rostite mi-au stîrnit dorința să asist la un spectacol al acestor comedieni, cei mai buni din cîți veniseră de multă vreme încoace, din provincie la Paris. Era lăudată mai cu seamă o anumită

Isabella, pentru jocul ei corect, decent, firesc și plin de o grație naivă. Acest rol de ingenuă, pe care îl interpreta atît de bine în teatru, ea îl continua, după cum se afirma cu tărie, și în viața de toate zilele, iar cele mai răutăcioase limbi rămîneau mute în fața virtuții ei. Frămîntat de o presimțire tainică, m-am dus în sala unde declamau acești actori și te-am văzut jucînd, în aplauzele generale. Înfățișarea ta de tînără cinstită, ținuta timidă și modestă, sunetul vocii tale atît de fraged și atît de argintiu, toate acestea îmi tulburau sufletul într-un chip ciudat. Chiar și ochilor unui tată le este cu neputință să recunoască în frumoasa fată de douăzeci de ani, pe copilul pe care nu l-a mai văzut din leagăn, și mai cu seamă în lucirile lumînărilor, prin strălucirea teatrului ; dar mi se părea că dacă un capriciu al soartei ar fi împins pe scenă o tînără de neam, ea ar fi avut această înfățișare rezervată și discretă, care ține la distanță pe ceilalți comedieni, această distincție care îi făcea pe toți să exclame : „Cum de se află oare aici ?" În aceeași piesă juca și un pedant al cărui obraz încins de băutură nu-mi era necunoscut. Anii nu-i schimbaseră cu nimic urîțenia grotescă, și mi-am amintit că încă pe atunci juca în roluri de Pantalone și de bătrîni ridiculi, în trupa în care juca Cornelia. Nu știu pentru ce imaginația mea făcea o legătură între tine și acest Pedant, camaradul de odinioară al mamei tale. În zadar susținea rațiunea că acest

actor putea să se fi angajat în trupă, fără ca prin aceasta să fii şi tu acolo; mi se părea că ţinea în mîinile sale capătul firului misterios cu ajutorul căruia urma să mă călăuzesc în acest dedal de întîmplări obscure. De aceea am luat hotărîrea să-i pun cîteva întrebări, şi aş fi făcut-o, dacă, atunci cînd am trimis după el la hanul din strada Dauphine, nu mi s-ar fi spus că Irod şi comedienii lui plecaseră spre a da o reprezentaţie într-un castel din împrejurimile Parisului. Aş fi rămas liniştit pînă la reîntoarcerea actorilor, dacă un servitor de ispravă n-ar fi venit să-mi aducă la cunoştinţă, de teama vreunei încăierări supărătoare, că ducele de Vallombreuse, îndrăgostit la nebunie de o comediană numită Isabella, care îi rezista cu cea mai hotărîtă virtute, plănuise s-o răpească în timpul acestei expediţii, presupuse adevărate, cu ajutorul unei bande de spadasini plătiţi, acţiune peste măsură de neobişnuită şi de violentă, în stare să se sfîrşească grav, întrucît tînăra fată era întovărăşită de prieteni care nu călătoreau fără arme. Datorită acestei înştiinţări, bănuiala privitoare la naşterea ta îmi stîrni în suflet o tulburare nespus de greu de închipuit. M-am cutremurat la gîndul acestei iubiri criminale care se preschimba într-o dragoste monstruoasă, dacă presimţirile mele nu mă înşelau, deoarece, în cazul în care ele ar fi fost adevărate, atunci erai propria soră a lui Vallombreuse. Am aflat că răpitorii urmau să te aducă în acest castel

și m-am grăbit să vin aici cît mai repede. Te-am găsit eliberată. fără ca onoarea ta să fi avut de suferit, iar inelul cu ametist a confirmat ceea ce îmi spunea vocea sîngelui la vederea ta.

— Credeți-mă, seniore și tată, răspunse Isabella, nu v-am învinovățit niciodată. Obișnuită din copilărie cu această viață ambulantă de comediană, mi-am primit cu ușurință soarta, necunoscînd și nevisînd alta. Puținul pe care îl știam despre lume mă făcea să înțeleg că aș fi înfăptuit ceva împotriva bunei-cuviințe de aș fi vrut să intru într-o familie ilustră, pe care, fără îndoială, rațiuni puternice o forțau să mă lase în obscuritate și să mă dea pradă uitării. Amintirea confuză a obîrșiei mele îmi inspira uneori orgoliu și îmi spuneam, cînd vedeam aerul disprețuitor pe care îl luau doamnele din lumea mare față de comediene : „Și eu sînt de neam nobil !" Dar aceste fumuri se risipeau îndată, și nu păstram decît respectul de neînfrînt față de mine însămi. Pentru nimic în lume n-aș fi pătat sîngele curat care îmi curgea prin vine. Destrăbălarea din culise și urmăririle a căror țintă sînt actrițele, chiar cînd sînt lipsite de frumusețe, nu-mi inspirau decît dezgust. Am trăit în teatru aproape ca într-o mînăstire, deoarece poți să fii pretutindeni cuminte, atunci cînd vrei. Pedantul era pentru mine ca un tată, și cu siguranță că Irod ar fi sfărîmat oasele oricui ar fi îndrăznit să mă atingă chiar și cu un deget, sau să-mi spună

numai o vorbă necuviincioasă. Deși comedieni, sînt oameni foarte de ispravă și vă rog să-i sprijiniți dacă se vor găsi cîndva la vreo nevoie. Lor le datoresc în mare parte faptul de a-mi putea înfățișa fruntea buzelor dumitale fără să roșesc și de a mă numi cu mîndrie fiica dumitale. Singurul meu regret este de a fi fost cauza inocentă a nenorocirii întîmplate domnului duce, fiul dumitale, și aș fi dorit să intru în familia dumitale sub auspicii mai favorabile.

— N-ai nimic să-ți reproșezi, scumpa mea fiică, tu nu puteai să ghicești aceste mistere, ce s-au lămurit deodată, printr-un concurs de împrejurări pe care le-ai găsi romanțioase de le-ai întîlni într-o carte ; iar bucuria mea de a te revedea tot atît de demnă de mine ca și cum n-ai fi trăit printre întîmplările unei vieți rătăcitoare și ale unei profesiuni puțin riguroase de obicei, umbrește durerea în care m-a cufundat nefericita rană a fiului meu. Fie că va trăi, fie că va muri, n-aș putea să te urăsc. Oricum, virtutea ta l-a scăpat de la săvîrșirea unei crime. Astfel, să nu mai vorbim de lucrul acesta. Dar, printre cei care te-au eliberat, cine era tînărul care părea să conducă atacul și care l-a rănit pe Vallombreuse ? Un comedian, fără îndoială, cu toate că mi s-a părut că avea o înfățișare tare mîndră și un curaj plin de îndrăzneală.

— Da, tată, răspunse Isabella, ai cărei obraji se acoperiră de o ușoară și pudică roșeață, un comedian. Dar dacă îmi este îngăduit să trădez un secret, care nu mai înseamnă o taină pentru domnul duce, am să vă spun că acest pretins căpitan Fracasse (acesta este rolul său în trupă) ascunde sub masca sa o figură nobilă, și sub numele său de teatru un nume de neam ilustru !

— Într-adevăr, răspunse prințul, cred că am auzit vorbindu-se despre acest lucru. Ar fi fost uimitor ca un comedian să se expună la actul temerar de a se împotrivi unui duce de Vallombreuse, și de a se lupta cu el. Trebuie să-ți curgă în vine un sînge aprig pentru asemenea cutezanță. Numai un gentilom poate să învingă un gentilom, la fel după cum un diamant nu este zgîriat decît de un diamant.

Orgoliul nobiliar al prințului încerca o oarecare consolare gîndindu-se că fiul său nu fusese rănit de un om de rînd. Lucrurile luau astfel un aspect conform cu regulile. Lupta devenea un fel de duel desfășurat între oameni de condiție egală, iar motivul său putea fi mărturisit ; mîndria nu avea nimic de suferit din pricina acestei întîlniri.

— Și cum se numește acest valoros campion, continuă prințul, acest viteaz cavaler apărător al nevinovăției ?

— Baronul de Sigognac, răspunse Isabella cu o voce ușor tremurîndă ; îi destăinuiesc numele

ră teamă în fața generozității dumneavoastră. Sînteți prea drept pentru a-l urmări pentru nefericirea unei victorii pe care-o deplînge.

— Sigognac ! rosti prințul : credeam că-i stins neamul acesta. Nu e oare o familie din Gasconia ?

— Da, tată, castelul său se găsește în împrejurimile orașului Dax.

— Fără îndoială, acesta este. Cei din familia Sigognac au armorii foarte expresive ; pe un scut de azur, trei berze de aur, două și una. Noblețea lor străveche. Palamède de Sigognac a luat parte în chip glorios la prima cruciadă. Un Raimbaud de Sigognac, tatăl acestuia, fără îndoială, era prieten la partă și tovarăș nedespărțit al lui Henric al IV-lea, în vremea tinereții acestuia, dar nu l-a urmat la Curte : deoarece, după cum se spune, treburile îi erau în mare neorînduială, și nu se cîștigau decît lovituri de pe urma bearnezului.

— În așa de mare neorînduială, încît trupa noastră, silită de o noapte ciuruită de ploaie să caute un adăpost, l-a găsit pe fiu într-un turn cu bufnițe, ruinat de tot, unde i se prăpădeau tinerețile, și pe care l-am smuls din acest castel al mizeriei; temîndu-ne să nu moară acolo de foame, din mîndrie și din melancolie ; n-am văzut niciodată o soartă nefericită îndurată mai bărbătește.

— Sărăcia nu-i o crimă, rosti prințul, și orice casă nobilă care nu și-a pătat onoarea poate să se înalțe iarăși. De ce, în marea lui restriște, ba-

ronul de Sigognac nu s-a adresat vreunuia dintre vechii tovarăși de arme ai tatălui său, sau chiar regelui, protectorul înnăscut al tuturor gentilomilor ?

— Nenorocirea te face timid, oricît ai fi de brav, răspunse Isabella, și amorul propriu strunește curajul. Venind cu noi, baronul se gîndea că va întîlni la Paris un prilej favorabil, care însă nu s-a ivit ; pentru a nu însemna o povară pentru noi, a vrut să înlocuiască pe unul dintre camarazii noștri ce murise pe drum, și cum acest rol se joacă cu mască, a socotit că nu-și va compromite demnitatea.

— Sub această deghizare comică, fără ca să fiu ghicitor, întrevăd un firicel de iubire, rosti prințul surîzînd cu o bunătate șireată ; dar lucrurile acestea nu mă privesc ; îți cunosc îndeajuns virtutea și nu mă neliniștesc pentru cîteva suspine discrete ce-ți sînt destinate. Dealtminteri, n-a trecut destul timp de cînd sînt tatăl tău pentru a-mi îngădui să te dojenesc.

În timp ce vorbea astfel, Isabella îl privea țintă pe prinț cu ochii ei mari și albaștri, în care străluceau nevinovăția cea mai curată și cinstea cea mai deplină. Nuanțele trandafirii care îi coloraseră frumosul chip la auzul numelui lui Sigognac, se risipiseră ; pe fața ei nu se putea citi nici un semn de rușine sau de încurcătură. Privirea unui tată, privirea chiar a lui Dumnezeu, de-ar fi fost să ci-

tească în inima ei, n-ar fi găsit nimic vrednic de dojană.

Convorbirea ajunsese aici, cînd fu anunțat ciracul maestrului Laurent; aducea un buletin favorabil despre sănătatea lui Vallombreuse. Starea rănitului era cît se putea de satisfăcătoare; după ce înghițise doctoria, avusese loc o criză fericită, iar doctorul răspundea de aici înainte de viața tînărului duce. Vindecarea lui nu mai era decît o chestiune de timp.

Cîteva zile mai tîrziu, susținut de două sau trei perne, îmbrăcat într-o cămașă cu guler din dantelă de Veneția, cu părul pieptănat și aranjat, Vallombreuse, stînd în pat, primea vizita credinciosului său prieten, cavalerul de Vidalinc, căruia nu i se permisese încă să-l vadă. Prințul stătea pe un scaun între pat și perete, privind cu o adîncă bucurie paternă la figura palidă și slăbită a fiului său, dar pe care nu se mai deslușea nici un simptom îngrijorător. Buzele își căpătaseră iarăși culoarea, iar scînteia vieții îi strălucea în ochi. Isabella stătea în picioare la căpătîiul patului. Tînărul duce îi ținea mîna între degetele sale subțirele și de o albeață vineție, ca acelea ale bolnavilor lipsiți o bucată de vreme de aerul liber și de soare. Întrucît îi era încă oprit să vorbească altfel decît prin monosilabe, își mărturisea în acest chip simpatia față de aceea care era pricina fără de voie a rănii sale, și îi dădea să înțeleagă că o

ierta din tot sufletul. La el, fratele luase locul iubitului, iar boala, potolindu-i dogoarea, nu contribuise în mică măsură la această dificilă schimbare. Isabella era într-adevăr, pentru el, contesa de Lineuil, şi nu comediana din trupa lui Irod. Îi făcu un semn prietenesc din cap lui Vidaline şi îşi retrase o clipă mîna din aceea a surorii sale spre a i-o întinde. Era tot ceea ce permitea doctorul de data aceasta.

După ce au trecut două sau trei săptămîni, Vallombreuse, întremat de o hrană uşoară, putu să petreacă pe un scaun alungit cîteva ceasuri şi să înfrunte aerul proaspăt, încărcat cu adierile îmbălsămate ale primăverii, ce pătrundea printr-o fereastră deschisă. Isabella îi ţinea adeseori de urît şi îi citea din cărţi, ocupaţie în care, datorită vechii ei îndeletniciri de comediană, se pricepea de minune, prin obişnuinţa de a nu încetini glasul şi de a schimba intonaţiile acolo unde era nevoie.

Într-o zi, după ce sfîrşise un capitol şi avea de gînd să înceapă un altul, al cărui rezumat îl şi citise, ducele de Vallombreuse îi făcu semn să pună jos cartea, şi îi spuse :

— Scumpa mea soră, aventurile acestea sînt cele mai amuzante de pe lume, iar autorul lor se poate socoti printre oamenii cei mai de duh de la Curte şi din oraş ; pe toate uliţele nu se vorbeşte decît despre cartea lui, dar mărturisesc că acestei lecturi îi prefer conversaţia ta încîntătoare. N-aş fi crezut

să cîștig atîta, pierzînd orice speranță. Fratele este văzut de tine cu ochi mult mai buni decît iubitul ; pe cît erai de aspră cu unul, pe atît ești de blîndă cu celălalt. Găsesc în acest simțămînt liniștit un farmec pe care nu-l bănuiam deloc. Îmi dezvălui un întreg aspect necunoscut al femeii. Tîrît de pasiuni aprinse, urmărind plăcerea pe care mi-o făgăduia frumusețea, exaltat și aprins de mînie din pricina piedicilor, eram asemenea crudului vînător din legendă, pe care nimic nu-l oprește ; nu vedeam decît o pradă în ceea ce iubeam. Gîndul unei împotriviri mi se părea cu neputință. Cuvîntul virtute mă făcea să ridic din umeri, și pot să spun fără înfumurare neroadă, singurei care nu mi-a cedat, că aveam multe temeri să nu cred în el. Mama mea murise pe cînd nu împlinisem decît trei ani ; nu ți se dăduse de urmă, și nu știam nimic din ceea ce este curat, duios, delicat într-un suflet de femeie. Te-am văzut ; o simpatie de nestăvilit, în care de bună seamă că și vocea tainică a sîngelui își spunea cuvîntul, m-a tîrît spre tine, și pentru prima dată în inima mea un simțămînt de stimă s-a întrepătruns cu iubirea. Caracterul tău, cu toate că mă arunca pradă deznădejdii, îmi plăcea. Încuviințam statornicia modestă și politicoasă cu care-mi respingeai omagiile. Cu cît mă izgoneai, cu atît mai mult te găseam demnă de mine. Mînia și admirația urmau una după alta în sufletul meu și cîteodată sălășluiau

împreună. Chiar și atunci cînd eram stăpînit de cele mai cumplite pasiuni, te-am respectat întotdeauna. Presimțeam îngerul, dincolo de femeie, și eram dominat de puterea morală a unei purități cerești. Acum sînt fericit, deoarece am tocmai ce doream de la tine, fără s-o știu, acea dragoste eliberată de orice amestec terestru, de nezdruncinat, eternă ; în sfîrșit, există un suflet care este al meu.

— Da, scumpul meu frate, răspunse Isabella, este al tău, și sînt nespus de fericită că-ți pot spune aceasta. Ai în mine o soră devotată, care te va iubi îndoit pentru timpul pierdut, mai cu seamă dacă, așa cum ai făgăduit, ai să-ți potolești pasiunile înfocate care îl neliniștesc pe tatăl nostru și n-ai să dai la iveală decît ceea ce este mai bun în tine.

— Ia te uită la drăguța noastră predicatoare, rosti Vallombreuse surîzînd ; este adevărat că sînt un monstru nemaipomenit, dar mă voi îndrepta, dacă nu de dragul virtuții, cel puțin pentru a nu-mi vedea ilustra soră luînd un aer sever la vestea vreunei noi escapade. Cu toate acestea, mă tem că întotdeauna voi întruchipa sminteala, după cum tu vei reprezenta mereu înțelepciunea.

— Dacă îmi faci asemenea complimente, zise Isabella cu un aer ușor de amenințare, am să iau iarăși cartea, și vei fi nevoit să asculți cu de-amănuntul povestea pe care tocmai urma să i-o spună corsarul african, în cabina galerei sale,

neasemuitei prințese Amenaida, captiva lui, așezată pe perne din brocart de aur.

— N-am meritat o pedeapsă atît de aspră. Chiar de-ar trebui să par un flecar, am poftă să vorbesc. Blestematul ăsta de doctor mi-a așternut pecetea tăcerii atît de mult timp pe buze și m-a făcut să semăn cu o statuie a lui Harpocrate[1] !

— Dar nu te temi că ai să obosești ? Rana de-abia ți s-a cicatrizat. Maestrul Laurent m-a sfătuit atîta să-ți citesc, pentru ca, ascultînd, să-ți cruți pieptul !

— Maestrul Laurent nu știe ce vorbește, și vrea să-și mai prelungească importanța. Plămînii mei aspiră și dau aerul afară cu aceeași ușurință de mai înainte. Mă simt foarte bine și am o poftă nebună să încalec pentru a face o plimbare prin pădure.

— Atunci tot mai bine este să stăm de vorbă ; primejdia, cu siguranță, are să fie mai mică.

— Peste puțin timp voi fi iarăși pe picioare, surioară, și te voi prezenta în lumea în care te cheamă rangul și unde frumusețea ta atît de desăvîrșită nu va întîrzia să-ți aducă la picioare sumedenie de adoratori, printre care contesa de Lineuil își va putea alege un soț.

— N-am nici o poftă să mă căsătoresc și crede mă că nu sînt cîtuși de puțin vorbe de clacă

[1] *Harpocrate*, zeul tăcerii la greci. Derivat din Horus, zeul egiptean.

aruncate de o fată care ar fi tare supărată de-ar fi crezută numaidecît. Mi-am dăruit destul mîna, la sfîrșitul pieselor în care jucam, ca să nu fiu atît de grăbită s-o fac și în viața reală. Nu visez altă viață mai dulce decît să rămîn lîngă prinț și lîngă tine.

— Un tată și un frate nu sînt întotdeauna de ajuns, chiar și pentru făptura cea mai desprinsă de lucrurile lumești. Iubirile acestea nu-ți umplu întreaga inimă.

— Pe a mea au s-o umple totuși, în întregime, și dacă mă vor părăsi într-o zi, voi lua calea mînăstirii.

— Ar însemna, într-adevăr, să împingi austeritatea prea departe. Oare cavalerul de Vidalinc nu ți se pare că are tot ceea ce-i trebuie pentru a fi un soț desăvîrșit ?

— Fără îndoială. Femeia pe care o va lua de soție se va putea socoti fericită ; dar, oricît de fermecător ar fi prietenul tău, scumpul meu Vallombreuse, n-am să fiu niciodată această femeie.

— Cavalerul de Vidalinc e puțin cam roșcovan, și poate că te asemeni regelui nostru Ludovic al XIII-lea, căruia nu-i place culoarea asta, foarte prețuită totuși de către pictori. Dar să nu mai vorbim de Vidalinc. Cum ți se pare marchizul de l'Estang, care a venit zilele trecute să se intereseze cum îmi mai merge și nu te-a mai slăbit din ochi cît a ținut vizita ? Era atît de uimit de

ția ta, atît de orbit de frumusețea ta fără de asemănare, încît se încurca în complimente și nu știa altceva decît să se bîlbîie. Lăsînd la o parte această timiditate, care trebuie să-și găsească scuze în ochii tăi, deoarece tu i-ai pricinuit-o, este un cavaler desăvîrșit. E frumos, tînăr, de neam ales și grozav de bogat. Ți s-ar potrivi de minune.

— De cînd am onoarea să aparțin ilustrei voastre familii, răspunse Isabella, puțin cam scoasă din răbdări de glumele acestea, prea multă umilință n-ar ședea bine. Nu voi spune așadar că mă consider nedemnă de o asemenea căsătorie; însă dacă marchizul de l'Estang ar cere tatei mîna mea, l-aș refuza. Ți-am mai spus-o, frate, nu vreau să mă căsătoresc și o știi bine, tu care mă chinuiești astfel.

— Oh! ce fire virginală și sperioasă mai ai, scumpa mea soră! Nici Diana nu-i mai sălbatică, în pădurile și văile ei din Hemus[1]. Ba chiar, dacă ar fi să dăm ascultare bîrfelilor mitologice, tînărul Endymion a fost privit cu ochi tare buni. Te superi pentru că, vorbind între noi, îți propun cîteva partide potrivite; dacă astea nu-ți plac, o să-ți găsim altele.

— Nu mă supăr, frate; dar, negreșit, vorbești prea mult pentru un bolnav, și am să-l pun pe maestrul Laurent să te dojenească. N-ai să-ți primești la cină aripa de pui.

---

[1] Vechea denumire a Munților Balcani.

— Dacă așa stau lucrurile, am să tac, rosti Vallombreuse cu un aer de supunere ; dar să fii convinsă că n-ai să te măriți decît cu cel pe care ți-l voi alege eu.

Drept răzbunare față de zeflemelele înverșunate ale fratelui ei, Isabella începu să citească povestea corsarului african, cu o voce tare și vibrantă, care o acoperea pe aceea a lui Vallombreuse : „Tatăl meu, ducele de Fossombrone, se plimba cu mama mea, una dintre cele mai frumoase femei, dacă nu cea mai frumoasă din ducatul Genovei, pe țărmul Mediteranei, spre care cobora scara unei superbe vile, unde locuiau pe timpul verii, cînd pirații din Alger, ascunși îndărătul stîncilor, se aruncară asupra lui, îi învinseră rezistența deznădăjduită, datorită numărului lor, îl lăsară mort pe loc și o tîrîră pe ducesă, pe atunci însărcinată cu mine, cu toate strigătele ce le scotea, pînă la barca lor, care se îndepărtă repede, întrucît pirații vîsleau din răsputeri, și ajunseră la galera căpeteniei, ce era adăpostită într-un mic sîn de mare. Mama mea, înfățișată *bei*-ului, îi plăcu și ajunse favorita lui..."

Vallombreuse, pentru a dejuca gluma răutăcioasă a Isabellei, închise ochii și, la acest pasaj plin de interes, se prefăcu adormit.

Somnul, pe care Vallombreuse mai întîi îl simulase, deveni curînd adevărat, iar tînăra fată, văzîndu-și fratele adormit, se retrase în vîrful picioarelor.

Această conversație, în care ducele părea că a vrut să introducă o intenție răutăcioasă, o tulbură pe Isabella fără să vrea. Vallombreuse, păstrîndu-i o pică tainică lui Sigognac, cu toate că nu-i pronunțase niciodată numele de la atacul castelului încoace, căuta oare să ridice, printr-o căsătorie, un obstacol de netrecut între baron și sora sa, ori dorea numai să știe dacă actrița, transformată în contesă, nu își schimbase sentimentele ca și soarta ? Isabella nu putea să răspundă la aceste două întrebări ce i se înfățișau, pe rînd, în reveria sa. Întrucît ea era sora lui Vallombreuse, rivalitatea dintre Sigognac și tînărul duce cădea de la sine ; însă, pe de altă parte, era greu de presupus ca un caracter atît de trufaș, de orgolios și de răzbunător, să fi uitat rușinea unei prime înfrîngeri și, mai cu seamă, a celei de-a doua. Cu toate că pozițiile se schimbaseră, Vallombreuse, în inima sa, de bună-seamă că nu încetase să-l urască pe Sigognac. Chiar de-ar fi fost atît de mărinimos pentru a-l ierta, generozitatea sufletească nu-i putea impune să-l iubească și să-l admită în familia sa. Trebuia să renunțe la speranța unei împăcări. Prințul, dealtminteri, n-ar vedea niciodată cu plăcere pe acela care pusese în primejdie viața fiului său. Aceste reflecții o cufundau pe Isabella într-o melancolie de care încerca zadarnic să scape. Atîta timp cît ea se socotise, datorită stării sale de comediană, ca un obstacol în calea fericirii lui Sigognac, respinsese orice gînd de a se căsători cu el ; însă

acum, cînd o învîrtitură neaşteptată a roţii norocului o copleşea cu tot ceea ce ar fi putut dori, ar fi ţinut să-l răsplătească, dăruindu-i mîna, pe acela care i-o ceruse atunci cînd era dispreţuită şi săracă. Socotea că ar fi adus a josnicie faptul de a nu împărtăşi situaţia fericită cu tovarăşul de sărăcie. Dar, tot ceea ce putea să facă era să-i păstreze o fidelitate nestrămutată, întrucît nu îndrăznea să intervină în sprijinul lui nici pe lîngă prinţ, nici pe lîngă Vallombreuse.

În curînd, tînărul duce se simţi destul de bine pentru a lua masa împreună cu tatăl şi cu sora lui ; la aceste mese, arăta prinţului o deferenţă respectuoasă, iar Isabellei o iubire plină de atenţii şi delicată, şi dovedea că, cu toată frivolitatea sa aparentă, spiritul îi era mai înzestrat decît te-ai fi putut aştepta de la un tînăr căruia îi plăceau fără măsură femeile, duelurile şi tot felul de petreceri. Isabella intervenea cu modestie în aceste conversaţii şi puţinele cuvinte pe care le rostea erau atît de chibzuite, aşa de pline de fineţe şi de la locul lor, încît prinţul era fermecat, cu atît mai mult cu cît tînăra fată, cu un tact desăvîrşit, evita orice preţiozitate şi pedanterie.

Vallombreuse, restabilit pe deplin, îi propuse surorii sale o plimbare călare prin parc şi cei doi tineri străbătură la pas o alee lungă, ai cărei arbori seculari se uneau în chip de boltă şi alcătuiau un acoperiş prin care nu pătrundeau razele soarelui ; duelele îşi recăpătase întreaga sa frumuseţe, Isa-

bella era fermecătoare și nicicînd n-au călărit alături doi tineri mai grațioși. Numai că pe fața tînărului se putea citi veselia, iar pe cea a fetei melancolia. Uneori, vorbele de duh ale lui Vallombreuse îi aduceau pe buze un surîs nedeslușit și ușor, apoi cădea iarăși într-o visare plină de amărăciune; însă fratele ei nu părea să observe această tristețe și își ințețea verva.

— Oh ! ce lucru minunat înseamnă să trăiești ! spunea el ; nici nu ne închipuim cîtă plăcere găsești în acest act atît de simplu : a respira ! Niciodată arborii nu mi s-au părut atît de verzi, cerul atît de albastru, florile atît de înmiresmate ! E ca și cum m-aș fi născut ieri și parcă aș vedea creațiunea pentru prima oară. Cînd mă încearcă gîndul că aș fi putut zace întins sub o lespede de marmoră, și cînd acum mă plimb cu scumpa mea soră, nici nu știi cît de fericit sînt ! Rana nu mă mai doare cîtuși de puțin și cred că am putea încerca un mic galop la întoarcerea la castel, unde prințul se plictisește așteptîndu-ne.

Cu toate obiecțiile Isabellei, mereu plină de teamă, Vallombreuse își îndemnă calul din pulpe și cele două animale porniră să alerge destul de iute. La baza peronului, pe cînd își ridica sora din șa, tînărul duce îi spuse :

— Acum iată-mă băiat mare, și am să capăt permisiunea să ies singur !

— Ce! de-abia te-ai vindecat și vrei să ne și părăsești, răutăcios ce ești!

— Da, trebuie să fac o călătorie de cîteva zile, răspunse în chip neglijent Vallombreuse.

Într-adevăr, a doua zi porni la drum după ce-și luă rămas-bun de la prinț, care nu se împotrivi la călătorie, și îi spuse Isabellei pe un ton enigmatic și ciudat:

— La revedere, surioară, vei fi mulțumită de mine!

XIX
URZICI ŞI PÎNZE DE PĂIANJEN

Sfatul lui Irod era înţelept, iar Sigognac se hotărî să-l urmeze; dealtminteri, odată ce Isabella ajunsese din comediană o doamnă din lumea mare, nimic nu-l mai lega de trupă. Trebuia să dispară pentru cîtva timp, să se cufunde în uitare, pînă ce ura stîrnită de moartea probabilă a lui Vallombreuse se va fi potolit. De aceea, după ce-şi luă rămas-bun, nu fără emoţie, de la aceşti bravi actori, care se dovediseră atît de buni camarazi pentru el, Sigognac părăsi Parisul, călare pe un căluţ viguros, cu buzunarele destul de bine încărcate cu pistoli, reprezentînd partea ce i se cuvenea din încasări.

Fără să străbată cale lungă peste zi, se îndrepta spre castelul său, deoarece, după vijelie, pasărea se întoarce totdeauna la cuibul ei, chiar de ar fi el încropit din aşchii şi din paie vechi. Era singurul lăcaş unde putea să se refugieze şi, în disperarea sa, încerca un fel de plăcere să se întoarcă la sărmanul conac al strămoşilor săi, pe care poate ar fi făcut

mai bine să nu-l părăsească. Într-adevăr, soarta sa nu se îndreptase cîtuși de puțin, iar ultima aventură nu putea decît să-i păgubească. „Haida de, își spunea el mergind pe drum, mi-a fost ursit să mor de foame și de plictiseală între zidurile astea crăpate, sub acoperișul prin care trece apa ca printr-un ciur. Nimeni nu se poate împotrivi soartei ce i-a fost scrisă, și eu am să mi-o împlinesc pe a mea; am să fiu ultimul din neamul Sigognac!"

Este de prisos să descriem pe îndelete această călătorie care a ținut vreo douăzeci de zile și n-a fost înveselită de nici o întîlnire mai aparte. Va fi de ajuns să spunem că, într-o seară, Sigognac zări din depărtări cele două turnuri ale castelului său, luminate de razele asfințitului, și care se desprindeau limpede pe fundalul violet al orizontului. Un capriciu al luminii le făcea să apară și mai apropiate decît erau în realitate și, într-unul din rarele geamuri ale fațadei, soarele înrăma o scînteiere roșie, de o strălucire de nespus. Ai fi zis că e un rubin singuratic.

Această priveliște stîrni în sufletul baronului o înduioșare ciudată; fără îndoială, avusese mult de suferit în acest castel ruinat, și cu toate acestea, revăzîndu-l, încerca acea emoție pe care ți-o stîrnește întoarcerea unui vechi prieten, a cărui absență a făcut să-i fie uitate defectele. Viața i se scursese acolo, sărmană, obscură, singuratică, dar nu fără cîteva tainice bucurii; deoarece

tinerețea nu poate fi pe de-a-ntregul nefericită. Chiar și cea mai părăsită de curaj, tot își făurește visuri și nutrește speranțe. Deprinderea cu o suferință capătă pînă la urmă un anumit farmec și regreți unele tristeți mai mult decît anumite bucurii.

Sigognac dădu pinteni calului pentru a-și iuți pasul, astfel încît să ajungă înainte de lăsarea nopții. Soarele coborîse de tot și, deasupra liniei întunecate, trasată de landă pe cer, nu se mai putea vedea decît un segment subțire din discul său scobit, astfel încît lucirea roșiatică a geamului se stinsese, iar castelul nu mai alcătuia decît o pată cenușie, care se confunda aproape cu întunericul ; dar Sigognac cunoștea bine drumul și curînd o apucă pe calea bătută odinioară, pustie acum, care ducea la castel. Ramurile sălbatice ale gardului îi biciuiau cizmele, iar broscuțele sperioase săreau prin iarba umedă de rouă, ferindu-se din calea copitelor calului ; un slab și îndepărtat lătrat de cîine, ce nu stătea locului parcă spre a-i trece de urît, răzbătea prin liniștea adîncă în care era cufundată cîmpia. Sigognac își opri calul spre a putea asculta mai bine. Crezuse că recunoaște glasul răgușit al lui Miraut. În curînd lătratul se auzi mai aproape și se schimbă într-un hămăit voios, mereu reînnoit, întrerupt de o goană gîfîindă ; Miraut își descoperise stăpînul și alerga cu toată iuțeala pe care i-o îngăduiau labele lui bătrîne. Baronul fluieră într-un anumit chip și, după

cîteva minute, credinciosul și bravul cîine țîșni impetuos printr-o spărtură a gardului, urlînd, plîngînd, scoțînd strigăte aproape omenești. Cu toate că își pierduse răsuflarea și gîfîia din greu, sări la botul calului, încercînd să se urce pe șa spre a ajunge la stăpînul său, și dădu cele mai bizare dovezi de bucurie cîinească pe care le-a exprimat vreodată un animal din neamul său. Nici chiar Argus, cînd l-a recunoscut pe Ulysse, la Eumea, nu era atît de mulțumit ca Miraut. Sigognac se aplecă și îi mîngîie capul cu mîna spre a-i potoli furia de simpatie.

Satisfăcut de chipul în care fusese întîmpinat și vrînd să ducă vestea cea bună locuitorilor castelului, adică lui Pierre, lui Bayard și lui Belzebut, Miraut porni ca o săgeată și începu să latre în așa chip înaintea bătrînului servitor ce stătea în bucătărie, încît acesta pricepu că se întîmpla ceva cu totul deosebit.

„Să se fi întors tînărul meu stăpîn ?“ își spuse Pierre ridicîndu-se și apucînd-o pe urmele lui Miraut, care îl trăgea de pulpana cojocului. Deoarece se făcuse noapte, Pierre aprinsese de la focul din cămin, unde fierbea cina lui modestă, o scurtătură din lemn de brad, a cărei lumină roșiatică și fumegîndă îl lumină deodată pe Sigognac și calul său, aflați la capătul drumeagului.

— Dumneavoastră sînteți, domnule baron ! strigă tare vesel bravul Pierre, la vederea stăpî-

nului său ; Miraut mi-o şi spusese pe limba lui cinstită de cîine : căci sîntem atît de singuri aici, încît oameni şi dobitoace, vorbind doar între ei, ajung să se înţeleagă. Cu toate acestea, nefiind înştiinţat de întoarcerea dumneavoastră, mă temeam să nu mă înşel. Aşteptat sau nu, fiţi binevenit pe domeniile dumneavoastră ; o să încercăm să vă sărbătorim pe cît putem mai bine.

— Da, chiar eu sînt, bunul meu Pierre, Miraut nu te-a minţit ; eu, în persoană, dacă nu mai bogat, cel puţin sănătos şi teafăr. Haidem, porneşte înainte cu torţa şi să intrăm în casă.

Pierre, nu fără opinteli, deschise cele două canaturi ale vechii porţi, iar baronul de Sigognac trecu pe sub portalul luminat într-un chip fantastic de lucirile torţei. În licăreala ei, cele trei berze sculptate pe blazonul de pe boltă părură că se însufleţesc şi că dau din aripi ca şi cum ar fi vrut să salute reîntoarcerea ultimului vlăstar al familiei pe care ele o simbolizaseră vreme de atîtea secole. Deodată, se auzi un nechezat prelung, asemenea unei trîmbiţe. Era Bayard, care, din fundul grajdului său, îşi simţise stăpînul şi scotea din bătrînii lui plămîni astmatici o cîntare strălucitoare ca de trîmbiţă !

— Bine, bine, te aud, bietul meu Bayard, rosti Sigognac pe cînd descăleca şi îi arunca frîiele lui Pierre ; am să vin să-ţi dau bună-seara. Şi se îndreptă spre grajd, cînd fu cît p-aci să cadă jos ; o grămăjoară negricioasă i se încurca printre

picioare, miorlăind, torcînd, încovrigîndu-se. Era Belzebut, care își exprima bucuria prin toate mijloacele pe care natura le-a dăruit neamului pisicesc. Sigognac îl luă în brațe și îl săltă pînă în dreptul obrazului. Cotoiul era în culmea fericirii ; în ochii lui rotunzi se aprindeau luciri fosforescente ; datorită tremurăturilor nervoase își deschidea și-și închidea pe rînd labele cu ghearele ce se trăgeau înapoi ca într-o teacă. Se înăbușea și mai multe nu, de graba cu care torcea și, cu o pasiune nebună, își vîra botul negru și cu umflături ca un nas de bețivan, în mustața lui Sigognac. După ce-l dezmierdă pe îndelete, întrucît nu disprețuia mărturiile de dragoste ale prietenilor umili, baronul, în chip delicat, îl lăsă jos pe Belzebut și veni la rînd Bayard, pe care îl mîngîie de mai multe ori, lovindu-l ușor cu latul palmei peste gît și peste crupă. Credinciosul animal își așeză capul pe umărul stăpînului său, scurmă pămîntul cu copita, iar cu picioarele dinapoi încercă să facă o plecăciune vioaie. Bayard întîmpină în chip politicos căluțul, care fu instalat alături de el, simțindu-se sigur de afecțiunea lui Sigognac și poate satisfăcut că avea să aibă de-a face cu un animal din neamul său, lucru ce nu i se mai întîmplase de tare multă vreme.

— Acum, după ce am răspuns politețelor dobitoacelor mele, îi spuse Sigognac lui Pierre, n-ar fi poate prea nepotrivit să merg în bucătărie să văd

ce ai prin dulap ; de dimineață, masa a fost tare anemică, cît despre prînz, nici gînd de așa ceva, deoarece voiam să ajung la capătul călătoriei mai înainte de a se lăsa noaptea. La Paris mi-am cam pierdut din obiceiurile mele de cumpătare, și nu mi-ar părea rău să iau cina, chiar de ar fi vorba numai de niște fărîmituri.

– Stăpîne, se mai găsește oleacă de plăcintă de mei, un pic de slănină și de brînză de capră. Sînt bucate aspre și țărănești, pe care poate că nu le veți mai găsi bune de mîncat după ce ați gustat din bucătăria aleasă. Dacă nu vă vor desfăta cerul gurii, cel puțin vă vor împiedica să muriți de foame.

Asta-i tot ce poate să ceară un om de la hrană, răspunse Sigognac, și nu sînt deloc nerecunoscător, cum s-ar părea că o crezi, față de bucatele simple care m-au întărit în tinerețe și m-au făcut sănătos, sprinten și puternic ; servește-mi plăcinta ta de mei, slănina și brînza cu mîndria unui bucătar-șef, ce ar aduce pe o farfurie de aur un păun ce-și rotește coada !

Liniștit în privința bucatelor, Pierre așternu în grabă peste masa pe care Sigognac își lua de obicei sărăcăciosul prînz, o față de masă de culoare cenușie, dar curată ; așeză într-o parte paharul, iar în cealaltă oala de gresie plină cu o poșircă acră, spre a stabili armonia cu bucata de plăcintă, și rămase în picioare îndărătul stăpînului său, asemenea unui majordom ce slujește un prinț. După

anticul ceremonial, Miraut, stînd pe coadă, la dreapta lui, şi Belzebut, ghemuit la stînga, priveau în extaz la baronul de Sigognac şi urmăreau călătoriile pe care le săvîrşea mîna sa. de la farfurie pînă la gură şi de la gură pînă la farfurie, în aşteptarea unei bucăţele pe care le-o arunca în chip nepărtinitor.

Bizarul tablou era luminat de scurtătura din esenţă răşinoasă pe care Pierre o înfipsese într-un cîrlig de fier, înlăuntrul vetrei, pentru ca fumul să nu se răspîndească în încăpere. Tabloul repeta atît de exact scena descrisă la începutul acestei povestiri, încît baronul, izbit de asemănare, îşi închipuia că visase şi că nu ieşise niciodată din castelul lui.

Timpul care, la Paris, se scursese atît de repede şi fusese plin de întîmplări, părea că se oprise în loc la castelul Sigognac. Orele adormite nu se osteniseră să-şi întoarcă nisiparniţa plină de colb. Toate se găseau în acelaşi loc. Păianjenii dormitau mai departe prin unghere, în hamacele lor cenuşii, aşteptînd să pice vreo muscă improbabilă. Unii chiar îşi pierduseră curajul şi nu-şi mai reparaseră pînzele, nemaiavînd destulă substanţă pentru a-şi toarce firul din pîntec ; pe cenuşa albă din vatră, un tăciune, care părea că nu mai arsese de la plecarea baronului, scotea o dîră subţire de fum, asemenea aceleia ce se ridică dintr-o lulea gata să se stingă ; numai urzicile şi cucuta crescuseră în curte, iar iarba care înconjura lespezile era mai

înaltă ; o creangă a unui copac, care nu ajungea odinioară decît pînă la fereastra bucătăriei, își vîra acum un lăstar plin de frunze prin ochiul unui geam spart. Acestea erau singurele noutăți.

Fără de voia lui, Sigognac se simțea subjugat iarăși de această atmosferă. Vechile sale gînduri i se întorceau ca niște puhoaie ; se cufunda în visări tăcute, pe care Pierre le respecta și pe care Miraut și Belzebut nu îndrăzneau să le tulbure prin mîngîieri nepotrivite. Toate cîte i se întîmplaseră nu-i mai făceau decît impresia unor aventuri pe care le-a citit într-o carte și a căror amintire i-ar fi rămas în chip nedeslușit în minte. Căpitanul Fracasse, pe jumătate șters de pe acuma, nu-i mai apărea, în depărtare, decît asemenea unui spectru palid ce a purces și s-a desprins din el pentru totdeauna. Lupta cu Vallombreuse nu i se schița în memorie decît sub forma unui șir de mișcări bizare, în care voința sa nu se amestecase nicidecum. Nici una din faptele săvîrșite în acest răstimp nu i se părea că a depins de el, iar reîntoarcerea sa la castel rupsese firele care îl legau de viață. Numai iubirea sa pentru Isabella nu se risipise, și o regăsea mereu vie în inima sa, dar mai degrabă ca o aspirație a sufletului decît ca o pasiune reală, întrucît cea care însemna ținta pasiunii nu putea să-i mai aparțină. Sigognac înțelegea că roata carului său, îndrumată o clipă pe o altă cale, căzuse iarăși pe făgașul ei fatal, și se resemna la acest gînd cu o descurajare

liniştită. Se dojenea numai pentru faptul că nutrise cîteva clipe de speranță și de iluzii. De ce dracu cei nenorociți aspiră şi ei la fericire ? Ce prostie !

Totuşi reuşi să se scuture de această toropeală şi, cum vedea în ochii lui Pierre mijind întrebări timide, Sigognac îi povesti pe scurt vrednicului slujitor faptele mai de seamă care puteau să-l intereseze în această istorisire ; la auzul povestirii celor două dueluri ale elevului său cu Vallombreuse, bătrinelul, mîndru de a fi crescut un asemenea discipol, strălucea de bucurie și repeta, cu ajutorul unui băț, loviturile pe care i le descria Sigognac, avînd ca adversar peretele.

— Vai ! Scumpul meu Pierre, exclamă baronul oftînd, mi-ai arătat prea bine toate aceste secrete ale scrimei, pe care nimeni nu le stăpînește ca tine. Victoria aceasta m-a pierdut și m-a aruncat iarăși, pentru multă vreme, dacă nu pentru totdeauna, în acest sărman și trist castel. Ce noroc ciudat mai am şi eu : triumful mă doboară și îmi strică toate treburile în loc să le aranjeze. Ar fi fost mult mai bine dacă aș fi fost rănit sau chiar ucis în această întîlnire neplăcută.

— Cei din neamul Sigognac nu pot să fie înfrînți, exclamă în chip sentențios bătrînul slujitor. Orice s-ar întîmpla, stăpîne, sînt mulțumit că l-ați omorît pe acest Vallombreuse. De bună-seamă că faptele s-au petrecut conform regulilor, sînt convins de acest lucru, iar altceva nu mai este necesar.

Ce pretenții să aibă un om care moare din pricina unei lovituri straşnice de spadă, fiind în gardă ?

— Nici una, cu siguranță, răspunse Sigognac, pe care filozofia de ofițer de jandarmi a bătrînului maestru de arme îl făcu să surîdă ; însă mă simt puțin cam obosit. Aprinde lampa și condu-mă la camera mea.

Pierre se supuse. Baronul, precedat de slujitor şi urmat de cîine și de pisică, urcă încet vechea scară cu fresce stinse și decolorate. Herculii, pe suporturile lor, din ce în ce mai palizi, se străduiau să susțină cornişa falsă, a cărei greutate părea să-i zdrobească. Îşi umflau cu disperare muşchii vlăguiți, dar cu toate acestea nu putuseră împiedica să se desprindă din perete cîteva bucăți de tencuială. Împărații romani nu se prezentau deloc mai bine și, cu toate că îşi luau aere de mari viteji și de învingători, îşi pierduseră care coroana, care sceptrul, care purpura. Zăbrelele pictate, de pe boltă, se surpaseră în mai multe locuri, iar ploile de peste ierni, care răzbiseră prin crăpăturile zidului, geografiaseră nişte Americi noi, alături de vechile continente și de insulele care fuseseră trasate mai de demult.

Toată această dărăpănare, pe care Sigognac, mai înainte de a fi ieșit din conacul său, n-o băgase deloc în seamă, îl impresionă şi îl cufundă, în timp ce urca scara, într-o adincă melancolie. Vedea aici inevitabila și fatala decadență a neamului său și își spunea : „Dacă această boltă ar resimți

un pic de milă față de familia pe care a adăpostit-o pînă acum, ar trebui, de bună-seamă, să se prăbușească și să mă strivească pe loc!" Odată ajuns la ușa apartamentelor, luă lampa din mîinile lui Pierre, căruia îi mulțumi, spunîndu-i că poate să se retragă; nu voia să fie văzut cît era de emoționat.

Sigognac străbătu încet prima sală unde se desfășurase, cu cîteva luni în urmă, cina comedienilor. Amintirea acestui tablou voios o făcea și mai lugubră. Tulburată o clipă, liniștea părea să fi pus din nou stăpînire aici, pentru totdeauna, mai posomorîtă, mai adîncă, mai grozavă. În acest mormînt, ronțăitul unui șobolan ce-și tocea incisivii căpăta rezonanțe ciudate. Luminate de licărirea slabă a lămpii, portretele, sprijinindu-se cu coatele de ramele lor ofilite de aur, ca de niște balcoane, deveneau îngrijorătoare. S-ar fi zis că voiau să se smulgă din fundalul lor de întuneric și să coboare să-l salute pe nefericitul lor vlăstar. O viață spectrală însuflețea aceste efigii antice; buzele lor pictate se mișcau, murmurînd cuvinte pe care le auzea sufletul în locul urechilor; ochii li se ridicau cu tristețe către tavan și, pe obrajii lor lăcuiți, sudoarea umezelii se condensa în picături mari, care străluceau în lumină asemenea unor lacrimi. Spiritele strămoșilor rătăceau, fără îndoială, în jurul acestor imagini care înfățișau forma pămînteană pe care o însuflețiseră altădată, iar Sigognac le simțea prezența invizibilă în groaza

tainică a acestei semi-obscurități. Toate chipurile acestea cu cuirase sau cu turnele aveau un aer jalnic și năpădit de mîhnire. Numai ultimul portret, acela al mamei lui Sigognac, părea că suride. Lumina cădea drept deasupra lui și, fie că pictura mai recentă și făcută de o mînă mai meșteră crea această iluzie, fie că, într-adevăr sufletul venise o clipă să dea viață acestei aparențe, portretul exprima o dragoste încrezătoare și voioasă, care îl miră pe Sigognac și îl făcu s-o ia drept o prevestire favorabilă, deoarece expresia acestui cap i se păruse întotdeauna melancolică.

În sfîrșit, Sigognac păși în camera sa și puse lampa pe măsuța pe care mai zăcea încă volumul lui Ronsard, pe care îl citea atunci cînd comedienii bătuseră la vreme de noapte la poarta castelului. Hîrtia, plină de ștersături, ciorna unui sonet neterminat, se afla tot în același loc. Patul, care nu mai fusese făcut, păstra întipărită urma ultimelor persoane care se odihniseră în el. Isabella dormise acolo. Capul ei drăguț se rezemase de perna aceasta, confidentă a nenumărate visuri !

La gîndul acesta, Sigognac își simți inima torturată, într-un chip voluptos, de o durere plăcută, dacă pot fi puse împreună aceste cuvinte inamice prin firea lor. În imaginația sa îi apăreau cu vioiciune farmecele adorabilei fete : rațiunea îi șoptea, cu o voce plictisitoare și supărată, că Isabella era pierdută pe veci pentru el și, cu toate acestea, i se părea că vede, datorită unor năluciri stîrnite de

dragoste, între faldurile perdelelor, chipul ei curat și fermecător, asemenea chipului unei soții caste, care așteaptă reîntoarcerea soțului.

Pentru a pune capăt acestor vedenii care îi moleșeau curajul, se dezbrăcă și se culcă, sărutînd locul ocupat altădată de către Isabella ; însă, cu toată oboseala, somnul zăbovi mult, iar ochii îi rătăciră mai bine de o oră în jurul încăperii dărăpănate, cînd urmărind vreo răsfringere ciudată a razelor lunii pe geamurile ce-și pierduseră lustrul, cînd privind țintă, în chip inconștient, la vînătorul de rațe sălbatice din pădurea de arbori albaștri și galbeni, înfățișați pe vechea tapițerie.

Dacă stăpînul veghea, în schimb animalul dormea netulburat. Belzebut, încovrigat la picioarele lui Sigognac, sforăia ca motanul lui Mahomet pe mîneca profetului. Liniștea desăvîrșită și adîncă a ființei necuvîntătoare sfîrși prin a-l cuprinde și pe om, iar tînărul baron porni spre țara visurilor.

Cînd se vesti aurora, Sigognac fu și mai izbit decît fusese în ajun, de halul de pustietate în care se găsea castelul său. Lumina zilei nu știe ce-i compătimirea față de ruine și de vechituri ; ea dezvăluie cu cruzime sărăcia, zbîrciturile, petele, lucrurile spălăcite, pulberea și colbul, mucegaiurile ; noaptea, mai milostivă, îndulcește totul cu umbrele sale, ce-i sînt prietene, și cu trena vălului șterge lacrimile lucrurilor. Camerele atît de vaste odinioară, îi apăreau mici, și se mira cum de le

păstrase atît de mari în amintirea sa ; dar în curînd Sigognac se obișnui din nou cu dimensiunile locuinței sale și reintră în viața lui de altădată, așa cum îmbraci o haină veche pe care ai părăsit-o o bucată de vreme, spre a purta una nouă ; se simțea în largul său în acest veșmînt uzat, ale cărui cute fuseseră făcute de obiceiurile sale. Ziua și-o rînduia astfel. Se ducea să facă o scurtă rugăciune în capela ruinată, unde repauzau strămoșii săi, smulgea niște mărăcini de pe vreo lespede de mormînt sfărîmată, își lua în grabă masa puțină și cumpătată, se exersa la scrimă împreună cu Pierre, încăleca pe Bayard sau pe căluțul pe care îl păstrase și, după o lungă excursie, se întorcea acasă, tăcut și posomorit ca altădată ; apoi cina între Belzebut și Miraut și se culca răsfoind, spre a-i veni somnul, unul din volumele desperechiate și citite de o sută de ori, din biblioteca sa, devastată de șobolanii leșinați de foame. După cum se vede, nu supraviețuia nimic din strălucitul căpitan Fracasse, din îndrăznețul rival al lui Vallombreuse ; Sigognac redevenise de-a binelea castelanul din castelul sărăciei.

Într-una din zile, cobori în grădina în care le condusese pe cele două tinere comediene. Grădina era mai în paragină, mai în dezordine și mai năpădită de buruieni ca niciodată ; cu toate acestea, măceșul care dăruise un trandafir pentru Isabella și un boboc pentru Sérafina, spre a nu se putea spune că două doamne ieșeau dintr-o grădină fără

să se fi gătit cît de cît cu flori, părea că de data aceasta, ca și atunci, se ambiționase strașnic. Pe aceeași ramură, se răsfățau doi trandafirași fermecători, cu petale plăpînde, ce înfloriseră în dimineața aceea și care păstrau încă, în inima lor, două sau trei mărgăritare de rouă.

Priveliștea lor îl înduioșă într-un chip deosebit pe Sigognac, datorită amintirii pe care i-o treziseră. Își aduse aminte de vorbele rostite de Isabella: „În timpul plimbării noastre prin grădină, cînd îndepărtai mărăcinii din fața mea, mi-ai cules un mic trandafir sălbatic, singurul dar pe care puteai să mi-l faci; am lăsat să picure o lacrimă peste el, mai înainte de a-l adăposti la sînul meu, și, în tăcere, ți-am dat inima mea în schimb".

Sigognac luă trandafirul, îi aspiră cu pasiune mireasma și își lipi buzele de petale, închipuindu-și că sînt buzele prietenei sale, nu mai puțin dulci, mai rumene și mai parfumate. De cînd se despărțise de Isabella, gîndul lui o urmărea fără contenire, și înțelegea că nu mai putea să se lipsească de ea. În primele zile, tulburarea stîrnită de mulțimea întîmplărilor ce sosiseră una după alta, zăpăceala iscată de întorsăturile soartei, călătoria care-i silise gîndurile să zboare aiurea, toate îl împiedicaseră să-și dea seama de adevărata lui stare sufletească. Dar, întors iarăși în singurătate, în calm și în tăcere, el o regăsea pe Isabella la capătul tuturor

visărilor sale. Îi absorbea toate gîndurile şi toate simţămintele. Chiar şi imaginea Yolandei dispăruse ca un abur uşor. Nici nu se mai întreba măcar dacă iubise vreodată acea frumuseţe orgolioasă ; nu se mai gîndea la acest lucru. „Şi cu toate acestea, Isabella mă iubeşte !“ îşi spunea el, după ce recapitulase pentru a suta oară toate obstacolele ce se ridicau împotriva fericirii sale.

Trecură astfel două sau trei luni, şi Sigognac se afla în camera sa, căutînd trăsătura finală a unui sonet în care îşi preaslăvea iubita, cînd Pierre veni să-l anunţe pe stăpînul său că sosise un gentilom care doreşte să-i vorbească.

— Un gentilom care vrea să-mi vorbească ! exclamă Sigognac ; ori visezi tu, ori se înşeală el. Nimeni pe lume nu are să-mi spună ceva ; cu toate acestea, dată fiind ciudăţenia faptului, introdu-l pe neobişnuitul muritor. Cel puţin spune-mi care-i este numele.

— N-a vrut să şi-l spună, pretinzînd că acest nume nu v-ar lămuri cu nimic, răspunse Pierre, deschizînd cele două canaturi ale uşii.

În prag apăru un tînăr frumos, îmbrăcat într-un elegant costum de călărie din postav cenuşiu roşcat, împodobit cu verde, încălţat cu cizme de pîslă cenuşie, cu pinteni de argint şi ţinînd în mînă o pălărie cu boruri largi, împodobită cu o pană lungă, verde, ceea ce îngăduia să-i vezi în plină lumină capul mîndru, delicat şi încîntător, ale cărui tră-

sături regulate, demne de o statuie antică, ar fi putut stîrni gelozia a sumedenie de femei.

Acest cavaler desăvîrşit nu păru să-i facă lui Sigognac o impresie agreabilă, deoarece păli uşor şi dintr-o săritură alergă să-şi ia spada, atîrnată la căpătîiul patului, o scoase din teacă şi trecu în poziţia de apărare.

— La dracu! Domnule duce, credeam că v-am omorît de-a binelea! Dumneavoastră sînteţi sau umbra dumneavoastră care îmi apăreţi astfel?

— Sînt eu însumi, Hannibal de Vallombreuse, răspunse tînărul duce, eu însumi în carne şi oase, pe atît de puţin decedat pe cît este cu putinţă; dar băgaţi cît mai iute spada aceea în teacă. Ne-am bătut de două ori pînă acum. E de ajuns. Proverbul spune că lucrurile repetate îţi fac plăcere, dar că a treia oară ele ajung plictisitoare. N-am venit ca duşman. Dacă am să-mi reproşez cîteva mici păcate faţă de dumneata, ţi-ai luat revanşa din plin. Aşadar, nu ne mai datorăm nimic unul altuia. Pentru a-ţi dovedi bunele mele intenţii, iată un brevet semnat de rege, care îţi dăruieşte un regiment. Tatăl meu şi cu mine i-am amintit majestăţii-sale despre devotamentul arătat de neamul Sigognac faţă de regi, strămoşii săi. Am vrut să-ţi aduc personal această veste bună; şi acum, întrucît îţi sînt oaspete, dă poruncă să se răsucească nişte gîturi de orice-ar fi, să se pună la frigare orice vei pofti; dar, pentru numele lui Dumnezeu,

dă-mi să mănînc. Hanurile de pe drumurile acestea sînt tare nenorocite, iar în carele mele, împotmolite în nisip la o oarecare distanță de aici, se află toate proviziile mele.

Îmi este tare teamă, domnule duce, ca dejunul meu să nu ți se pară o răzbunare, răspunse Sigognac cu o curtenie plină de voioșie ; dar să nu pui pe seama picii biata masă pe care o vei lua. Purtarea dumitale sinceră și călduroasă m-a mișcat pînă în adîncul sufletului, și nu vei avea de aici înainte un prieten mai devotat decît mine. Cu toate că n-ai nici o nevoie de serviciile mele, îți sînt la dispoziție. Hei ! Pierre, găsește niște pui de găină, ouă, carne, și străduiește-te să-l ospătezi cît mai bine pe acest senior care moare de foame și care nu este obișnuit cu aceasta ca noi.

Pierre puse în buzunar cîțiva dintre pistolii trimiși de stăpînul său, și de care încă nu se atinsese, încălecă pe căluț și alergă în galop pînă în satul cel mai apropiat, în căutare de provizii. Găsi cîțiva pui, o șuncă, o butelie cu vin vechi și, la preotul de prin partea locului, pe care îl convinse, nu fără osteneală, să i-l dea, un pateu din ficat de rață, mîncare aleasă, demnă să figureze la ospățul unui episcop sau al unui prinț.

După un ceas se reîntoarse, lăsă în seama unei fete slabe și zdrențăroase pe care o întîlnise pe drum și o trimisese la castel, grija să întoarcă frigarea, și așeză masa în sala portretelor, alegînd

printre farfuriile şi vasele de faianță de prin dulapuri pe acelea care erau ciobite sau crăpate doar o dată, întrucît nici nu putea fi vorba de argintărie, ultima piesă fiind topită de multă vreme. După ce isprăvi, veni să-şi anunțe stăpînul că „domnii erau serviți".

Vallombreuse şi Sigognac se aşezară față în față, pe cele mai puțin şchioape dintre cele șase scaune, iar tînărul duce, pe care îl amuza situația aceasta nouă pentru el, porni la atacul bucatelor, strînse cu atîta trudă de către Pierre, cu o amuzantă şi cruntă poftă de mîncare. Dinții săi frumoşi, după ce au devorat un pui întreg, care, este drept, părea mort din pricina slăbiciunii, se înfipseră plini de voioşie în halca trandafirie dintr-o șuncă de Bayonne, de făcea, cum se spune, să sară firimituri pînă în tavan. Proclamă ficații de rață o mîncare delicată, aleasă, ambroziană şi găsi că brînzulica de capră, vărgată şi punctată cu nuanțe verzi, însemna un pinten straşnic care îți dădea ghies la băut. Aduse de asemenea laude vinului, care era vechi şi de viță bună, şi a cărui frumoasă culoare se înroşea ca purpura în vechile pahare de Veneția. O dată chiar, aşa de bine dispus era, încît fu cît pe-aci să pufnească în rîs văzînd chipul înspăimîntat al lui Pierre, surprins că l-a auzit pe stăpînul său numindu-l „domnul duce de Vallombreuse" pe acest om viu ce trecea drept răposat. Pe cînd îi ținea piept pe cît putea mai bine tînărului duce, Sigognac era uimit că-l vede la el

acasă, rezemîndu-se în chip familiar cu coatele de masa lui, pe acest elegant și mîndru senior, altădată rivalul său în dragoste, a cărui viață se aflase de două ori în vîrful spadei sale, și care încercase în mai multe rînduri să-l expedieze pe lumea cealaltă cu ajutorul duelgiilor.

Ducele de Vallombreuse pricepu gîndurile baronului fără ca acesta să și le fi exprimat, iar cînd bătrînul slujitor se retrase, după ce așezase pe masă o sticlă cu vin tare și două pahare mai mici decît celelalte, pentru a sorbi prețioasa licoare, își răsuci între degete vîrful mustății fine, și se adresă baronului cu o sinceritate prietenească :

— Văd bine, scumpul meu Sigognac, că, în ciuda politeții dumitale, acțiunea mea ți se pare puțin cam ciudată și neașteptată. De bună-seamă că-ți spui : „Cum se face oare că acest Vallombreuse, atît de trufaș, de arogant, de poruncitor, să fi devenit din tigrul care era, un miel pe care o păstoriță l-ar putea duce de capătul unei panglici ?" În răstimpul celor șase săptămîni cît am rămas țintuit la pat, am chibzuit la unele lucruri, așa cum și cel mai viteaz om își poate îngădui în fața veșniciei : deoarece moartea nu înseamnă nimic pentru noi nobilii, care ne jucăm cu viața noastră, cu o eleganță pe care burghezii nu vor lua-o nici odată drept pildă. Am înțeles deșertăciunea multor lucruri și mi-am făgăduit, de aveam să mă însănătoșesc, să mă port altfel. Din moment ce iubirea

pe care mi-o inspirase Isabella se preschimbase într-o prietenie curată și sfîntă, nu mai aveam nici un motiv să te urăsc. Nu mai erai rivalul meu. Un frate nu poate să fie gelos pe sora lui ; îți sînt recunoscător pentru iubirea respectuoasă pe care n-ai încetat să i-o porți atunci cînd se afla într-o situație care îngăduia familiaritățile exagerate. Ai fost cel dintîi care a ghicit acest suflet încîntător sub deghizarea ei de comediană. Sărac fiind, ai oferit femeii disprețuite cea mai mare bogăție pe care poate s-o posede un nobil, numele strămoșilor săi. Ea îți aparține, așadar, acum cînd are un nume ilustru și este bogată. Iubitul Isabellei trebuie să fie soțul contesei de Lineuil.

— Dar, răspunse Sigognac, ea m-a respins întotdeauna cu încăpățînare, atunci cînd putea crede în totala mea dezinteresare.

— Supremă delicatețe, susceptibilitate îngerească, spirit curat de sacrificiu ; se temea să nu-ți pună piedici în cale și să nu-ți dăuneze fericirii ; dar recunoașterea ce a intervenit a schimbat cu totul situația.

— Da, acum eu sînt acela care aș putea fi un obstacol pentru înalta ei situație. Am oare dreptul să mă arăt mai puțin devotat decît ea ?

— O mai iubești încă pe sora mea ? rosti ducele de Vallombreuse pe un ton grav ; în calitate de frate, am dreptul să-ți pun această întrebare.

— Din tot sufletul, din toată inima, cu tot sîngele meu, răspunse Sigognac; mai mult decît a iubit vreodată un bărbat o femeie pe acest pămînt, unde nimic nu este desăvîrşit, afară de Isabella.

— În acest caz, domnule căpitan de muşchetari, în curînd guvernator de provincie, porunceşte să-ţi înşăueze calul, şi vino cu mine la Vallombreuse să te prezint după regulile cuvenite prinţului, tatăl meu, şi contesei de Lineuil, sora mea. Isabella a refuzat ca soţ pe cavalerul de Vidalinc, pe marchizul de l'Estang, doi tineri tare frumoşi, pe legea mea; dar cred că, fără să se lase prea mult rugată, are să-l accepte pe baronul de Sigognac.

A doua zi, ducele şi baronul călătoreau unul lîngă altul, pe drumul ce ducea spre Paris.

XX
DECLARAȚIA DE DRAGOSTE A CHIQUITEI

O mulțime compactă umplea piața Grève, cu toate că era încă dis-de-dimineață, după cum arăta orologiul Primăriei. Marile acoperișuri ale lui Dominique Bocador se profilau într-o nuanță cenușiu-viorie pe un cer de un alb lăptos. Umbra lor rece se întindea pînă în mijlocul pieței, și învăluia o schelărie sinistră, ce depășea cu unul sau două picioare înălțimea frunților, mînjită într-un roșu sîngeriu. Pe la ferestrele caselor apăreau cîteva capete, ce se trăgeau numaidecît înapoi, văzînd că spectacolul nu începuse. O bătrînă chiar își arătă fața zbîrcită la o lucarnă a foișorului ce se înălța în colțul pieței, de unde, așa după cum vrea tradiția, doamna Marguerite a privit la supliciul lui la Molle și al lui Coconas[1] : schimbare

[1] Coconas și La Molle au conspirat împotriva lui Carol al IX-lea, regele Franței (1574). Ducesa de Nevers și Marguerite de Valois (Regina Margot) au pus să îmbălsămeze capetele iubiților lor.

nefericită a unei frumoase regine într-o vrăjitoare urîtă ! De crucea de piatră implîntată la marginea povîrnişului care cobora spre fluviu, se atîrnase un copil, ce se căţărase cu mare greutate acolo, şi care îşi ţinea braţele petrecute peste traversă, cu genunchii şi cu picioarele strîngînd vîrtos trunchiul, într-o poziţie la fel de chinuitoare ca şi aceea a tîlharului nepocăit de pe cruce, dar pe care n-ar fi părăsit-o nici pentru o jimblă sau pentru o plăcintă cu mere. De acolo i se arătau toate amănuntele interesante ale eşafodului, roata pe care urma să fie tras osînditul, frînghiile cu care avea să fie legat, drugul cu care aveau să i se zdrobească oasele ; toate, lucruri ce meritau să fie examinate.

Cu toate acestea, dacă, printre spectatori, vreunul s-ar fi gîndit să studieze cu nişte ochi mai atenţi copilul acesta astfel cocoţat, ar fi desluşit în expresia de pe figura sa un alt sentiment decît acela al unei curiozităţi vulgare. Nu feroceea atracţie a unui supliciu o adusese acolo pe tînăra fiinţă cu chip negricios, cu ochi mari, traşi, cu cearcăne întunecate, cu dinţi strălucitori, plete lungi, negre, ale cărei mîini înmănuşate de dogoarea soarelui se crispau pe traversele de piatră. Fineţea trăsăturilor sale părea chiar să trădeze alt sex decît cel arătat de veşmintele ei ; dar nimeni nu privea în această parte şi toate capetele se întorceau în

mod instinctiv spre eşafod sau spre chei, pe unde trebuia să-şi facă apariţia condamnatul.

În rîndurile grupurilor puteau fi văzute cîteva chipuri cunoscute : un nas roşu în mijlocul unei figuri palide il semnala pe Malartic, şi din profilul coroiat al lui Jacquemin Lampourde răzbătea îndeajuns peste faldul unei mantii aruncate pe umăr, după moda spaniolă, pentru a nu ne mai putea îndoi de identitatea sa. Cu toate că îşi trăsese pălăria peste ochi, pînă la sprîncene, spre a ascunde absenţa urechii ce-i fusese sfîrtecată de glonţul lui Piedgris, era lesne să-l recunoşti pe Bringuenarilles în puşlamaua voinică ce stătea pe o bornă şi trăgea dintr-o pipă lungă de Olanda, ca să-i mai treacă vremea. Piedgris discuta cu Tordgueule, iar pe treptele Primăriei se plimbau, în chip peripatetic, vorbind despre unele şi altele, mai mulţi obişnuiţi ai hanului „La ridichea încoronată". Piaţa Grève, unde, mai curind sau mai tîrziu, trebuiau să ajungă în mod fatal, exercită o fascinaţie ciudată asupra ucigaşilor, spadasinilor şi pungaşilor. Această piaţă sinistră, în loc să-i respingă, îi atrage. Se învîrtesc în jurul ei, descriind mai întîi nişte cercuri largi, apoi mai strîmte, pînă ce se prăvălesc ; le place să privească spînzurătoarea de care vor fi aninaţi ; îi contemplă cu aviditate aspectul oribil şi învaţă din schimonoselile osîndiţilor să se familiarizeze cu moartea ;

fect cu totul contrar concepției justiției, anume de a înfricoșa scelerații la privirea torturilor.

În afară de aceasta, ceea ce explică îmbulzeala unor asemenea desfrînați în zilele de execuție este și faptul că protagonistul tragediei este întotdeauna o rudă, o cunoștință, adeseori un complice. Se duc să vadă cum îi este spînzurat vărul, cum este tras pe roată un prieten apropiat, cum este fiert omul darnic care îți punea în circulație monedele false. Să lipsească de la această sărbătoare ar fi însemnat o impolitețe. Este agreabil pentru un condamnat să aibă în jurul eșafodului un public alcătuit din figuri cunoscute. Lucrul acesta te întărește și îți reînsuflețește energia. Nimeni nu vrea să fie laș în fața celor care prețuiesc adevăratul merit, și orgoliul vine în ajutorul suferinței. Cutare, înconjurat de asemenea spectatori, moare ca un roman, pe cînd, dacă ar fi fost ucis pe ascuns, în fundul unei pivnițe, s-ar fi purtat ca o muieruşcă.

Bătură șapte ore. Execuția trebuia să aibă loc abia la orele opt. De aceea, auzind cum răsună orologiul, Jacquemin Lampourde îi spuse lui Malartic :

— Vezi prea bine c-am fi avut timp să mai dăm pe gît o sticlă ; dar așa ești tu întotdeauna nerăbdător și nervos. Dacă ne-am reîntoarce la „Ridichea încoronată ?“ Mă plictisesc să aștept într-una și să mă învîrtesc pe loc. Merită oare atîta

aşteptare ca să vezi cum îl trage pe roată pe un biet amărît ? Supliciul ăsta-i anost, burghez şi comun. Dacă ar fi fost cel puțin vorba de o rupere strașnică în bucăți, cu patru cai încălecați fiecare de către un arcaș al armașului, de vreo tortură cu cleşti înroşiţi în foc, de vreun tratament cu smoală fierbinte şi cu plumb topit, ceva ingenios în materie de schingiuiri şi sălbatic de dureros, care să facă cinste imaginației judecătorului sau dibăciei călăului, oh ! atunci, nu spun nu. Aș fi rămas, pentru amorul artei ; dar, pentru atît de puțin, la naiba !

— Găsesc că ești injust în privința roții, răspunse în chip sentențios Malartic frecîndu-și nasul mai stacojiu ca niciodată ; roata își are părțile ei bune.

— Nu se poate discuta despre gusturi. Fiecare este atras de propria sa plăcere, după cum spune un autor latin tare vestit, al cărui nume l-am uitat, întrucît memoria mea nu reține lesne decît numele marilor căpitani. Îți place roata ; n-am să te contrazic în această privință, și am să-ți țiu tovărăşie pînă la sfîrşit. Eşti de acord, cu toate acestea, că tăierea unei căpățîni executată cu o lamă damaschinată, avînd pe spate o scobitură umplută cu argint viu spre a-i spori greutatea, cere ochi ageri, vigoare, dexteritate și îți oferă un spectacol pe cît de nobil pe atît de atrăgător.

— Da, fără îndoială, dar lucrurile se petrec prea pede, nu e decît un fulger ; şi apoi decapitarea ste rezervată gentilomilor. Butucul este unul din rivilegiile lor. Printre supliciile de rînd, mi se are că roata biruie vulgara spînzurătoare, bună el mult pentru răufăcătorii de mîna a doua. Agosin este mai mult decît un simplu hoţ. Merită un ratament mai bun decît frînghia, iar justiţia a vut faţă de el consideraţiile care i se cuvin.

— Ai avut totdeauna o slăbiciune pentru Agosin, şi asta fără îndoială din pricina Chiquitei, a ărei ciudăţenie îţi întărîtă ochii tăi desfrînaţi ; eu nu-ţi împărtăşesc admiraţia ce-o porţi acestui andit, făcut mai degrabă să lucreze la drumul mare şi prin trecătorile munţilor, ca un *salteador*, decît pentru a opera cu delicateţea potrivită în mijlocul unui oraş civilizat. Nu ştie nimic din rafinamentele artei. Apucăturile îi sînt morocănoase, sălbatice şi provinciale. La cel mai mic obstacol mînuieşte cuţitul şi ucide la întîmplare, în chip crud. A tăia nodul gordian nu înseamnă a-l desface, orice-ar spune Alexandru cel Mare. Şi, în afară de aceasta, nu se foloseşte de spadă ; ceea ce este lipsit de nobleţe.

— Specialitatea lui Agostin este *navaja*, unealta ţinutului său natal ; n-a bătut ca noi, ani de zile, pardoseala sălilor de arme. Procedeul său e plin de neprevăzut, are îndrăzneală, originalitate. Lovitura lui reuneşte însuşirile plăcute ale balisticii

cu siguranța discretă a armei albe. Individul este atins, la douăzeci de pași, fără de zgomot. Regret tare mult că i-a fost întreruptă cariera așa de curînd. Făcea figură frumoasă ; avea un curaj de leu.

— Cît despre mine, răspunse Jacquemin Lampourde, eu sînt pentru metoda academică. Fără forme, toate își pierd valoarea. Ori de cîte ori atac, îmi bat omul pe umăr și îi las răgazul să-și ia poziția de apărare ; se apără dacă vrea. Este un duel, nu mai este un omor. Sînt un spadasin, nu un asasin. Este adevărat că profunda mea știință a scrimei îmi asigură sorți de izbîndă și că spada mea aproape că nu dă greș ; dar a cunoaște bine jocul, nu înseamnă a trișa. Adun punga, ceasul, bijuteriile și mantia mortului ; ar face-o alții în locul meu. Întrucît eu sînt cel care am dus greul, este firesc să am profitul. Orice-ai spune, treaba aceasta cu cuțitul îmi repugnă ; este bună la țară și cu oameni de gloată.

— Oh ! tu, Jacquemin Lampourde, ești plin pînă peste cap de principii ; nimeni n-ar putea să te facă să renunți la ele ; cu toate acestea, un pic de fantezie nu prinde rău în artă.

— Aș fi de acord cu o fantezie savantă, complicată și delicată ; dar această brutalitate dezlănțuită și sălbatică îmi displace. Dealtminteri, Agostin se lasă îmbătat de sînge și, în beția sa roșie, lovește la întîmplare. Aceasta înseamnă o slăbiciune : cînd bei din cupa amețitoare a omoru-

ai, trebuie să ai capul ager. De pildă, în casa ceea unde a pătruns nu de mult ca să fure niște bani, l-a omorît pe bărbat, care se trezise, și a ucis-o și pe femeie, care dormea ; omor de prisos, prea din cale-afară de crud și puțin curtenitor. Nu trebuie să ucizi femeile decît atunci cînd țipă, chiar și atunci este mai bine să le pui căluș în gură : căci dacă ești prins, măcelurile astea emoționează judecătorii și mulțimea, și ai aerul unui monstru.

— Vorbești ca sfîntul Ioan Gură de Aur, răspunse Malartic, într-un chip atît de magistral și de peremptoriu, încît nu găsesc nimic spre a-ți răspunde ; dar ce-are să se întîmple cu biata Chiquita ?

Pe cînd Jacquemin Lampourde și Malartic filozofau astfel, o caleașcă ce venea dinspre chei pătrunse în piață și stîrni unduiri și vîrtejuri în rîndurile mulțimii. Caii tropăiau fără să poată înainta, și uneori copitele lor se prăvăleau peste cizme, ceea ce stîrni între pușlamale și lachei niște dialoguri arțăgoase, amestecate cu înjurături.

Pietonii striviți în acest chip ar fi luat bucuros cu asalt caleașca dacă armoriile ducale zugrăvite pe tăblia ușii nu le-ar fi inspirat un soi de teroare, cu toate că erau oameni ce nu respectau mai nimic. Curînd grupurile deveniră atît de dese, încît echipajul fu nevoit să se oprească în mijlocul pieței, unde, de departe, vizitiul, nemișcat pe capra caleștii, părea că stă așezat deasupra capetelor.

Pentru a-și deschide drum și a răzbate dincolo, ar fi trebuit să strivească prea multă mojicime, și această mojicime, care, în piața Grève se afla la ea acasă, poate că n-ar fi îngăduit așa ceva.

— Netrebnicii ăștia așteaptă vreo execuție și n-au să lase drumul liber decît după ce condamnatul o să fie trimis pe lumea cealaltă, spuse un tînăr frumos, îmbrăcat splendid, unui prieten, de asemenea foarte arătos la înfățișare, dar purtînd un costum mai modest, care stătea alături de el, în fundul caleștii. La dracu' cu imbecilul ăsta care și-a găsit să fie tras pe roată tocmai la ora cînd traversăm noi piața Grève ! Nu putea oare să amîne lucrul pe mîine ?

— Să fii convins că asta este și dorința lui, și că întîmplarea este și mai neplăcută pentru el decît pentru noi, răspunse prietenul.

— Lucrul cel mai bun care ne rămîne de făcut, scumpul meu Sigognac, este să ne resemnăm, să întoarcem capul de cealaltă parte, dacă spectacolul ne dezgustă, lucru dificil totuși, dacă lîngă tine se petrece ceva îngrozitor : martor ne stă sfîntul Augustin, care a deschis ochii în circ, la un țipăt grozav scos de mulțime, cu toate că își făgăduise să-i țină închiși.

— În orice caz, nu avem multă vreme de așteptat, răspunse Sigognac ; privește acolo, Vallombreuse : mulțimea se dă în lături în fața căruței în care se găsește condamnatul.

Într-adevăr, se vedea înaintînd o căruţă, trasă de o gloabă după care tînjea spînzurătoarea de la Montfaucon, înconjurată de cîţiva arcaşi călări; stîrnind un zgomot de fiare vechi şi străbătînd grupurile de curioşi, ea se îndrepta către eşafod. Pe o scîndură aşezată de-a curmezişul loitrelor stătea Agostin, lîngă un călugăr capucin cu barbă albă, care îi ducea la buze un crucifix din aramă galbenă, lustruit de săruturile celor aflaţi în agonie, deşi erau în deplină sănătate. Părul banditului era prins într-o basma, ale cărei capete înnodate îi atîrnau în josul cefei. O cămaşă din pînză groasă şi nişte pantaloni din saia veche însemnau toate veşmintele sale. Era în ţinută de eşafod; ţinută simplă. Călăul şi pusese mîna pe ţoalele condamnatului, după cum îi era dreptul, şi nu-i lăsase decît aceste zdrenţe, prea de ajuns ca să termine cu viaţa. O serie de frînghii, al căror capăt era ţinut de gîde, aflat în urma căruţei, pentru a nu fi văzut de condamnat, îl legau pe Agostin, lăsîndu-i o libertate aparentă. Un ajutor al călăului, aşezat de o parte, pe una din hulubele căruţei, ţinea hăţurile şi biciuia din răsputeri mîrţoaga costelivă.

— Ia priveşte, rosti Sigognac în caleaşcă, ăsta e banditul care m-a oprit odată la drumul mare, în fruntea unei trupe de manechine; ţi-am povestit întîmplarea asta în timpul călătoriei noastre, cînd am trecut prin locul unde s-a petrecut.

— Îmi amintesc, răspunse Vallombreuse, şi am rîs din toată inima de păţanie : dar, de atunci, se pare că ticălosul s-a consacrat unor isprăvi mai serioase. Ambiţia l-a dus la pierzanie ; dealtminteri se prezintă destul de bine.

Agostin, puţin cam palid sub pieliţa sa arsă de soare de felul ei, îşi plimba peste mulţime o privire preocupată, care părea să caute pe cineva. Trecînd pe lîngă crucea de piatră, zări copilul cocoţat de care a fost vorba la începutul acestui capitol şi care nu-şi părăsise locul.

La vederea lui, un fulger de bucurie îi străluci în ochi, iar un zîmbet uşor îi întredeschise buzele ; făcu din cap un semn imperceptibil, rămas bun şi testament în acelaşi timp, şi rosti cu jumătate de voce :

— Chiquita !

— Fiule, ce vorbă ai pronunţat ? întrebă capucinul clătinîndu-şi crucifixul ; sună ca un nume de femeie ; vreo ţigancă fără îndoială sau vreo fată desfrînată. Gîndeşte-te mai curînd la izbăvirea ta ; eşti cu un picior pe pragul veşniciei.

— Da, părinte, şi cu toate că părul mi-e negru, eşti mai tînăr decît mine cu barba dumitale albă. Fiecare învîrtitură de roată către această lemnărie mă îmbătrîneşte cu zece ani.

— Pentru un brigand de provincie, pe care ar trebui să-l intimideze faptul că va muri în faţa parizienilor, rosti Jacquemin Lampourde, care se

apropiase de eşafod slujindu-se de coate printre atîţia gură-cască şi cumetre, acest Agostin se poartă destul de bine ; nu e nici prea desfigurat şi nici nu are, ca unii, în mod anticipat, înfăţişarea cadaverică a celor osîndiţi la supliciu. Capul nu i se bălăbăne ; îl ţine sus şi drept ; ca un semn de curaj, a privit ţintă la maşina eşafodului. Dacă experienţa mea nu mă înşeală, are să-şi dea un sfîrşit corect şi decent, fără să geamă, fără să se zbată, fără să ceară să facă mărturisiri pentru a cîştiga timp.

— Oh ! cît despre asta, nu este nici o primejdie ; la tortură a lăsat să i se înfigă opt pene mai degrabă decît să descleşteze dinţii şi să-şi trădeze un tovarăş.

În timpul acestor scurte dialoguri, căruţa ajunsese la picioarele eşafodului, ale cărui trepte Agostin le urcă încet, precedat de ajutorul călăului, sprijinit de capucin şi de gîde. În mai puţin de un minut fu întins şi legat strîns de roată, de către ajutoarele călăului. Acesta, după ce îşi aruncă mantaua roşie brodată la umăr cu nişte şireturi albe, îşi sumese mîneca în jurul braţului, ca un colac, spre a avea mişcările mai libere şi mai uşoare, şi se aplecă să apuce drugul fatal.

Era momentul suprem. O curiozitate plină de nelinişte apăsa piepturile spectatorilor. Lampourde şi Malartic deveniseră serioşi ; chiar şi Bringuena-

riiles nu mai pufăia din pipa pe care şi-o scosese dintre buze. Tordgueule, mirosind că putea să i se întîmple şi lui o aventură asemănătoare, luase un aer melancolic şi visător. Deodată, un fel de freamăt străbătu mulţimea. Copila cocoţată pe cruce îşi dete drumul alunecînd pînă la pămînt şi, strecurîndu-se ca o şopîrlă printre grupuri, ajunse la eşafod, îi urcă treptele din două sărituri şi apăru în faţa gîdelui mirat, care şi ridicase bara, cu chipul ei palid, scînteietor, sublim, iluminat de o asemenea hotărîre, încît călăul se opri fără de voie şi nu slobozi lovitura gata să cadă.

— Piei de acolo, puştoaico, strigă călăul, sau drugul o să-ţi zdrobească ţeasta.

Dar Chiquita nici gînd să-l asculte. Puţin îi păsa dacă avea să fie omorîtă. Aplecîndu-se asupra lui Agostin, îl sărută pe frunte şi îi spuse : „Te iubesc !" ; apoi, cu o mişcare mai iute decît fulgerul, îi împlîntă în inimă *navaja* pe care şi-o luase înapoi de la Isabella. Lovitura fusese dată de o mînă atît de sigură, încît moartea fu aproape instantanee ; Agostin de-abia mai avu timpul să spună : „Mulţumesc".

„Cuando esta vivora pica,
No hay remedio en la botica"

murmură copilul cu un hohot de rîs sălbatic şi nebun, repezindu-se în josul eşafodului, unde călăul, încremenit din pricina întîmplării, îşi lăsase

în jos drugul nefolositor, nehotărît fiind dacă trebuia să zdrobească oasele unui cadavru.

— Bine, Chiquita, foarte bine ! nu se putu stăpîni să strige Malartic, care o recunoscuse sub hainele ei de băiat.

Lampourde, Bringuenarilles, Piedgris, Tordgueule și prietenii „Ridichii încoronate", minunați de această faptă, se rînduiră în chip de gard compact, astfel încît să-i împiedice pe soldați să poată alerga după Chiquita. Certurile și îmbrîncelile, amestecate cu lovituri de pumn, stîrnite de această zăpăceală prefăcută, îi dădură micuței răgazul să ajungă la caleașca lui Vallombreuse, oprită în colțul pieței. Ea se săltă pe scara trăsurii și, agățîndu-se cu mîinile de portieră, îl recunoscu pe Sigognac, căruia îi spuse cu o voce gîfîindă :

— Am salvat-o pe Isabella, salvează-mă.

Vallombreuse, pe care această scenă bizară îl interesase în chip deosebit, strigă vizitiului :

— Pornește cu toată iuțeala și, de va trebui, poți să treci peste burțile acestor ticăloși.

Dar vizitiul nu avu nevoie să strivească pe nimeni. Mulțimea deschidea cu grabă cale liberă caleștii și închidea iarăși, numaidecît, drumul, pentru a opri urmărirea nu prea energică a soldaților. În cîteva minute, caleașca ajunse la poarta Saint-Antoine și, cum zvonul unei întîmplări atît de recente nu putuse să fi răzbit pînă aici, Vallombreuse

porunci vizitiului să domolească iuţeala, cu atît mai mult cu cît un echipaj ce gonea cu o asemenea viteză ar fi părut, pe drept cuvînt, suspect. După ce lăsară în urmă foburgul, spuse Chiquitei să intre în trăsură. Fără să scoată o vorbă, ea se aşeză pe o pernă, în faţa lui Sigognac. Sub înfăţişarea cea mai calmă, era pradă unei exaltări fără de margini. Nu i se mişca nici un muşchi al feţei, dar un val de sînge îi împurpura obrajii, de obicei atît de palizi, şi dădea ochilor ei mari, aţintiţi, care priveau fără să vadă, o strălucire supranaturală. Un fel de transfigurare se petrecuse în Chiquita. Acest efort violent sfîşiase crisalida copilărească în care dormea fata. Împlîntindu-şi cuţitul în inima lui Agostin, ea şi-o deschisese, cu aceeaşi lovitură, pe a ei. Dragostea ei se născuse din acest omor ; fiinţa bizară, aproape fără de sex, jumătate copil, jumătate drăcuşor, care fusese pînă atunci, nu mai exista. De aici înainte era femeie, iar pasiunea ei înflorită într-un minut, avea să fie eternă. Un sărut, o lovitură de cuţit, aceasta însemna dragostea Chiquitei.

Caleaşca mergea într-una şi se şi vedeau răsărind de după copaci acoperişurile mari, de ardezie, ale castelului. Vallombreuse îi spuse lui Sigognac :

— Vino în apartamentul meu şi aranjează-te puţin, înainte de a te prezenta surorii mele, care nu ştie de călătoria mea şi de sosirea dumitale ; am

pregătit lovitura asta de teatru care sper că va reuşi straşnic. Coboară burduful dinspre partea dumitale ca să nu fi văzut, pentru ca surpriza să fie deplină. Dar ce ne facem cu puiul ăsta de drac ?

— Porunciţi, spuse Chiquita, care, prin adînca ei reverie auzise vorbele lui Vallombreuse, porunciţi să fiu dusă la doamna Isabella ; ea să fie judecătorul soartei mele.

Cu perdelele lăsate, caleaşca intră în curtea de onoare : Vallombreuse îl luă de braţ pe Sigognac şi îl conduse în apartamentul său, după ce spusese unui lacheu s-o ducă pe Chiquita la contesa de Lineuil.

Văzînd-o pe Chiquita, Isabella îşi puse de o parte cartea pe care voia să o citească şi îşi îndreptă asupra fetei o privire plină de întrebări.

Chiquita rămase nemişcată, fără să scoată o vorbă, pînă ce lacheul părăsi încăperea. Atunci, cu un fel de solemnitate ciudată, înaintă spre Isabella, îi luă mîna şi spuse :

— Cuţitul este înfipt în inima lui Agostin ; nu mai am stăpîn, şi simt nevoia să mă devotez cuiva. După el, care acum este mort, pe tine te iubesc cel mai mult pe lume ; mi-ai dat şiragul de mărgăritare şi m-ai sărutat. Mă vrei să-ţi fiu sclavă, cîine, spiriduş ? Porunceşte să-mi dea o zdreanţă neagră ca să port doliu după iubirea

mea ; am să mă culc în pragul ușii tale ; asta n-are să te stingherească deloc. Cînd vei avea nevoie de mine, vei fluiera așa — și Chiquita fluieră —, iar eu am să apar numaidecît ; vrei ?

Isabella, drept orice răspuns, o strînse la piept pe Chiquita, îi atinse fruntea cu buzele și primi fără de înconjur acest suflet care i se dăruia.

XXI

HYMEN, O, HYMENES!

Isabella, obişnuită cu purtările enigmatice şi bizare ale Chiquitei, n-o întrebase nimic, gîndindu-se să-i ceară explicaţii cînd ciudata fiinţă avea să fie mai calmă. Presimţea, neîndoielnic, întîmplări îngrozitoare îndărătul acestor lucruri; dar sărmana copilă îi adusese asemenea servicii, încît trebuia s-o primească, în această stare, vădit deznădăjduită, fără s-o mai descoasă cu felurite întrebări.

După ce-o dădu în grija unei cameriste, îşi reluă lectura întreruptă, cu toate că n-o interesa cîtuşi de puţin cartea; după cîteva pagini, întrucît mintea nu mai urmărea rîndurile, puse semnul de carte între pagini şi aşeză volumul pe masă, printre feluritele broderii începute. Cu capul sprijinit în mînă, cu privirile pierdute în depărtări, ea păşi pe drumul obişnuit al visărilor ei. „Ce s-o fi întîmplat cu Sigognac, îşi spunea ea, se mai gîndeşte oare la mine, mă mai iubeşte oare? Fără îndoială că s-a întors în castelul lui sărăcă-

cios și, crezîndu-mi fratele mort, nu îndrăznește să dea nici un semn de viață. Obstacolul acesta fără de temei îl oprește. Ar fi încercat, altminteri, să mă revadă ; cel puțin mi-ar fi scris. Poate gîndul că acum însemn o partidă bogată, îi înfrînează curajul. Dacă m-o fi uitat ? Oh ! nu ; e cu neputință. Ar fi trebuit să-l înștiințez că Vallombreuse s-a vindecat de pe urma rănii primite ; dar nu șade bine unei tinere de neam să ațițe astfel pe un iubit aflat în depărtări, spre a se înapoia ; lucrul acesta ar jigni toate susceptibilitățile feminine. Adeseori mă întreb dacă n-ar fi fost mai bine pentru mine să rămîn umila comediantă care eram. Puteam, cel puțin, să-l văd în fiecare zi și, sigură de virtutea mea ca și de respectul lui, să gust în liniște din fericirea de a fi iubită. Cu toată dragostea înduioșătoare a tatălui meu, mă simt tristă și singură în acest castel magnific ; cel puțin dacă ar fi aici Vallombreuse, tovărășia lui m-ar distra ; dar absența lui se prelungește și caut zadarnic sensul vorbelor ce mi le-a spus la plecare, însoțite de un surîs : «La revedere, surioară, ai să fii mulțumită de mine». Uneori, mi se pare că înțeleg, dar nu vreau să mă opresc la un asemenea gînd : decepția ar fi prea dureroasă. Dacă ar fi adevărat, ah ! aș deveni nebună de bucurie !"

Contesa de Lineuil, deoarece este poate un pic cam familiar s-o numim pur și simplu Isabella pe fiica recunoscută a unui prinț, ajunsese aici cu

monologul ei interior, cînd un mai mare peste lachei veni să întrebe dacă doamna contesă putea să-l primească pe domnul duce de Vallombreuse, care sosise din călătorie şi voia s-o salute.

— Să vină numaidecît, răspunse contesa, vizita sa îmi face cea mai mare plăcere.

De-abia trecuseră cinci sau şase minute şi tînărul duce intră în salon cu chipul strălucitor, ochii ageri, călcătura sigură şi uşoară, cu acel aer glorios pe care îl avea înainte de a fi rănit; îşi aruncă pălăria de fetru cu pană pe un fotoliu şi, luînd mîna surorii sale, o duse la buze într-un chip pe cît de respectuos, pe atît de tandru.

— Scumpa mea Isabella, am întîrziat mai mult decît aş fi vrut, deoarece pentru mine înseamnă un mare neajuns să nu te văd, într-atît de repede m-am deprins cu plăcuta obişnuinţă a prezenţei tale; dar în timpul călătoriei am lucrat în folosul tău, şi speranţa că îţi voi face plăcere mă despăgubea întrucîtva.

— Cea mai mare plăcere pe care ai fi putut să mi-o faci, răspunse Isabella, ar fi fost să rămîi la castel, lîngă tatăl tău şi lîngă mine, şi nu să porneşti la drum, cu rana de-abia închisă, pentru nu ştiu ce fantezie.

— Am fost oare rănit? spuse rîzînd Vallombreuse; pe legea mea dacă îmi amintesc; nu ţin minte deloc. Niciodată nu m-am simţit mai sănătos, iar această mică excursie mi-a prins tare bine. Şaua îmi prieşte mai mult decît canapeaua.

Dar pe tine, scumpă soră, te găsesc puţin cam slăbită şi palidă ; te-ai plictisit cumva ? Castelul ăsta nu e vesel, iar singurătatea nu le prinde bine fetelor tinere. Lectura şi brodatul devin cu timpul nişte ocupaţii melancolice, şi sînt momente cînd celei mai înţelepte dintre fete, sătulă să tot privească pe fereastră la apa înverzită din şanţ, i-ar plăcea să vadă chipul vreunui mîndru cavaler.

— Cît mă necăjeşti cu vorbele tale de şagă, frate, şi cum îţi place să-mi sicîi tristeţea cu năzbîtiile tale ! Nu mi-a ţinut oare de urît prinţul, cu atîta bunăvoinţă părintească, neostenit în vorbe înţelepte şi pline de învăţăminte ?

— Fără îndoială, prea cinstitul nostru tată e un gentilom perfect, chibzuit la sfat, îndrăzneţ la faptă, curtean desăvîrşit în preajma regelui, mare senior la el acasă, doct şi priceput în tot felul de ştiinţe ; dar genul de distracţie pe care ţi-l stîrneşte este o distracţie serioasă, şi eu nu vreau ca scumpa mea soră să-şi treacă tinereţea într-un chip solemn şi posac. Deoarece nu l-ai vrut pe cavalerul de Vidaline şi nici pe marchizul de l'Estang, m-am apucat eu să caut şi, în călătoriile mele, am găsit ce-ţi trebuia : un soţ fermecător, desăvîrşit, ideal, care o să-ţi placă la nebunie, sînt convins de acest lucru.

— E o cruzime, Vallombreuse, să mă persecuţi cu glumele astea. Ştii doar, frate rău, că nu vreau să mă căsătoresc ; n-aş putea să-mi dau doar

mîna, fără de inimă, iar inima mea nu-mi mai aparține.

— N-ai să mai vorbești așa cînd am să-ți prezint soțul pe care ți l-am ales.

— Niciodată, niciodată, răspunse Isabella cu o voce schimbată de emoție ; am să rămîn credincioasă unei amintiri nespus de scumpe, deoarece nu-mi închipui că ai de gînd să-mi constrîngi voința.

— Oh ! nu, nu sînt pînă într-atît de tiranic ; eu îți cer numai să nu-mi respingi protejatul mai înainte de a-l fi văzut.

Fără să mai aștepte consimțămîntul surorii sale, Vallombreuse se ridică și trecu în salonul vecin. Se întoarse numaidecît aducîndu-l cu el pe Sigognac, a cărui inimă bătea grozav de tare. Cei doi tineri, ce se țineau de mînă, rămaseră cîtva timp în pragul ușii, sperînd că Isabella are să-și întoarcă ochii spre ei, dar ea și-i ținea plecați, cu sfiiciune, privind la vîrful corsajului și gîndindu-se la acel prieten pe care nu-l bănuia atît de aproape de ea.

Văzînd că nu îi ia în seamă, și că se cufundă din nou în visările ei, Vallombreuse făcu cîțiva pași către sora sa, ducîndu-l pe baron de vîrful degetelor, așa cum conduci o doamnă la dans, și făcu un salut ceremonios, salut repetat și de Sigognac. Numai că Vallombreuse surîdea, în timp ce Sigognac pălea grozav. Viteaz în fața băr-

baților, era timid cu femeile, asemene tuturor inimilor generoase.

— Contesă de Lineuil, exclamă Vallombreuse pe un ton ușor emfatic și parcă exagerînd în chip intenționat eticheta, permiteți-mi să vă prezint pe unul dintre bunii mei prieteni, pe care sper că îl veți întîmpina în chip favorabil : baronul de Sigognac.

La auzul acestui nume, pe care îl luă la început drept o glumă a fratelui ei, Isabella tresări, totuși aruncă o privire grăbită către noul venit. Dîndu-și seama că Vallombreuse n-o înșelase, o emoție extraordinară puse stăpînire pe Isabella. Mai întîi se făcu albă ca varul, tot sîngele năvălindu-i spre inimă ; apoi, în virtutea reacției, o roșeață plăcută îi învălui, ca un nor trandafiriu, fruntea, obrajii și cît se zărea din sînul ei, acoperit de pieptar. Fără să scoată o vorbă, se ridică și se aruncă de gîtul lui Vallombreuse, ascunzîndu-și capul pe umărul tînărului duce. Două-trei hohote de plîns frămîntară trupul grațios al fetei, iar cîteva lacrimi udară catifeaua tunicii în locul unde își rezemase capul. Prin gestul acesta drăguț, atît de pudic și de feminin, Isabella își dezvălui toată gingășia sufletului ei. Îi mulțumea lui Vallombreuse, a cărui bunătate ingenioasă o înțelesese și, neputînd să-și îmbrățișeze iubitul, își îmbrățișa fratele.

Cînd socoti că Isabella avusese răgazul să se liniştească, Vallombreuse se desprinse încetişor din îmbrăţişarea ei şi, îndepărtîndu-i mîinile, cu care îşi acoperea faţa spre a-şi ascunde lacrimile, îi spuse :

— Scumpa mea soră, îngăduie-ne un pic să-ţi vedem chipul fermecător, altminteri protejatul meu va crede că nutreşti faţă de el o silă de nestăpînit.

Isabella se supuse şi îşi îndreptă spre Sigognac frumoşii ei ochi luminaţi de o cerească bucurie, în ciuda perlelor strălucitoare care îi mai tremurau încă pe lungile-i gene : îi întinse mîna ei frumoasă, pe care baronul, inclinîndu-se, o sărută în chipul cel mai drăgăstos. Senzaţia resimţită ajunse pînă în inima tinerei, care fu cît pe-aci să leşine ; dar îţi revii repede după aceste emoţii desfătătoare.

— Ei bine, rosti Vallombreuse, nu aveam oare dreptate cînd susţineam că ai să-l primeşti bucuroasă pe pretendentul ales de mine ? Cîteodată este bine să-ţi aperi fanteziile cu înverşunare. Dacă nu m-aş fi arătat tot atît de încăpăţînat pe cît erai de hotărîtă tu, scumpul Sigognac ar fi pornit iarăşi spre domeniile sale, fără a te fi văzut, şi ar fi fost păcat, recunoşti acest lucru.

— Recunosc, scumpul meu frate ; ai fost în cele petrecute de o bunătate vrednică de toată lauda. Numai tu puteai, în aceste împrejurări, să duci

la bun sfîrşit împăcarea, întrucît numai tu ai suferit.

— Da, rosti Sigognac, domnul duce de Vallombreuse a dat dovadă, faţă de mine, că are un suflet mare şi generos ; a lăsat deoparte simţămintele de ură care puteau să pară îndreptăţite, şi a yenit la mine cu mîna întinsă şi cu cugetul curat. Pentru răul pe care i l-am făcut, se răzbună cu nobleţe, obligîndu-mă la o recunoştinţă veşnică, povară uşoară, pe care o voi purta bucuros pînă la moarte.

— Nu mai vorbi de aceste lucruri, scumpe baroane, răspunse Vallombreuse ; ai fi făcut întocmai ca mine, în locul meu. Doi viteji termină totdeauna prin a se înţelege ; spadele ce se încrucişează înfrăţesc sufletele, iar noi, mai curînd sau mai tîrziu, trebuia să devenim doi prieteni, ca Tezeu [1] şi Pirithous, ca Nisus şi Euryale, ca Pythias şi Damon [2] ; dar nu te mai ocupa de mine. Spune mai degrabă surorii mele cît o regretai şi cît te mai gîndeai la ea în conacul Sigognac,

---

[1] Rege legendar al Atenei. Eroul cel mai popular al Atticei. Împreună cu Pirithous, prietenul său, a pătruns în Infern pentru a o răpi pe Persefona. Hercule i-a salvat de la osînda lui Hades.

[2] Filozofi pitagoreici din Syracusa (sec. IV î.e.n.). În timpul domniei lui Denys cel Tînăr, Pythias, condamnat la moarte, a cerut un răgaz. Damon a consimţit să moară în locul prietenului său dacă acesta nu avea să se înapoieze la termenul fixat.

unde mi s-a servit una dintre cele mai bune mese din viața mea, deși susțineai că regula ce domnește acolo este să mori de foame.

— Și eu am cinat acolo de minune, rosti Isabella surîzînd, iar amintirea ce-o păstrez este tare plăcută.

— Veți vedea că toată lumea va fi luat parte la festine demne de Baltazar, în acest turn al foametei, replică Sigognac ; dar eu nu roșesc din pricina fericitei sărăcii ce ți-a înduioșat sufletul, scumpă Isabella ; o binecuvîntez ; îi datoresc totul.

— Sînt de părere, rosti Vallombreuse, că aș face bine să mă duc să-l salut pe tata și să-l anunț despre sosirea ta, la care se așteaptă un pic, e cazul s-o mărturisesc. Dar, contesă, îl accepți într-adevăr de soț pe baronul de Sigognac ? n-aș vrea să fac cine știe ce greșeală nemaipomenită. Îl accepți ? foarte bine. În acest caz pot să mă retrag : logodnicii au să-și spună cîteodată lucruri foarte inocente, dar prezența unui frate i-ar stînjeni ; vă las unul altuia, convins fiind că îmi vei mulțumi ; și apoi meseria de *dueña* nu mă interesează. La revedere ; am să mă înapoiez curînd ca să-l iau pe Sigognac, spre a-l prezenta prințului.

După ce aruncă aceste cuvinte cu un aer degajat, tînărul duce își puse pălăria pe cap și părăsi încăperea, lăsîndu-i singuri pe cei doi minunați

îndrăgostiţi. Oricît de agreabilă ar fi fost tovărăşia lui, absenţa sa era şi mai plăcută.

Sigognac se apropie de Isabella şi îi luă mîna, pe care ea nu şi-o retrase. Timp de cîteva minute tînăra pereche se privi cu ochi în care se citea extazul. Asemenea tăceri sînt mai elocvente decît cuvintele ; lipsiţi aşa de multă vreme de plăcerea de a se vedea, Isabella şi Sigognac nu se puteau sătura unul de altul ; în sfîrşit baronul îi spuse tinerei sale iubite :

— Abia îndrăznesc să cred în atîta fericire. Oh ! ce stea ciudată am şi eu ! m-ai iubit pentru că eram sărac şi nenorocit, iar ceea ce trebuia să mă ducă la pieire, este pricina fericirii mele. O trupă de comedieni îmi hărăzea un înger de frumuseţe şi de virtute ; un atac înarmat mi-a dăruit un prieten, iar răpirea ta a făcut să fii recunoscută de un tată care te căuta în zadar ; toate acestea pentru că un car s-a rătăcit prin lande într-o noapte întunecoasă.

— Acolo sus era scris că trebuia să ne iubim. Sufletele înfrăţite sfîrşesc prin a se găsi cînd ştiu să aştepte. La castelul Sigognac am simţit într-adevăr că mi se împlinea destinul ; cînd te-am văzut, inima din piept, pe care nici un fel de atenţie curtenitoare n-a reuşit s-o mişte, a fost zguduită. Timiditatea ta a făcut mai mult decît toate îndrăznelile, şi din acel moment m-am hotărît pentru totdeauna să nu-ţi aparţin decît ţie sau lui Dumnezeu.

— Şi totuşi, rea ce eşti, mi-ai refuzat mîna cînd ţi-am cerut-o în genunchi : ştiu foarte bine că o făceai din generozitate ; dar era o generozitate plină de cruzime.

— Am s-o îndrept pe cît voi putea mai bine, scumpul meu baron, şi iată-mi mîna, împreună cu inima, care erau ale tale de mult. Contesa de Lineuil nu este obligată să aibă aceleaşi scrupule ca şi sărmana Isabella. Nu aveam decît o singură teamă, că n-ai să mă mai vrei din mîndrie. Dar, spune drept, renunţînd la mine, nu te-ai fi căsătorit cu altă femeie ? Mi-ai fi rămas credincios, chiar fără să nutreşti vreo speranţă ? Te gîndeai oare la mine cînd a venit Vallombreuse să te plictisească, la castelul tău ?

— Scumpa mea Isabella, ziua orice gînd îmi zbura către tine, iar seara, cînd îmi puneam capul pe perna atinsă o dată de fruntea ta curată, rugam fierbinte zeităţile visului să-mi înfăţişeze fermecătoarea ta icoană în oglinda lor fantastică.

— Şi aceste bune divinităţi ţi-au împlinit adeseori ruga ?

— Nu m-au amăgit niciodată, şi numai venirea dimineţii te făcea să dispari prin poarta de ivoriu. Oh ! ziua îmi părea tare lungă, şi aş fi vrut să dorm într-una.

— Şi eu te-am văzut multe nopţi în şir. Inimile noastre îndrăgostite îşi dădeau întîlnire în acelaşi vis. Dar, Domnul fie lăudat, iată-ne reuniţi pentru multă vreme ; pentru totdeauna, sper. Prinţul,

cu care Vallombreuse trebuie că s-a învoit, întrucît fratele meu nu te-ar fi îndemnat în chip uşuratic la acest pas, fără nici o îndoială, va primi favorabil cererea ta. În mai multe rînduri, mi-a vorbit frumos despre tine, şi îmi arunca priviri ciudate, care mă tulburau nespus de mult, şi al căror tîlc nu îndrăzneam atunci să-l pricep, întrucît Vallombreuse încă nu spusese că nu te va mai urî.

În acest moment tînărul duce se reîntoarse şi îi spuse lui Sigognac că îl aşteaptă prinţul.

Sigognac se ridică, se înclină în faţa Isabellei şi îl urmă pe Vallombreuse de-a lungul mai multor apartamente, la capătul cărora se găsea camera prinţului. Bătrînul senior, îmbrăcat în veşminte negre, decorat cu ordinele primite, stătea lîngă fereastră, într-un fotoliu mare, înapoia unei mese acoperite cu un covor turcesc şi încărcată cu hîrtii şi cărţi. Cu tot aerul binevoitor, figura îi era un pic gravă, ca aceea a unei persoane care aşteaptă o vizită solemnă. Lumina care aluneca pe fruntea sa în luciri mătăsoase făcea să-i strălucească, asemenea unor şuviţe de argint, cîteva fire de păr desprinse din buclele pe care pieptenele valetului le aranjase de-a lungul tîmplelor. Privirea îi era blîndă, hotărîtă şi deschisă, iar timpul, care lăsase pe figura aceasta nobilă urme ale trecerii sale, îi reda în măreţie ceea ce îi răpise în privinţa frumuseţii. La vederea prinţului, chiar de-ar fi fost lipsit de însemnele rangului său, era cu neputinţă să nu încerci un sentiment de veneraţie. Bădăranul

cel mai necioplit şi mai sălbatic ar fi recunoscut în el un adevărat mare senior. Prinţul se ridică din fotoliul său spre a răspunde salutului lui Sigognac şi îi făcu semn să ia loc.

— Prea cinstite tată, spuse Vallombreuse, ţi-l prezint pe baronul de Sigognac, altădată rivalul meu, acum prietenul meu, în curînd ruda mea dacă îţi vei da consimţămîntul. Lui ii datorez faptul că m-am cuminţit. Nu-i o obligaţie uşoară. Baronul vine în chip respectuos, să-ţi facă o cerere şi aş fi foarte încîntat de i-ai îndeplini-o.

Prinţul făcu un gest de învoire ca pentru a-l îndemna pe Sigognac să vorbească.

Astfel încurajat, baronul se ridică, se înclină şi rosti :

— Prinţe, vă cer mîna contesei Isabella de Lineuil, fiica dumneavoastră.

Parcă pentru a avea un răgaz de gîndire, bătrînul senior păstră cîteva momente de tăcere, apoi răspunse :

— Baroane de Sigognac, primesc cererea dumitale şi consimt să se încheie această căsătorie, doar dacă voinţa mea părintească se potriveşte cu dorinţa fiicei mele, pe care nu vreau să o silesc cîtuşi de puţin. Nu vreau să folosesc tirania, şi numai contesa de Lineuil este în măsură să decidă în această privinţă, în ultima instanţă. Trebuie s-o consult. Fanteziile tinerilor sînt uneori ciudate.

Prinţul rosti aceste cuvinte cu maliţiozitatea fină şi cu surîsul spiritual al curteanului, ca şi cum

n-ar fi știut de multă vreme că Isabella îl iubea pe Sigognac ; însă era de demnitatea lui de tată să pară că nu știe acest lucru, lăsînd totuși să se întrevadă că nu se îndoia cîtuși de puțin.

După o pauză, continuă :

— Vallombreuse, du-te de cheam-o pe sora ta. întrucît fără ea, nici vorbă, nu pot să-i dau un răspuns baronului de Sigognac.

Vallombreuse dispăru și se reîntoarse numaidecît cu Isabella, mai mult moartă decît vie. Cu toate asigurările fratelui ei, Isabella nu putea încă să creadă în atîta fericire ; pieptul îi palpita de-i ridica corsajul, obrajii nu mai aveau pic de culoare, iar genunchii i se muiaseră de tot. Prințul o trase lîngă el și fu nevoită, într-atît tremura de mult, să se sprijine de brațul jilțului spre a nu cădea jos de-a binelea.

— Fiica mea, rosti prințul, iată un gentilom care îți face onoarea să-mi ceară mîna ta. Eu aș vedea bucuros această căsătorie : deoarece este de viță veche, are o reputație fără de pată și mi se pare că reunește toate condițiile dorite. Eu sînt satisfăcut ; dar s-a priceput el oare să se facă plăcut de tine ? capetele bălaie nu judecă totdeauna la fel ca cele cărunte. Cercetează-ți inima, întreabă-ți sufletul, și spune dacă îl primești pe domnul baron de Sigognac de soț. Fără pripeală ; cînd e vorba de un lucru atît de serios, nu trebuie să te grăbești.

După surisul binevoitor și călduros al prințului se vedea bine că glumește. De aceea Isabella, devenind mai îndrăzneață, își trecu brațele pe după gîtul tatălui ei și îi spuse cu o voce dezmierdătoare :

— Nu-i nevoie să mă gîndesc atîta. Întrucît baronul de Sigognac îți place, senior și tată al meu, am să mărturisesc, cu o sinceritate curată și plină de modestie, că îl iubesc de cînd l-am văzut și că n-am dorit niciodată alt soț. Să-ți dau ascultare va fi fericirea mea cea mai mare.

— Ei bine, dați-vă mîna și îmbrățișați-vă în semn de logodnă, rosti vesel ducele de Vallombreuse. Romanul se termină mai bine decît s-ar fi putut crede după începutul tare încurcat. Pe cînd nunta ?

— Croitorilor le trebuie opt zile ca să taie stofele și să fie gata cu veșmintele, zise prințul, tot pe atît și caretașilor pentru a aranja caleștile ; pînă atunci, Isabella, iată-ți zestrea : comitatul de Lineuil al cărui titlu îl porți și care aduce o rentă de cincizeci de mii de scuzi cu pădurile, livezile, eleșteiele și ogoarele sale (și îi întinse un teanc de hîrtii). În ceea ce te privește, Sigognac, ține această ordonanță regală prin care ești numit guvernator al unei provincii. Nimeni nu este mai potrivit decît dumneata în acest loc.

Către sfîrșitul acestei scene Vallombreuse se eclipsase, dar reapăru în curînd, urmat de un

lacheu, care purta o cutie învelită într-o îmbrăcăminte de catifea roşie.

— Surioara mea, spuse el tinerei logodnice, iată darul meu de nuntă, şi îi înfăţişă cutia. Pe capac se putea citi : „Pentru Isabella". Era sipetul pe care i-l oferise odinioară comedienei şi pe care ea, virtuoasă, îl respinsese. De data aceasta ai să-l primeşti, adăugă el cu un zîmbet fermecător ; nu îngădui ca aceste diamante cu ape atît de superbe şi perlele acestea cu luciu desăvîrşit să ajungă să fie pîngărite. Să rămînă la fel de pure ca şi tine !

Isabella, zîmbind, luă un colier şi îl trecu pe după gît spre a dovedi frumoaselor pietre că nu le purta ură. Apoi îşi puse în jurul braţului sidefiu un şir întreit de perle, şi îşi atîrnă la urechi doi cercei scumpi.

Ce să mai adăugăm la toate acestea ? Odată trecute cele opt zile, capelanul castelului Vallombreuse îi uni pe Isabella şi pe Sigognac, cărora le sluji de martor marchizul de Bruyères, în capela castelului, împodobită toată cu buchete de flori şi strălucind de luminări. Muzicanţi aduşi de tînărul duce cîntară cu glas ce părea că pogoară din cer şi se suie într-acolo. un motet de Palestrina [1]. Sigognac era radios, Isabella adorabilă sub lungile sale văluri albe, şi niciciînd, afară numai dacă

[1] *Giovanni Pierluigi da Palestrina* (1524—1594), compozitor italian.

nu ştiai mai dinainte, n-ai fi putut bănui că această frumoasă persoană, atît de nobilă și de modestă în acelaşi timp, care semăna cu o prinţesă de sînge, apăruse în comedii, în faţa luminărilor scenei. Sigognac, guvernator de provincie, căpitan de muşchetari, îmbrăcat în chip minunat, nu avea nimic de-a face cu nenorocitul de gentilon a cărui mizerie a fost descrisă la începutul acestei povestiri.

După o masă strălucitoare la care au luat parte prinţul, Vallombreuse, marchizul de Bruyères, cavalerul de Vidalinc, contele de l'Estang și cîteva doamne virtuoase, prietene ale familiei, cei doi soţi dispărură ; dar trebuie să-i părăsim în pragul camerei nupţiale cîntînd cu jumătate glas: „Hymen, o, hymenes!" după obiceiul antic. Misterele fericirii trebuie respectate, și de altminteri Isabella este atît de pudică, încît ar muri de ruşine dacă ar fi să i se scoată în chip indiscret chiar şi un ac de la corsaj.

XXII

CASTELUL FERICIRII

E lesne de închipuit că buna Isabella, devenită baroană de Sigognac, n-a uitat, în mijlocul onorurilor de care se bucura, de bravii ei tovarăşi din trupa lui Irod. Deoarece n-a putut să-i invite la nuntă din pricina situaţiei lor, care nu se mai potrivea cu a sa, ea le-a oferit tuturor daruri, cu o graţie atît de fermecătoare încît le îndoia valoarea. Mai mult, pînă la plecarea trupei, ea se duse adeseori să-i vadă jucînd, aplaudîndu-i la momentul potrivit, ca o persoană care se pricepea în materie : deoarece noua baroană nu ascundea că fusese comediantă, mijloc excelent de a tăia gurilor rele pofta de a o spune — ceea ce ele n-ar fi uitat s-o facă, dacă Isabella ar fi vrut să tăinuiască faptul. De altminteri, sîngele ilustru ce-i curgea prin vine închidea gura tuturor, iar modestia sa cuceri în curînd toate inimile, chiar şi pe cele ale femeilor, care ajunseră la părerea că este o doamnă nobilă cum nu se găseşte nici una la Curte. Regele Ludovic al XIII-lea, auzind despre

întîmplările Isabellei, o lăudă tare mult pentru înțelepciunea sa și îi arătă lui Sigognac o stimă deosebită pentru atitudinea sa rezervată, neplăcîndu-i, ca unui monarh cast ce era, tineretul îndrăzneț și corupt. Vallombreuse, venind des în legătură cu cumnatul său, se îndreptase în chip vădit, ceea ce îi pricinuia prințului o mare bucurie. Tinerii soți duceau așadar o viață încîntătoare, tot mai îndrăgostiți unul de altul, și neîncercînd acea îndestulare de fericire care dăunează și traiurilor celor mai armonioase. Cu toate acestea, de la un timp, Isabella părea insuflețită de o activitate misterioasă. Avea convorbiri secrete cu intendentul ei ; venea să o vadă un arhitect care îi prezenta planuri ; sculptori și pictori primiseră ordine din partea ei și porniseră spre o destinație necunoscută. Toate acestea se făceau pe ascuns, fără de știrea lui Sigognac, în înțelegere cu Vallombreuse, care părea să cunoască taina.

Într-o bună dimineață, după ce se scurseseră cîteva luni, necesare, fără îndoială, pentru aducerea la îndeplinire a proiectelor sale, Isabella îi spuse lui Sigognac, ca și cum o idee neașteptată i-ar fi trecut prin minte :

— Scumpul meu senior, nu te gîndești niciodată la sărmanul tău castel Sigognac și n-ai dori oare să revezi leagănul iubirii noastre ?

— Nu sînt atît de ingrat, și nu o singură dată m-am gîndit la el ; dar n-am îndrăznit să te invit la această călătorie, neștiind dacă va fi pe gustul

tău. Nu mi-aş fi îngăduit să te răpesc din mijlocul desfătărilor de la Curte, a cărei podoabă eşti tu, spre a te duce în acest castel plin de crăpături, lăcaş al şobolanilor şi al bufniţelor, pe care, cu toate acestea, îl prefer celor mai bogate palate, întrucît este reşedinţa de secole a strămoşilor mei şi locul unde te-am văzut pentru prima oară ; el va fi pentru mine totdeauna sfînt şi l-aş însemna bucuros cu un altar.

— Cît despre mine, continuă Isabella, m-am întrebat adeseori dacă măceşul din grădină mai are flori.

— Mai are, rosti Sigognac, aş putea să jur : aceşti arbuşti de cîmp trăiesc vreme îndelungată şi, de altminteri, odată ce i-ai atins tu, trebuie să înflorească mereu, chiar şi în hatîrul singurătăţii.

— Spre deosebire de soţii obişnuiţi, răspunse rîzînd baroana de Sigognac, eşti mai curtenitor după căsătorie decît înainte şi îi tocmeşti soţiei tale la madrigale ca unei iubite. Întrucît dorinţa ta se potriveşte cu capriciul meu, n-ai vrea să plecăm chiar în săptămîna aceasta ? Timpul este frumos, căldurile cele mari au trecut şi o să călătorim în chip tare plăcut. Are să vină cu noi şi Vallombreuse ; am s-o iau şi pe Chiquita, căreia îi va face plăcere să revadă locurile pe unde a copilărit.

Pregătirile fură repede terminate şi porniră la drum. Merseră întins şi călătoria fu încîntătoare ;

deoarece Vallombreuse dăduse dinainte porunci pentru schimburile cailor, la capătul cîtorva zile ajunseră la răspîntia unde se unea șoseaua cu aleea ce ducea la castelul de Sigognac. Să fi fost orele două după amiază și cerul strălucea împrăștiind o lumină vie.

În momentul în care caleașca cîrmi spre a intra pe alee și perspectiva castelului se desfășură dintr-o dată ochilor, Sigognac crezu că-i vine amețeala : nu mai recunoștea aceste locuri, atît de familiare totuși în memoria sa. Pe drumul nivelat nu mai întîlneai nici cel mai mic făgaș. Gardurile înfrunzite, curățate de ramurile nefolositoare, îngăduiau călătorului să treacă fără să-l mai zgîrie cu ghearele lor. Arborii, tăiați cu măiestrie, aruncau o umbră agreabilă, iar arcada lor încadra o priveliște cu totul nouă.

În locul tristei dărăpănături a cărei jalnică descriere ne revine în minte, se înălța, în lumina unei voioase raze de soare, un castel cu totul nou, asemănător celui vechi, așa cum un fiu seamănă tatălui său. Cu toate acestea, în forma sa nimic nu se schimbase. Avea aceeași orînduire arhitecturală ; numai că, în cîteva luni întinerise cu mai multe secole. Bucățile de piatră căzute fuseseră puse la locul lor. Foișoarele, zvelte și albe, împodobite cu acoperișuri frumoase din ardezii, ce conturau felurite simetrii, se țineau mîndre, ca niște paznici feudali, în cele patru colțuri ale

castelului, înălțîndu-și în azurul cerului giruetele aurite. Un acoperiș ascuțit, împodobit cu o creastă elegantă de metal, luase locul vechii învelitori surpate, cu țigle pline de pete și acoperite cu mușchi. La ferestre, cărora li se înlăturaseră scîndurile ce le astupau, străluceau geamuri noi, încadrate în rame de plumb, întruchipînd cercuri și romburi ; nici o crăpătură nu se căsca pe fațada complet restaurată. O splendidă poartă de stejar, sprijinită de ferecături scumpe, închidea porticul pe care altădată îl lăsau deschis cele două canaturi vechi și mîncate de carii, cu pictura spălăcită. Deasupra bolțarului arcadei, în mijlocul ornamentelor scobite de o daltă pricepută, străluceau armoriile lui Sigognac : trei berze pe cîmp de azur, cu nobila deviză, odinioară ștearsă, acum perfect citeață, în litere de aur : *Alta petunt* [1].

Sigognac, cîteva minute, nu scoase o vorbă, contemplînd acest spectacol minunat, apoi se întoarse către Isabella și îi spuse :

— Ție, zînă grațioasă, iți datorez această transformare a castelului meu. Ți-a fost de-ajuns să-l atingi cu nuielușa ta spre a-i reda splendoarea, frumusețea și tinerețea. Îți voi purta o recunoștință veșnică pentru această surpriză ; e încîntătoare și nespus de plăcută, ca tot ceea ce pornește de la tine. Fără ca să fi rostit un cuvînt, mi-ai ghicit dorința tainică a sufletului.

---

[1] Tind spre înălțimi (lat.).

— Mulţumeşte-i şi unui anumit vrăjitor care m-a ajutat tare mult în toate acestea, răspunse Isabella, şi i-l arătă pe Vallombreuse, aşezat într-un colţ al caleştii. Baronul strînse mîna tînărului duce.

În răstimpul acestei discuţii, caleaşca ajunsese într-o piaţă bine proporţionată, situată în faţa castelului, din ale cărui hornuri de cărămizi aurii se înălţau către cer vîrtejuri de fum alb, aducînd dovadă că erau aşteptaţi oaspeţi de seamă.

Pierre, îmbrăcat într-o frumoasă livrea nouă, stătea în pragul uşii de la intrare, ale cărei canaturi le dete în lături la apropierea trăsurii de unde coborîră la picioarele scării baronul, baroana şi ducele. Opt sau zece lachei, rînduiţi în chip de gard, pe trepte, se plecară adînc în faţa noilor stăpîni, pe care nu-i cunoşteau încă.

Pictori îndemînatici dăduseră iarăşi frescelor de pe ziduri prospeţimea dispărută. Herculii de pe reazemele lor susţineau cornişa falsă cu un aer de uşurinţă datorat muşchilor umflaţi după moda florentină. Împăraţii romani se lăfăiau în purpura lor strălucitoare. Apa de ploaie infiltrată nu mai geografia bolta cu pete, iar prin gratiile simulate se putea vedea un cer fără de nori.

O metamorfoză asemănătoare avusese loc pretutindeni. Lemnăriile şi pardoselile fuseseră refăcute. Mobile noi, avînd o formă asemănătoare, le înlocuiseră pe cele vechi. Amintirea era întinerită.

și nu învălmășită. Tapițeria de Flandra cu vînătorul de rațe sălbatice acoperea mai departe pereții camerei lui Sigognac, dar fusese spălată în chip meșteșugit, și astfel culorile i se înviorаseră. Patul era același ; numai că un sculptor în lemn, plin de răbdare, astupase găurile făcute de cari, potrivise figurinelor de pe friză nasurile și degetele care lipseau, împlinise frunzișul căzut, redase ornamentelor tocite contururile de mai înainte și adusese mobila veche la integritatea ei inițială. O draperie de mătase țesută cu bogate ornamente, verde și albă, cu același desen ca și cealaltă, cădea în falduri între spiralele coloanelor răsucite, bine ceruite și frecate.

Delicata Isabella nu voise să se pornească pe un lux nepotrivit, totdeauna foarte ușor de înfăptuit cînd ai bani cu nemiluita ; ea se gîndise să farmece sufletul unui soț iubit cu duioșie, redîndu-i impresiile din copilărie, dezbrăcate de sărăcia și tristețea lor. Totul părea vesel în acest castel, odinioară atît de melancolic. Chiar și portretele strămoșilor, spălate de murdărie, restaurate și lăcuite, surîdeau în ramele lor de aur, cu un aer tineresc. Bătrînele văduve nobile, ursuze, călugărițele cu aer de mironosițe nu-i mai făceau, ca altădată, mutre Isabellei, devenită din comediană, baroană ; o primeau ca pe cineva din familie.

Nu mai aflai în curte urzici, cucută, şi nici vreun alt soi de buruieni pe care le ocrotesc umezeala, singurătatea şi nepăsarea. Dalele de piatră, prinse între ele cu ciment, nu mai prezentau acel chenar verde, semnul caselor abandonate. Prin geamurile curate de la ferestrele camerelor, ale căror uşi fuseseră altădată zăvorîte, puteau fi văzute perdelele din stofe alese, care arătau că sînt gata să primească oaspeţi.

Coborîră în grădină, păşind pe un peron ale cărui trepte, întărite şi curăţate de muşchi, nu mai tremurau sub piciorul prea încrezător. La poalele parmalîcului se răsfăţa, păstrat cu mare îngrijire, trandafirul sălbatic care îşi dăruise floarea tinerei comediene, în dimineaţa plecării lui Sigognac. Mai avea un trandafir pe care Isabella îl culese şi-l puse în sîn, văzînd aici o fericită prevestire pentru trăinicia iubirii ei. Grădinarul nu se ostenise mai puţin decît arhitectul ; datorită foarfecelor sale, se făcuse iarăşi ordine în această pădure virgină. Nu mai întîlneai ramuri crescute sălbatic, ce-ţi închideau drumul, şi nici mărăcinişuri cu unghii ascuţite ; puteai să treci fără să-ţi laşi rochia pradă spinilor. Arborii îşi reluaseră obişnuinţa de a făuri bolţi de verdeaţă şi alei. Tufele de merişor, tăiate proaspăt, încadrau în parcelele respective toate florile pe care le poate revărsa coşul Florei. În fundul grădinii, Pomona, tămăduită de lepră, îşi arăta alba-i goliciune de

zeiţă. Un nas de marmură lipit cu îndemînare îi restabilea profilul grec. În coşul ei se găseau fructe sculptate, şi nu ciuperci veninoase. Botul de leu revărsa în bazin rîuleţe de apă cristalină. Plante agăţătoare, de care se legănau clopoţei de toate culorile şi care îşi prindeau cîrceii de nişte zăbrele trainice, vopsite în verde, ascundeau în chip pitoresc zidul împrejmuitor şi dădeau o înfăţişare plăcut rustică micului pavilion din scoici şi pietricele ce slujea de nişă statuii. Niciodată, chiar şi în cele mai fericite zile ale lor, nici castelul şi nici grădina nu fuseseră gătite cu atîta bogăţie şi gust.

Fala domeniului Sigognac, eclipsată aşa de mult timp, strălucea în toată splendoarea sa! Sigognac, uimit şi fermecat de parc-ar fi păşit în vis, strîngea la piept braţul Isabellei şi, fără să se ruşineze, lăsă să-i curgă pe obraji două lacrimi de înduioşare.

— Acum, rosti Isabella, după ce-am văzut totul pe îndelete, trebuie să vizităm şi pămînturile pe care le-am răscumpărat pe sub ascuns spre a reconstitui vechea baronie de Sigognac, cum a fost, sau aproape cum a fost. Îngăduie-mi să mă duc să-mi pun un costum de călărie. N-am să întîrzii mult, întrucît prima mea meserie m-a obişnuit să mă schimb repede. Între timp alegeţi-vă caii şi daţi poruncă să fie înşeuaţi.

Vallombreuse îl conduse pe Sigognac, care văzu în grajd, odinioară pustiu, zece cai frumoşi, des-

părțiți prin stănoage din lemn de stejar, ce călcau cu picioarele așternutul din paie împletite. Crupele lor puternice şi netede străluceau cu un luciu catifelat şi, auzindu-i pe cei ce intraseră, nobilele animale îşi întoarseră spre ei ochii inteligenți. Deodată răsună un nechezat : era bravul Bayard, care îşi recunoscuse stăpînul și îl saluta în felul lui ; acest bătrîn slujitor, pe care Isabella nu se gîndea să-l izgonească, ocupa, la capătul rîndului, locul cel mai călduros și mai bun. Ieslea îi era plină cu ovăz măcinat, pentru ca dinții săi lungi să nu se trudească cu sfărîmatul grăunțelor ; între picioarele sale dormea camaradul lui, Miraut, care se ridică şi veni să lingă mîna baronului. Cît despre Belzebut, dacă nu și-a făcut încă apariția, nu trebuie să învinovățim buna sa inimioară de motan, ci obiceiurile prudente ale neamului său, pe care toată această harababură, într-un loc odinioară atît de liniştit, îl înspăimînta grozav. Pitit într-un hambar, aştepta căderea nopții ca să se arate și să-și prezinte omagiile stăpînului iubit.

Baronul, după ce-l mîngîie pe Bayard, alese un roib frumos, ce fu scos îndată din grajd ; ducele luă un cal scund de Spania, cu capul curbat, demn să fie încălecat de un infante, iar pentru baroană fu pusă o şa bogată, de catifea verde, pe un încîntător cal alb de paradă, al cărui păr lucea ca argintul.

m curînd apăru Isabella, îmbrăcată într-un costum de amazoană, nespus de elegant, care îi punea în lumină liniile frumoase ale taliei sale, atît de bine făcute, și care era alcătuit dintr-o vestă de catifea albastră împodobită cu nasturi, cu ceaprazuri și cu găitane de argint, cu pulpanele ce-i cădeau peste o fustă lungă din atlas de culoarea mărgăritarului.

Pe cap purta o pălărie bărbătească, din pîslă albă, umbrită de o pană albastră încrețită care se întindea, la spate, pînă pe gît. Pentru ca iuțeala cursei să nu-i răvășească cosițele aurii, tînăra femeie și le strînsese într-o plasă de culoarea azurului, semănată cu mici perle de argint, de o cochetărie fermecătoare.

Gătită astfel, Isabella era încîntătoare și, în fața ei, frumusețile cele mai semețe de la Curte ar fi fost nevoite să se declare învinse. Costumul acesta cavaleresc scotea în relief, în grația de obicei atît de modestă a baroanei, o fațetă a mîndriei, care îi trăda obîrșia ilustră. Era tot aceeași Isabella, dar era, de asemenea, fiica unui prinț, sora unui duce, soția unui gentilom a cărui noblețe data încă dinainte de cruciade. Vallombreuse remarcă acest fapt și nu se putu opri să nu spună :

— Surioară, ce înfățișare falnică ai astăzi ! Nici Hippolyta, regina amazoanelor, nu era, de bună seamă, mai trufașă și mai triumfătoare !

Isabella, căreia Sigognac îi ţinu piciorul, se săltă cu uşurinţă în şa; ducele şi baronul îşi încălecară caii, iar cavalcada ieşi în esplanada castelului, unde se întîlni cu marchizul de Bruyères şi cu cîţiva gentilomi din partea locului, care veniseră să-i felicite pe noii căsătoriţi. Aşa după cum cereau legile politeţii, voiră să-i însoţească, însă oaspeţii susţinură că nu vor să fie nişte oameni atît de supărători, încît să întrerupă o plimbare începută, şi îşi întoarseră caii spre a ţine tovărăşie tinerei perechi şi ducelui de Vallombreuse.

Grupul de călăreţi, sporit cu cinci sau şase persoane în costume de paradă, întrucît boiernaşii se gătiseră cît putuseră mai bine, căpătase un aer ceremonios şi magnific. Era un adevărat cortegiu de prinţesă. Apucînd pe un drum bine întreţinut, străbătură fîneţe înverzite, pămînturi lucrate, care îşi recăpătaseră fertilitatea, moşioare unde munca era în toi, păduri în care se tăiau arborii cu pricepere. Toate acestea aparţineau lui Sigognac. Landa, cu ierburile sale violete, părea că se îndepărtase din preajma castelului.

Pe cînd treceau printr-o pădure de brazi, la hotarele baroniei, se auzi lătrat de cîini şi îndată îşi făcu apariţia Yolanda de Foix, urmată de unchiul ei, comandorul, şi de unul sau doi admiratori. Drumul era îngust şi cele două grupuri de călăreţi se atinseră în treacăt, în sens contrar, cu toate că fiecare căuta să-i facă loc celuilalt.

Yolanda, al cărui cal lovea pămîntul cu picioarele dinainte şi se cabra, atinse uşor, cu fusta ei, fusta Isabellei. Ciuda îi împurpura obrajii, iar mînia ei căuta vreo insultă ; dar Isabella avea un caracter ce se afla deasupra vanităţilor feminine ; gîndul de a se răzbuna pentru privirea plină de dispreţ pe care i-o aruncase altădată Yolanda, însoţită de cuvîntul „ţigancă", aproape chiar în acest loc, nici nu-i trecu măcar prin minte ; ea se gîndi că acest triumf al unei rivale putea să rănească, dacă nu inima, cel puţin orgoliul Yolandei şi, cu un aer demn, modest şi graţios, o salută pe domnişoara de Foix, care fu nevoită să răspundă printr-o uşoară înclinare a capului, motiv pentru care era cît pe-aci să turbeze de furie. Baronul de Sigognac îi adresă, cu un aer detaşat şi liniştit, un salut foarte respectuos, şi Yolanda nu surprinse în ochii fostului ei adorator nici măcar o scînteiere din vechea flacără. Îşi cravaşă calul şi porni în galop, luînd după ea mica-i trupă.

— Pe toate Venerele şi pe toţi Cupidonii, rosti plin de veselie Vallombreuse către marchizul de Bruyères, alături de care călărea, iată o fată frumoasă, dar ce aer al dracului de ursuz şi de sălbatic mai are ! Ce priviri arunca surorii mele ! Ai fi zis tot atîtea lovituri de stilet.

— Cînd ai fost regina unui ţinut, răspunse marchizul, nu-ţi pare bine să fii detronată, iar vic-

toria este, hotărît lucru, a doamnei baroane de Sigognac.

Cavalcada se reîntoarse la castel. Un dejun strălucit, servit în sala în care odinioară bietul baron îi ospătase pe comedianți cu propriile lor merinde, prin cămara sa fluierînd vîntul, îi aștepta pe oaspeți, care fură încîntați de felul frumos în care era așezată masa. O argintărie scumpă, cu armoriile lui Sigognac, scînteia pe o față de masă de damasc, a cărei urzeală înfățișa, printre înfloriturile sale, berze heraldice. Cele cîteva piese din vechiul serviciu, care mai puteau fi cît de puțin întrebuințate, fuseseră păstrate cu sfințenie și erau amestecate cu piesele moderne, pentru ca acest lux să nu pară prea recent, și pentru ca vechiul Sigognac să contribuie puțin la splendorile celui nou. Se așezară la masă. Locul Isabellei era același pe care îl ocupa în acea faimoasă noapte care schimbase destinul baronului : Isabella se gîndea la acest fapt, la fel ca și Sigognac, deoarece soții schimbară între ei un surîs ca între iubiți, înduioșat de amintire și luminat de nădejde.

Lîngă mescioara pe care mai marele chelnerilor tăia bucățile de carne, stătea în picioare un bărbat cu talie atletică, cu o față mare, palidă, înconjurată de o barbă deasă, oacheșă, îmbrăcat în catifea neagră și purtînd la gît un lanț de argint, care, din cînd în cînd, dădea porunci lacheilor, cu un aer maiestuos. Lîngă un bufet încărcat cu sticle,

unele pîntecoase, altele subțiri și lungi, cîteva îmbrăcate într-un fel de împletituri după proveniență, se învîrtea de colo pînă colo, cu mult sîrg, în ciuda tremuratului de om senil, o apariție hazlie, cu un nas rabelais-ian împodobit cu sumedenie de bubulițe, cu obrajii sulemeniți de must, cu ochii mici, ceacîri, răutăcioși, deasupra cărora se găseau sprîncenele în chip de accent circumflex. Sigognac, privind din întîmplare într-acolo, recunoscu în primul pe tragicul Irod, iar în al doilea pe grotescul Blazius. Isabella, văzînd că Sigognac și-a dat seama de prezența lor, îi spuse la ureche că, spre a-i pune pe acești oameni cumsecade la adăpost, de aici înainte, de neajunsurile din viața teatrului, pe unul îl făcuse intendentul, iar pe celălalt pivnicerul lui Sigognac, slujbe foarte ușoare și care nu cereau cine știe ce muncă ; fapte cu care baronul fu de acord și o aprobă pe soția sa.

În timp ce mesenii se ospătau, iar sticlele, înlocuite cu sîrg de către Blazius, urmau unele după altele fără întrerupere, Sigognac simți cum i se sprijină un cap pe unul din genunchi, iar pe celălalt, niște gheare ascuțite îi cîntă o binecunoscută arie la chitară. Erau Miraut și Belzebut, care, profitînd de faptul că o ușă era întredeschisă, se strecuraseră în sală și, cu toată frica pe care le-o insufla splendida și numeroasa adunare, veniseră să-i ceară stăpînului partea lor din festin. Sigognac, trăind acum în belșug, nu avea de gînd

să-şi izgonească umilii prieteni din vremurile de restrişte ; îl mîngîie pe Miraut cu mîna, scărpină scăfîrlia fără de urechi a lui Belzebut şi le împărţi amîndurora cu dărnicie bucăţele straşnice. Firimiturile însemnau, de data aceasta, bucăţele de slănină din pateuri, resturi de potîrnichi, porţii de peşte şi alte bucate gustoase. Belzebut era în culmea fericirii şi, cu lăbuţa sa cu ghearele desfăcute, cerea mereu noi fărîmituri, fără a clinti marea răbdare a lui Sigognac, pe care îl amuza grozava lăcomie. În sfîrşit, umflat ca un burduf, mergînd cu picioarele crăcănate, de-abia putînd să mai toarcă, bătrînul motan negru se retrase în camera cu tapiţerii de Flandra, ce reprezentau felurite peisaje, şi se răsuci ca un covrig, în locul său obişnuit, pentru a digera masa copioasă.

Vallombreuse ţinea piept marchizului de Bruyères, iar gentilomii din împrejurimi nu conteneau să tot închine cupe de vin pline-vîrf, în sănătatea soţilor, la care Sigognac, sobru din fire şi din obişnuinţă, răspundea muindu-şi vîrful buzelor în paharul mereu plin, întrucît nu-l golea niciodată. În sfîrşit, gentilomii, ameţiţi bine de băutură, se ridicară de la masă, clătinîndu-se şi, ajutaţi puţin de lachei, se îndreptară spre apartamentele ce le fuseseră pregătite.

Isabella, pretextînd că-i obosită, se retrăsese la desert. Chiquita, ridicată la rangul de cameristă, o dezbrăcase şi o aranjase pentru noapte, cu acea

hărnicie tăcută care îi caracteriza munca. Chiquita era acum o fată frumoasă. Pielița feței, pe care n-o mai argăseau asprimile anotimpurilor, se luminase, păstrînd totuși acea paloare puternică și pasionată pe care pictorii o admiră așa de mult. Părul, care făcuse cunoștință cu pieptenele, era prins cuviincios cu o panglică roșie, ale cărei capete fluturau pe ceafa ei oacheșă ; la gît purta și acum șiragul de mărgăritare dăruit de Isabella și care, pentru ciudata fată, întruchipa semnul vizibil al renunțării ei voluntare la libertate, un fel de subjugare pe care numai moartea putea s-o frîngă. Purta o rochie de culoare neagră, în semn de doliu după o iubire unică. Stăpîna sa nu se împotrivise la această fantezie. Chiquita, nemaiavînd nimic de făcut în cameră, se retrase, după ce îi sărută mîna Isabellei, așa cum nu uita s-o facă în fiecare seară.

Cînd Sigognac intră în această cameră unde petrecuse atîtea nopți solitare și triste, ascultînd minutele, lungi ca orele, căzînd picătură cu picătură, și vîntul gemînd jalnic înapoia vechii tapițerii, zări, la lucirea unui felinar chinezesc atîrnat de tavan, între perdelele de brocart verde și alb, capul drăguț al Isabellei, care se apleca spre el cu un surîs cast și fermecător.

Era împlinirea desăvîrșită a visului ce-l nutrise, pe vremea cînd, fără vreo speranță, și crezîndu-se despărțit pentru totdeauna de Isabella, privea

patul gol cu o adîncă melancolie. Negreșit, destinul potrivea bine lucrurile !

Către dimineață, Belzebut, pradă unei agitații ciudate, își părăsi fotoliul unde petrecuse noaptea și se cățără cu greu pe pat. Ajuns acolo, se izbi cu nasul de mîna stăpînului său, adormit încă, și încercă să scoată un sfîriit care aducea cu un horcăit. Sigognac se trezi și îl văzu pe Belzebut privindu-l, ca și cum ar fi implorat un ajutor omenesc, și holbîndu-și peste măsură marii săi ochi verzi, care și deveniseră sticloși și pe jumătate stinși. Blana sa își pierduse luciul strălucitor și se lipea parcă scăldată de sudorile agoniei ; era cuprins de tremurături și făcea sforțări grozave spre a se ține pe labe. Întreaga sa înfățișare trăda viziunea a ceva groaznic. În sfîrșit, căzu pe o parte, fu zguduit de cîteva mișcări convulsive, scoase un suspin asemănător cu strigătul unui copil ce-i sugrumat, și se înțepeni ca și cum niște mîini invizibile i-ar fi întins peste măsură picioarele. Murise. Urletul funebru o deșteptă din somn pe tînăra femeie.

— Sărmanul Belzebut ! exclamă ea văzînd trupul fără de viață al motanului, a răbdat sărăcia din castelul Sigognac, nu va avea parte să cunoască și zilele de prosperitate !

Belzebut, trebuie s-o mărturisim, murea victimă a lipsei lui de cumpătare. O indigestie îl sufocase. Stomacul său leșinat de foame nu era obișnuit

cu asemenea ospețe. Moartea lui îl mișcă pe Sigognac mai mult decît s-ar putea spune. El nu gîndea că necuvîntătoarele ar fi simple automate și admitea că ele au un suflet de o natură mai prejos decît cea a omului, dar în stare totuși să înțeleagă și să aibă simțăminte. Această opinie, de altminteri, este împărtășită de toți aceia care, ducînd vreme îndelungată o viață singuratică în tovărășia vreunui cîine, a vreunei pisici sau a oricărui alt animal, au avut răgazul să-l observe și să statornicească cu el legături prelungite. De aceea, cu ochii înlăcrămați și cu inima pătrunsă de tristețe, îl înfășură cu grijă pe sărmanul Belzebut într-o bucată de stofă, pentru a-l îngropa pe întuneric, faptă care ar fi apărut poate ridicolă și nelegiuită în ochii prostimii.

Cînd se lăsă noaptea, Sigognac luă o sapă, un felinar și trupul lui Belzebut țeapăn în lințoliul lui de mătase. Coborî în grădină și începu să sape pămîntul la rădăcina trandafirului sălbatic, în lumina slabă a felinarului, ale cărui raze trezeau gîngăniile și atrăgeau fluturii de noapte ce veneau să zbîrnîie din aripile lor prăfuite. Era o beznă adîncă ; de-abia se ghicea un colț de lună prin crăpăturile unui nor de culoarea cernelii, iar scena se bucura de mai multă solemnitate decît ar fi meritat funerariile unei pisici. Sigognac săpa într-una, deoarece voia să-l îngroape pe Belzebut destul de adînc, astfel încît fiarele de pradă să

nu-l poată trage afară. Deodată fierul sapei scoase scîntei, ca și cum s-ar fi ciocnit cu o cremene. Baronul socoti că e vorba de o piatră și își îndoi loviturile ; dar ele sunau într-un chip ciudat, și lucrul nu înainta. Atunci Sigognac apropie felinarul spre a-și da seama despre ce obstacol este vorba și văzu, nu fără surprindere, capacul unui fel de cufăr din lemn de stejar, acoperit peste tot cu plăci groase din fier ruginit, însă foarte trainice încă ; eliberă lada săpînd pămîntul de jurîmprejur și, slujindu-se de sapă ca de o pîrghie, izbuti să ridice cufărul misterios, cu toată marea lui greutate, pînă la marginea gropii și să-l împingă pe pămîntul tare. Apoi îl puse pe Belzebut în golul lăsat de ladă și astupă groapa.

Odată terminată această muncă, Sigognac încercă să transporte lada găsită la castel ; dar povara era prea mare pentru un singur om, chiar viguros de-ar fi fost, și se duse să-l caute pe credinciosul Pierre, ca să-l ajute. Valetul și stăpînul apucară fiecare de cîte una din toartele cufărului și îl duseră la castel, încovoindu-se sub povară.

Pierre sparse încuietoarea cu o secure, iar capacul, sărind în lături, dete la iveală un morman însemnat de piese de aur : uncii, cuadrupli, țechini, genovezi, portughezi, ducați, cruzade, angeloți și alte monede de diferite valori și din felurite țări, dar nici una dintre ele nu era modernă. Bijuterii vechi, împodobite cu pietre prețioase, erau ameste-

cate printre piesele de aur. Sigognac găsi, pe fundul cufărului golit, un pergament sigilat cu armoriile familiei Sigognac, însă umezeala ştersese scrisul. Doar semnătura era încă puţin vizibilă şi, literă cu literă, baronul descifră aceste cuvinte : Raymond de Sigognac. Numele acesta era al unuia dintre strămoşii săi, plecat într-un război din care nu se mai înapoiase niciodată, lăsînd nelămurită taina morţii sau a dispariţiei sale. Nu avea decît un fiu, copil încă, şi în momentul în care pornise într-o expediţie periculoasă, îşi îngropase comoara, neîmpărtăşind secretul decît unui om de încredere, pe care moartea îl surprinsese, fără îndoială, mai înainte de a putea destăinui moştenitorului legitim locul unde era ascunsă. O dată cu acest Raymond începea decăderea casei Sigognac, odinioară bogată şi puternică. Acesta era, cel puţin, romanul foarte probabil pe care şi-l imagină baronul, după aceste slabe indicii ; dar ceea ce nu era deloc îndoielnic, era faptul că această comoară îi aparţinea. O chemă pe Isabella şi îi arătă mormanul de aur.

— Negreşit, rosti baronul, Belzebut era geniul bun al familiei Sigognac. Murind, mă face bogat, şi pleacă atunci cînd soseşte îngerul. Nu mai avea nimic de făcut, pentru că tu îmi aduci fericirea.

CUPRINS